De re grammatica Hebraeorum opus, in gratiam studiosorum linguae sanctae methodo quàm facilima conscriptum,

Auctore Iohanne Quinquarboreo Aurilacensi, collegij professorum Regiorum Decano, ac linguarũ Hebraïcæ & Cald. Regio professore primarióque collegij Fortetæi Lutetiæ.

Postrema editio ex authoris locuplete diligentíque recognitione tertia parte aucta.

Accessit etiam liber de Notis Hebraeorum ab eodem Quinquarboreo post omnes, qui de illis scripserũt media parte auctus, serio & fœliciter Hebraïcari volentibus apprimè vtilis.

PARISIIS,
Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Lateranensis ad insigne Serpentis.

1582.

Cum priuilegio Regis.

NICOLAI REGII, CAMpani in linguam Hebraicam ad Lectorem.

Si tribus è linguis quisquam sibi quærere gestit
Longè commoditate supremam:
Huc animos vertat, reliquas Hebraïca vincit:
Sancta est, cœlica, religiosa.
Hac Deus in tabulis voluit describere leges:
Hac Moses decreta tonantis.
Hac nobis sacri cœlestia numina vates
Decantant, & dia resoluunt.
Hinc instrumenti veteris quæcunque leguntur:
Grecia quicquid habet, latiúmque.
Omnibus hæc primùm terris, ac gentibus olim
Ingenita est communis & vna.
Quare age lector, ama venerandæ dogmata linguæ:
Atque hauri de fonte liquorem
Purum, alijs fons hæc, princeps & origo, paréns que:
Huic reliquarum quæque ministrat.

Eiusdem, de Authore.

Est aliquid primùm res inueniße, repertas
Illustraße sua gloria maior ope.
Sic tantam fertur laudem retuliße Prometheus,
Phœbeis rapiens lumina sacra rotis.
Hæc tibi qui profert proprij monimenta laboris,
Præstitit id, faciles instituitque vias.
Non contentus enim linguæ præcepta referre,
Adiunxit mira dexteritate faces.
Ergo suam referat laudem, qui tanta laborum
Commoda largitur, commodiora dabit.

CLARISSIMO VIRO BENEDICTO Milonio Regi à sacratiori consilio & ærarij Gallici præsidi Videuillæóque domino Io. Quinquarboreus Aurilacẽsis collegij professorum Regiorum Decanus, ac linguarum Heb. & Cald. in eodẽ collegio professor primariúsque collegij Forteţi Lutetiæ. S. P. D.

ùm postremam editionẽ operis de Re Grammatica Hebræorum tertia parte auctam & veluti nouum opus emittere studerem, venit in mẽtem nulli conuenientet magis dicari & offerri posse, quàm tibi viro amplissimo & mihi iam á multis annis amicissimo, qui nunquã certè immemor fuisti insignis sententiæ Prouerb. 17. *Selomonis, qua dixit ille*: Amicũ omni tẽpore diligere. *Hoc enim in te perpendẽs, hos meos pleniores & quasi nouos labores & in linguæ sanctæ explicationẽ studia, tibi dedicare, & in publicũ sub tui nominis præsidio, prodire volui: quem cælestis numinis fauor & virtus, candore animi & moribus adeo ornauit honestis, vt apud Regem nostrum Christianiss. & ordines omnes gratiosissimus, in Sanctius consilium ab ipso Rege admittaris & etiã ærario Gallico præsideas. Illa enim omnia vir clarissime cum solita beneuolentia, qua literatos cõplecteris, me impulerunt & incenderunt, vt munus hoc studiosis linguæ Sanctæ magis vtile & necessarium, quàm sit apparatu verborũ ornatum & auctum, tibi offerrem: quod hilari animo vehemẽter opto & expeto suscipias faciátq; D. Opt. Max. vt vestigijs laudum tuarum semper insistas & tuum Quinquarboreũ semper ames. Vale, Lutetiæ ex collegio nostro Forteteo anno salutis 1581. Mense Decemb.*

DE RE GRAMMATICA HEBRAEorum opus, authore Iohanne Quinquarboreo Aurilacensi, collegij professorum Regiorum Decano, ac linguarum Heb. & Cald. Regio professore primarióque collegij Fortetæi L[illegible]etiæ.

DE LITERIS.

Hebræorum literæ sunt viginti due, omnes consonantes. Hebræi suarum literarum lineamenta & ductus ita dispositos habent, vt recto ordine seruato legendo & scribendo à dextera ad sinistram deflectãt, contra Phœnicũ, Græcorũ & Latinorũ morem, qui inanis gloriæ cupidi, non contẽti recta ratione legendi & scribendi primorum hominũ, suam peruersam quæ est à sinistra ad dexteram procedendo, excogitauerunt,

Pronuntiatio siue Potestas.	Nomina		Corpus literarum & ordo.	
,	אָלֶף	Aleph	א	*א
b	בֵּית	Beth	ב	ב
g	גִּימֶל	Gimel	ג	ג
d	דָּלֶת	Daleth	ד	ד
h	הֵא	He	ה	ה
v consonans	וָו	Vaf	ו	ו
z	זַיִן	Zaiin	ז	ז
	חֵית	Heth	ח	*ח

Quia litera א aspiratio est lenissima, magis fallẽs quàm feriẽs aures & nullam habens literam vel Græcam, vel Latinã, sibi respondentẽ, expressimus eius potestatem, per spiritum tenuem Græcorum: ex lenitate sua enim soniq; exilitate non videtur audiri eius sonus, sed tantùm motionis siue notæ vocalis, qua afficitur & insignitur illa.

** Huius literæ ח vis est suppressa, quòd nullis possit literis referri & exprimi, est enim aspiratio densa, nõ sonans vt ch, sed bis densius aspirans quàm h nostrum, & formatur in nodo gutturis.*

** Hæc litera ע est aspiratio, quam non propriè scriptura, sed tantùm viua vox exprimere potest: exprimitur autē & formatur illa, dum flatus narium adminiculo in extrema gutturis parte strangulatur & ad sonum nostri g imo gutture pronuntiati accedit.*

t	טֵית	Teth	ט	ט
i consonans	יוֹד	Iod	י	י
c	כַּף	Caph	כ	כ
			ך	ך
l	לָמֶד	Lamed	ל	ל
m	מֵם	Mem	מ	מ
				ם
n	נוּן	Nun	נ	נ
			ן	ן
ſ	סָמֶךְ	Samech	ס	ס
	עַיִן	Aiin	ע	*ע
p	פֵּא	Pe	פ	פ
			ף	ף
tſ	צָדֵי	Tſade	צ	צ
			ץ	ץ
k	קוּף	Koph	ק	ק
r	רֵישׁ	Res	ר	ר
ſ	שִׁין	Sin	ש	•ש
t	תָּו	Taf	ת	ת

• Hæc litera cū pūctulo in dextro cornu sic שׁ magis ſtridet & ſibilat quàm ſ. cū in ſiniſtro verò ſic שׂ vt ſ. ſiue ס, omnino ſonat.

Quæ in ſerie Alphabeti figura angulari iunguntur, duas habent figuras & biformes Latinè dici poſſunt: quarū ordine poſterior finē dictionis tantū occupat. Ad ſcripturæ enim decorū, quod ex illis literis in principio, vel medio dictionū contractum eſt, in fine extenditur. Quare ab Hebræis literæ פְּשׁוּטוֹת, .i. extēſæ ſiue explicatæ vocantur. Non finales verò כְּפוּפוֹת, id eſt, reflexæ ſiue replicatæ: ם tamen non finale vocant פְּתוּחָה, id eſt, apertum, & finale ם, סְתוּמָה .i. clauſum. Ex literis autem huiuſmodi quæ in fine dictionū locum habent, ך ſæpiſſimè ſeua de quo ſuo loco, inſi-

Sit tibi pro exemplo כ ſic reflexum, & ך finale ſic, extenſum.

gnitum videtur ſic ךְ,ſæpiſſimè etiam puncto ־ ſic ךְ, nonnũquã etiam notatur eodem puncto ־ Nun finale vt קְרֶאןָ vocate, Ruth.i. quæ etiam ־ notatio ipſi tſa de finali, niſi me animus fallit, aliquãdo accidit ſic ץְ.

Obiter porrò obſeruandum Hebræos non ſeparatione, ſiue diuiſione ſcribendo vti, id eſt, dictione dimidiata, ſiue ſecta, lineam claudete & ab eo quod ſupereſt, ſequentem lineam incipere, vt ſolent Græci & Latini: maluerũt enim & adhuc malunt fideles Librarij & etiã typographi lineas inæquales facere, vel ſpatium ſiue interuallum maius & ſæpius, quod aperturam vocant, inter dictiones relinquere, quo illæ inter ſe ſeiunctæ ſint, quàm confuſionem illarum & cacographiam experiri, & ob id turbatores dici. Huiuſmodi porrò diuiſione dictionum ſiue verborũ non antiqui Latini omnes vtebantur: nam in Augusto refert Suetonius Tranquillus cap. 87. quod vlla præcipue non diuideret verba ille, nec ab extrema parte verſuum (id eſt, linearum) abũdantes literas in alterum tanſferret.

Minores literarum figuræ in alphabeto è regione maiorum expreſſæ, vtcunque emanarunt ab ipſis maioribus literis, quibus contextus ſacer ſcriptus eſt: cũ autem extra ipſum contextum tot variæ & diuerſæ rationes & modi ſint ductuum & lineamentorũ, quot ſunt manus hominum depingentium literas: ſcripturam ita variam & diuerſam ſingulorum hominũ, per regiones Iudaïci exilij appellare ſolent כְּתָב הַמְּדִינוֹת ſcripturam prouinciarum, ſiue patriam & popularẽ. Ex huiuſmodi verò ſcriptura, quæ facilè pro cuiuſlibet

bet ſcribentis ingenio & manu variatur, magna ad legendum & dignoſcendum characteres literarum & dictiones procedit & emanat difficultas, vt etiam in aliis linguis ex literis manu ſcriptis. Literis autem iſtis ab Hebræis nihil ſacrum, ſed commentaria, epiſtolas & alia, quæ ſacra non ſunt, ſcripta tantùm comperies. Quia porrò facilioribus ductibus & lineamentis pinguntur iſtiuſmodi literæ, quàm quæ in ſacro contextu exprimuntur, pro vt ad imitandum ſunt illę faciliores, frequentius vſurpantur & in vſu quotidiano ſunt.

LITERARVM DIVISIO ET AFFINITAS.

Monſtratis iam quatuor literarum accidentibus, quæ ſunt Nomen, Figura, Ordo (cùm enim numerēt Hebræi per literas, ordinis habenda eſt ratio) & Poteſtas, ſiue prolatio, ſupereſt docere nunc quintum literarum accidēs, quod eſt in proximitate earum, quæ concordis ferè ſunt figuræ, aut ſoni. Si numerum autem & partionem ſiue diuiſionem literarum inter illarum accidentia ponere velis, per me licet, ſic enim erunt literis Hebræorum accidentia ſeptem.

Ad diſcrimē hoc percipiendū, animaduertēdi ſunt tractus, & lineamēta quibus corpora ſiue figuræ literarum ſiunt, exēpli gratia, ב tribus lineis cōficitur כ verò, vnica linea, ſiue tractu vno circūducto. Reliqua, tu conſydera.

Literarum ſcripturæ pene ſimiliū tibi figuras ſubiecimus, ita vt aſſimilis aſſimili ſupponatur, vt.

ב ג ד ה ו ט ם ו

כ נ ר ח ז מ ס ן

Aliæ ſex ſunt ſoni duplicis.

ת t פ p כ c ד d ג g ב b

ת th, ϑ. פ ph, φ, כ ch, χ, ד dh, ג gh, ב, β, ſiue v conſo.

Hæ

Hę ſex reſpōdere etiã poſſunt noucm mutis Græcorũ. Mutæ, { Tenues, פ ϖ. כ κ. ת τ. Mediæ, ב β. ג γ. ד δ. Aſpiratę, ת θ. פ φ. כ χ.

De his ſex literis dicemus latiùs, quãdo officiũ daghes pũctuli inſcripti meditullio literarũ, docebim⁹.

Literæ porrò ג & כ ex æquo perferũt ſuam vim ad omnes vocales .i. non aliter ſonant cùm e, i, quàm cũ a, o, u. Vna quæque enim litera pręſe fert nomen ſuæ pronuntiationis, ſiue à ſua pronuntiatione nomen habet.

Poſſunt etiam hæ quatuor literæ אֶהֱוִי, mutæ dici, quòd quanuis motione afficiantur vocali, reſpectu omnium aliarum conſonantium, exiguam habeant vocem, præſertim ה, & א. *Seruiles ſiue addititias, et radicales ſiue natiuas literas cũ themáte, docebimus.*

Vnica duplex videtur, צ, tſ, ſiue ס ש.

Soni ferè eiuſdem.

ה ז ט כ ס

ח צ ת ק ש

Omnes hæ literæ rurſus in quinque diſtribuuntur claſſes, ſecundum differentiam & diuerſitatem organorum, ſiue inſtrumentorum humanæ vocis. Aliæ enim dum proferuntur, adminiculo gutturis potiſſimùm egent.

vt, אַהֲחַע

Aliæ palati. vt, גִּיכַק

Aliæ linguæ. vt, דַּטְלְנַת

Aliæ dentium. vt, זַסְשְׁרַץ

Aliæ labiorum. vt, בּוּמַף

Obiter porrò notandum, etiam in aliis linguis (nã multùm hoc cõfert ad etymologiã & vocum formationem)

tionem in illis intelligendum) literas eiusdem organi frequenter inuicem substitui & affines ob id dici.

Volunt Cabalistæ, hoc est, Hebræi qui confingunt & comminiscuntur sepænumero arcana, siue mystica sacra ex literis Hebraïcis, literam ׳ esse literarum omnium principium & finem, quòd veluti punctum protrahi possit illa in quælibet literarum lineamenta & figuras quaslibet. Sicut enim, aiunt illi, materia formas omnes recipere potest & principium est, sic & ׳ est omnium formarum literarũ materia & principium, in quod etiam desinunt illę: docent itaque illi literas Hebraïcas omnes ex multiplici ׳ distinctè confici & constare posse, vt ex opposito alphabetò compertum habetur, quod quidem alphabetum accedere videtur ad scripturam illam discissam, quã Galli *escripture brisée, ou coupée* appellant.

Hactenus de literis.

De Punctis siue Motionibus vocalibus quibus omnes soni vocis cum literarum notis terminantur.

Sunt apud Hebræos נְקוּדוֹת exilia siue tenuia pūcta quædam, quibus ad voces suas exprimendum faciendúmque sonare consonantes, vt reserantur ipsius oris claustra, vice vocalium vtuntur, quæ ab illis commodè etiam תְּנוּעוֹת, id est, motiones vocantur, quòd per eas moueantur literæ. Ipsis literis quidē cum illæ voces nonsint, sed vocum formādarum indices, motiones ipsæ tanquā mortuis vitam afferūt: מְלָכִים Reges quoque aliquando easdem appellant, quòd illarū veluti imperio moueantur consonantes ac gubernētur. Quandoque etiam רוֹשְׁמִים signa vocalium dicuntur, quod literæ ille non sint, sed signa & notæ ipsarū vocalium. Illarum porrò authores fuere sicut & accentuum, Hebræï doctissimi, quos Masorethas vocāt, de quibus satis infra quando de literis אהוי dicetur. Eas in quinque קְטַנּוֹת .i. paruas, quæ filiæ magnarum dicuntur ab Heb. doctoribus & in quinque גְּדוֹלוֹת .i. magnas, quæ matres seu basis & fundamentum loquendi etiam appellantur, diuidunt.

** Motio- sæpenumero appellatur - גָּדוֹל .i. - magnū. * verò appellatur - קָטֹן .i. paruum.*

** Hiric magnum à paruo differt, quod Hiric magnū sequatur Iod, paruum minimè.*

Motiones.

Paruæ.				Magnæ.			
*Patha	פַּתַח	בַּ	a	Camets	קָמֶץ	בָּ	a
Segol	סֶגוֹל	בֶּ	e	Tsere	צֵרֵי	בֵּ	e
Hiric paruum	חִרִיק קָטוֹן	בִּ	i	** Hiric magnm*	חִירִיק גָּדוֹל	בִּי	i
** Camets raptum, i. breue.*	חָטֵף קָמֶץ	בֳּ	ou, o	Holem	חוֹלֶם	בוֹ בֹּ	o
Kibbuts	קִבֻּץ	בֻּ	u	Surec	שׁוּרֶק	בוּ	u

** Hateph Camets per o, vel ou rapiū legendū censeo, ab eius nomine חָטֵף, quod raptum significat.*

Similis est ratio aliarum omnium literarum cum his motionibus, atque est in hac tabula cum ב.

Holem motio, modò super vaf, vt לוֹ, illi, & dicitur holem מְלֹא plenum: .i. siue turgidũ, modò sine vaf, vt כֹּה, sic, & dicitur holem חָסֵר .i. imminutum siue deficiẽs, reperitur. Surec autem nunquam nisi ex gremio vaf videtur, quod tunc nota vocalis longę est, non autem litera, vt לוּא, vtinam.

*Paucis tamen quibusdam in locis reperiuntur א et ר habere daghes, sed quia rarò hoc cõtingit, non in eo insistunt Grãmatici. Vide Michol in obseruationibus in futurũ Nipsal verborũ perfectorũ vbi tredecim exempla adferũtur in quibus ר habet daghes, quatuor verò in quibus א eo donatum est.

De דָּגֵשׁ

Punctulum inscriptum meditullio literarum ab Hebræis daghes dicitur, cuius quidem capaces sunt omnes literæ, præter quatuor gutturales * אַחְהַע, & ר. Illud porrò est duplex, alterum חָזָק, id est forte, cuius officium est, vt sonum literę, cuius gremio inscribitur, intendere & conduplicare videatur: vt שִׂבֵּר Sibber. Alia eius officia facilè vsus te docebit. Alterum קַל id est, lene est, cuius tantùm sunt capaces literæ sex בְּגַד כְּפַת, dum ponuntur & locum habẽt duntaxat in principio dictionis, vel post seua quiescens plurimùm, nã alias in istis sex literis, si inueniatur daghes, erit forte & illas geminabit. vt תִּזְכּוֹר, recordaberis. masculini gene. & sic de aliis. Has enim sex literas ita mutat daghes lene, & robur adfert vt sonent.

Daghes, ab officio suo fortificatiuũ dici potest, quòd literas fortisficare et corroborare videatur, tamẽ adhuc est etiam Iehudais eius etymon incognitum. Vide Eliam in suo Tisbi.

תּ t פּ p כּ c דּ d גּ g בּ b

Cùm verò abest, molliùs siue remissiùs sonant: nempe ת th siue θ. פ ph siue φ. ch siue χ. ד dh siue d lene. ג gh. ב vt ϐ, siue v consonans: Itaque ab Hebræorum nonnullis appellantur אוֹתִיּוֹת כְּפוּלוֹת חֲזָקוֹת וְרָפוֹת literæ duplices, hoc est soni duplicis, fortes & lenes.

Regula.

Nunquam daghes in vltima litera aliqua apparet, præterquàm interdum in his ſex בְּגַדְכְּפַת. vnius exemplum in præſentia ſufficiat, פָּקַדְתְּ. Quomodo daghes vocalitatis gratia ponatur in prima, vel ſecunda, vel tertia natiua litera, videbis in fine huius operis.

Non te conturbet, dictũ eſſe literas gutturales nõ admittere daghes, videáſque frequenter ה cum punctulo in gremio: illud enim nõ eſt daghes, ſed מַפִּיק .i. ſignũ pronũtiationis ſiue conſonãtiæ ה dicitur à Grãmaticis, & eſt tunc ה relatiuum, fœminini generis, tertiæ perſonæ, ſingularis numeri. vt, בְּנָהּ filius eius: quod tamen puncto vocali notari non debet, nam tunc non eſſet relatiuũ. vt, אֱלוֹהַּ Deus: de cuiuſmodi notatione הַ dicetur infra, vbi de ה & ע agetur: ſunt inſuper quatuor verba, quæ habent pro tertia litera thematis ה, tali puncto inſcripto eius gremio, נָגַהּ, כָּמַהּ, גָּבַהּ, תָּמַהּ, quod quidem punctum indicat ה illud nunquam excidere, ſed conſonum ſemper eſſe, aliter quàm in omnibus aliis verbis habentibus ה pro tertia thematis litera, quæ nonnunquam in illis exidit & tollitur de medio, aut expreſſa deſinit eſſe conſonans & fit otioſa: de quibus latiùs ſuo loco.

מַפִּיק productum ſeu prolatum ſignificat: nimirũ quando vnius literarum הֱוִי auditur, vel ſonus, vel coaleſcentia, cũ precedẽte ſyllaba dicitur illa mappic, id eſt, pro lata, & nõ ocioſa. de mappic videbis ad huc ſub finẽ huius libri vbi de quatuor cauſis literis אֱוִי derogantibus agitur.

De : שְׁוָא

Duo punctula, quorum vnum alteri ſuperponitur, Seua appellantur: dicitur etiam miniſter ſiue ſeruus motionum omnium, eo quòd modò prę̨ponatur, modo poſtponatur decem motionibus vocalibus & ſic æquè illis inſeruiat. Eius natura eſt, vt ad venuſtatem pronuntiationis certis in locis quieſcat, ſiue non legatur

gatur & dicatur שְׁוָא נָח Seua quiescés, siue taciturnum & non pronuntiandum, & certis in locis legatur & vocetur שְׁוָא נָע Seua mobile, siue legendum & pronuntiandum.

In locis tamen In quibus legitur, (omni Iehudæorum de eius lectione relicta superstitione morosa, curiosa, molesta & Proteo mutabiliore ex pessimo linguæ & veræ pronuntiationis custode vulgo, quod magis balbutiei & malæ consuetudini inseruire studet, quàm rationi,) cum doctissimis præceptoribus nostris Regiis professoribus dicimus ipsum sonare vt e breuissimũ, ita vt dum profertur, magis fallere, quàm ferire aures percipiatur, obiter quando legi debeat, regulas certas subscribentes.

Primò, legitur siue pronuntiatur seua, quoties sub prima dictionis litera ponitur. vt, דְּבָרִים verba.

Secundò, quando præcedit ipsum vna magnarum motionum. vt, שָׁמְרוּ custodierunt. Tunc autẽ propriè duplex exprimitur accentus in dictione, quorum primus Methegh id est frenum dicitur (vel aliquando aliquis alius, rarò tamen) & comes est ille syllabæ longæ, ad docendum lectionem ipsius Seua proximè sequentis, de quo fræno paulò post in seua composito, secundus verò natiuus accentus est ipsius dictionis, attollens syllabam, quoniam accentus natiuus dictionis apud Hebręos semper est in penultima, vel in vltima, nunquam autem in antepenultima: post paruas enim motiones semper silet seua: silet quoque illud, post motiones longuas, si deinde sequatur daghes יָגֹרְתָּ timuisti Deut. 28. קָטֹנְתִּי inferior sum Gene.
 32.

32. poſt Seua mobile enim, vt paulò poſt docebitur, ſequi non poteſt daghes

Tertiò, quãdo ponitur ſub litera cuius meditullio inſcribitur daghes. vt, סִפְּרוּ narrauerunt.

Quartò, ſi eadam litera bis continenter ſcribatur & prima habeat ſub ſe ſeua, habet illud mobile. vt, הִנְנִי ecce me, הַלְלוּ laudate.

Quintò, ſi bis Seua continẽter in medio dictionis exprimatur, primũ quieſcet & otiabitur, alterũ verò legetur. vt, יִלְמְדוּ diſẽt. In fine autẽ dictionis ſi bis cõcurrat, vtrũq; ſemper quieſcit ſoletquè fieri hùiuſmodi duplicis Seua concurſus, quando duabus conſonantibus clauditur dictio. vt, וַיֵּבְךְּ & fleuit, Geneſ. 72. תְּסֹף Addas: etiam ſub litera habenti in complexu ſuo daghes in fine dictionis Seua non legitur, ſed ſemper quieſcit & otiatur. vt, וַיֵּשְׁתְּ & bibit, Geneſ. 9.

Regula.

Nuſquam ĩnuenitur ſeua expreſſum in fine dictionis, præterquàm in literis בְּגַד כְּפַת, exceptis tantùm tribus dictionibus, קֹשְׁטְ veritas, Prouerb. 22. וַיַּשְׁקְ & potum dedit, Geneſ. 29. à שָׁקָה. יֵשְׁטְ declinabit Prouer. 7. à שָׂטָה.

Omnis vltima litera quatuor literis אהוי exceptis virtute continet ſeua quieſcens, nam refertur ſiue trahitur extrema illa litera ad proximè antecedẽtem ſyllabam ſiue lõga, ſiue breuis fuerit illa: Seua verò illud apparet & exprimitur ſi quippiam adiũgatur otiatúrque ſiue quieſcit, aut legitur ſecundum ſuperiores canones lectionis illius. vt in פָּקַר & in בֵּן ſi addatur ſyllaba תָּ, indice ſecundæ perſonæ præteriti maſculini generis

neris elucescit in ר & in Nun seua quiescens. vt, פְּקַדְתְּ
בְּתֵּנְ Sic quoque in מְשָׁל prouerbium, si adhibeatur ךְ
pronomen, conspicuum erit Seua legendum sub ל sic
מְשָׁלְךָ prouerbium tuum פְּקָדְךָ visitauit te virum vir.
Sic etiam sentiendum de literis aliis.

Regula.

Notādum insuper post seua mobile nunquam sequi daghes, vnica tantùm dictione excepta שְׁתַּיִם duæ, vbi post seua mobile ponitur daghes. Iehudæi tamen in partibus Orientalibus exulantes, dicunt א cum ∵ motione breui in hac dictione intelligendū sic אֶשְׁתַּיִם pro שְׁתַּיִם, vt daghes in ת sit post seua quiescens.

Quare seua inter motiones vocales non numeretur, ratio est, quoniam aliquando legitur seua, aliquādo verò non legitur, sed quiescit & trahitur quando quiescit cum sua litera ad pręcedentem syllabam, ac cum illa veluti commiscetur eamque constringit. Motiones vocales verò omnes semper leguntur. Prætercà non numeratur inter notas vocalium ipsum Seua, quòd dictio nunquam cum seua solo inueniatur, sed opus est adhuc aliis motionibus, antequam dictio aliqua stare possit: quapropter seua siue simplex siue cōpositum sit, dicitur nunquam ædificare sibi domum ab Elia, Cantico sexto. De hoc adhuc infra dicemus, quum de hateph camets dicemus. Non desunt porrò ex Hebræis, qui ipsum Seua שִׁבְיָה .i. captiuum vel etiam בַּר־הַמֵּצַר filium afflictionis appellent, propter miseram & onerosam seruitutem, quam seruit.

Puncta rapta, id est, raptim legenda, quæ etiam semipuncta dici possunt.

אֲ a חֲטַף פַּתַח Hateph pathah, id est, raptum seu paruum pathah. *Semipathah.*

אֱ e חֲטַף סְגוֹל Hateph segol, id est, raptum seu paruum segol. *Semisegol.*

Pathah & segol quæ hîc vides composita cum seua & etiam sæpe numero ׃ׄ, vt paulò post videbitur, nihil aliud indicant quàm ipsum seua, alioqui celerrimé, breuissimè & obscuro sono magis fallendo quam feriendo aures, legendum, clariùs & lentiùs sub literis gutturalibus legendum & proferendum esse ad illarũ faciliorem pronuntiationem: habent enim quatuor gutturales אחהע, cùm ventosæ sint literæ, minus vocis & consonantiæ quàm aliæ consonantes, & tardioris moræ difficilioris què sunt prolationis: quòd videlicet vix aliquo reliquorum organorum humanæ vocis iuuẽtur adminiculo: חֲלָשִׁים porrò, hoc est debiles quatuor gutturales vocat Aben Ezra in libro de Lancibus, hoc est, de diligẽti linguæ Sanctæ examine: extra eas rarò admodùm hæc puncta composita inueniuntur: quare peculiaria gutturalium appellantur: ea daghes nunquam sequitur, rarò seua, quod etiam sub primæ syllabæ litera nisi paucis in locis illa præcedit עֲזָבֵךְ deserere tè Ierem. 2. Seua præcedens & etiam sequens punctum raptum in vno vocabulo conspicitur בַּחֲרֻשָׁהּ in mense eius Ierem. 2. hoc autem quod sciam, nõ nisi cum ׃ׄ: conspicitur: in medio dictionis autem sæpe illa precedere potest. vt, וַיִּזְעֲקוּ & clamauerunt, Ionæ 1. & aliàs. Ponitur etiam methegh .i. frenũ accentus protractionis ad cohibendum syllabas inuẽtus, ne pronuntiatio nimis excurrat & fiant transpositiones

Notandum gutturales literas se. & precedentes literas notare, hoc est, si gutturalis litera habeat hateph pathah, precedens litera plurimum habebit motionẽ affinẽ, nẽpe pathah. Si verò hateph segol, præcedẽs habebit segol. vt, יַעֲלֶה Ascendet. יֶאֱסֹף addet, hoc etiã fit cum hateph camets vt יָעֳמַד stetuetur.

tiones literarum aut ſyllabarũ, vel etiam motionum feſtina pronuntiatione,qui inſtar lineæ perpendicularis pingitur,cum motionibus,quæ præcedunt puncta rapta,de quo adhuc vbi de acentibus tractatur,ſub finem dicetur. חֲטָפִים.i.duo puncta rapta etiam mutuò nuſquam ſeſe conſequuntur.

Aliquando tamen literæ gutturales in medio dictionis reperiuntur cum puro & ſimplici ſeua, quanuis ſuperiota puncta rapta dicantur gutturalium literarum peculiaria. In principio dictionis nunquã cum ſimplici ſeua videntur, quoniã quoties ſeua debet legi ſub gutturalibus literis,quod pre cæteris aliqud difficultatis & tardioris moræ in ſui pronuntiatione habeant illę,debet componi ſeu dilatari per ֲ aut per ֱ aut per ֳ, ſeua enim ſimplex legi nunquã poteſt ſub aliqua ex gutturalibuș literis. Hoc autem tribuș regulis in fine huius operis demonſtramus:oſtenditur illis canonibus tribus enim,gutturales literas poſſe habere ſeua ſimplex & non compoſitum in medio dictionis. Quòd literæ gutturales ſe & præcedentes literas ſemper non notent percipiatur exemplo ex Iona paulò ante citato & ex שִׁחֲדוּ munera date Iob 6. propter huiuſmodi enim dictiones, in quibus huiusmodi affinitas ṇotationis non videtur, in ipſa marginis annotatione appoſitum eſt vocabulum:plurimùm.

Dictum eſt ſupra,tarò admodum hæc puncta compoſita ſiue rapta reperiri ſub aliis quàm gutturalibus literis.Reperiuntur tamen, potiſſimùm quando eadẽ ſequitur conſonans in eadem dictione: tunc enim ex his præcedens habet quandoque hateph pathah. vt,

צָֽלְלוּ כַּֽעוֹפֶרֶת Demerſi ſunt tanquam plumbum, Exod. 15. רִֽבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל Myriades milium Iſrael. Nume. 10. Non ſequente etiam eadem conſonante, ſed raro. vt, רֻֽטֲפַשׁ Succoſus eſt. Iob. 33.

Sunt etiam adhuc quædam cauſæ, propter quas literæ non gutturales aliquando habent ſub ſe ֲ, puta quando ו præponitur literæ affectæ ſeua, dilatatur enim tunc quandoque ſeua per pathah, ornatus ac vocalitatis (vt Dauid Kimhius ait) gratia. vt, וּזֲהַב & auru͂, Geneſ. 2. Ezechiel. 26. Iudicum 5. & Numeri. 23. & alias. Item, ab hoc verbo בֵּרֵךְ benedixit deriuata, in quibus accentus methegh eſt ſub ב, habent aliqua͂do ſub ר ֲ. vt, וַאֲבָרֲכֵהוּ & benedica͂ ei, Gen. 27. וְהִתְבָּרֲכוּ־בוֹ & benedicent ſibi in illo Ierem. 4. & alia. vt, Iudicum 5. magis vſu quàm præceptis percipienda, in quibus variant exemplaria, vt in deriuatis ab אָכַל, quæ Elias Cantico duodecimo perſequitur & tractat.

Quando ſeua ſequitur literam gutturalem, ex ֱ literæ gutturalis detracto Seua fit ֶ, ne videlicet alteru͂ ſeua ſequens legatur, & fiat κακοφωνία (Nihil enim aliud eſt ֱ quàm ſeua compoſitum ſeu dilatatum per ֶ) vt, נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos. Treno 5. vbi נֶהֶפְכָה pro נֶהֱפְכָה. Eadem erit tibi de ֲ ratio.

De ֳ

Quanuis ֳ ſit חָטֵף id eſt, raptum, non tamen paulò ante adnumerauimus illis duobus ֲ & ֱ, eo quòd plurimùm hoc, vt ex punctorum vocalium tabella ſupra videtur, numeretur inter decem motiones vocales (vt vſu tamen videre licet, ſæpe conſiderandum eſt vt ſeua di-

ua dilatatum siue compositum cum ᵛ, non autem vocalis motio.& vocari potest Smicamets) quòd indifferenter subscribatur omnibus literis.& quòd ex eo fiat vocabulum monosyllabum כָּל־ quod neq; seua simplex, neque alia duo puncta rapta ֲ & ֱ præstare possunt: nulla enim ex illis solis constare potest dictio. Vt supra dictum est in fine seua. Huic motioni ֳ in quibusdam codicibus ascribitur seua dextero lateri sic ֳ in quibusdem verò non: quare in huiusmodi codices incidens ne fallaris & allucineris putans illud esse camets magnũ, imbecilitati ingenij tui consulendo certas quatuor regulas tibi subscribam, quibus camets motionem magnam ab hateph camets quando suum Seua perdit, seu (vt placet Eliæ vocare) camets hatuph discernes.

Prima, si ָ post quod sequitur daghes, nõ aliquo accẽtu sussultũ fuerit, illud camets nõ erit motio magna camets, sed camets hatuph, semper per ou, siue o, & non per legendum. vt, כָּלּוּ תְפִלּוֹת דָּוִד absolutæ sunt precationes Dauid. Psalmo. 72. שָׁדְדָה נִינְוֵה Vastata est Nineue Num. 3.

Secunda, si sequatur post ָ seua quiescens, id est, si camets præcedens non habeat iuxta se methegh, vel alium quenuis accentũ, tunc non erit camets, sed camets hatuph. vt, הָחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ Sapientia vitam cõfert possessoribus suis. Ecclesiast. 7. עָצְמָה robur. Esaię 40. quod de naturali. & nõ per accidens aliquod posito intelligo: nam quãuis Ruth secũdo legatur אַרְצָה in terram: seua post tale ָ non est legendum, eo quòd contra rationem grammaticæ vicem gerat motionis

paruæ propter accentum distinguentem, quia vt suo loco dicitur, solẽt breues in longas syllabas conuertere accentus distinguentes: status enim absolutus dictionis est אֶרֶץ.

Tertia omne camets vltimæ syllabæ iunctum per virgulam quam Hebræi מַקָּף vocant, cum sequenti dictione, si non habeat post se א vel ה, vel aliquo accentu non suffultum fuerit, est camets atuph. vt, כָּל־אֹיְבַי omnes inimici mei. Psal. 3. Sine macaph enim scribendum erat כל per holé: vt porrò hîc obiter dicam, monosyllaba vocabula apud Hebræos inter vltimas habentur syllabas: similiter dicendum est esse camets atuph sub ר in פֶּן־יִפְרָץ־בָּם ne irrumpat in eos (Dominus) Exod. 19. vbi ר litera afficitur camets atuph propter virgulam maccaph. Cęterùm si post ָ sequantur ה vel א, vel aliquo accentu ָ præditum fuerit, ָ illud etiam præsente maccaph erit longum אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ Inueniam (inueni) gratiã in oculis tuis Ruthæ 2. לֹא אֶחֱטָא־לָךְ Ne peccem tibi. Psal. 119. in ב. Et id genus alia multa. Exẽplar כְּתָב־הַדָּת Scripturæ legis .i. scriptæ legis. Ester 4. vbi ָ sub ת præditum accẽtu Methegh est longum. Sic in גֵּר־שָׁם peregrinus ibi. Esræ .i. ָ sub ר donatum est ipso methegh & longum est תַאֲוָה־הוּא desiderabilis ipsa (arbor erat,) Genes. 3. & וְשְׁקָה־לִּי, Et osculare me, Genes. 27. & id gẽnus alia.

Quarta, in dictionibus in quibus in vltima syllaba est ָ, & nullus vnà cum illo ָ est accentus, quod potissimùm in quibusdẽ futuris verborum obseruatur, tale ָ est atuph, vt, וַיָּקָם קַיִן Et surrexit Cain. Genes. 4. וַיָּקָץ מוֹאָב Et anxius fuit Moab, Num. 22.

De

De literis אֶהֱוִי.

Hæ quatuor literæ nullum sonum emittunt & desinunt esse consonantes, nisi motione aliqua afficiantur vocali & ob id literæ נָחוֹת, id est, quiescentes seu ἄφωναι dicũtur: illarum natura est, vt semper adsint expressæ motionibus magnis, aut non expressæ in ipsis lateant, fortassis propter duo tempora, quæ ipsæ motiones magnæ habent, quod paruis non competit motionibus: itaque motio magna proferri nõ potest, nisi adfuerit actu, vel intelligatur vna illarũ: quare אִמּוֹת הַדִּבּוּר id est, matres siue bases locutionis & אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׁימָה id est, literæ mentis (mentales, siue mente cõcipiendæ) & etiam אוֹתִיּוֹת נֶעֱלָמוֹת .i. literæ latentes siue absconditæ, appellatæ sunt. Occasio porrò intelligendi & imaginandi istas literas sumpta videtur tum ex cabala .i. acceptione non scripto, sed ore ac veluti per manus tradita, tum ex dictionibus quæ illas expressas modò habent, modò verò suppressas.

Tres tamen literæ אֱוִי quamuis matres locutionis vel הַקְּרִיאָה .i. lectionis appellatæ fuerint ab antiquis Hebræis, hoc est, lectionis vtqunque directrices, nunquam satis sufficienter certæ vocales fuerunt: tum q; ipsarum vocalium proprium sit semper adesse expressè consonantibus & veluti vitam inspirare illis, istę verò אוי literę passim suppressæ videantur & delitescãt: tum quòd tribus istis literis quinque soni, a, e, i, o, u, distinctè & explicatè exprimi non possint. Adde quòd si sufficienter satis certæ vocales tres istæ literæ fuissent, frustra & sine causa puncta vocalia, de quibus supra dictum est, inuenta fuissent à patribus circuncisis

 Ma-

Masorethis illorum authoribus, ante quorum tẽpora vt in caput vndecimũ Targumi Ionathani in Hoseã vatem fusius docuimus, habebatur Hebraïcé legendi ratio ex Cabala. Illi enim masorethæ prudentissimi doctissimique viri, non separatè, vt faciũt ardeliones, qui statim sciunt omnia & neminẽ verentes, neminẽ imitantes sibi ipsi exemplo sunt, sed concilium haben tes cùm viderent ob exilium, quo premebãtur & quo adhuc dispersi sunt Iudæi vbique terrarũ, linguã Hebraïcã illiusque pronuntiationẽ pessum ire & quenque pro arbitrio suo in posterum lecturũ, nisi suo studio & diligentia tanto malo occurreretur, ab adiectione, detractione, immutatione & transpositione literarum ita omnino abstinendo & temperando, vt semper sacrosanctus & intactus remãserit Hebraïcus cõtextus, notis siue punctis vocalibus nobis expresserũt quantũ in se fuit, antiquã legendi Hebraïcè rationẽ, quam, hactenus per manus maiorũ habuerant à Mosis & Iosuæ temporibus. Scriptus nanque & exaratus erat antea contextus Hebraïcus continenter & indistinctè sine satis sufficienter certis vocalibus, aut notis aliquibus earum, ac etiam sine accentibus, vt videlicet tacitum & ignotum esset mysteriũ religionis veri dei barbaris & exteris gentibus nisi proselitis, hoc est, his qui prius per aliquod tẽpus instituti ex ethnicis & incircuncisis voluërant cultum veri dei & illius religionem suscipere misceríque populo dei opt. maximi. Illis porrò tribus literis אוי deinde à grammaticis adiunctum est ה, eo quod illud eodem modo quiescat, sed duntaxat in fine dictionis, quo ipsum א.

א, tan-

א, tãtùm in fine & medio dictionis silet.

Post ָ. vt, צָבָא exercitus, Num.1.
Post ‥. vt, כִּסֵּא thronus, Ester 1.
Post hirec magnũ. vt, בָּרִיא pinguis, Iud.3.
Post holem. vt, בֹּא יָבֹא veniendo veniet, id est, certè veniet, Abac.2.
In medio dictionis. vt, יֹאכַל בּוֹ comedet ex eo Exod.12.
Post וּ. vt, נְשׂוּא פָּנִים discrimẽ seu ratio personarum, Esa.3.

ה dũtaxat in fine obmutescit

Post ָ. vt, גָּלְתָה יְהוּדָה migrauit Iehuda, Treno.1.
Post‥ vt, אַרְיֵה leo, Genes. 49.
Post holem. vt, גָּלֹה migrare, Amos.5.

ו tantùm quiescit

In medio. vt בְּשִׂפְתֵי נָבוֹן תִּמָּצֵא חָכְמָה In labiis prudentis inuenietur (inuenirur) sapiẽtia, Prouerb. 10. & in fine, semper sub holem. vt, לוֹ illi. Post motiones autem ָ & ַ ו in fine dictionum proferendum est vel vt u diphtongi Latinæ in verbo audio, vel vt f. post iric verò & ‥ vt f. שְׂלָו coturnix Exod.16. קַו-תֹהוּ linea inanitatis Esa.34. אָחִיו frater eius Gen. 4. פִּיו os eius, idest. Reg.4. שָׁלֵו quietus Ieremi.49. כִּסְלֵו Nouember. Nehem. 1.

ו silet & obmutescit in ‥. vt לְנֶגֶד עֵינָי corã oculis meis Psal. 26. מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה Prouerbia Selomonis. Proueb. 1. in ּ vt, דְּבָרָיו verba illius: Deut. 4. Sic in ּ vt, דְּבָרֶיךָ verba tua Daniel. 10.

Post alias autẽ omnes motiones, vel est ו affectũ mo-

tio-

motione vocali & ſic conſonans. vt, הָיָה fuit: vel coaleſcit & coheret motione deſtitutum. Coaleſcit autem י in fine dictionis, poſt quatuor iſtas motiones, ָ, ַ, ֹו, וּ, cum præcedenti ſyllaba, ſicut vocalis in diphthongo & pronuntiatur poſt ָ & ַ, vt y, in dictionibus Gallicis *iray, diray, feray*. Poſt holem, vt y, in dictionibus Gallicis *toy, foy, roy*. & poſt וּ, vt y in fine dictionis Gallicæ, *luy, appuy ennuy*.

Exẽpla י hærentis & coaleſcẽtis in fine dictionis poſt quatuor præſcriptas motiones ָ, ַ, ֹו, וּ,

- Poſt ָ. vt, אֲדֹנָי adonai, Domin⁹ *τρισυλλάβως*.
- Poſt ַ. vt, דְּבָרַי deuarai, verba mea, *τρισυλλάβως*.
- Poſt holẽ. vt, גּוֹי, goi, gens הוֹי hoi, heu *μονοσυλλάβως*.
- Poſt וּ. vt, בָּנוּי, banui, ædificatus, *δισυλλάβως*.

Quòd literæ אֶהֱוִי lateant & virtute contineantur in motione longa, patet ex Exod. cap. 20. vbi ſic legitur. לֹא־תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל Non facias tibi ſculptile: vbi, in פ, dictionis פֶּסֶל, non ponitur daghes propter ה vnã literarũ אֶהֱוִי quæ ſubintelligitur & imaginãda eſt ac mẽte concipienda poſt ָ dictionis לְךָ ſic לְכָה. Simile itidẽ habetur in fine Pſal. 13. בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי In miſericordia tua ſperaui. ſic כָּח. Sic à יָשַׁב ſedit: in futuro dicitur תֵּשֵׁב ſedebit: vbi in ֵ literæ ת, latet & virtute continetur י prima natiua litera, שֵׁרִית reſiduum .i. Paralip. 12. pro שְׁאֵרִית ſic שֵׁלָתֵךְ petitio tua. Sam. 1. 17. pro שְׁאֵלָתֵךְ הָכֵן, eſto paratus Eſechiel. 38. pro הִכּוֹן ſic מְקֹמוֹ locus eius Exod. 18. pro מְקוֹמוֹ. Reliqua vſu inter legẽdum ſunt obſeruanda.

Hæ tres literæ אֶהִי, etiam in motione parua ∵ actu quandoque quiescunt. vt,
- נֹמֶא iuncus.
- מְרֵה ager.
- דְּבָרֶיךָ verba tua.

א & ה porrò quiescere reperiuntur in −, sed hoc rarum est, vt לַאדֹנָי domino, vt in litera ו obseruauimus quādo de literis בכלוהטמ tractamus. −מַה quid, & post se habet maccaph, nam alioqui scribi solet מָה.

DE LITERIS PERMVTABILIBVS.

Quinetiam quatuor literæ אֶהְוִי à Grammaticis אוֹתִיּוֹת מִתְחַלְּפוֹת, id est, literæ permutabiles appellantur, quòd frequenter vna in aliam commutetur.

ה in א. vt, & in ו.
- קְרֶאןָ לִי מָרָא vocate me amaram, Ruth. 1.
- pro מָרָה · אָהֳלֹה tabernaculū eius Gen. 9.
- pro אָהֳלוֹ.

א in ה, & in י. vt,
- כִּסֵּה thronus, 1. Reg. 10.
- pro כִּסֵּא.
- בְּרִיָּה pinguis. fœm. gene. Ezech. 34.
- pro בְּרִאָה.

ו pro י, & י pro ו. vt,
- הֱוֵי esto, Esa. 16.
- pro הֱיֵי Imperatiuo, ab הָיָה fuit.
- קִיֵּם confirmauit, Ester. 9.
- pro קִוֵּם.

& alia quamplurima: hæc enim obiter duntaxat adduximus pauca exēpla, vt tyronibus huius linguæ sternamus viam.

DE REDVNDANTIBVS LITERIS.

Adhuc etiam literæ אֶהְוִי dicuntur אוֹתִיּוֹת נִסְפּוֹת, id est, literæ superuacaneæ & additítiæ, siue paragogi-

cæ, quòd ſæpe nihil ſignificantes ſubiungantur dictionibus.

א in fine addititiũ, ſiue redundans per paragogẽ. vt,	חָגָּא commotio, Eſa. 19. pro חָג.
ה pariter paragogicum. vt,	לַיְלָה nox, Pſal. 104. pro לַיִל.
ו itidem redundans. vt,	חַיְתוֹ־יַעַר beſtia ſyluæ, Pſal. 104. pro חַיַּת יַעַר.
י ſimiliter vacans. vt,	שֹׁכְנִי habitans, in Abdia. pro שֹׁכֵן.

Et alia, quę breuitatis gratia omiſimus: eiuſmodi proculdubio paragoge, ad euphoniam ſiue, vocalitatem in Hebraiſmo frequens admodum eſt.

ה Tamen in fine, ſi null⁹ ſtatim præcedat accentus aliquãdo pro rõne ſententiæ æquiualet & equiparatur præpoſitioni אֶל id eſt ad vel in. vt, גֹּרְנָה ad aream, Mich. 4.

Niſi ו hic omnino redũdaret, dicendũ eſſet חַיָּתוֹ ex proportione ſiue grammatica analogia.

DE VTRARVMQVE MOTIONVM natura.

Motiones magnæ gaudentes cõnecti duntaxat cũ ea cõſonante ſola à qua feriũtur & frangũtur & propterea liberã pronuntiationem poſtulantes, quam dagheš & ſeua quieſcens abrumpunt & vrgẽt, vtrũcunque illorum enim conſonantem, quam inſignit, miſcet cum præcedente ſyllaba, & ſic vim afferre & veluti impreſſione facere pronuntiationi videtur, ob id illæ, inquã, poſt ſe neutrũ illorum admittunt, ſed liberè per ſe voce faciunt & terminant, ita vt quæ ſtatim ſequitur litera, nouam cum ſua motione vocali neceſſario incipiat ſyllabam. vt, יָשָׁר rectus, שֵׁכָר ſicera, פְּקִידִים præfecti, קֹדֶשׁ ſanctitas. פְּקוּדִים viſitati.

In quibus dictionibus tamen motio longa præcedens prædita est accentu aliquo, inscribi potest dages literæ sequenti. vt, יָמָּה in mari שָׁמָּה illic: vbi vides post ◌ָ poni dages in מ, sed accentu præcedente, qui retineat remoretúrque primam illam longam syllabam: ita tamen vt non omnino separata videatur à sequente, sed suspensione & protractione quadam vocis ab ea ita distincta, vt non commixta cum illa, sed liberata audiatur à daghes sequentis syllabæ, ne eius sonus abrumpatur, sed liber sit exitus ipsius vocis, vt ex illius extensione expresse magis auribus percipiatur illa.

Rarò porrò contingit, vt post motionem longam non suffultam accentu, sequatur daghes יוּשַּׁד vastabitur Hoseæ 10. בָּתִּים ædes Ieremiæ 29. quod valde est anorme.

E contrario verò motiones breues ipsas sequitur dages. vt, זַכָּה pura, חַגּוֹ solennitas illius: vel seua quiescens. vt, מִצְרַיִם Aegyptus, שִׁמְרוּ custodite: illa quidem duo, puta dages & seua quiescens, præceps, abruptum fractum ve quiddam ad aures ipsas perferunt.

Si tamen locum habeat accentus iuxta motionē breuem, litera sequens rarò habebit daghes, vt, בַּיִת domus, בֶּגֶד vestis & similia: motio siue syllaba breuis nanque accentu suffulta, siue producta, accedit ad naturam syllabæ longæ & pro longa est habenda, accentus enim vtcunque illam producit, vt passim testatur doctiores Hebræi, inter quos est Elias Iudæus in scholijs suis in Miclol, Scholio tertio in affixa cū præterito & aliàs. Quod autem aliquando sequatur

daghes, quãuis motio parua ſit accentu prædita exẽplum habes תִּשְׁמְטֶנָּה dimittes eam, Exod. 23. & alia. Degenerant tamen pauca admodùm participia præteriti temporis, vſu magis obſeruanda, quàm grammaticorum præceptis, in quibus poſt motionem breuem, quanuis ipſa non habeat iuxta ſe accentum, ſequitur raphe, ideſt, littera ſine puncto daghes: raphe enim lenitatem immunem omnino à puncti daghes, aſperitate ſignificat. vt, פְּקֻדִים numerati, Exod. 30.

De ע, & ח.

Hæ duæ literæ, in principio vel medio dictionis, cùm ſint veræ conſonantes, feriunt ſubſcriptam, vel ſequentem motionem vocalem : in fine verò poſt vltimas quatuor motiones magnas, habent pathah, poſt cuius vocem proferri debent : quare iuſtæ tunc cùm non ſint conſonantes, legitimam non faciunt ſyllabam. Habent etiam ſemper accentum, proximè ante ־. Et (quia huiuſmodi dictiones etiam alijs vna ſyllaba videntur longiores) pathah illud dicitur פַּתַח גְּנוּבָה, id eſt, pathah ſuffuratum ſeu vſurpatum, quòd præter conſuetudinem aliarum, huiuſmodi dictiones habeant pathah ſub vltima thematis litera.

Obiter porrò obſeruandum eſt poëtas in carminibus & rhythmis ſuis huiuſmodi ־ tanquam conſtituens ſyllabam conſiderare & numerare, ex illorum ſententia, vt credo, qui א literam in huiuſmodi imaginandam eſſe volunt, vt poſt exempla ſequentia ſtatim dicemus. Exẽpla nõ legitimæ ſyllabæ ſupradictæ.

Poſt

Post hirec magnū. vt { שִׂיחַ planta. הַכְרִיעַ psternes

pòst - vt { הִפָּתֵחַ adaperire. יֹרֵעַ cognoscēs.

Post ו. vt, { רוּחַ spiritus. יָדוּעַ cognitus.

post holé. vt, { מְשׁוֹחַ vngere. שְׁמוֹעַ audire.

Post ∴ etiam nonnunquam. vt, יְהוֹשֻׁעַ Iosue, Aggei. 1. Legitur etiam בֹּטֵחַ fiduciam habens(fretus,) Psal. 112.

Videtur etiam quandoque similis illegitima syllaba fieri & videri ‾ vsurpatum in ה Mappic, id est, in ה in gremio habente punctum pro signo pronūtiationis & consonantiæ suæ, post istas tres motiones magnas: post ·· מִתְלַהְלֵהַּ seipsum fatigans Prouerb. 26. Post Iric magnum יַגִּיהַּ splendere faciet. Esa 13. Post Olem גָּבֹהַּ excelsus Ecclesiast. 5. Post Surec nundū animaduerti huiusmodi syllabam. Huiusmodi quoque illegitima syllaba obseruanda est in dictione יְרוּשָׁלַםִ. Non desunt porrò ex Hebræis qui א imaginandum esse existiment in huiusmodi dictionibus, inter duas vltimas literas, & hoc ‾ vsurpatum ad ipsum א imaginandum pertinere hoc modo, שִׂיאַח, יוֹרֵאַע הִפָּתֵאַח רוּאַח שְׁמוֹאַע, מְשׁוֹאַח, הַכְרִיאַע יַגִּיאַהּ, בֹּטֵאַח, יְהוֹשֻׁאַע, יָדוּאַע גָּבֹאַהּ, מִתְלַהְלֵאַהּ In יְרוּשָׁלַםִ quoque Iric literæ ם ad ipsum א imaginandum pertinebit hoc, modo יְרוּשָׁלַאִם. Ceterùm cùm, vt iam dictū est, omnis vltima litera quatuor literis אהוי exceptis virtute contineat seua, sunt qui credant vocalitatis gratia tale ‾ pro seua positum esse sub ע & ח in hunc modum מְשׁוֹחַ pro מְשׁוֹחְ & שְׁמוֹעַ pro שְׁמוֹעְ & sic de huiusmodi alijs. Verū tamen vtcunque res habeat, apud poëtas & rhythmicos hoc ‾ syllabam constituit.

De nomine.

Sunt apud Hebræos tantùm tres orationis partes, שֵׁם, id eſt, nomen, פּוֹעֵל, ideſt, verbũ, & מִלַּת הַטַּעַם, id eſt, dictio guſtus ſiue מִלַּת הָעִנְיָן dictio conſignificatiua: per quam intelligunt articulum , pronomen & cæteras partes orationis indeclinabiles, quæ profectò neque nomen alicuius rei ſunt, neque verbum, ſed ad ornatum & inſtructionem orationis nominibus & verbis ancillantur. In verbo namque vis eſt ſermonis, in nomine verò materia, id eſt, verbum eſt quod loquimur, nomen autem de quo loquimur. Itaque de nomine, quòd ſit materia ipſius ſermonis, priuſquã de verbo, tractate viſum eſt. Sed quia parũ negotij eſt in declinandis nominibus, cùm quòd accidentibus, nempe qualitate, figura, & ſpecie, cum Latinis omnino conueniant (quæ breuitati ſtudentes omiſimus) tum quòd genera, numeri, caſus, declinatio & gradus comparationis breuiter tractari poſſint. De his & alijs orationis partibus, videlicet quatenus Hebræi in ſuo idiomate à cæteris differunt, ne chartas miſeras ſcriptis inutilibus onerare videamur, quã breuiſſimè fieri poterit, dicemus & primùm.

De genere.

Hebræorum idioma ſiue proprietas, generibus duobus, quæ in natura viſuntur, contenta, maſc. & fœm. neutrum genus neſcit.

Fœminina verò ea ſunt nomina & participia, quæ terminantur in ה præcedente ָ & accentu in vltima. vt, צְדָקָה iuſtitia מַלְכָּה regina פּוֹקְדָה viſitans fœm. vel in ת præcedente ֵ. Quæ omnia ſemper accentũ habent

bent in penultima. vt, תִּפְאֶרֶת pulchritudo, עֲטָרָה diadema. פּוֹקֶדֶת visitans fœm. Et carent semper numero plurali regulariter siue legitimè formato, nisi ת fuerit litera etiam natiua siue radicalis non solùm generis fœminini index, tunc enim pluralem numerum habent & pauca admodum numero sunt huiusmodi. vt, à קֶשֶׁת arcus, fit regulariter in plurali, קְשָׁתוֹת arcus, Esa. 13. Reliqua omnia nomina & participia cuiuscunque fuerint terminationis, generis erũt masculini: nisi quòd aliquando (quemadmodum apud Latinos) quædam sunt Heteroclita siue enormia, quorum genus facilè inter legendnm vel ex adiuncto verbo, vel participio, vel ex pronomine vel ex adiectiuo, non autem exterminatione cognoscitur. vt, אֶבֶן יְקָרָה lapis preciosus, 2. Samuel. 12. vbi est adiectiuum fœmininum cum substantiuo terminatione masculino. וְאֵשׁ יָצְאָה Et ignis egressus est. Num. 16. vbi est verbum fœminæum cum nominatiuo masculino terminatione. Et alia inter quæ recensenda sunt nomina, que natura in animalis corpore gemina sunt, quæ quanuis signa prædicta fœminini generis nõ habeant, ex orationis contextus filo & constructione plurimùm generis fœminini deprehenduntur & percipiuntur. vt, וְאֹזֶן חֲכָמִים תְּבַקֶּשׁ־דָּעַת & auris sapientum quæret sciẽtiam (studet cognitioni,) Prouerb. 18. תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם intingat se pes tuus in sanguine, vel rubeat, Psal. 68. בִּזְרֹעַ גְּדוֹלָה in brachio magno, id est, potentia magna, Ezech. 17. כָּבְדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים שָׁם aggrauata erat (inualuerat) nimis manus (afflictio) Domini illic, 1. Sam. 5. vbi vides, in his exemplis di-

ctio-

ctiones res in animalis corpore geminas significātes, non ex signo generis fœminini, sed ex adiuncto verbo fœminino, vel adiectiuo, esse generis fœminini. Eadem de alijs est ratio.

Item, omnia nomina regionum, & vrbium, cuiuscunque sint terminationis, generis sunt fœminini. vt, מוֹאָב הֱוִי־סֵתֶר לָמוֹ Moab sis latibulū illis, Esa.16. vbi מוֹאָב est nominatiuus nomē regionis, cū imperatiuo fœminæo, ab הָוָה siue הָיָה fuit. יְרוּשָׁלַם הִיא יְבוּס Ierusalem ipsa (est) Iebus, 1. Paralip. 11. vbi est nomen vrbis cum relatiuo fœminino. Sic de alijs idem esto iudicium.

Quædam etiam sunt nomina, quæ vna voce sexum vtrunque significant & sunt eorum nōnulla promiscui, siue incerti & confusi generis, in quibus visu sexus non discernitur. vt, אַרְנֶבֶת lepus, Leuit. 11. Nōnulla verò communis generis reperiuntur, & in illis visu discernimus sexum. vt, חֲזִיר sus, Prouerb. 11. & nonnulla alia.

Notandum insuper, plurimùm genus fœmininum à masculino formari adhibito ה, præcedente ָ & accentu. vt, à גָּדוֹל magnus, fit גְּדוֹלָה magna, à טוֹב bonus, fit טוֹבָה bona. & similia.

Obseruandum porrò est Hebræos in contemptū & dedecus malorum hominum crebrò fœminino genere pro masculino vti tam in nominibus quàm verbis, participijs & pronominibus, vt liquet ex Amosi 4. cap. versu 1. ex Ieremiæ 3. à versu 5. & deinceps: ad laudem verò & gloriam strenuarum mulierum, quæ fecerunt aliquid laude dignū crebrò vsurpare

pare maſculinum genus pro fœminino, vt videtur de Aegiptiacis obſtetricibus Exod. 1. verſu penultimo, Ruthæ primo verſu 7. & 8. & alias ſæpiſſimè à bene conſideranti linguæ Hebraïcæ conuenientiam & cōſtructionem.

De numero.

Numerus in nomine triplex, ſingularis. vt, אֶלֶף mille, מֵאָה centum. Dualis. vt, אַלְפַּיִם, duo milia, מָאתַיִם, ducēda. Pluralis. vt, אֲלָפִים plura milia quàm duo, מֵאוֹת pluries centum.

Notabis interim, pauca quædam heteroclita per defectum ſingularis & pluralis numeri, per dualem duntaxat numerū declinari. vt, שָׁמַיִם cæli, מַיִם aquæ, צָהֳרַיִם meridies, רֵחַיִם duæ molæ priſtini, inferior & ſuperior, אָבְנַיִם tabula, vel lapis ſuper quem fingit figulus vaſa ſua, qui plurimùm in modum duarum molarum eſt. & alia. Sic per dualem inflectuntur numerum nomina ſignificantia res natura geminas. vt, יָדַיִם duæ manus, in cuiuſmodi formatur ſemper numerus iſte dualis à ſingulari, addendo יִם ſyllabam, pathah & accētu expreſſis ſub litera mox præcedēti. vt, à יָד manus, ſingulari: formatur duale יָדַיִם duæ manus, à רֶגֶל pes, רַגְלַיִם duo pedes, ab אֹזֶן auris, אָזְנַיִם duæ aures, à עַיִן oculus, עֵינַיִם duo oculi. ab אַף naris, אַפַּיִם duæ nares, à שָׂפָה labium, שְׂפָתַיִם duo labia. à כָּנָף ala, כְּנָפַיִם duæ alæ, & alia. Quando porrò pluraliter per dualem numerum loqui volunt, dualibus nominibus, adhibere ſolent numeralia nomina hoc modo. אַרְבַּע רַגְלַיִם Quatuor pedes Leuit. 11. (Eſt tamen cōtra rationem grammatices ַ pro ־ ſub ל pro-

pter accentum distinguentem ^) אַרְבַּע כְּנָפַיִם Quatuor alæ Ezechiel.1. שִׁבְעָה עֵינָיִם septem oculi Zachariæ 3. Vbi etiā, vt suprà propter accentum ^, est ָ pro ַ sub נ. Regulariter namque dicitur רַגְלַיִם & עֵינַיִם cum ַ in penultima. Pluralis numerus masc. nominis & participij magna ex parte formatur sub iungendo literam ם, vltimæ literæ singularis, quæ tunc affici debet hiric magno. vt, à צַדִּיק iustus, formatur plurale צַדִּיקִים iusti, à מֶלֶךְ, rex, fit מְלָכִים reges. Exipiuntur pauca, quædam, quibus non adest Iod comes Iric magni vt, תַּנִּנִם Ceti Genes. 1. pro תַּנִּינִים, sic etiā dicitur נְשִׂאִם principes Genes. 17. pro נְשִׂיאִים. Quædam etiam sunt, quæ י comitem Iric magni perdunt impresso dages alteri י in supplemētū illius, ne duplex י concurrat vt לְוִיִּם leuitæ, pro לְוִיִים, etiā daghes nullo impresso, vt גּוֹיִם gentes pro גּוֹיִים. Sunt nōnulla etiā quæ non adhibito ם, sed ן, insignitáque vltima litera singularis hiric magno, formant plural. numer. mascul. vt à רָץ cursor, formatur רָצִים & רָצִין cursores, 4. Reg. 11. ab עִי aceruus fit עִיִּים, Psal. 79. & עִיִּין acerui, Mich. 3. & alia in Miclol à Dauide Kimio numerantur: In quibus omnibus, accentus semper est in vltima.

Ista porrò mascul. plural. terminatio in ן præcedente hiric magno Hebr. & Caldæis communis est: Caldæis tamen est magis familiaris.

Reperiuntur denique pauca quædam dualia, etiam pluralia masculina quæ non desinunt in ם aut ן præcedente Iod mobili, vt communiter fit in dualibus aut Iric magno, vt ex frequentiori vsu fit in plu-

pluralibus maſculinis,ſed deſinunt in Iod coaleſcens poſt patha. וַחֲשׂוּפַי שֵׁת Certè detectos (in) nate (abiget), id eſt, detectis natibus.Eſaiæ 20. pro חֲשׂוּפִים וְשָׂרַי בְּיִשָּׂשכָר Et principes ex Iiſacharis (tribu) Iudicum 5. pro שָׂרִים. ſic in duali אַצִּילֵי יָדַי Axillæ manuum, id eſt, brachiorum: eſt enim pars pro toto per Sinedochen Ezechiel. 13. pro יָדַיִם. Cæterùm quæ ֶ habent non ־ ante huiuſmodi י coaleſcens, ſunt in accentu diſtinguente, qui plerūque, vt ſuo loco dicetur, conuertit ſyllabam breuem in longam. vt, חַלּוֹנָי feneſtrę Ieremiæ 22. pro חַלּוֹנִים, & pauca alia. Quædam porrò quæ in Iod præcedente Hiric ſine ם ſequēte,deſinunt,ſunt vel ſingularia pro pluralibus, vel habent illud Iod pronomen, pauciſſimis exceptis quæ re vera pluralia ſunt, inter quos eſt bis כָּרִי .i.duces 4. Reg. 11. pro כָּרִים, de quo in lib. Radicum, in Miclol & Theſauro Sanctis in radice כָּר.

Fœmininorum nominum & participiorum, itidem pluralis numerus, à ſingulari fit mutando ָה id eſt ה & ָ in וֹת. vt, à טוֹבָה bona, fit plurale טוֹבוֹת bonæ à גְדוֹלָה magna, גְדוֹלוֹת magnæ: quæ accentum etiā in vltima ſemper habent.

Notandum etiam adhuc,pauca quædā anomala ſiue Heteroclita à ſuperioribus excipi regulis, quæ cū in ſingulari ſint generis maſculini, in numero plurali fœmininorum terminationem ſortiuntur. vt, אָב pater. In plurali fœmininam habet terminationem אָבוֹת patres, frequens in biblijs. לַיִל nox, לֵילוֹת noctes,Ionæ. 2. & ſimilia E' diuerſo, quædam fœminina ſunt in ſingulari, quæ tamen in plurali maſculini generis

 ſunt.

ſunt. vt, נְמָלָה formica, נְמָלִים formicæ, Prouerb. 30. יוֹנָה columba יוֹנִים columbæ, Cantic. 1.

Item, alia fœminina ex contextu ſcripturæ, ſiue ex filo orationis & conſtructione non ex terminatione deprehenſa, cùm in ſingulari terminationem habeant maſcul. in plurali fœmin. ſortiuntur. vt, חֶרֶב gladius. In plurali חֲרָבוֹת gladij, Eſa. 21.

Quædam præterea Heteroclita per ſuperabundātiam generis & numeri in plurali terminationem maſculinam & fœmin. habent. vt, דּוֹר ætas. In plurali דּוֹרִים & דּוֹרוֹת ætates, Eſa. 21. שָׁנָה annus. In plurali שָׁנִים anni, Leuit. 25. & שְׁנוֹת חַיִּים anni vitæ, Prou. 4.

Alia ſunt etiam quæ carentia ſingulari in plurali maſcul. ſunt. vt, חַיִּים vita, quod nomen dualem magis habet terminationē, quia duplici vita viuimus, Pſal. 21. בְּתוּלִים virginitas, נְעוּרִים adoleſcentia, Eſa. 54. זְקוּנִים ſenectus, Gen. 37. Huiuſmodi carentium ſingulari numero, quædam maſculinam & fœmin. habent terminationem & ſignificant pluraliter. vt, אֻמִּים populi, Pſal. 117. & אֻמּוֹת familiæ, Num. 25. aut fœm. tantùm. vt. תּוֹלְדוֹת propagines, ſiue generationes. Geneſ. 2. & plura alia, quibus omnibus à grāmatico, vt habeant vnde formentur & deducantur, ſingularis analogia ſiue proportio fingenda eſt, puta in iſtis: חַי, נְעוֹר, בְּתוֹל, זָקוּן, אֹם, אֻמָּה, quæ in vſu in ſacratis libris nuſquam reperiuntur, ſed docendi gratia ex grammatica proportione proponuntur. & alia, quæ vſus & lexicon facile ſuppeditabunt.

Regula.

Omnia nomina propria. vt, אַבְרָהָם Abraham, מִרְיָם Maria,

Maria, carent numero plurali: quibus adiungēda ſunt nomina ſpecierū metallorum. vt, זָהָב aurum, כֶּסֶף argentum, נְחֹשֶׁת æs, בַּרְזֶל ferrum, בְּדִיל ſtannum, עוֹפֶרֶת plumbum. Quæ omnia nomina vno continentur verſu, Num. 21. Inuenitur tamen כֶּסֶף in plurali numero compoſitum cum inſeparato pronomine bis, Geneſ. 42. Similiter בְּדִיל ſemel, Eſa. 1. Huius claſſis carentium plurali numero inſuper ſunt pauca quædā alia nomina, quæ in numero ſingulari tantùm reperiuntur. vt, שֶׁמֶשׁ ſol, יָרֵחַ luna. Quanuis tamen pro mēſibus dicatur in plurali יְרָחִים menſes, Exod. 2. לֶחֶם panis, יַיִן vinum. & quædam alia.

Notandum etiam obiter, nomina ſpecierum animalium crebro collectiuè capi, hoc eſt, in ſingulari multitudinē ſignificare. vt, אָדָם homo, & nonnūquam homines, צֹאן ouis, & grex ouiū. & ſimilia alia.

Ad hæc obſeruare debet diligens grammaticus quandoque nomen proprium pro pronomine ſumi. vt. נְשֵׁי לֶמֶךְ הַאְזֵנָּה אִמְרָתִי Vxores Lemechi auſcultate ſermonem meum, id eſt, vxores meæ auſcultate ſermonem meum, Gen. 4. Vbi etiam eſt tertia perſona pro prima: frequens enim Hebræis eſt perſonarum inuicem ſuſtitutio.

Appendix.

Omne nomen proprium ſemper expers eſt quatuor ſequentium rerū, regiminis, ſiue ſyntaxos, pluralis numeri, affixi, ſiue pronom. corrupti, & הֵא הַיְדִיעַ, id eſt, ה connotatiui. De quo latius ſub finem huius operis dicetur, quando de natura literarum משֶׁהוְכָלֵב agemus.

Per regimen, intellige nomen proprium nunquam genitiuum casum regere. Dici quidē post, מֶלֶךְ מִצְרַיִם rex Aegypti, non tamen פַּרְעֹה מִצְרַיִם Parao Aegypti, sed cum nomine gentili dices, פַּרְעֹה מִצְרִי Parao Aegyptius, מֹשֶׁה יְהוּדִי Moses Iudæus, & non יְהוּדָה Iudææ. sic de alijs.

Plurali numero, vt iam dictum est, carent nomina propria: siquidē, non dicendum est אַבְרָהָמִים ,יִצְחָקִים, sed אַבְרָהָם, יִצְחָק.

Per affixum etiam intellige, nomen proprium nūquam componi cum pronomine inseparato, siue corrupto (quod affixum appellare solent) indecens enim esset heb. dicere מֹשְׁךָ Moses tuus, דָּוִדְךָ Dauid tuus. Similiter cum alijs affixis, siue corruptis pronominibus, quæ suo loco enumerabimus, vsum illorum docentes.

Sic ה notatum per pathah sequente daghes, quod הֵא הַיְדִיעָה, id est, ה connonatiuum, siue ה discretionis aut distinctæ cognitionis (quod sæpe Emphasim habet) vocatur, nomini proprio hominis non præponitur, quia proprium hominis nomen est per se satis notum & manifestum, vt dicere liceat, הַמֹּשֶׁה, הַיְּהוֹחָנָן, sed sine ה præcedente, sine daghes in prima litera, dices, מֹשֶׁה Moses. יְהוֹחָנָן Iohannes. & similia. Deut. 3. porrò legitur שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה vt etiam sæpe in libro Iosue, quanuis sit nomen hominis proprium, sed accōmodatum est illud familiæ tanquam nomen gentile, & perinde est ac si adiectiuè diceretur, ait Kimius in Miclol. שֵׁבֶט הַמְנַשִּׁי tribus Menassæa: nam proprijs familiarum nominibus ה Haiediah preponi potest, sicut

cut & nominibus proprijs locorum, vt passim videtur ex sacratorum librorum lectione. Cætera huius ה munera & officia exactè explicata videbis in tractatu de septē seruiliū literarū functione, quę sunt משהוכלב, fine huius operis.

De Casu & declinatione.

Nomina apud Hebræos duntaxat variantur è masculino genere in fœmininum : quod adiectiuorum proprium est. vt שַׂר princeps, שָׂרָה princeps fœmina: טוֹב bonus, טוֹבָה bona. Vel ex singulari in pluralem, vel dualem numerum: vt à טוֹב fit plural. טוֹבִים, à טוֹבָה fit plurale טוֹבוֹת, à שַׂר fit plurale שָׂרִים, à שָׂרָה fit plurale שָׂרוֹת, à יָר fit in duali יָרַיִם, à רֶגֶל רַגְלַיִם, & sic de alijs.

Casus tamen (cùm in quouis numero nomina sint aptota, siue indeclinabilia & à prima sui positione non varientur & cadant,) non ex flexibus, siue ex terminatione, hoc est, ex immutatione nouissimæ syllabæ cognoscuntur, vt fit apud Græcos & Latinos, sed præpositis articulis, siue voculis, quibus docetur quomodo vtendum sit nominibus, cùm illa sint similiter cadentia, aut præpositione, vniformiter per omnes casus currendo & similiter cadendo, dicunt, סֵפֶר liber הַסֵּפֶר libri לְסֵפֶר libro אֵת סֵפֶר librum מִסֵּפֶר à libro. Vel ex orationis contextu. vt, סֵפֶר כֵּיפָא liber Petri. De his articulis postea latiùs suo loco.

Annotatio.

Nullum habent Hebræi nomen comparatiui, aut superlatiui gradus, sed eum circumloquuntur per particulas יוֹתֵר, id est, magis מִן, id est, quàm &

מאר

מְאֹר, id est, valde. vt, חָזָק fortis, יוֹתֵר חָזָק magis fortis (fortior,) מְאֹד חָזָק valde fortis (fortissimus.) Quũ tamen adhibent particulam מִן comparatiuo, plurimùm nõ exprimitur altera, videlicet יוֹתֵר magis, quæ tamen supplenda & imaginanda est. vt, טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה *מִבְּטֹחַ בָּאָדָם Bonum (est) confidere in Domino (magis) quã sperare in homine, Psal. 118. secundũ Latinos. 117. Vbi supplendum venit, magis.

In superlatione porrò aliquando congeminant particulam מְאֹר, potestque dici, vt vulgi grammaticorum vocabulo vtar, talis locutio supremelatio. vt, וְאַרְבֶּה אֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד Et multiplicabo te in valde valde Genes. 17. pro, valde admodum. Sic etiam עֲוֹן בֵּית־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה גָּדוֹל בִּמְאֹד מְאֹד Iniquitas domus Israëlis & Iudæ magna est in valde valde Ezechiel. 9. pro, valde admodum, siue omnibus modis est, vel, supra modum est magna.

* *Daghes in secũdo* ב *positum est in supplementum, integræ particulæ* מִן, *nam daghes à grãmaticis belluo & vorax literarum dicitur, quòd sæpenumero illarum vices suppleat.*

Classes nominum tam perfectorum quàm imperfectorum & reliqua quæ de illis dicenda videbuntur, post verborum imperfectorum formas & ordines Deo duce, facilè docebimus. Priùs tamen quàm ad verba nos accingamus, quid sit thema, seu radix, literas radicales, siue natiuas à seruilibus, siue aduentitijs secernentes doceamus.

Radix seu thema quid.

Apud Hebræos שֹׁרֶשׁ, id est, radix (quam Græci θέμα) est primaria & primigenia illa dictio, à qua tanquam à principio formandi, adiectis, aut detractis literis, vel syllabis, vel mutatis motionibus, manant personæ, numeri, genera, tempora, participia, nomina

mina & cætera id genus diſcrimina : quibus dictionem, à dictione diſcernimus. Illa duntaxat prima ſui poſitione, ideſt, natura, tribus conſtat literis natiuis, ſiue radicalibus, quæ ſemper expreſſæ & conſonantes ſunt in dictionibus perfectis. Quòd ſi detracta aut obmuteſcens fuerit trium illarum literarum aliqua, radix, ſeu dictio, tunc erit imperfecta : cuius cognoſcendæ ſuo loco, poſt verba perfecta regulas docebo & erit facilis ratio. Quæ autem themata pluribus quàm tribus conſtant natiuis literis, pauca ſunt pura Hebraïca. Sunt enim illa potiùs exotica & peregrina. De quibus ſuo loco.

Nunc verò tibi radicem, ſeu thema vnum dabo & proponam, à quo, adhibitis literis quibuſdam ſeruilibus ſiue aduentitijs, vel ſyllabis, emanare & deduci plures videbis voces. vt, à מָלַךְ regnauit, quod thema perfectum eſt, tribus conſtans natiuis literis expreſſis & cõſoãntibus, fit, מָלַכְתָּ regnaſti, vbi, תָּ ſyllaba eſt formatiua, ſiue index ſecundæ perſonæ maſculinæ præteriti, in מָלַכְתִּי regnaui, תִּי, nota eſt primæ perſonæ præteriti cõmunis generis, in מָלְכוּ regnauerũt, ו indicat tertiã perſonã cõmunis generis pluralis numeri, in אֶמְלוֹךְ regnabo, א ſuperueniẽs litera denotat primam perſonam futuri temporis, communis generis, numeri ſingularis, in יִמְלוֹךְ regnabit, י aſcititiũ tertiæ perſonæ futuri temporis, maſculini generis, numeri ſingularis, eſt character & indicium. Motionibus vocalibus etiam mutatis, ab eadem radice formatur nomen מֶלֶךְ rex & plurale, מְלָכִים reges vbi, ים, literæ ſunt indices pluralis numeri maſculini. Et adhibi-

hibito ה nota generis fœminini, dicitur מַלְכָּה regina. Deinde aduenientibus ſeruilibus, ſiue aſcititijs literis alijs, ab eadem radice, ſiue dictione formatur & originem trahit מַמְלָכָה & מַלְכוּת regnum. & alia: ex quibus omnibus, pro inueniendo themate nudo ſuis tribus natiuis literis duntaxat conſtante, detrahendæ ſunt omnes illæ addititię literæ & poſtea conſulendũ lexicon, quod radicis tibi ſignificationem ſuppeditabit. Dignum inſuper notatu eſt (vt faciliùs thematis cognitionem aſſequaris) Hebræorum literas, in vndecim יְסוֹדִיּוֹת, id eſt, radicales, ſeu natiuas (& vt ita dicam) fundamentales diuidi. Illæ ſunt, גַר וַחַם סַעַף צַקָר, quæ ſemper ſunt de corpore dictionis, nõ autem per aliquod accidens in illa poſitæ: quare in functione illarũ cognoſcẽda, nihil negotij eſt. Et in vndecim שִׁמּוּשִׁיּוֹת .i. ſeruiles, ſeu miniſteriales, משֶׁה כָּתַב אֲלֵינוּ· vel נִכְתַּב שְׁמוֹ אֵלִיָּה (quæ tamen nonnunquam ſunt de corpore dictionis, ſiue natiuæ literæ) ex quibus quatuor אֶלְבַשׁ aſcitæ, tantùm ſeruiunt præpoſitæ primæ thematis literæ. Quatuor verò, כְּנְהָם, ſeruiunt modò præpoſitæ, modò poſtpoſitæ themati & tres, יות, in principio, medio & fine ancillantur. Quarum omnium functiones & munera, poſthac vel ſparſim in hoc opere, vel tractatu ſpeciali in fine huius libelli copioſè ſatis oſtendemus.

De verbo.

Verbo accidunt, modus, tempus, genus, numerus, perſona, figura, ſpecies & coniugatio.

De modis.

Modi, ſiue inclinationes verborum varios animi affe-

affectus demonstrãtes, sunt quinque, indicatiuus, imperatiuus, optatiuus, subiunctiuus & infinitiuus. Quandoquidem præteritum, quod vnicum, siue vniforme habent, similiter & futurum, cùm occurrunt in biblijs, vertenda sunt pro commoditate & exigẽtia sensus ex filo orationis, per indicatiuum, vel optatiuum, vel subiunctiuum. vt, פָּקַד significare potest pro reï exigẽtia & pro ratione sententiæ, visitauit, vel visitabat, vel visitaret, vel visitauerat, vel visitauerit, vel visitauisset. Itidem futurum. vt, אֶפְקֹד visitabo, vel visitem, vel visitauero. Sic de alijs vtriusque personis. Infinitiuum autem & imperatiuum, vt ex motu verbi videbitur, separatim & per se habent.

De tempore.

Tempora verborum sunt quatuor, præteritum (quòd pro commoditate sententiæ vertendum est, modò per perfectum, modò per imperfectum & modò per plusquàm perfectum, indicatiui, vel optatiui, vel subiunctiui modi) Benóni, Paul, & Futurum.

Præterito tempore etiam frequenter, Prophetæ præsertim, securi admodum de veritate suarum prædictionum, quòd spiritu dei afflati essent, non temerè, pro futuro vti solent. Nam præteriti temporis verbo nuntiare aliquid euenturum, maiorem reï certitudinem significat & ostendit. Non enim rara est Heterosis figura apud illos, qua partes orationis, numeri, personæ, modi, tempora, genera & casus inter se commutantur.

Obiter etiam notandum, apud Hebræos nullum

eſſe verbum præſentis temporis pro indicatiuo, vel optatiuo, vel ſubiunctiuo, ſed eos nonnunquam pro eo vti præterito. vt, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ & ortus eſt, id eſt, oritur ſol, Eccleſiaſtæ. 1. & frequenter alia: Vel futuro, (præſertim in rebus ſolitis, ſiue quæ vſu veniunt.) vt, מַה־יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל Quid reſidui (eſt) homini, ex omni labore ſuo, quo laborabit, id eſt, laborare ſolet, Eccleſiaſtæ. 1. & ſimilia multa. Vel plurimùm illud circumloqui per Benóni. i. intermedium. Sic enim appellare ſolent præſens tēpus, quòd ſit conſtitutum inter præteritum & futurum. Non autem quod verbum ſit, ſed participium. Illud Latini præſens appellant. דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא Aetas præteriens (eſt) & ætas adueniens(eſt) Eccleſiaſt. i. Imperatiuus autem modus præſentis temporis eſſe poteſt.

Sic participium præteritum habent Hebræi, quod פָּעוּל appellant, quo ſignificatur aliquid præterito tempore factum, quod tamen adhuc permaneat & ſubſiſtat. vt, הַבַּיִת בָּנוּי, id eſt, domus ædificata, quæ tamen adhuc ſtat, vel (ſi de re materiata non ſit ſermo) cuius adhuc recens ſit memoria. vt, פָּקוּד, id eſt, viſitatus, recenti viſitatione videlicet. Si enim loqui velles de domo iam ſolo æquata, vel de viſitatione iam obliuioni tradita, vtendum eſſet non hoc participio, ſed ipſo præterito verbi paſſiui. ſic, הַבַּיִת נִבְנָה domus quæ quondam fuit, ſed iam diruta eſt, נִפְקַד viſitatus fuit, viſitatione quadā iam obliterata & obliuione ſepulta.

Illud etiam obiter notandum, Benóni & Paul omnibus perſonis eſſe communia pro ratione dictionis

quæ

quæ illis adiicitur: vt si adiiciatur pronomen tertiæ personæ, erit & benóni tertiæ. vt, הוּא פּוֹקֵד ille visitans(est) id est, visitat. Si secundæ, erit secundæ personæ. vt, אַתָּה פּוֹקֵד tu visitans(es,) idest, visitas. Si pronomini primæ personæ, erit primæ. vt, אֲנִי פּוֹקֵד ego visitans (sum,) id est, visito, vel sine pronomine. vt, אִישׁ פּוֹקֵד: vir visitans (est,) id est, vir visitat. Similiter Paul. vt, הוּא פָּקוּד, ille visitatus אַתָּה פָּקוּד, tu visitatus, אֲנִי פָּקוּד ego visitatus. & sine pronomine, אִישׁ פָּקוּד vir visitatus. Sic in fœmin. genere. vt, הִיא פְּקוּדָה illa visitata אַתְּ פְּקוּדָה, tu visitata, אֲנִי פְּקוּדָה, ego visitata. & cum nomine, אִשָּׁה פְּקוּדָה, mulier visitata. &c.

De genere.

Genus duplex apud Hebræos obtinent verba, nẽpe verbale, & nominum. Non enim omnium generum sunt verba Hebræa, vt Græca & Latina: sed sunt mascul. generis. vt, פָּקַד visitauit vir. Vel fœminini. vt, פָּקְדָה visitauit mulier. Absurdum enim est & contra Hebraïcæ linguæ conuenientiam, verbo masculino dare nominatiuum fœmininum & fœminino verbo nominatiuum masculinum, quoniam nominatiuus & verbum eodem modo in genere conuenire debent, quo adiectiuum & substantiuum apud Latinos. Quædam verborum personæ etiam sunt vtrique generi communia. vt, פָּקַדְתִּי visitaui ego vir, vel ego mulier, vt ex verborum motu liquebit, recipiunt enim huiusmodi personæ vtrique generi communes à fronte nominatiuum modò mascul. modo fœmininum pro ratione sententiæ.

De Numero.

Numeri verborum ſunt duo, ſingularis. vt, פָּקַד viſitauit, & pluralis. vt, פָּקְדוּ viſitauerunt.

De Perſona.

Perſonæ verborum ſunt tres, quas הַמְדַבְּרִים, id eſt, loquutores doctiores appellant, ſunt enim illæ, per quas vniuerſus adminiſtratur ſermo: נִסְתָּר Abſcondita, ſiue abſens, de qua quis loquitur, hoc eſt tertia. vt, פָּקַד viſitauit: נִמְצָא inuenta, ſiue præſens, cum qua ſermo habetur, hoc eſt, ſecunda. vt, פָּקַדְתָּ viſitaſti: & מְדַבֵּר בְּעַדוֹ, id eſt, loquens de ſe ipſa, ſiue quæ loquitur, hoc eſt prima. vt, פָּקַדְתִּי viſitaui. Qua tamen ratione ducti ita ſuas perſonas collocent, non ſatis ſcio, niſi fortè honoris & modeſtiæ gratia, vt Galli ſolent. Dicunt enim illi, *luy, vous & moy*. Quia immodeſtè diceretur, *moy, vous & luy*. Vel magis appoſitè dicendum, ſic perſonas verborum eos collocare, quòd thema nudum & in ſua poſitione, in tertia perſona ſingu. maſcul. preteriti, à qua cæteræ deducuntur & originem ducunt tanquam à principio formandi, potiſſimùm appareat.

De figura.

Figuræ verborum ſunt duæ, ſimplex. vt, פָּקַד viſitauit. & compoſita. vt, פְּקָדוֹ viſitauit illum.

De Specie.

Species verborum ſunt duæ, primitiua ſiue natiua, cuius origo non reperitur. vt פָּקַד, & deriuatiua, ſiue reperta, cuius origo reperitur. vt אָזַן auſcultauit, ſiue aures præbuit, ab אֹזֶן auris.

De

De coniugatione.

Coniugationes Hebræorum ſunt ſeptem, quas בִּנְיָנִים ſtructuras, ſiue ædificia vocant, ſumpta videlicet metaphora à triſtegis, quibus alludunt ad tempus præteritum, præſens, quod Benóni ſolent appellare, & futurum, exiſtentibus vocibus verborum pro lapidibus, ſiue pro materia ædificij triplicis contignationis. Tres ſunt actiuæ, totidem paſſiuæ & vna actiua & paſſiua: per quas omnes vnum atque idem verbum (quod mirum eſt) coniugari & moueri poteſt, voce & ſignificatione nonnihil immutata. Eas (vt Latini) non ſolent vocare primam, ſecundā, tertiam, &c. ſed peculiari ſuo nomine, vt videbitur, vnāquamque appellant.

Annotatio.

Quia, vt iam dictum eſt, oportet omne thema tribus conſtare literis ſubſtantialibus, ſiue natiuis, vſu factum eſt apud Grāmaticos, vt per פ intelligant primam literam cuiuſque dictionis, per ע, ſecundam, & per literam ל, tertiam: eo quòd in hac dictione פָּעַל, operatus eſt, prima litera ſit פ, ſecunda ע & tertia ל.

פָּעַל apud veteres & priſcos Grāmaticos commune erat. exemplum et archetypus verborum vt nunc eſt פָּקַד, quod à recentioribus ſubſtitutum eſt (vt puto) ne laborarēt, in litera gutturali ע pronuntianda rudiores.

Coniugatio קַל, ſiue פָּעַל.

Hebræorum prima coniugatio binomia eſt. A natura enim ſua קַל, id eſt, leuis, ſeu expedita vocatur: quòd pro ſui indice nullam aſcitat & accipiat ſibi literam ſeruilem, ſiue aduentitiam, nec daghes forti ſecunda radicalis, ſiue natiua litera grauetur, vt fit in nō nullis coniugationibus. Vocatur etiam פָּעַל, à vetere paradigmate, hoc eſt, exemplo, à quo etiam nominationem ſumunt cæteræ coniugationes. A פָּעַל enim illo

illo vetere exemplo, coniugatio נִפְעַל appellatur: similiter & aliæ hinc nomen accipiunt, vt suo videbitur loco.

Complectitur autem & admittit hæc coniugatio actiua verba. vt, פָּקַד visitauit, & neutra, seu intransitiua, id est, quorum actus non transit in alium. vt, עָמַד stetit.

Habet porrò hæc coniugatio triplicem formam: ea enim quæ in vsu frequentissima est, habet sub פ, .i. sub prima thematis litera ָ, & sub ע, id est, sub secūda ַ & accentum vt פָּקַד visitauit, שָׁמַר custodiuit. Quę rarior, habet ָ sub prima & ֵ cum accentu sub secunda idque tantùm fit in tertia præteriti masc. singulari. vt, דָּבֵק adhæsit, שָׁכֵן quieuit. In reliquis enim omnibus cōuenit vbique cum פָּקַד, quod est archetypus eorum, quorum vsus est frequentissimus. Rarissima autem ָ habet sub prima & holem in secunda cum accentu. vt, יָגוֹר timuit, יָכוֹל potuit, קָטוֹן minor, siue inferior, vel impar fuit. Cuiusmodi certè retinent holē inuariatum per totum præteritum, præterquàm in tertia persona sing. fœmin. vt, יָכְלָה potuit mulier. & tertia plurali. vt יָכְלוּ potuerunt viri, vel mulieres, in accentu distinguente tamen legitur יָכֹלוּ potuerunt Exod. 8. Et est tantùm hæc triplex formarum diuersitas in præterito: nam alibi vbique imitantur archetypum verborū, quæ frequentissimè in vsu sunt פָּקַד, vel יָשַׁב sedit, quod est, eorum quæ incipiunt à י paradigma & archetyphus. Excipitur futurum verbi יָכוֹל, de quo rationem tibi dabimus, in classe verborum quorum prima est י.

He-

Hebræi ordinem naturæ ſequuti, à præterito tempore, quod naturæ iam ordinatæ ordine præcedit, coniugationem incipiunt: punctum enim temporis quo creata eſſe cœperunt & opere ſex dierum à deo opt max. ordine certiſſimo fuerũt diſpoſita, fuit præſens tempus: nullum etenim tempus illud temporis punctum, ſiue momentum præceſſerat: Itaque in natura nondum ordinata præſens tempus præceſſit cætera tempora: ſecundo loco præſens ponunt, quod tamen verbum nõ eſt niſi in imperatiuo: tertiò verò & vltimo loco, futurum.

Hîc vocum quarum vna alteri eſt oppoſita, dextera maſculini gen. eſt & ſiniſtra fœmin. Cui verò nulla opponitur, communis. vt, פָּקַר viſitauit vir, פָּקְרָה viſitauit fœmina, פָּקַרְתִּי viſitaui ego vir, vel ego mulier.

Quando autem ſubſequetur præteritũ ſingul. maſcul. tertiæ perſonæ huius coniugationis dictio monoſyllaba, vel dictio habẽs accentum in prima, plerunque, ne duo accentus ſe inter ſe contin-

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
פָּקְרָה vel פָּקָרַת	פָּקַר
פָּקַרְתְּ vel פָּקַרְתִּי	פָּקַרְתָּ
	פָּקַרְתִּי
	פָּקְרוּ
vel	
	פָּקְרוּן
פְּקַרְתֶּן	פְּקַרְתֶּם
	פָּקַרְנוּ
Pæſens particip.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
פּוֹקְרִים	פּוֹקֵר
	פּוֹקֶרֶת
vel	
פּוֹקְרוֹת	פּוֹקְרָה
Participium præterit.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
פְּקוּרִים	פָּקוּר
פְּקוּרוֹת	פְּקוּרָה

* *Indicat interdũ* ה *ſine daghes præcedente fœmininum genus. ſicut* ה, *etiã in ordinibus verborum imperfectis, vt Kimhius in Miclol ex vſu authorum comprobat.*

† *In hac ſecunda perſona fœm. ſing. tertia radicalis notatur per* ־ *quando illa eſt gutturalis, vt clarior & facilior ſit pronuntiatio. vt,* שָׁמַעַתְּ בִּתִּי *Audiſti (pro audis) filia mea? Ruth. 2.* יָדַעַתְּ *Noueras, in eodẽ capite, et alia id genus etiam in alijs coniugationibus, quæ vſus demõſtrabit.*

gant, retrahetur ipsius præteriti accentus ab vltima in penultimam syllabā vocalitatis gratia, vt, וְשָׁאַל לוֹ Et interrogauit (pro & interrogabit, siue cōsulet) cū Num. 27. אָבַד כָּלַח periisset senectus, id est, tempus illos defecisset Iob. 30. Simile quoque contingit præteritis dissyllabis verborū imperfectorum huius coniugationis, vt frequēter vsus demōstrat. Cæterùm, vt Elias Iudæus putat in suo scholio in Miclol, illa omnia in quibus non fit hæc retractio, tametsi subsequatur dictio monosyllaba, vel habens accentum in prima syllaba, numero sexdecim, enumerata sunt à Kimio in ipso Miclol in præteritum Cal, perfectorū verborum : pro quibus omnibus sufficiant, Quorum enim os non נָשַׁק לוֹ osculatum est illum. 3.Reg.

מָקוֹר Infinitiuus
פָּקוֹד vel פְּקוֹד vel פְּקֹד
בִּפְקוֹד vel בִּפְקֹד
כִּפְקוֹד vel כִּפְקֹד
לִפְקוֹד vel לִפְקֹד
מִפְּקוֹד vel מִפְּקֹד

צִוּוּי Imperatiuus
פְּקוֹד vel פְּקֹד vel פִּקְדִי vel פְּקוֹדִי vel פְּקֹדִי vel פְּקֻדִי
פִּקְדוּ vel פְּקוֹדוּ vel פְּקוֹדְנָה vel פְּקֹדְנָה

עָתִיד Futurum
יִפְקוֹד vel יִפְקֹד vel תִּפְקוֹד vel תִּפְקֹד
תִּפְקוֹד vel תִּפְקֹד vel תִּפְקְדִי vel תִּפְקֹדִי
אֶפְקוֹד vel אֶפְקֹד vel תִּפְקְדִין
vel אֶפְקְדָה
יִפְקְדוּ vel
יִפְקֹדוּ
תִּפְקְדוּ vel תִּפְקוֹדְנָה* vel תִּפְקֹדְנָה
תִּפְקְדוּן
נִפְקוֹד vel נִפְקֹד vel נִפְקְדָה

* *Hæc vox in* נָה *in omnibus futuris omnium ordinum, ex orationis contextu, vel per secundā, vel tertiam personam fœmininam vertēda est, & ab ea aliquando detrahitur* ה*, quod tamen virtute continetur in* ־ָ*, vt dicere liceat* תִּפְקוֹדְןָ *vel* תִּפְקֹדְןָ*. Eadem quoque suppressio* ה *etiam quandoque contingit imperatiuo in omnibus ordinibus verborū, vt dicere liceat* פְּקוֹדְןָ.

3. Reg. 19. לָמַד צֶדֶק didicit iuſtitiam Eſa. 26. מִי־יָצַר אֵל quis formauit deũ Eſaiæ 44. אָתָא בֹקֶר Venit mane Eſaiæ 21.

Vbi duo ſignantur accẽtus, prior, qui iuxta ָ ponitur, vt ſeua ſequens legatur (de quo ſupra in ſecunda regula Atéph camets) producit ſyllabam priorem, ne plus ſatis excurrat pronuntiatio: poſterior autem, qui grammaticus, ſiue natiuus eſt accentus, attollit alteram.

Quæ in tertia maſculina ſingul. præteriti habent ָ & ֵ hoc eſt, ſunt ſecundæ formæ, non differunt à participio (ſeu potiùs nomine adiectiuo) maſc. ſing. vt, דָּבֵק adhæſit, vel adhærens ex filo orationis ſignificare poteſt. In plurali verò, דְּבֵקִים adhærentes.

Regula.

Secunda perſona ſingulari maſc. genris & prima ſingularis præteriti, in omnibus perfectis cõiugationibus ſi habuerint ו vel י à fronte, habere inueniuntur accentum modò in vltima, modò in penultima: frequentior vſus tamen in penultima habete ſolet, etiam in imperfectis.

Si vltima litera thematis fuerit ח, vel ע, vtrumque participium ſing. maſculinum ſæpenumero longius videbitur vna ſyllaba alijs, propter ַ vſurpatum. Nõ enim dicimus, vt vera poſtulat analogia, ſiue proportio archetypi hic propoſiti, שׁוֹמֵע ſed שׁוֹמֵעַ, audiens, non יָרוּע, ſed יָרוּעַ, cognitus: ſic in infinitiuo, nõ dicitur שְׁמוֹע, ſed שְׁמוֹעַ, audire ſimilis eſt ratio literæ ח. vt, בּוֹטֵחַ confidens, & בָּטוּחַ confiſus. Viſe ſupra regulam de ח, & ע, in fine dictionis.

Aliquando tamen vſu venit, vt conſulendo breuitati vſurpatum ‑ retroferatur in Benoni ſub ſecundam radicalem ſublato ‥, quo illa notari debebat. vt, רוֹקַע extendens, Pſal. 136. pro רוֹקֵעַ, שֹׁסַע, findens Leuit. 11. pro שֹׁסֵעַ.

Nonnunquam etiam, ſed rarò admodum, reperitur Benoni huius coniugationis non cum tſere in vltima ſyllaba iuxta propoſiti archetypi proportionē, ſed cum Iric magno, quia tſere & Iric magnum ſunt motiones commutabiles. תּוֹמִיךְ Suſtinens Pſal. 16. יוֹסִיף Addens Eſaiæ 29. & 38. Maſorethæ tamen pūctorum vocalium authores legunt, יוֹסִף ſine Iod comite Iric magni expreſſo, quod tamen, vt vices tſere motionis magnæ, qua inſigniri debebat, ſuppleātur, imaginandum eſt: Kimius porrò in Miclol & libro Radicum expreſſo Iod legit, יוֹסִיף.

Quando tertia radicis eſt gutturalis in participio præſenti ſing. fœm. pro ∵ ∵ ſubſtituitur ‑ ‑. vt, שׁוֹמַעַת audiens. Gen. 18. non שׁוֹמֶעֶת, פֹּרַחַת Efflореſcens, ſiue, pullulans Leuit. 13. non פֹּרֶחֶת, vt vult communis grāmatica proportio.

Infinitiuus, nullius eſt generis, numeri & perſonæ & propterea ab Hebræis dicitur מָקוֹר, id eſt, fons, ſeu ſcaturigo temporum, generum, numerorum, & perſonarum omnium: Nimirum, quòd ab eo pro ratione ſententiæ, fluant varij ſignificādi modi, non autem quòd ab illo tanquam à principio formandi tempora, genera, numeri, & perſonæ formentur & originem ducāt, hoc enim fit à tertia perſon. ſing. maſc. præteriti. Infinitiuo ſæpenumero in om-

omnibus coniugationibus à fronte seruiunt quatuor literæ בְּכְלַם, ex quibus, ב & כ, plurimùm trahunt infinitiui sensum ad præteritum perfectum, vel imperfect. vel plusquam perfect. indicatiui, vel opt. vel subiunct. modi, primæ, vel secundæ, vel tert. personæ, singularis, vel plurali numeri pro ratione sententiæ, ל & מ verò, ad futurum indicatiui, vel optatiui, vel subiunctiui modi primæ, vel secundæ, vel tertiæ personæ sing. vel pluralis numeri pro orationis filo, sed quia freque͂ter occurrũt huiusmodi, breuitati consulentes, nulla attulimus exempla. In hac coniug. istæ literæ adiectitiæ בכלם pro seua, quo * propriè affici debent, habent hiric, & id ne seua, sequens legatur. Si quando tamen prima thematis fuerit vna gutturalium, non solùm infinitiui literæ בכל, sed etiam futuri indices literæ, vt in illius annotationibus obseruatur, habebũt pro suo seua motionem affinem literæ gutturali. vt, בֶּאֱכוֹל in comedendo, לַחֲבוֹשׁ ad medendum.

*Omnis asciticia siue seruilis litera, quando in dictionis principio seruit, propriè insigniri debet seua: si enim aliter notetur, hoc fit per accidens, vt hoc loco, ne duplex seua legatur, pro בְּפְקוֹד dicitur ad vocalitatem בִּפְקוֹד. sic de ceteris.

מִפְּקוֹד. Hîc, in פ ponitur dages supplens defectũ ן integræ præpositionis מִן. nam alioqui dicendũ esset מִן פְּקוֹד. מ porrò præpositum infinitiuo nõ solùm futurum tempus indicat, sed etiam plerunque negationem importat. Cæterùm quòd passim Infinitiuus potissimùm cum literis istis בכלם, vertatur per gerundia, vel per supina, fit ex illius affluentia significa͂di. Si verò prima fuerit gutturalis, quæ abhorret à daghes, vel ר, subscribetur מ ·· . vt, מֵהֲרוֹג ab occidendo. & similia.

Quando huius coniugationis infinitiuus habens

Olem in vltima iungitur, per Mactaph (de quo in tertia regula Camets Atuph supra) dictioni sequenti, cōuertitur Olem in camets Atuph. לִפְנֵי מְלָךְ־מֶלֶךְ Ante regnare regem, id est, antequam regnaret rex Genes. 36. pro מְלוֹךְ.

Imperatiuus modus similis est infinitiuo, detractis literis בכלם & tantùm habet secundam personam. Dicunt enim Hebræi nobis ipsis, vel absentibus nos non posse imperare.

Nominibus verò multis appellatur Imperat. modus ab Hebræis, vtuntur namque illo quandoque עַל־דֶּרֶךְ הַגִּיּוּם per modum irrisionis & exprobrationis & Ironicus & exprobratiuus modus dicitur. שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ. Lætare iuuenis in iuuentute tua. Ecclesiast. 11. quasi dicat ironicè: considera, quid tandem consequeris ex voluptate & vitiosa libidine tua. בֹּאוּ בֵית־אֵל וּפִשְׁעוּ Ite Bethelum & præuaricamini. Amos 4. quasi dicat per exprobrationem: pergite in fœda vestra idololatria. Aliquando etiam eodem vtuntur על־דרך זְרוּז per modum exortationis & dicitur suasorius, siue ortatiuus. לֶךְ־לְךָ Valde tibi Genes. 12. quasi dicat Dominus Abramo, me authore solum mutando, ne despondeas animū. In vsu quoque est Imperatiuus modus, על־דרך הַתְּפִלָּה, per modum precationis & appellatur deprecatiuus, הוֹשִׁיעָה נָּא Saluum fac quæso. Psal. 118. וְיָבֹא גַם־כֵּן בְּעִנְיָן תֹּאמַר לַחֲבֵרוֹ עֲשֵׂה כִּי־לֹא יוֹעִילְךָ .i. Accedit insuper ad sensum dicentis proximo suo, age, non enim proficiet tibi: & dicitur modus inutilitatis demonstratiuus. עוֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם Holocausta vestra addite

dite victimis vestris. Ieremiæ. 7. quasi dicat dominus: Illa inutilia & vana sunt, cùm non attendatis mandatis meis, nec recedatis ab iniquitate. וְלִפְעָמִים לֹא־לְאָדָם מְיוּחָד אֶלָּא לְמִי שֶׁיִּהְיֶה וְהוּא עַל־דֶּרֶךְ מְלִיצָה. Aliquoties porrò non homini cuiquã specialiter accommodatur, sed cuiuis per modum elegantiæ, id est, indefinitè eleganter aliquãdo ponitur & vocatur modus accommodatitius רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה. Vide (ecce) odor filij mei, sicut odor agri &c. Gen. 27. חִזְקוּ יָדַיִם רָפוֹת Roborate manus languidas Esaia. 35. Cuiusmodi ad Apostrophen pertinere videntur.

Pluralis vox imperatiui masculini regulariter ex frequentiori vsu, sub prima natiua litera habet hiric paruum. שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט custodite iudicium Esaiæ. 56. נִפְלוּ עָלֵינוּ cadite super nos Hoseæ. 10. Raròmagis est cum camets hatuph, חָרְבוּ מְאֹד exarescite valde. Ierem. 2. מָשְׁכוּ אוֹתָהּ Trahite eam Ezechiel. 32.

Singularis vox fœminina illius quoque, ex frequẽtior vsu habet hiric paruum sub prima. לִבְשִׁי עֻזֵּךְ צִיּוֹן Indue robur tuum Tsiion, Esaiæ. 52. שִׁכְבִי עַד־הַבֹּקֶר cuba vsque ad mane. Ruth. 3. Rarius habet ֳ, aut ֵ sub prima, מָלְכִי Regna. Iudicum. 9. חֶשְׂפִּי detege. Esaiæ. 47. Rarissimè verò inuenitur cum ֵ sub prima & ֳ sub secunda, quæ est gutturalis אֶחֱזִי Tene. Ruth. 3. pluralis vox illius autem modò habet in secunda syllaba holem, modò verò ־, חֲגֹרְנָה שַׂקִּים סְפֹּדְנָה, Accingite vos saccis, plangite. Ierem. 49. שְׁמַעְנָה Audite Ierem. 9. צְעַקְנָה exclamare Ier. 49. Legitur etiã שְׁמַעַן קוֹלִי Audite vocem meam Gen. 4. desideratis ֳ & ה syllabæ נָה.

Im-

Imperatiui perſonæ maſcul.ſingulari,etiam in verbis imperfectis, in omnibus coniugationibus aliquando ad ornatum lectionis additur ה per Paragogen: vt in iſta coniugatione dicitur, שִׁכְבָה עִמִּי dormi mecum, Gen. 39. pro שְׁכַב. שִׁלְחָה הַנַּעַר, mitte puerunt Geneſ. 43. pro שְׁלַח. Quæ paragoge ה ita fit in verbis neutris huius coniugationis, vel etiam actiuis, habentibus pro ſecunda aut tertia litera radicali ח, vel ע, vel א, quæ habent in ſtatu abſoluto ſub ſecunda ־, pro vt ex futuro per regulam liquebit infra. Actiua autẽ verba,quæ habent in ſecunda holem in imperatiuo, hac punctorum expreſſione recipiunt ה paragogicum, & à זְכוֹר, dices, זָכְרָה לִּי memento mei, Nehemiæ.5.in nonnullis eſt hiric & à מְכוֹר dicitur מִכְרָה vende Geneſ. 25. Quando autem ſecunda eſt gutturalis pro ־ׅ: ponitur Olem cum prima, vt lenta magis ſit, nec nimis excurrat pronũtiatio זָעֲמָה deteſtare Num. 23.

Quædam tamen ſunt quæ horum archetyporum, non ſeruata proportione aliter paragogen ה recipiunt, à שְׁמַע enim dicitur in Imperat. שִׁמְעָה Exaudi. à סְלַח etiam סְלָחָה da veniam Daniel. 9.

Admittit infinitiuus interdum ה per paragogen. vt, וַיִּתֵּן אֹתָהּ לְמָרְטָה & dedit eum ad expoliendum, Ezech. 21. mutato holem ſtatus abſoluti infinitiui in camets hatuph & Metatheſi, ſiue trãſpoſitione motionum facta (ſi motionem ſeua liceat appellare) pro לִמְרוֹט, propter paragogen enim mutatur vultus dictionis. Quæ autem ־ in vltima ſyllaba habent ſic cum paragoge ה efferuntur לְרִבְעָה אֹתָהּ ad ineundum

dum illā Leuit. 20. pro לִרְבַּע ſecundum formulæ proportionem. Cæterùm paragoge ה cum Infinitiuo nō fit, niſi accedente litera ל à fronte, pauciſſimis exceptis, vt doctus obſeruat Elias in ſcholijs in Miclol, in Lapidem 18. Iod etiā vacans admittit. vt, לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים, ad faciendum ſedere cum principibus, Pſal. 113. pro לְהוֹשִׁיב, & eſt infinitiuus quintæ coniugationis ordinis eorum, quorum prima natiua litera eſt iod, à verb. יָשַׁב ſedit, in Cal.

Futurum, fit ab imperatiuo, præpoſita vna literarum *אִיתָן, quæ in omnibus cōiugationibus ſemper ſunt futuri temporis characteriſticæ. Illæ in hoc futuro habent pro ſeua hirec, eadem ratione qua literæ בכל in infinitiuo, niſi quòd א, cùm ſit gutturalis, pro ∵: habet tantùm ∵, detractum enim eſt ſeua ex ∵:, ne ſeua ſequentis literæ legatur. Habent etiam hæ literæ אִיתָן quando prima radicis eſt gutturalis, motionē affinem motioni literæ gutturalis. vt, יַהֲרֹג occidet, אַהֲרֹס deſtruam.

* In collocādis perſonis fut. nō ratione habuimus ordinis literarum huius dictionis artis איתן qua primo loco, ne ſcio qua ratione, ponunt Heb. primā perſonam fut. ſed instituti noſtri, quo (ſicut in præterito ijdem Heb. faciūt) etiā in futuro primo loco ponimus tert. perſon. Erit igitur noſtra dictio artis יְתָאֵן cōtinuato vno ordine à preterito iā incepto.

Quando huius coniugationis futurum definens in Olem iungitur per Maccaph dictioni ſequenti, aut illud ſequitur dictio monoſyllaba, vel habens accentum in penultima, ipſum Olem conuertitur in camets Atuph, vt vſu paſſim videtur, pauciſſimis exceptis.

Eſt etiam operæpretium cognoſcere, perſonam תִּפְקֹוד vel תִּפְקֹד bis exprimi in ipſa futuri formula, quoniā ſecunda perſona maſc. ſing. futuri tēporis in omnibus cōiugationibus omnium ordinum verborū confunditur cum tertia ſingulari fœminina: ſunt ita-

quę huiuſmodi dictiones ambiguæ conſiderato filo orationis reddẽdæ cõmodè, vel per ſecũdam perſonã maſc.ſing.vel per tertiam ſœm.quando occurrũt. Aliquãdo ſecunda perſona ſing.ſœm. inuenitur cũ ־ַ: ſub ſecũda natiua litera וַתִּשְׁחֲדִי. Et dono dediſti Ezechiel. 16. vbi ו conuertit futurum in præteritum.

Notandum præterea, primam perſonam futuri vtriuſque numeri interdum aſciſcere ה paragogicam literam in omnibus coniugat. etiam imperfectorum verborum (vt fit in imperatiuo & infinitiuo) ad ornatum lectionis. vt, אֶזְכְּרָה recordabor. Pſal. 42. Pauca admodum habent ־ֳ, ſub ſecunda natiua litera, וָאֶשְׁקֳלָה, & ad pondus tradidi. Ezræ 8. & Ieremiæ. 32. Illa porrò quæ cum paragoge ה habent ־ֳ: ſub ſecunda litera natiua, vel pauciſſima ſunt, vel controuerſa. נִשְׁלְחָה mittemus Deut. 1. ſecundam verò & tertiam plurales maſculini generis habere in fine ן. vt, יִלְמְדוּן diſcẽt Deut. 4. תִּשְׁמְרוּן cuſtodietis. Deut. 6. Eandẽ literã ן nõnunquã etiã accipit ſecũda ſingularis fœminina. vt, תִּדְבָּקִין adhærebis, Ruth. 2. vbi tamẽ cõtra rationẽ grãmatices ſub 2. eſt ־ְ pro ſeua ꝓpter accentũ diſtinguentẽ. Accidit etiã huiuſmodi ן tertiæ perſonæ plurali præteriti. vt, אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ quod non nouerũt partes tui (maiores tui,) Deut. 8.

Regula.

Infinitiuus, imperatiuus, & futurum verborum actiuorum coniugationis Cal, in vltima ſyllaba habent holem. vt, זְכוֹר recordari, ſiue recordãdo Tren. 3. vel recordare. Exod. 20. & זָכוֹר Deuter. 9. (rarus tamen infinitiuus actiuus propter gutturalem, eu-

Vaf conuertens futurum in præteritũ effertur per ־ַ ſequẽte daghes, præterquàm cũ præponitur literæ ו affectæ ſcua, tunc enim cõtentum eſt ו tantùm ־ַ, nec imprimitur daghes ipſi ו notato per ſcua. Quando autem præponitur ipſi literæ א quæ primam perſonã ſingularem futuri docet, effertur hoc ו per ־ָ, eo quòd א daghes recipere non poſſit & quiparatur ſyllaba longa ſyllabæ breui & daghes.

phoniæ

phoniæ gratia, est cum ־. vt, שְׁלַח אֶצְבַּע extendere digitum, Esa. 58. est etiam imperatiuus Exod. 4. significans extende. pro שְׁלוֹחַ) יִשְׁמוֹר custodiet, 1. Samuel. 2. Neutrorum verò habent ־. vt, שְׁכַב dormire & dormi. 4. Reg. 14. pro infinitiuo, & 2. Sam. 13. pro imperatiuo: pro futuro, וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט, & impinguauit se Israel & recalcitrauit. Deut. 32. & similia. Sunt tamen quædam actiua, quæ similiter habent ־. vt, רְכַב equita. Psal. 45. וַיִּרְכַּב, Et ascendit equum, vel equitauit. Psal. 18. יִרְפַּד sternet Iob. 41. Et præsertim, illa actiua quæ pro tertia, aut secunda habent א, vel ח, vel ה, vel ע. vt, יִנְאַף adulterium cõmittet, Leuit. 20. יִנְהַג ducet Esa. 20. תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם. Ridebis eos, frustra habebis omnes gẽtes, Psal. 59. Sic וַיִּשְׁלַח סְפָרִים & misit epistolas. Ester. 1. Sic אֶשְׁמַע audiam, Ierem. 11. & similia. Excipitur אֶזְעֹם, contemnam, Num. 23. & pauca alia quæ desinunt in Olem. Quædam etiam vtroque modo afficiuntur in futuro. vt, תִּשְׁבּוֹת, Exod. 23. & תִּשְׁבַּת cessabit, Leuit. 26. Quòd autẽ imperatiuus in huiusmodi debeat notari ־, satis liquidò cõstat tũ ex vsu, tum ex futuro, quòd ab imperatiuo præpositis אֵיתָן formetur. Tùm autem summa illa sit, vt se in ista coniugatione exerceat sedulè tyro, quandoquidem cæteras omnes etiam imperfectas, faciles ex huius diligẽti cognitione & perceptione habebit hac inueniet. In ea enim, vt ita dicam, bene grammaticandi materia veluti delibatur & carpitur.

Coniugatio נִפְעַל.

Secunda coniugatio, quæ passiuæ est significatio-

tionis, נִפְעַל appellatur: formatur autē ab actiua superiori, præposita primæ thematis נ litera (quæ passiuæ vocis est characteristica) affecta hiric, sequente seua quiescente sub prima thematis. vt, נִפְקַד visitatus fuit.

Per hanc etiam coniugantur passiua verba, non ab actiuis, sed à neutris deriuata. vt, à verbo neutro קָרַב appropinquauit se, fit נִקְרַב adductus est, Exod. 22. Sic, ab הָיָה fuit, fit נִהְיָה factus est, Ioëlis. 2.

Item alia sunt quæ ab actiuo formata verbo, neutram habent significationem, vel actionis reciprocæ & intrāsitiuæ, quòd in seipsis sit actio, & passio. vt, וַעֲמָשָׂא לֹא־נִשְׁמַר & Amasa non custoditus est, vel non custodiuit sese, id est, non cauit sibi. 2. Samuel. 20. Sic, à לָפַת inclinauit, fit נִלְפַּת inclinauit se. Cuius futurum sic habet, Ruth 3. וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת & expauit vir, & inclinauit se: vel meliùs & expauit vir & apprehendit se, quasi dicat, quòd complexus fuerit seipsum, vt pauore expauescentes solent. Similiter, quædam sunt verba neutra, à quibus huius coniugationis verba formantur, neutrius tamen significationis. vt, ab הָלַךְ ambulauit, fit passiuæ vocis verbum, נֶהֱלָכְתִּי ambulaui, Psal. 109.

Præterea, pauca alia quædam sunt, quæ in nulla alia cōiugatione præterquàm in hac inueniuntur in vsu: quæ tamen exponenda veniunt, ac si essent cōiugationis Cal, redolendo illius, significationem. vt, נִשְׁבַּע iurauit. נִשְׁעַן innixus est. Et habet hîc locum, regula sequens notanda.

Regula.

Omne verbum quod in aliqua coniugationum inuenitur in vſu præterquàm in Cal, ferè ſemper eſt exponendum in ſignificatione coniugationis Cal.

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
נִפְקְדָה	נִפְקַד
נִפְקַדְתְּ	נִפְקַדְתָּ
	נִפְקַדְתִּי
	נִפְקְדוּ
נִפְקַדְתֶּן	נִפְקַדְתֶּם
	נִפְקַדְנוּ
Præſens Participiũ	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	*Singularis.*
נִפְקָדִים	נִפְקָד
	נִפְקֶדֶת* vel †
נִפְקָדוֹת	נִפְקָדָה

** Reperitur talis terminatio, Ionæ. 3. vbi tamẽ propter accentum diſtinguentem pro ·̤ ſubſtituitur ֶ, & Pſal. 89.*

Differt hoc participiũ ſing. maſcu. à præterito, quòd illud maxima ex parte habeat ַ, hoc verò ָ in ſecunda ſyllaba.

Quia, vt adhuc alias dicetur, ַ, ֶ, & Iric paruum ſunt motiones cõmutabiles, inuenitur hoc participium (quod etiam per Kimium & ex filo orationis præteritũ eſſe poteſt) cum ַ ſub נ & Olem in vltima וְנַחְתּוֹם & obſignatur, vel & obſignabatur Eſteræ 8. Inuenitur ètiam cum ֶ ſub נ & ָ in vltima וְנֶחְתָּם & obſignatum Eſteræ 3. Poteſt autem iſta notatio per ַ & per ֶ ſub נ & per Seua ſimplex ſub ה re-

† Quando tertia radicis eſt gutturalis potiſſimùm ח aut ע, pro ֶ ֶ ſubſtituitur ַ ַ vt, נִשְׁכַּחַת Obliuioni tradita, ſeu neglecta, Iſa. 23 pro נִשְׁכֶּחֶת.

† Imperatiuus quando habet accentum in penultima, quòd rarò cõtingit, ֶ habet in vltima ſyllaba הִשָּׁמֶר eſto cautus. i. caue tibi. Exod. 23. hoc etiam Infini-

Infinitiuus.	מָקוֹר
	הִפָּקֵד
	בְּהִפָּקֵד
	כְּהִפָּקֵד
	לְהִפָּקֵד
	מֵהִפָּקֵד
Imperatiuus.	צִוּוּי
הִפָּקְדִי	הִפָּקֵד †
הִפָּקַדְנָה	הִפָּקְדוּ

ferri ad tertiam regulam ipſius Seua ſimplicis ſub gutturali litera, quæ regula eſt ſub finem huius operis.

Vbique in infinitiuo, imperatiuo, & futuro huius coniugationis, deſideratur נ paſſiuæ vocis nota, quæ tamen ſuppletur per dages, inſcriptum complexui primę natiuæ literæ. Veruntamen quia daghes forte (defectum literæ נ hîc ſupplēs) non inſcribi poteſt alicui primæ ſyllabæ literæ, præponitur illi literæ primæ, in infinitiuo & imperatiuo, ה affectum hiric conſtituens primā ſyllabam, vt daghes illud ſit forte & audiatur eius aſperitas, ſeu robur quod literis adfert. In futuro autem abijcitur ה illud ſemper: quia literæ אֵיתָן, præpoſitæ primæ radicali literæ conſtituentes ſyllabam primam, demonſtrant ſatis tale daghes eſſe forte. Cuiuſmodi abiectio ה, etiam in infinitiuo, adueniębus literis בְּכְלָם fieri debebat. Qui tamen quanuis literas בְּכְלָם habeat, non illud reijcere ſolet præter quā paucis in locis. vt pro, בְּהֵעָטֵף dicitur, בְּעָטֵף עוֹלֵל. In deficiendo paruulum, id eſt, quum animi deliquiū paterentur infantes, Threnorum. 2. ſunt etiam pauca alia huiuſmodi. Porrò ſi prima thematis fuerit vna gutturalium אֶהְחָע, vel ר, quæ à daghes abhorrent & cum illo commercium non habent, daghes illud quod primæ literæ natiuæ alioqui inſcribēdum eſſet in ſupplementum נ indicis huius cōiugationis, reijcie-

	Futurum. עָתִיד
תִּפָּקֵר	יִפָּקֵר
תִּפָּקְרִי	תִּפָּקֵר
	אִפָּקֵר*
	יִפָּקְרוּ
תִּפָּקַרְנָה	תִּפָּקְרוּ
	נִפָּקֵר

*Hic ex ·:: ſub א detractum eſt ·:·, ne poſt: mobile ſequeretur daghes.

...tiuo & futuro cōtingere poteſt, potiſſimū quādo habēt poſt ſe dictionem monoſyllabam, vel habētem accētum in prima ſyllaba, ne videlicet duo accentus ſe inter ſe cōtingant. Iſta porrò annotatio, etiam ad imperfectos ordines pertinet, qui habēt in ſtatu abſoluto in vltima ſyllaba.. in Imratiuo.

reijcitur ſub ה infinitiui, & imperatiui. Itidem, ſub literas איתן futuri indices & ſic ex hiric motione parua & daghes relegato ad latus hiric, fiet ·· motio magna.(Quandoquidem æquiualet motio magna, motioni paruæ & daghes & contrà motio parua & daghes æquiparantur motioni magnæ, vt oſtendetur in quinta coniugatione verborum quæ habent ſecundã natiuam literam vaf, vt à paſſiuo verbo, נֶאֱסַף congregatus eſt, dicitur in Imperatiuo הֵאָסֵף. Eſto congregatus, ſiue congregare. Deut. 32. à נֶאֱמַר dictum eſt, dicitur in infinitiuo הֵאָמֵר dici Iob, 34. & in futuro, יֵאָמֵר dicetur Geneſ. 22. A nomine נִרְגָּן ſuſurro, fit futurum paſſiuæ vocis (non tamen ſignificationis) וַיֵּרָגְנוּ & murmurarunt, Pſal. 106. & ſimilia, Prouerb. 22. Ionæ. 1. & aliàs. Inuenitur etiam infinitiuus huius coniugationis cum litera paſſiua נ expreſſa, ſeruata forma, ſiue proportione infinitiui actiui in Olem deſinentis. vt, וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים & mitti, id eſt, & miſſæ fuerunt literæ, per manum curſorum, Eſter. 3. נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה Deſiderando, deſiderio tactus fuiſti Geneſ. 31. id eſt, ſummopere deſideraſti. נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד Poſtulãdo poſtulatum eſt (à) Dauide 1. Samuel 20. id eſt, ab ipſomet Dauide obnixè poſtulatum eſt, alia pauca etiam in imperatiuo habent נ expreſſum. וְנִקָּבְצוּ Et congregamini Ioel. 3. pro וְנִקְבְּצוּ, ſed propter accentum diſtinguentem eſt ָ ſub ב contra rationem grammatices. Legitur etiam iuxta proportionem formulæ הִקָּבְצוּ, congregamini Geneſ. 49. deſiderato נ coniugationis indice.

Inuenitur etiã quandoque א in futuro huius cõiugatio-

gationis cum Iric אִמָּלֵט liberabor. 1. Samuel. 27. אִדָּרֵשׁ requirar Ezechiel. 20. Cum - in vltima syllaba etiã aliquando inuenitur hoc futurum תִּשָּׁבֵר frangeris Ezechiel. 32. etiam in accentu distinguente וַיִּגָּמַל, & ablactatus est, siue à mamma disiunctus est Genes. 21. Et memineris hoc in loco Esteræ, regulæ suprascriptæ, qua infinitiuus dicitur פָּקוֹר, quòd ab eo fluant varij significandi modi. Si quando tamen tertia natiua litera fuerit ע, vel ח, sæpenumero fit cõtractio duarum syllabarũ in vnã: nam solet retro ferri ־ vsurpatũ in locum ··, quo insigniri debebat ex communi vsu secunda radicis in infinitiuo. vt, בְּהִשָּׁמַע, דְּבַר־הַמֶּלֶךְ dum audiretur præceptũ regis, Ester. 2. pro בְּהִשָּׁמֵעַ. sic in futuro. vt, יִשָּׁמַע audietur, Esaiæ 60. pro יִשָּׁמֵעַ, יֵאָנַח gemebundus fiet Prou. 29. pro יֵאָנֵחַ, etiam in Imperatiuo הֵאָנַח gemebundus fias, vel esto Ezech. 21. pro הֵאָנֵחַ.

Coniugatio Piel פִּעֵל vel פִּעֵל.

Tertia Hebræorum coniugatio, à veteri illo paradigmate, siue exemplo, cuius in קַל meminimus, פִּעֵל vel, פִּעֵל appellatur. Differt à Cal tamen, quòd vbique habeat sub פ hiric, & sub ע ··, vel ∴, vel ־. vt, פִּקֵּד bono animo visitauit. כִּפֶּר placauit. רִדַּף persequutus est. Eius secundæ gremio quoque inscribendum est daghes pro coniugationis charactere & signo: vnde ab alijs קָפַר, id est abrupta, quòd abruptã & nõ liberam propter daghes, videatur habere pronuntiationem, dicitur. Ab alijs כָּבֵד, id est, grauis, quòd eius secũda litera gestare soleat daghes in vtero: Et ab alijs, בִּנְיַן הַדָּגֵשׁ, id est, coniugatio daghessata.

ſata, denominata eſt. Cæteræ quoque coniugationes, quæ literas natiuis literis ſuperuenientes, ſui formatiuas & indices recipiunt, quandoque à grammaticis Heb. graues appellantur, quòd videlicet tanquã oneri ſint huiuſmodi literæ addititiæ illis cõiugationibus, ne ſint conſtantes ſuis tribus natiuis literis, vt Cal.

Eius porrò ſignificatio propriè eſt tranſitiuorum verborum, quæ nuſquam in alijs inueniuntur coniugationibus. vt, בִּקֵּשׁ quæſiuit דִּבֵּר loquutus eſt. Complectitur etiam verba, quæ in prima coniugatione ſunt neutra, hîc verò tranſitiua. vt, הָלַךְ ambulauit, הִלֵּךְ deduxit, aut ambulare fecit, Iob. 24. טָמֵא immũdus fuit, טִמֵּא polluit, vel polluere fecit, Ezech. 36. Eiuſmodi enim, vt verba quintæ coniugationis, nõnunquam agere altero ſuaſore & authore ſignificãt. Præterea pauca quædam ſunt quæ in prima coniugatione & in iſta neutra reperiuntur. vt, וְשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ. & capillus tuus creuit, Ezech. 16. פִּתַּח הַסְּמָדַר aperuit ſe vua acerba, vel minuta, qualis ſtatim poſt detruſum florem apparet, Cantic. 7. Quæ profectò habent in ſe ipſis magis abſolutam actionem, id eſt, vim & actionem, quæ extra agentem non tranſit, maiorem ſignificant, quàm in Cal. vt Kimhius in Miclol ait: nam quando dixit, creuit, ſuperfluitatem quandam ex ſeipſo manantem ſignificat: quando verò aperuit ſe, quandam vehementiam & vim ex ſe, quæ non in aliquem tranſeat, maiorem quàm in Cal. Ea verò quæ in Cal ſunt actiua, ſi per hanc coniugentur, vehementiorem perſæpe importabunt actionem. vt,

שָׁבַר fregit, שִׁבֵּר perfregit, פָּקַד numerauit, vel visitauit, פִּקֵּד, quod verbum, quia nusquam in vsu est in hac coniugatione præterquam in participio, redolendo sui primitiui Cal significationem, per grammaticam significare poterit ex istius coniugationis natura & proprietate: subtiliter, siue diligenter numerum exequutus est, vel bono animo visitauit. Postremò obiter notandum, hanc coniugationem amplecti verba, quibus nulla similia in alijs inueniuntur coniugationibus. Nimirum quæ in contrarium sensum sunt vertenda. vt, וְדִשְּׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ. & repurgabunt cineribus aram, Nume. 4. non autem, aspergent cineribus aram. sic, in Cal dicitur חָטָא peccauit. In hac verò, חִטֵּא obtulit pro peccato, vel expiauit à peccato. vt, תְּחַטְּאֵנִי expiabis me, Psal. 51. & alia, quæ cùm occurrunt, diligenter obseruanda sunt.

Cum ∵ in vltima porrò inueniuntur nonnunquã verba huius coniugationis כִּפֵּר placauit, siue litauit Exod. 30. כִּבֵּס lauauit Leuit. 13. & pauca alia.

Sæpenumero quando secunda radicis est vna gutturalium אֲחָהַע, vel ר, quæ non recipiunt daghes, Daghes characteristicon coniugationis huius secundæ literæ alioqui inscribendum, reijcitur sub primã thematis literam: & sic ex hiric primæ thematis & daghes re-

Exemplum:

Præteritum.			עָבַר .
	פִּקְּדָה	vel	פִּקֵּד
			פִּקֶּד
	פִּקַּדְתְּ		פִּקַּדְתָּ
			פִּקַּדְתִּי
			פִּקְּדוּ
	פִּקַּדְתֶּן		פִּקַּדְתֶּם
			פִּקַּדְנוּ
Præsens partici.			בֵּינוֹנִי

relegato ſub illam literam primã,in præterito fit ··.vt, מֵאֵן renuit, Numer.22.Non autem, מִאֵן, בֵּרֵךְ, benedixit Pſal.10. & non בִּרֵךְ, & בֵּרַךְ. Geneſ. 24.& non בֵּרֵךְ in ſecundam forma, eiuſdem ſignificationis.

In Benoni quoque, infinitiuo, imperatiuo, & futuro, ſub prima pro –, ponitur ∓, pro daghes, quando quidem fit ∓ ex – & daghes ſubſcripto & ſub illud relegato. Vt in Benoni מְתָאֵב Abominans Amos 6. in infinitiuo & imperatiuo, מָאֵן renuere, vel renue. Exod.10. pro preſerti Imperatiuo, & 22. pro Infinitiuo ſumptum. In futuro, יְמָאֵן renuet. Exod. 22. &c.à בֵּרַךְ, in benoni מְבָרֵךְ benedicens Prouerb.27. In infinitiuo & imperatiuo בָּרֵךְ, benedicere, vel benedic. Geneſ. 22.pro infinitiuo,& Deut. 33. pro Imperatiuo. In futuro יְבָרֵךְ benedicet, Geneſ. 28. & non יְבַרֵךְ. ſic

Pluralis.	Singul.
מְפַקְּרִים	מְפַקֵּר
	מְפַקֶּרֶת *
vel	
מְפַקְּרוֹת	מְפַקְּרָה

* *Reperitur talis participij terminatio.1.Samuel,1.et alias, etiam cum ·· ſub ſecunda natiua litera reperitur fœmininum participium deſinens in* הָ, *vt* מְשַׁכֵּלָה *abortans. Exod.23. ſed rarò.*

Particip.præterit. פֻּעַל

Pluralis.	Singularis.
מְפֻקָּרִים	מְפֻקָּר
	מְפֻקֶּרֶת *
vel	
מְפֻקָּרוֹת	מְפֻקָּרָה

* *Reperitur talis participij terminatio, Ezech. 38. et aliàs.*

Infinitiuus.	מָקוֹר
	פַּקֵּר
	בְּפַקֵּר
	כְּפַקֵּר
	לְפַקֵּר
	מִפַּקֵּר
Imperatiuns	צִוּוּי
פַּקְּרִי	פַּקֵּר
פַּקֵּרְנָה	פַּקְּרוּ
Futurum	עָתִיד
תְּפַקֵּר	יְפַקֵּר
תְּפַקְּרִי	תְּפַקֵּר
	אֲפַקֵּר
	יְפַקְּרוּ

de

de alijs. In Paul autem mutã tur ∴ & daghes in holẽ motionem magnam, quæ frequenter confunditur cum תְּפַקְּדוּ תְּפַקֵּדְנָה נִפְקַד

ו. vt, מְגוֹאָל pollutus, Malac.1. מְפוֹרָד distinctus Ester. 3. מְבוֹרָךְ benedictus, Psal. 113. Quia ־ָ:, ∴, ו & Olem sunt motiones comutabiles, hoc participiũ quandoq; habet non ∴ sub prima natiua litera, sed ־ָ: vt, מְאָדָּם, Rubefactus, siue Rutilus Naümi. 2. Fallit tamẽ nonnunquam illa regula, remittendi daghes sub primam thematis literam, vel substituendi Olem, quoniam multa reperiuntur habentia mediam gutturalem, in quibus vbique daghes coniugationis character omnino euanescit, nulla substituta motione longa sub prima, vel nullo Olem expresso. vt, בִּעֵר remouit, 1. Reg. 22. טִהַר mũdauit Leuit. 13. רִחֵם misertus est Psal. 103. נִאֵר dedignatus est Thren. 2. & similia.

Pauca quædam etiam sunt, quæ non habentia secundam natiuam literam gutturalem, propter vsum illorum frequentem, perdunt daghes omnino. vt, לֹא בִקְשָׁה דָּבָר nihil postulauit, Ester 2. הַלְלוּ laudate, Psal. 148. Reperitur quãdoque infinitiuus huius coniugationis cum ה paragogico: affecta tamen seua secunda radicali litera. vt, כִּי־טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ. quia bonum (est) psallere Deo nostro, Psal. 147. pro זַמֵּר. & alia, vt Leuit. 26. sic & imperatiuo additur. vt, סַפְּרָה narra. 2. Reg. 8. & similia, pro סַפֵּר.

Imperatiuus etiam interdũ cum ־ sub secunda inuenitur. vt, פַּלַּג לְשׁוֹנָם, diuide linguam eorum, id est, varias eorum sententias, Psal. 55. & alia.

Infinitiuus etiam sed rarò admodum ex filo oratio-

tio·

tionis inuenitur ſimilis præterito deſiderato daghes נָאֹץ נִאַצְתָּ debacchando debacchari feciſti 2. Sam. 12. Aliquando etiã legitur in finit. cum Olẽ in vltima ſyllaba יַסֹּר caſtigando Pſal. 118.

Quando porrò tertia radicis eſt ח vel ע, contrahuntur ſæpe ad Euphoniam duæ ſyllabæ in vnam ad vitaudum ˉ vſurpatum. vt, יְשַׂמַּח exhilarabit, Thren. 2. pro יְשַׂמֵּחַ. Eadem tibi erit de ע ratio: ſimile quoq; in infinit. & imperat. obſeruare quandoque licet, vt, שַׁלַּח Mittere Gen. 8. pro שַׁלֵּחַ, שַׂמַּח recrea Prouerb. 27. pro שַׂמֵּחַ: ſic de ſimilibus.

Quædam denique pauca ſunt verba perfecta huius coniugationis, quæ habent י quieſcens poſt primam natiuam literam more imperfectorum, quæ dicuntur quieſcentia in vaſ, quæ verba quadrata appellantur: de quibus videbis in coniugatione Piel illius ordinis.

Regula.

In omni coniugatione quæ habet participio præſenti מ præpoſitum, literæ אֵיתָן eandẽ habebunt motionẽ quam מ participij per omnes verborum ordines, vt conſpicuum eſt in coniugationum formula.

Excipitur tamen quinta coniugatio verborũ quorum thematis ſecunda eſt ו, vbi מ participij habet ‥, & literæ אֵיתָן ־. de quibus ſuo loco.

Coniugatio פֻּעַל.

Quarta Hebræorum coniugatio פֻּעַל vocatur, quæ daghes obtinet in ſecunda litera vbiquæ, vt eiũs actiua præcedens, à qua formatur: & habet ſub פ ⸫, & ע ־. vt, סֻפַּר numeratus eſt. Porrò hæc coniugatio

cum ſexta à veteribus Iudæis grammaticis appellata eſt בִּנְיָן שֶׁלֹּא־נִזְכַּר שֵׁם־פּוֹעֲלוֹ, id eſt, coniugatio quæ nõ recordatur nominis ſui agentis, quaſi dicatur, eſt iſta cõiugatio paſſiua & eius verba non habẽt poſt ſe more verborũ paſſiuorũ ablatiuum perſonæ agentis cũ præpoſitione expreſſum. vt, שֻׁדַּד מוֹאָב Vaſtatus eſt Moab. Ier. 48. Vbi nulla vaſtantis expreſſa eſt mẽtio. יוֹחָנָן סֻפַּר Iohannes numeratus eſt: vbi etiã numerãtis nulla fit expreſſa mẽtio. Cæterũ ſunt verba huius cõiugationis & ſextæ, ſignificationis paſſiuæ ſemper, in Niphal verò verba nonnulla, vt illic dictum eſt, ſignificationem habent neutram, ſiue reciprocam, & intranſitiuam. Videtur tamen recordari nonnunquam expreſsè hæc coniugat. nominis ſui agentis. vt, בְּחֶסֶד וֶאֱמֶת יְכֻפַּר עָוֺן, beneficentia & fide expiabitur, ſeu auferetur, iniquitas, Prouerb. 16. Vbi fides & beneficentia efficiunt, vt iniquitas deſtruatur: ne porrò quiſpiam in poſterum circa huius loci Prouerbiorum explicationẽ hæreat, interpretor in illa duplex eſſe agens, alterum tacitum, ſed ſatis à pio quolibet intellectum, puta deum opt. max. à quo omne datum optimũ & omne donum perfectum deſcẽdit Iacobi 1. & ſine quo nihil poſſumus facere Ioh. 15. alterũ expreſſum ex more verborũ paſſiuorũ, quæ poſt ſe communiter habent expreſſum ablatiuum perſonæ à gentis cum accommoda præpoſitione. Itaque vt actio ipſa expreſſa facilius innoteſcat in illa ſentẽtia, illam hoc modo conuertemus & reſoluemus, חֶסֶד וֶאֱמֶת יְכַפֵּר אֶת־עָוֺן, id eſt, Beneficentia & fides expiabit iniquitatem pro יְכַפְּרוּ, id eſt, expiabunt, vel

vel auferent iniquitatem. Non autem mihi videtur ſatis ſufficiens ſola illa ratio, nempe quòd recipiant actionem paſſionis, id eſt, ſignificandi rationem ab alio nempe agente, qua dixerint veteres grammatici coniugationes hanc & ſextam carere participio, & imperatiuo: quin potiùs, quòd huiuſmodi, non in vſu reperiãtur in Biblijs, quæ extãt excepto Benoni in hac coniugatione raró, vt ſuo videbimus loco.

Si namque Hebræorum authorum libri omnes extarẽt mancæ & mutilæ coniugationes, vt puto, nõ eſſent, neque tot anomaliæ & irregularitates, quot quæſo Dauidis Selomonis & aliorum illuſtrium virorum libri interciderunt! vt paſſim liquet ex libris Regum, Paralipomenon & aliunde.

Exemplum:

Præteritum		עָבָר
פֻּקְּדָה		פֻּקַּד
פֻּקַּדְתְּ		פֻּקַּדְתָּ
		פֻּקַּדְתִּי
		פֻּקְּדוּ
פֻּקַּדְתֶּן		פֻּקַּדְתֶּם
		פֻּקַּדְנוּ
Præſens partic.		בֵּינוֹנִי
Pluralis.		Singularis.
פֻּקָּדִים		פֻּקָּד
		פֻּקֶּדֶת
פֻּקָּדוֹת	vel	פֻּקָּדָה
Infinitiuus		מָקוֹר
		פֻּקֹּד
Futurum		עָתִיד

Participium hoc rarũ eſt, & differt à prærerito, quod habeat in prima ſyllaba ֻ & ſub ſecuuda litera natiua ָ. vt, מַה נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד quid faciemus puero nato, Iudic. 13. vbi iſtud participium nomen potiùs videtur eſſe ad-

iecti-

iectiuum, in quo etiam obſeruãdum, daghes ſequi poſt motionem longam ו accentu non ſuffultam quod rarò contingit. In ſexta coniugatione nuſquã inuenitur participium. Imperatiuum etiã neutra habet.

יְפֻקַּד	תְּפֻקַּד
תְּפֻקַּד	תְּפֻקְּדִי
אֲפֻקַּד	
יְפֻקְּדוּ	
תְּפֻקְּדוּ	תְּפֻקַּדְנָה
נְפֻקַּד	

Infinitiuus non inuenitur niſi rarò. vt, גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furatus ſum, id eſt, verè furtim ſublatus ſum, Gen. 40. Cùm literis autem בְּכְלַם nunquam.

In futuro, literæ אֵיתָן habẽt ſeua, vt in actiuo פֻּעַל פ verò habet ֻ, & y⁻ & daghes, niſi ſecunda fuerit gutturalis, vel ר: tunc enim mutari debẽt ֻ. & daghes in holem, per annotationem, qua diximus ſupra in niphal, motionẽ magnam æquiualere motioni paruæ & daghes. vt, à præterit. בּוֹרַךְ benedictus eſt, בּוֹאַר declaratus eſt, dicitur in futuro יְבוֹרַךְ יְבוֹאַר. Cuiuſmodi certè rara admodum ſunt in Biblijs.

Coniugario הִפְעִיל.

Quintam coniugationem הִפְעִיל, à forma quã habet, appellant: quòd primæ thematis literæ pro cõiugationis charactere præponatur ה affectum hiric, ſequente ſeua quieſcente ſub prima natiua litera, & hiric magno cũ accẽtu (exceptis nõnullis, quæ in Miclol obſeruat Kimius, quæ accentũ habent in vltima vt, הִבְדִּילָה diuiſit, Exod. 26. & alia inter legendum obſeruãda) ſub ſecũda. vt, הִשְׁכִּיב iacêre fecit. Eius autẽ verba propriè ſignificant agere, altero ſuaſore & authore. Cõplectitur tamẽ verba quædã pauca, quæ in קַל & hîc ſunt aliquando intranſitiua. vt, à יָבֵשׁ confuſus

fuſus fuit,in הִפְעִיל dicitur,הוֹבִישׁ מוֹאָב Cõfudit ſeſe,ſiue cõfuſus eſt Moab, Ier.48.Sic neutra,ſiue intrãſitiua quoque quædam reperiuntur in iſta cõiugatione, quæ in vſu in Cal, nuſquã inueniuntur. הִלְבִּינוּ שָׂרִיגֶיהָ Albuerunt propagines eius Ioel. 1. Præterea etiam quædã(vſu obſeruãda)quæ in Cal nõ inueniũtur,per regulã cuius in נִפְעַל meminimus,erũt ſignificationis קַל, vt, הִשְׁלִיךְ proiecit, הִגִּיד indicauit,imperfectum verbũ, à נָגַר, quod in Cal nõ eſt in vſu.& ſimilia illis.

In prima & ſecunda perſona vtriuſque numeri huius præteriti, pro hiric magno ſub ſecunda thematis litera ſubſtituitur ֶ motio parua ad euphoniam,ſiue ſonoritatem,ne ſeua ſequentis literæ legatur, quandoquidem ſi legeretur, fieret ex tali ſyllabarũ multiplicitate cacophonia. Quare breuitati cõſulentes, pro הִפְקִידְתָּ quadriſyllabo (ſi ſyllabam conſtituat ſeua) legunt הִפְקַדְתָּ, quod tantùm triſyllabũ eſt, eadem etiam de huiuſmodi perſonis eſt ratio in omnib' ordinibus in Hiphil.

In vtroque participio huius coniugationis, adueniente מ indice participij,tol-

Occurrit etiam, ſed raro hoc præteritũ cũ ׃ ſub ה, הֶעֱבַרְתָּ transire feciſti, Ioſue 7.

† Secũda perſona ſingul. fœm. præteriti habet ſub tertia natiua litera pro ſeua ֶ quãdo illa eſt gutturalis, vt clarior faciliorq́; ſit pronuntiatio vt, הִשְׂבַּעַתְּ, ſaturare feciſti Ezec. 27. pro הִשְׂבַּעְתְּ iuxta proportionem ipſius formulæ.

† Vſuuenit aliquando, eo quòd literæ אהוי et motiones ֶ, ֵ et Iric paruũ ſunt permutabiles, vt pro ה coniugationis indice cum Iric, ſuſtituatur א cum ֵ vt, אֶגְאַלְתִּי In

Exemplum:

	Præteritum עָבָר
הִפְקִידָה	הִפְקִיד*
הִפְקַדְתְּ †	הִפְקַדְתָּ
	הִפְקַדְתִּי †
	הִפְקִידוּ
הִפְקַדְתֶּן	הִפְקַדְתֶּם
	הִפְקַדְנוּ

	Præſens partici. בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
מַפְקִידִים	מַפְקִיד
	מַפְקֶדֶת*
מַפְקִידוֹת.	vel מַפְקִידָה

** Reperitur huiuſmodi participij terminatio Nume.5.*

	Particip. præteri. פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
מָפְקָדִים	מָפְקָד
	מָפְקֶדֶת*
מָפְקָדוֹת	vel מָפְקָדָה

** Reperitur talis terminatio, Leuitic.6.*

litur de medio ה coniugationis character, vt videlicet vitetur seruiliū literarū multitudo, ac ex prolixa pronūtiatione cacophonia, siue sonus iniucūdus auribus. Nā pro מְהַפְקִיר, in Benoni dicitur מַפְקִיר, in Paul pro מְהֻפְקָר, dicitur מֻפְקָר, posita motione ה sublati sub מ, alio qui efferēdo per seua. Quādoquidem vulgatus est ille Hebræorum mos, vt si qua è medio tollatur litera, eius motionem proximè antecedens assumat, propria abiecta, vt hîc videre licet. Eadem etiam est ratio de literis איתן futuri, vbi pro יְהַפְקִיר, dicitur יַפְקִיר. similiter de alijs illius personis: Ezech. 46. tamen Paul plurale fœmin. cum מ & ה expressis videre licet, מְהֻקְצָעוֹת angulata, vel angularia (atria:) quod vt dicit D. Kimhius aliíque Hebræi, vnum est ex illis quindecim, quæ præter vocalia puncta, supersignata sunt punctis non vocalibus. Inuenitur etiā nonnunquā Paul cū ־: sub מ vt, מָשְׁחָת corruptus Prouerb. 25.

Infinitiuus			פָּקוֹד†
	הַפְקֵיר	vel	הַפְקֵר
	בְּהַפְקֵר	vel	בְּהַפְקִיר
	כְּהַפְקֵר	vel	כְּהַפְקִיר
	לְהַפְקֵר	vel	לְהַפְקִיר
	מֵהַפְקֵר	vel	מֵהַפְקִיר
Imperatiuus			צִוּוּי
	הַפְקִירִי		הַפְקֵר
	הַפְקֵרְנָה*		הַפְקִירוּ

* Rara admodum est hac vox.

Futurum		עָתִיד
	תַּפְקִיר	יַפְקִיר
	תַּפְקִירִי	תַּפְקִיר
		אַפְקִיר
	תַּפְקֵרְנָה	יַפְקִירוּ
		תַּפְקִירוּ
		נַפְקִיר

quinare feci Esa. 63. pro הִגְאַלְתִּי vbi preterea est ֵ pro ־ sub א secunda natiua litera contra rationē grāmatices, propter accentū distinguentē, qui Soph pasuc appellatur, de quo suo loco dicetur.

+ Inuenitur quandoque infin. et imperat. cum ־ in vltima. vt, הַרְחֵק elonga, vel elongare fac, Iob 13. et הַפְצֵר transgredi 1. Samuel 15. sic alia pauca in infinitiuo habent hiric sub ה et confunduntur cum præterito. vt, הַמְלִיט seruare, Esaie. 31.

Regula.

Quia vnaquequæ parua motio tēpus vnum habet & ·· magna motio, quæ ex duplici Iric paruo constat, duo habet tempora, hiric magnum constans ex Iric

paruo

paruo & iod quiescente (quod ad formã puncti Iric. ferè accedit) & ·· motiones sunt inter se ita cognatæ, vt altera alterius vicem frequẽter subeat, vnde vltima syllaba infinitiui, imperatiui & futuri huius coniugationis, in omnibus verborum ordinibus, vt vsus authorum passim docet, esse potest, vel ··, vel hiric magnum. Cæterùm perditur quandoque ה coniugationis huius index in infinitiuo etiam, sicut in participijs & futuro. vt, לַעֲבִיר אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ ad traducendum domũ (domesticos) regis. 2. Samuel. 19. pro לְהַעֲבִיר. sic לַשְׁמִר ad disperdẽdũ, Esa. 23. perdito etiam י comite Iric magni, vt alia nonnulla illud perdunt, de quibus in futurũ infra, pro לְהַשְׁמִיר: sic alia multa tam in ordinibus perfectorum quàm imperfectorum verborum, perdunt ה huius coniugationis indicem literam. In infinitiuo quoque huius coniugationis ex vicaria permutatione literarum, אֶהֱוִי sufficitur א pro ה indice coniugationis cum י otiante post ·· in vltima, quod quidem facilè arrogans temerator codicum aliquis expũgere posset & sic priuare antiqua orthographia & pronuntiatione lectorem, exemplum est אַשְׁכֵּים mane surgendo Ierem. 25. pro הַשְׁכֵּם, per I longum in vltima fortassis ante puncta inuenta lectum est אַשְׁכִּים. Item secunda persona sing. mascul. imperatiui habet ·· vt infinitiuus. Sed, si illi addatur ה paragogica litera, pro ··, hiric magnum ex illarum duarum motionum cognatione substituetur. vt, הַקְשֵׁב Iob 33. Imparatiuus, cum paragoge facit, הַקְשִׁיבָה יְהוָה אֵלַי. Attende Domine ad me, Ierem. 18. & alia. Postremò huiusmodi

• ſubſtitutio •• pro Iric magno nō rarò futuro occurrit: legitur enim ex tali •• & Iric magni cognatione יַכְרֵת יְהוָה כָּל־שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת. Excindet Dominus omnia labia falſò blandiloqua, Pſal. 12. pro יַכְרִית. ſic וַיַּזְעֵק, & congregare fecit, Iudic. 4. pro וַיַּזְעִיק.

Pauca quædam denique ſunt, quæ in plurali habēt ſub ſecunda ſeua non autem Iric magnum: in quibus cognoſcitur coniugatio ex literis futuri indicibus, quæ in iſta efferuntur per ־ propriè. vt, וַיַּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם. Et intenderunt linguam ſuam, Ierem. 9. pro וַיַּדְרִיכוּ. & alia, vt. 1. Samuel. 14. & 31. Perdit etiam nonnunquam hoc futurum • coniugationis indicem, & comitē hiric magni. vt, וְלֹא יַחֲטִא & non aberrabit, pro aberrabat, Iudic. 20. & ſimilia, pro יַחֲטִיא. Quod etiam interdum præterito accidit in tertia perſona fœm. vt, הוֹתִרָה reliquũ fecerat, Ruth. 2. pro הוֹתִירָה à יָתַר, & alia. Tum demum quando tertia radic. eſt ח aut ע, interdum breuitatis gratia retro agitur, ſiue retrofertur ־ vſurpatum in locum Iric magni, ſubſecundam natiuam literam & dicitur וַיַּצְמַח. Et germinare fecit pro וַיַּצְמִיחַ, Geneſ. 2. & תַּשְׁמַע audire facias, Iudic. 18. pro תַּשְׁמִיעַ.

Coniugatio הָפְעַל.

Sexta coniugatio actiuæ ſuperioris paſſiua, à forma, הָפְעַל nominatur: quæ habet ante primam thematis ה affectum ־ׇ:, quòd plurimùm perdit ſeua & nos hic vtroque modo expreſſimus rudibus, propter exemplarium varietatem, vt aſſueſcant illi lectioni Ateph camets, quando perdit ſeua, per illius ſecundam regulam, cuius ſupra ſuo loco iam meminimus: inter-

interdum ו habet ה, nonnunquam etiam ֻ, vt liquet ex vſu & ex formis verborum imperfectorum: ſiquidem quatuor iſtæ motiones ָ, ֻ, ו, & holem, permutabiles ſunt & ab Hebræis נְקוּדוֹת אֲחָיוֹת puncta ſororia, ſiue germana appellantur, quòd frequenter vnum pro alio ſubſtituatur. In ea, prima thematis habet ſeua & ſecunda ַ. Significat verò pati, altero ei qui agit, ſuadente & curante. vt, הָפְקַר factus fuit viſitare. De hac ſupra etiam in פֻּעַל meminimus: duæ enim hæ coniugationes, parum, aut nihil ſignificatione variant inter ſe.

Si quando prima thematis fuerit vna gutturalium, ſub ה indice coniugationis ponetur ָ, & ſub prima ֳ, interiecto Methegh. vt, הָעֳמַר conſtitutus fuit. Eadẽ eſt ratio literarum futuri. vt, יָעֳמַר cõſtituetur, ſimiliter & ipſius מ Paul coniugationis Hiphil. vt, מָעֳמָר, conſtitutus.

Hæc coniugatio manca eſt: habet enim duntaxat præteritum & futurum integrum. Habet etiam infinitiuum, ſed rarum admodũ, vt, הָמְלַח לֹא הָמְלָחַתְּ ſaliẽdo nõ ſalita fuiſti, Ezechiel 16.

Exemplum.

Præteritum		עָבָר
הָפְקְרָה		הָפְקַר
חָפְקַרְתְּ		חָפְקַרְתָּ
		חָפְקַרְתִּי
		הָפְקְרוּ
הָפְקַרְתֶּן		הָפְקַרְתֶּם
		חָפְקַרְנוּ
Infinitiuus		מָקוֹר
		הָפְקַר
Futurum		עָתִיד
תָּפְקַר		יָפְקַר
תָּפְקְרִי		תָּפְקַר
		אָפְקַר
		יָפְקְרוּ
	תָּפְקַרְנָה	תָּפְקְרוּ
		נָפְקַר

qui nunquam cum literis בכלם reperitur. Obiter etiam annotato in illa Ezechielis ſententia, illam

huius coniugationis secundam personam fœmininã præteriti, videlicet הִתְקַטַּלְתְּ habere, vt aliæ nonnullæ, ∴ sub ה coniugationis indice, & ־ sub ת tertia natiua litera pro seua, vt clarior & facilior sit pronunciatio. Siquidem dicendum erat ex proportione grammatica הִתְקַטַּלְתְּ.

Coniugatio הִתְפַּעֵל vel הִתְפַּעַל.

Septima & vltima coniugatio הִתְפַּעַל,הִתְפַּעֵל,vel à forma sua appellatur, quòd habeat primæ natiuæ literæ præpositam syllabam הִת sui indicem, quòd etiam sub prima thematis habeat ־ & sub secũda ··, vel ־ daghésque illius complexui inscriptum, vt in Piel. vt, הִתְקַדֵּשׁ seipsum sanctificauit (dignum se præbuit) הִתְהַדֵּר sese ostentauit.. Significant autem verba huius coniugationis actionem reciprocam & intransitiuam, quòd in ea idem sit agens & patiens, hoc est, quòd illius verba propriè significent actionem, quæ extra agentem non transit, siue actionem immanentem.

Excipiuntur tamen pauca, quæ in nulla alia coniugatione in vsu reperta, significationem habent coniugationis קַל, per regulã cuius supra in נִפְעַל meminimus. vt, הִתְפַּלֵּל orauit. 1. Reg. 8. הִתְחַנֵּן deprecatus est. 1. Reg. 9. & similia. Si quãdo porrò prima radicis fuerit vna literarum צ,שׂ,ס,ז, ad venustatem pronuntiationis, ת syllabæ הִת interseritur primæ & secũdæ thematis vendicátque sibi motionẽ literæ primæ radicalis, litera verò radicalis prima motionẽ ipsius ת, quæ est seua quiescens (si motio sit appellandum seua) vt, הִשְׁתַּמֵּר pro הִתְשַׁמֵּר seipsum custodiuit,

הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל seipsum onerauit. Cæterũ si prima radicis fuerit צ, vsu factum est, vt pro ת, substitua. ט. vt, הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק seipsum iustificauit, siue excusauit sese. Insuper si ז fuerit prima radicis litera, ת syllabæ הִת migrabit in ד. vt, הִזְדַּמֵּן pro הִתְזַמֵּן, parauit se. sic הִזַּכּוּ purificate vos, Esaiæ. 1. pro הִזְדַּכּוּ: est enim ד virtute in daghes literæ ז. Est autem istud cõiugationis Hitpael imperatiuus, ordinis eorum quæ habent ה pro tertia natiua litera & Cal est זָכָה mundauit: nam si esset imperatiuus Niphal eorũ verborũ quæ duplicant secundam radicalẽ literam, accentus esset in penultima, vt inquit D. Kimhius in Miclol. Cuiusmodi porrò mutatio ת in ד, magis ad Caldaïsmum & magistros, siue doctores pertinet: nimirùm quum vix vllũ reperiatur in toto Hebraïsmo verbum huius cõiugationis, habẽs pro prima thematis ז. Sed satisfacit cõiugatio נִפְעַל, in qua huiusmodi incipiẽtia à ז, si occurrant, huius significationẽ redolebunt. Denique si prima thematis fuerit ת, absorbebitur ת character cõiugationis per daghes in ת prima radica li litera. Idq; fit, ne ter, in futuro præsertim, eadẽ scribatur litera & fiat cacophonia. vt, עִם־גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם. cum viro integro integrum te exhibebis. i. exhibere soles (Domine Deus,) Psal. 18. vbi dicitur תִּתַּמָּם pro תִּתְתַּמָּם. sic quãdo prima est ט, absorbetur per daghes ת cõiugetionis, vt, יִטַּמָּא pro יִתְטַמָּא polluet se, Leu. 21. vel ד. vt, מְדַבֵּר, Num. 7. pro מִתְדַּבֵּר colloquens. אֶעֱלֶה עַל־בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן ascendam super altitudines nubium (&) assimilabo me altissimo, id est, æqualis ero, Esa. 14. vbi, אֶדַּמֶּה pro אֶתְדַּמֶּה dicitur. & similia.

In

In hac coniugatione, si secunda, quæ alioqui semper daghes inscriptum habere debet, nō fuerit capax illius, reijcietur daghes sub primam & ex ־ & daghes fiet ־ֵ, vt dictum est in coniugatione פִּעֵל, in annotatione in Benoni, in infinit. imperat. & futurū. vt, הִתְפָּאֵר, glorificauit se (gloriat⁹ est) הִתְבָּרֵךְ benedixit sibi. Non autē dicēdū הִתְבַּרֵּךְ, הִתְפַּאֵר. & sic de alijs. Excipiuntur ה, ע & ח, nam quando illæ literæ sunt secūdæ radicales etiam in Piel, nullum plurimùm remittunt daghes ad præcedentem literam, sed perit illud omnino. vt, לֹא־הִטַּהַרְנוּ nō purificati sumus, Iosu. 22. pro הִתְטַהַרְנוּ, in quo etiā, eo quòd habeat primā natiuam literam ט, perditur ת coniugationis suppleturq; per daghes in ipso ט ex more, cum ת vt, וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם, & renuit seipsum consolari, Gen. 37. pro לְהִתְנַחֵם. cum צ. vt, הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר excute te à

Exemplum:

Præteritum עָבָר

הִתְפַּקֵּר vel הִתְפַּקַּר†		הִתְפַּקְּרָה
הִתְפַּקַּרְתָּ		הִתְפַּקַּרְתְּ
הִתְפַּקַּרְתִּי		
הִתְפַּקְּרוּ		
הִתְפַּקַּרְתֶּם		הִתְפַּקַּרְתֶּן
הִתְפַּקַּרְנוּ		

†Sicut in cōiugatione Hiphil, ה in ista coniugatione mutatur in א et ־ֵ pro Iric paruo sub illo substituitur אֶתְחַבַּר Iūxit se 2. Paralip. 20. pro הִתְחַבַּר.

Præsens partic. בֵּינוֹנִי

Singularis.		Pluralis.
מִתְפַּקֵּר		מִתְפַּקְּרִים
מִתְפַּקֶּרֶת* vel מִתְפַּקְּרָה		מִתְפַּקְּרוֹת

* Reperitur talis participij terminatio, Ruth. 1. & Cantici canticorum 8.

Infinitiuus מָקוֹר

הִתְפַּקֵּר	vel	הִתְפַּקַּר
בְּהִתְפַּקֵּר	vel	בְּהִתְפַּקַּר
כְּהִתְפַּקֵּר	vel	כְּהִתְפַּקַּר
לְהִתְפַּקֵּר	vel	לְהִתְפַּקַּר
מֵהִתְפַּקֵּר	vel	מֵהִתְפַּקַּר

Imperatiuus צִוּוּי

הִתְפַּקֵּר vel הִתְפַּקַּר		הִתְפַּקְּרִי
הִתְפַּקְּרוּ		הִתְפַּקֵּרְנָה

Futurum עָתִיד

יִתְפַּקֵּר vel יִתְפַּקַּר		תִּתְפַּקֵּר vel תִּתְפַּקַּר

puluere Esa. 52. pro הִתְנַעֲרִי. & alia postremò sunt, quæ quanuis habeant secundam literam natiuam ipsius daghes capacem, perdunt illud omnino. vt, וַיִּתְיַלְדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם & professi sunt natales suos per familias suas, Num. 1. pro וַיִּתְיַלְּדוּ. & nonnulla alia.

תִּתְפַּקֵּד	vel	תִּתְפַּקְּדִי	
תִּתְפַּקֵּד			
אֶתְפַּקֵּד	vel		
אֶתְפַּקַּד			
יִתְפַּקְּדוּ		תִּתְפַּקֵּדְנָה	vel
תִּתְפַּקְּדוּ		תִּתְפַּקַּדְנָה	
נִתְפַּקֵּד	vel		
נִתְפַּקַּד			

Rarissimè etiam nonnullis accidit defectus ת coniugationis in præterito & ponitur daghes in prima natiua litera in supplementũ ipsius ת, vt. וְהִנֶּחָמְתִּי Et consolatus sum (pro consolationem capiam) Ezechiel. 5. pro iuxta veram analogiam וְהִתְנַחָמְתִּי.

In Benoni (non enim habet hæc coniugatio פָּעֻל, eo quòd illud recipiat actionem ab alio & sic passiuè significet) & futuro huius coiugationi fit syncopa ה syllabæ הִתְ formatiuæ coniugationis, eadem ratione, qua supra in הִפְעִיל diximus.

Infinitiuus sine literis בכלם, & imperatiuus, sunt similia tertiæ personæ mascul. singulari præteriti. Quare cùm huiusmodi voces ambiguæ tibi in Biblijs occurrent, sunt diligenter consideratis antecedentibus & consequentibus, pro sensus commoditate considerato filo orationis, vertendæ, vel in sensum præteriti, vel infinitiui, vel imperatiui.

Hoc futurum (raro tamen) aliquando secundam habet insignitam ־. vt, אַל־תִּתְהַדַּר לִפְנֵי־מֶלֶךְ, Non ostẽtabis te coram rege, Prouerb. 25. sic וַיִּתְאַפַּק הָמָן, & dissi-

dissimulauit Aman, Ester 5. & similia. Te porrò latere non debet quædam inueniri verba partim notata secũdum Niphal & Hithpael, partim verò secundum Hophal & Hithpael. vt, וְנִכַּפֵּר Et fiet auferre se Deut. 21. pro וְנִתְכַּפֵּר, לֹא הָתְפָּקְדוּ Non numerati fuerunt, Vel redde, vt redoleat vtriusque coniugationis significationem, Leuitæ per tribum patrum suorum non, הָתְפָּקְדוּ facti, siue impulsi fuerunt numerari neq; numerauerunt seipsos. Num. 1. sic הֻדַּשְּׁנָה pinguefactus est, Vel factus est impingari ac pinguefecit seipsum. Esa. 34. pro הִתְדַּשְּׁנָה: daghes etiam coniugationis Hithpael character, cuius secũda capax in eis est, sicut paulò ante dictum est de nonnullis alijs, adhuc desideratur in duobus istis: legitur etiam הֻכַּבֵּס. Mundus factus est ac mundauit sese, & est in vsu in infinitiuo Leuit. 13. pro הִתְכַּבֵּס, daghes verò inest secundæ natiuæ literę more Hithpaelis, participat cum coniug. ophal etiã, vt docet ה cum ֻ, ת coniugationis desiderato & daghes in supplementum illius impresso literæ primæ natiuæ כ. Alia etiam ex alijs coniugationibus, ac ex imperfectis ordinibus cum Hithpael composita reperiũtur verba, vt sępe Kimhius in Miclol & lib. radicum te admonet.

In commentarijs Heb. quoque frequenter huiusmodi compositionem ex licentia quadam videbis & præsertim secundum Niphal & Hithpael. Vnum futurum denique superest annotare, in quo prima radicalis translata est in locum secundæ desiderato ת coniugationis. vt, עִם־עִקֵּשׁ תִּתַּפָּל cum peruerso peruersum te præbebis 2. Samuelis 22. Status enim dictio-

ctionis absolutus est תִּתְפַּתָּל. Talis in nominibus quoque nonnullis aliquando fit literarum transpositio, vt dicamus כֶּבֶשׂ, & כֶּשֶׂב pro agno, שִׂמְלָה & שַׂלְמָה pro pallio.

Absolutis iam quæcunque imprimis necessaria de verbis perfectis dicenda videbantur, accingam me nunc quàm breuissimè, ad imperfectorum verborum classes declarandas: quibus nihil facilius est, ei qui diligenter se exercuerit in perfectorũ verborum coniugationibus.

Discrimen inter themata perfecta & imperfecta est, quòd perfecta themata, (vt supra dictum est) tribus tantummodo constent natiuis, siue substantialibus literis semper expressis & consonantibus, Imperfecta verò aliquando suppressam habeant vnam, vel duas radicales, siue natiuas literas, relictis tamen vestigijs & notis, quibus facilè detractam & desideratam literam cognoscamus. Quandoquidem alia pro detractæ literæ natiuæ signo habent daghes, in supplementum illius sublatæ de medio, & dicuntur defectiua. Alia verò motionem magnam habent, in qua latet & potentia continetur litera aliqua radicalis, siue natiua אהוי: quæ tamen nonnunquam expressa, motione vocali destituta desinit esse consonans & nihil soni emittit & dicuntur huiusmodi verba quiescentia. Quæ omnia, subsequentibus ordinum verborũ exemplis valde dilucida & plana fient.

Nunc primùm itaq; aggrediamur verba illa, quorum prima radicis litera, quæ est נ, aliquando defi-

ciens à ſcriptura, ſuppletur per daghes inſcriptum meditulio ſecundæ & dicuntur defectiua פָּא נון: obiter annotando, quæ ſequitur, regulam commendãdam memoriæ.

Regula.

Daghes propriè non ſequentis, ſed mox præcedentis literæ defectum indicat.

In hac verborum claſſe, in coniugatione Cal, Præteritum & vtrunque participium ſemper conueniunt cum perfectis verbis, quòd habeant tres natiuas literas ſemper expreſſas & conſonantes. Infinitiuus, imperatiuus, & futurum etiam nonnunquam perfectè veniunt. vt, נָפוֹל תִּפּוֹל, cadendo cades, id eſt, certè corrues, Eſter 6. נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע, cuſtodi linguam tuam à malo, Pſal. 34. וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ, & præcepta illius cuſtodient, Pſal. 78. præſertim autem perfecta ſunt verba huius coniugationis in infinit. imperat. & futuro, vbi ſecunda thematis fuerit gutturalis, cui quidem, daghes defectum נ primæ literæ ſup-

קַל	Coniugatio	
	Exemplum.	
עָבָר	Præteritum	
נָגַשׁ		נָגְשָׁה
נָגַשְׁתָּ		נְגַשְׁתְּ
נָגַשְׁתִּי		
נָגְשׁוּ		
נְגַשְׁתֶּם		נְגַשְׁתֶּן
נָגַשְׁנוּ		
בֵּינוֹנִי	Præſens partici.	
Singul.		Plural.
נוֹגֵשׁ		נוֹגְשִׁים
נוֹגֶשֶׁת vel		
נוֹגְשָׁה		נוֹגְשׁוֹת
פָּעֻל	Particip. præteri.	
Singul.		Plural.
נָגוּשׁ *		נְגוּשִׁים
נְגוּשָׁה		נְגוּשׁוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus	
גֶּשֶׁת		
בְּגֶשֶׁת		
כְּגֶשֶׁת		
לָגֶשֶׁת		

Participiũ præteritum ſi reperiatur in vſu, rarũ eſt.

plens

plens inſcribi minimè poteſt. vt, לֹא תִנְאָף. Non illicitè rem habebis, Exod. 20. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם & panis abſconſionum (clandeſtinus). dulceſcet (iucundus eſt.) Prouerb. 9. הֲיִנְהַק פֶּרֶא עֲלֵי־דֶשֶׁא num rudet onager iuxta herbam, Iob 6. Excipiũtur tamen pauca ſecundam habẽtia gũtturalem, in quibus deſideratur נ prima natiua litera & daghes, alioqui ſecundæ inſcribendum, in ſupplementum ipſius נ, reiicitur ſub literas איתן vnde pro hiric illę habẽt ··, vt, מִי־יֵחַת עָלֵינוּ quis deſcendet

מְנַשֵּׁת

צִוּוּי Imperatiuus

נַשׁ, vel נוֹשׁ, vel נַשׁ. נְשִׁי. vel גֹשִׁי

נְשׁוּ vel גוֹשׁוּ

נַשְׁנָה vel גוֹשְׁנָה

* Reperitur hæc terminatio Ruthe. 2.

עָתִיד Futurum

יָגוֹשׁ vel יִגַּשׁ — תִּגּוֹשׁ vel תִּגַּשׁ

תִּגּוֹשׁ vel תִּגַּשׁ — תִּגּוֹשִׁי vel תִּגְּשִׁי

אָגוֹשׁ vel אֶגַּשׁ

יִגְּשׁוּ — תִּגּוֹשְׁנָה vel

תִּגְּשׁוּ — תִּגַּשְׁנָה

נִגּוֹשׁ vel נִגַּשׁ

contra nos? Ieremiæ. 21. pro יִנְחַת, ſi perfectum eſſet. Adducitur tamen in controuerſiam futurum וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר עֲלֵיהֶן, & ſtrepuit tota ciuitas propter illas, Ruth. 1. Nam וַתֵּהֹם pro וַתִּנְהֹם iuxta formam perfectam ſecundum Eliam dicitur: ſecundum Kimhium verò in libro Radicum & poſt illum alios grammaticos, hoc verbum eſt à הוּם, quieſcens in עַיִן, non autem à נָהַם. à cuius opinione non certè temerè recedendum eſſe puto, nimirum cum terminatio in holem, in quod eſt deſinit futurũ actiuum verborum huius coniugationis, indicet potiùs eſſe claſſis quieſcentium, quàm defectiuorum: potueritque

·· pro ָ substitutum esse, sicuti sæpe fit.

Infinitiuus quando נ primam thematis perdit, suscipit ת in fine aduentitium vt hîc conspicuū est. Habet etiā duplex ַ quādo tertia est gutturalis, pro duplici ֶ ad vocalitatē videlicet. vt, עֵת לָטַעַת, tempus ad plantandum, Ecclesiast. 3. à נָטַע, plantauit. & alia.

Cæterùm quòd ל vna ex literis בְּכְלָם pro seua habeat ָ, fit quòd præponatur dictioni habenti accentum in penultima: omnis enim dictio sex punctorum, id est, insignita ֶ ֶ, semper accentum habet in penultima. Similis etiam est sæpenumero illius ratio, cùm dictioni monosyllabæ præponitur. Quod etiam literis ב & כ aliquando competit.

Imperatiuus si perdat נ radicis primam, nihil pro illius defectus indice habet. Quare in huiusmodi opus est & vsu & cognitione thematum: siquidem daghes quod in exemplo inscribitur, non ratione defectus supplendi positum est, sed ratione literarum בְּגַד כְּפַת, quarum natura est, vt daghes lene habeant in principio dictionis. Quandoquidem daghes forte, in huiusmodi verbis defectum literæ primæ natiuæ supplens, nunquam inscribi potest gremio literæ primæ syllabæ.

Futurum ex frequentiori vsu, quando desideratur נ prima litera thematis, in secunda litera in supplemētum ipsius primæ recipit daghes (quia præcedunt literæ אֵיתָן. constituentes syllabam primam & sic docentes daghes illud esse forte) in eo enim absorbetur נ litera prima, alioqui, si exprimeretur, ex proportione perfectorum afficiēda seua: sic יִנְגֹּשׁ אֶנְגּוֹשׁ vel יִנְגַּשׁ.

vel

vel אֶנְגַּשׁ. Paucissima tamen sunt, quæ omnino propter illorum frequentem vsum nullo inscripto daghes secundæ, perdunt נ primam radicis in futuro. vt, וַיִּסְעוּ מִיַּם־קָנֶה, & profecti sunt à mari carectoso, Num. 33. vbi וַיִּסְעוּ, vel וַיִּנְסְעוּ legendũ erat. Habet etiam aliquando hoc futurum more perfectorum in vltima syllaba ו. vt, יִבּוֹל decidet, Psal. 1. à נָבֵל. sic וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־יוֹנָה & cecidit sors super Ionam. Ionæ 1. & alia multa.

In plurali quoque Olem ipsum in accẽtu non distinguente conspicitur, sed rarò admodum. vt, יִדֹּדוּן fugient pro fugerunt Psal. 68. pro יִדֹּדוּ iuxta grammaticam analogiam, quoniam ן paragogicum est.

In hoc præterito & participio, vbique desideratur נ prima thematis, in supplementum cuius ponitur daghes in secunda. Nã נ quod apparet passiuæ cõiugationis index litera est. In quibusdam tamen, quòd habeant secundam gutturalem, perditur omnino daghes, quod saltem remitti oportebat ad literam נ, quæ propterea affici deberet ׃. vt, וְנִחַם & pœnitentia ducetur, siue reuocabit sententiam, Ionæ 3. pro וְנִנְחַם, si נ radicale exprimeretur, vel

Coniugatio נִפְעַל

Exemplum:

Præteritum. עָבָר

נִגְּשָׁה	נִגַּשׁ
נִגַּשְׁתְּ	נִגַּשְׁתָּ
	נִגַּשְׁתִּי
	נִגְּשׁוּ
נִגַּשְׁתֶּן	נִגַּשְׁתֶּם
	נִגַּשְׁנוּ

Præsens partici. בֵּינוֹנִי

Pluralis.	Singularis.
נִגָּשִׁים	נִגָּשׁ
	*נִגֶּשֶׁת
	vel
נִגָּשׁוֹת	נִגָּשָׁה

* *Reperitur talis participij terminatio, Ierem. 7. et alias.*

וְנִחַם, si remitteretur daghes, alioqui imprimendum ipsi ח, sub נ coniugationis notam & notaretur per ··. Idem censebitur de verbo, נִחֲתוּ Infixę sunt Psal. 38. nam integrè dicendum erat נִנְחֲתוּ, vel relegato daghes sub נ coniugationis, נִחֲתוּ. Daghes tamē vbique in hoc præterito & præterito coniugationis sequentis, est in eadem litera, sed (vt illic videbimus) diuersa ratione.

Inuenitur etiam Benoni plurale mascu. cum Olem in penultima נִמֹּלִים circūcisi Genes. 34. pro נִמָּלִים iuxta formulam coniugationis.

מְקוֹר	Infinitiuus
הִנָּגֵשׁ	
בְּהִנָּגֵשׁ	
כְּהִנָּגֵשׁ	
לְהִנָּגֵשׁ	
מֵהִנָּגֵשׁ	
צִוּוּי	Imperatiuus
הִנָּגֵשׁ	הִנָּגְשִׁי
הִנָּגְשׁוּ	הִנָּגַשְׁנָה
עָתִיד	Futurum
יִנָּגֵשׁ	תִּנָּגֵשׁ
תִּנָּגֵשׁ	תִּנָּגְשִׁי
אֶנָּגֵשׁ	
יִנָּגְשׁוּ	תִּנָּגַשְׁנָה
תִּנָּגְשׁוּ	
נִנָּגֵשׁ	

Rarissimè autem inuenitur in præteritò in vltima syllaba Olem. vt, נִמּוֹל אַבְרָהָם circuncisus est Abrahamus Genes. 17. sic ibidem in plurali legitur נִמֹּלוּ circuncisi sunt, pro secundum formulam נִמַּל & נִמְּלוּ.

Infinitiuus, imperatiuus & futurum, vbique perfecta sunt: nam daghes quod vbique vides in נ, non supplet defectum נ primæ thematis, sed נ passiuæ vocis characteristicæ, eadem ratione qua in verbis perfectis: quum, vt iam dictum est in Cal, ipsius daghes verum officium sit, mox præcedentis, & non sequentis literæ defectum indicare.

Pau-

Paucisſima tamen quædam ſunt, quæ in infinitiuo habẽt נ radicale ſuppreſſum & daghes in ſecunda radicis in ſupplementum illius habéntque in vltima ſyllaba Olem ſicut nonnulla pauca in præterito, vt paulò ante dictum eſt. vt, נִגֹּף נִגָּף cædendo cæditur, Iudic.20. pro נַגֵּף iuxta formulæ proportionem.

Hæc coniugatio cũ ſua paſſiua vbique ſemper perfecta eſt, nimirũ quòd daghes inſcriptum ſecundæ literæ, character ſit coniugationis & quòd duo, cõiugationem videlicet & defectũ minimè indicare poſſit daghes, nec duplex daghes vni literæ inſcribi.

Quanuis porrò hoc præteritum omnino ſimile ſit pręterito cõiugationis נִפְעַל tamen diuerſa eſt ratio: nam illic daghes defectum נ primæ natiuæ literæ deperditæ ſupplet, hîc verò cõiugationem indicat. Idcirco (quod animaduertendũ diligẽter) quãdo huiuſmodi dictiones literis & pũctis ſimiles occurrent, conſideratis diligẽter antecedentibus & conſequentibus, ex orationis

Coniugatio	פִּעֵל
Exemplum:	
Præteritum	עָבָר
נִגְּשָׁה	נִגֵּשׁ
נִגַּשְׁתְּ	נִגַּשְׁתָּ
	נִגַּשְׁתִּי
	נִגְּשׁוּ
נִגַּשְׁתֶּן	נִגַּשְׁתֶּם
	נִגַּשְׁנוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Plural.	Singul.
מְנַגְּשִׁים	מְנַגֵּשׁ
	מְנַגֶּשֶׁת
vel מְנַגְּשׁוֹת	מְנַגְּשָׁה
Particip. præteri.	פָּעוּל
Plural.	Singul.
מְנֻגָּשִׁים	מְנֻגָּשׁ
מְנֻגָּשׁוֹת	מְנֻגָּשָׁה
Infinitiuus	מָקוֹר
	נַגֵּשׁ
	בְּנַגֵּשׁ
	כְּנַגֵּשׁ
	לְנַגֵּשׁ
	מִנַּגֵּשׁ

ſilo vertendæ erũt pro ſenſus commoditate, actiuè vel paſſiuè. vt נִכַּר אוֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדִי tradidit illum Deus in manum meam. 1. Samuel. 23. vbi certè ex orationis cõtextu actiuè vertenda venit hæc dictio נִכַּר, ſic וְכֹל מִזְרַע יְאוֹר יִבַשׁ נִדַּף וְאֵינֶנּוּ & omne ſemen riuuli (omne quod ſeminatum fuerit ad riuos) areſcet, propulſatum eſt, (propulſabitur) vt non ſit, Eſa 19. vbi vides ex ipſo ſenſu נִדַּף paſſiuè neceſſariò verti debere. & ſimilia.

Imperatiuus	צִוּוּי
נַגְּשִׁי	נַגֵּשׁ
נַגֵּשְׁנָה	נַגְּשׁוּ
Futurum	עָתִיד
תְּנַגֵּשׁ	יְנַגֵּשׁ
תְּנַגְּשִׁי	תְּנַגֵּשׁ
	אֲנַגֵּשׁ
	יְנַגְּשׁוּ
תְּנַגֵּשְׁנָה	תְּנַגְּשׁוּ
	נְנַגֵּשׁ

Coniugatio פֻּעַל ſubſequi debet, quæ ideo hîc omittitur, quòd omnino imitetur perfectam coniugationem.

Defectiua eſt vbiq; hæc coniugatio cum ſua paſſiua, quòd duntaxat duas habeat radicales expreſſas literas: nam נ quod ſic afficiendum הִנְגִּישׁ ſi coniugaretur perfectè, abſorbetur per daghes inſcriptum ſecundæ natiuæ literæ. Si tamen ſecunda thematis non capax fuerit puncti daghes, coniugabũtur huiuſmodi iuxta formã perfectam. vt, הִנְחִיל hæ-

Coniugatio הִפְעִיל.

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
הִגִּישָׁה	הִגִּישׁ
הִגַּשְׁתְּ	הִגַּשְׁתָּ
	הִגַּשְׁתִּי
	הִגִּישׁוּ
הִגַּשְׁתֶּן	הִגַּשְׁתֶּם
	הִגַּשְׁנוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
מַגִּישִׁים	מַגִּישׁ
מַגִּישׁוֹת	מַגִּישָׁה

reditare fecit, (in hæreditatem dedit.)

Infinitiuus vnus legitur, in quo, quanuis secundam natiua litera sit capax ad recipiendum daghes, non desideratur נ prima natiua litera, sed ה huius coniugationis index & י comes Iric magni in vltima vt, לִנְפַּל ad faciendum cadere Num. 5. pro לְהַפִּיל. Cum ־ in vltima syllaba aliquando, inuenitur futurum huius coniugationis cognoscetúrque cõiugatio in huiusmodi ex ־, quo insigniũtur literæ איתן futuri indices, וַיַּגֵּשׁ Et accedere fecit .i. obtulit. Iudicum 6. Talis porrò forma potissimùm in vsu est, in illis quæ tertiam habẽt gutturalem presertim, ע aut ח, וַיַּסַּע & proficisci fecit. Exod. 15. pro. וַיַּסִּיעַ, וַיַּרַח, & commouere fecit, vel & labi fecit 2. Paralip. 21. pro וַיַּרִּיחַ. Sunt quoque nonnulla, quæ habent ־ motionem longam loco ־ & daghes supplentis defectum נ primæ natiuæ literæ, וַיַּזֶר & coxit Genes. 25. pro וַיַּזֵּר, ·.· autem in vltima syllaba est pro hiric magno positum propter ו conuertens futurum in præteritum, propter quod accentus retratus est ab vltima in penultimam, & ob id sylla-

Particip. præterit.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
מְנֻגָּשִׁים	מְנֻגָּשׁ
מְנֻגָּשׁוֹת	מְנֻגֶּשֶׁת
Infinitiuus.	מָקוֹר
	הַגֵּשׁ
	בְּהַגִּישׁ
	כְּהַגִּישׁ
	לְהַגִּישׁ
	מֵהַגִּישׁ
Imperatiuus	צִוּוּי
הַגִּישִׁי	הַגֵּשׁ
הַגֵּשְׁנָה	הַגִּישׁוּ
Futurum	עָתִיד
תַּגִּישׁ	יַגִּישׁ
תַּגִּישִׁי	תַּגִּישׁ
	אַגִּישׁ *
	יַגִּישׁוּ
vel תַּגֵּשְׁנָה תַּגֵּשְׁנָה	תַּגִּישׁוּ
	נַגִּישׁ

* *Hic quia post seua mobile minimè sequi potest daghes, ex ־: sub א factum est ־ cùm nihil aliud sit ־: quam seua compositum. sic sub reliquis ex seua ־ fit eadem ratione.*

ba

ba longa in breuem conuerſa eſt, vt ſæpe aliàs diximus, iuxta proportionem archetypi coniugationis porrò dicendum erat וַיִּוַּר.

Sequens coniugatio, vt eius actiua ſuperior, vbique imperfecta eſt & Heroclita per defectum
נ primæ thematis.

Infinitiuus	מָקוֹר	Coniugatio	הָפְעַל
	הֻנַּשׁ	Exemplum:	
Futurum	עָתִיד	Præteritum	עָבָר
תֻּגַּשׁ	יֻגַּשׁ	הֻגְּשָׁה	הֻגַּשׁ
תֻּגְּשִׁי	תֻּגַּשׁ	הֻגַּשְׁתְּ	הֻגַּשְׁתָּ
	אֻגַּשׁ		הֻגַּשְׁתִּי
תֻּגַּשְׁנָה	יֻגְּשׁוּ		הֻגְּשׁוּ
	תֻּגְּשׁוּ	הֻגַּשְׁתֶּן	הֻגַּשְׁתֶּם
	נֻגַּשׁ		הֻגַּשְׁנוּ

Coniugatio הִתְפַּעֵל.

הִתְנַגַּשְׁתְּ	הִתְנַגַּשְׁתָּ	Exemplum:	
	הִתְנַגַּשְׁתִּי	Præteritum	עָבָר
	הִתְנַגְּשׁוּ	הִתְנַגְּשָׁה	הִתְנַגֵּשׁ

Cætera ad perfectorũ proportionem expendito.

Huius ordinis verba quòd ſequantur normam præcedentiũ defectiuorum פֵּא נוּן, dicuntur defectiua פֵּא יוֹד & habent pro ſecunda natiua litera צ, quorum, quoniam pauca ſunt, impræſentia maiorem partẽ ſubiiciã.

Defectiua		פֵּא יוֹד
Coniugatio		קַל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	יָצְבָה	יָצַב
	יָצַבְתְּ	יָצַבְתָּ
		יָצַבְתִּי
Præſens partici.		בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singul.	
	יוֹצְבִים	יוֹצֵב

Sunt

Sunt autē, יָצַב ſtetit יָצַג poſuit, יָצַע ſtrauit, יָצַק fudit, יָצַר formauit, יָצַת combuſſit. Duo præterea obiter memoriæ commēdanda ſunt. vt, יָנַח poſuit, יָקַף circūdedit. Quæ quamuis non habeant pro ſecunda thematis צ, perdūt י eadem ratione qua illa quę bent צ, & illorum alterū in coniugationibus Hiphil & Hophal, alterum verò in Hiphil duntaxat in vſu inuenitur.

Particip. præterit. פָּעוּל		
	Plural.	Singul.
	יְצוּבִים	יְצוּב
Infinitiuus		מָקוֹר
		צֶבֶת
Imperatiuns		צִוּוּי
	צְבִי	צֵב
Futurum		עָתִיד
	תֵּצֵב	יֵצֵב
	תֵּצְבִי	תֵּצֵב
		אֵצֵב

Breuitati conſulens & perſonas & coniugationes reliquas omiſi, quòd hæc verba vbique per omnes coniugationes omnino ſimilia ſint verbo נָבַט, ſequendo eius proportionē. Siquidē eadem ratione, regula & locis eiſdē qui bº illic excidit נ prima thematis, ſimiliter & י eadē in iſto ordine.

Cæterùm verbum יָצָא, egreſſus eſt, inuenitur in præterito deſiderato א, quod virtute continetur in ֿ literæ צ, vt יָצָתִי egreſſus ſum Iob. 1. pro יָצָאתִי & in Benoni fœminino יוֹצֵת pro יוֹצֵאת Deut. 28. excipitur illud præterea à regula ſuperiorum verborum quippe quòd in eo quamuis habeat צ pro ſecunda natiua litera, non daghes defectū י indicet, ſed adſit motio lōga ּּ, in qua latere & energia cōtineri illud ſolet. Vnde qua ſpectat ad י, claſſis eſt quieſcentiū, & nō defectiuorum, quia dicimus in futuro יֵצֵא egredietur, vbi latet י in ּּי, literæ futuri formatiuę.

Sunt quoque duo themata, לָתַע auulſit & לָקַח accepit, quorum prima litera eſt ל, quæ referenda ſunt in numerum defectiuorū פּא: deficit enim quandoq;

in eis ל litera prima, vt in infinitiuo לַקַח dicitur, מֵאֲנוּ קַחַת מוּסָר noluerunt recipere disciplinam, Ierem. 5. & in * imperatiuo. vt, קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק tolle nunc filium tuum, vnicum tuum, quem dilexisti (diligis) Isaac Genes. 22. In futuro ponitur daghes in ק in supplementū thematis primæ. vt, וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ & apprehendit cultrum ad mactandum filium suum, Genes. 22. vbi וַיִּקַּח pro וַיִּלְקַח legitur.

Propter frequentem vsum huius verbi sæpenumero abijcitur etiam daghes secundæ literæ. vt, וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה & adducēt ad te vaccā rufam, Num. 19. pro וְיִקְּחוּ, sic וְאֶקְחָה פַת־לֶחֶם & accipiam frustum panis Gen. 18. pro וְאֶקְּחָה, &c. A לָתַע auulsit, dicitur in Niphal. נִתָּעוּ Auulsi sunt Iob. 4. pro נִלְתְּעוּ vel נִלְתָּעוּ nisi esset in accentu distinguente. Cæterùm de defectiuis in tertia natiua litera dicetur infra post verba quæ dicuntur quiescentia Lamed He.

Præterquàm aliquando in infinitiuo & futuro primæ cōiugationis, hæc verborum classis vbique per omnes coniugationes habēs א expressum & mobile perfecta est. Consultò tamen quanuis perfecta sint hæc verba singularum expressimus coniugationum exemplum, vt videlicet assuescant rudiores motionū muta-

	Quiescentia	פא אלף
	Coniugatio	קַל
	Exemplum:	
	Præteritum	עָבָר
	אָכְלָה	אָכַל
	אָכַלְתְּ	אָכַלְתָּ
		אָכַלְתִּי
		אָכְלוּ
	אֲכַלְתֶּן	אֲכַלְתֶּם
		אָכַלְנוּ
	Præsens partici.	בֵּינוֹנִי
	Pluralis.	Singularis.

* Quandoq; imperatiuus huius verbi integer hoc modo reperitur לְקַח et לְקוֹחַ accipe, Deut. 31. et Exod. 29. et alias. sic in fœmi. לִקְחִי cape. 1. Re. 17.

mutationibus, quæ ob literas gutturales fiunt. Nam eadem eſt ratio aliarũ omnium gutturalium quando ſunt primæ natiuæ litera verborum, quæ & hîc literæ א.

Quieſcere porrò dicitur litera, quæ ſub intelligitur in motione longa, vel quæ quamuis expreſſa motione vocali deſtituta, deſinit eſſe conſonans & fit otioſa: quod ad ſolas literas אהוי, pertinet.

Aliquando in hoc infinitiuo quieſcit א, facta cõtractione duarum ſyllabarum in vnam, ſi ſyllabam conficiat ſeua ſimplex, vel compoſitum. Dicimus enim לֵאמֹר Zach. 1. vbi א eſt ociosa, quieſcens in motione magna ‥, pro לֶאֱמֹר.

אוֹכֵל	אוֹכְלִים
אוֹכֶלֶת	
אוֹכְלָה	vel אוֹכְלוֹת
פָּעוּל	Particip. præteri.
Singularis.	Pluralis.
אָכוּל	אֲכוּלִים
אֲכוּלָה	אֲכוּלוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus
אָכוֹל	
בֶּאֱכוֹל	
כֶּאֱכוֹל	
לֶאֱכוֹל	
מֵאֱכוֹל	
צִוּוּי	Imperatiuus
אֱכוֹל	אִכְלִי
אִכְלוּ	אֱכוֹלְנָה
עָתִיד	Futurum
יֹאכַל	תֹּאכַל
תֹּאכַל	תֹּאכְלִי
אֹכַל	
יֹאכְלוּ	תֹּאכַלְנָה
תֹּאכְלוּ	
נֹאכַל	

Memineris autẽ hîc obiter regulæ, qua dictum eſt ſupra, literas præcedentes gutturales affici motione cognata motioni literæ gutturalis (ſi motiones ſemipuncta vocare liceat.) Quandoquidem hoc verbũ per omnes coniugationes præſertim propoſui & in medium attuli, vt regulę illius vſum verum videas.

In hoc futuro א prima thematis expreſſa quieſcit in holem motione literarum אֵיתָן, in omnibus perſonis, præter quàm potiſsimùm in prima ſingulari, vbi latet & mente concipitur in holem adueniente altero א indice primæ perſonæ ſingularis futuri : ídque, ne fiat concurſus duarum literarum ſimilium: dicendum enim alioqui eſſet אאכַל pro אֹכַל, comedam.

Inuenitur quoque ſed rarò א non ſcriptum, etiam deliteſcere in holem motione longa, in ſecunda perſona ſingularis. vt, בְּנִי אִם־יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל־תֹּבֵא Fili mi, ſi adulati fuerint tibi peccatores, non conſenties, Prouerb. 1. vbi תֹּבֵא pro תֹּאבֶה, latente prima litera א in holem & mutata ה tertia radicali in א, ex mutua permutatione literarum אֶהֱוִי: thema enim illius eſt אָבָה. Sic etiam interdum in ſecunda perſona plurali maſc. deliteſcit א vt תֹּמְרוּ dicetis, pro תֹּאמְרוּ. 2. Sam. 19. Ad hæc quandoque in prima perſona ſingul. huius coniug. occulitur א prima radic. in ‥. vt, וָאֵחַר & permanſi, Gen. 32. pro וָאֵאחַר. facit autem ו ex futur. præterit. legitur quoque אֵהַב diligam, Prouerb. 8. virtute contento א natiuo in ‥ literæ א indicis futuri, pro אאהַב, ſi prima radicis א exprimeretur.

Notandum inſuper perſonas ſingulares tertiam maſculinam & fœmininam eandem, cùm ו conuertẽte futurum in præteritum retrahere accentum ab vltima in penult. & mutare ־ vltimæ ſyllabæ in ∵ ,quia ∵ ־ & Iric paruum motiones commutabiles ſunt. vt, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים & dixit Deus, Gen. 1. pro וַיֹּאמַר, & וַתֹּאמֶר רוּת & dixit Ruth, Ruth. 2. pro וַתֹּאמַר : ſic etiam dicitur וַנֹּאמֶר & diximus, Geneſ. 44. Quæ regula vera

eſt,

eſt, niſi ſint huiuſmodi dictiones in accentu diſtinguente, vel illas proximè ſequatur dictio monoſyllaba : tunc enim propter ו nulla ſæpenumero fit mutatio ־ in ׃· . vt, וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר & vouit votum, & dixit. 1. Samuel. 1. vbi propter accentum diſtinguentē qui dicitur רְבִיעַ, remanſit ־ inuariatatum. וַתֹּאמַר לוֹ & dixit illi, Prouerb. 7. vbi etiam propter לוֹ dictionem monoſyllabam proximè ſequentem remanet ־, & retrahitur accentus propter dictionem monoſyllabam proximè ſequētem, ne videlicet duo accētus ſeſe contingerent & fieret cacophonia.

Conſpicitur etiam quādoque ׃· ſequente dictione monoſyllaba. vt, וַיֹּאמֶר לוֹ Et dixit illi. Ionæ. 1. Et alia.

Inueniuntur poſtremò pauca quædam, quæ quòd rariùs occurrant, habent א expreſſum & mobile, nec differunt in futuro à perfectis. vt à אָסַף collegit, dicitur יַאֲסֹף colliget, Iob 34. ab אָסַר ligauit, יַאְסֹר ligabit, Gen. 42. ab אָהַב dilexit, וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ, & dilexit rex, Eſter 2. וַיֶּאֱבַל & luxit, Threnorum 2. & ſimilia.

Coniugatio	נִפְעַל
Exemplum:	
Præteritum	עָבַר
נֶאֶכְלָה*	נֶאֱכַל
נֶאֱכַלְתְּ	נֶאֱכַלְתָּ
	נֶאֱכַלְתִּי
	נֶאֶכְלוּ
נֶאֱכַלְתֶּן	נֶאֱכַלְתֶּם
	נֶאֱכַלְנוּ

**Quia ־׃ nihil aliud eſt, quā ſeua cōpoſitū cum ׃· , hic ſub א ex ׃·׃ fit ׃· , ſeua ſublato, ne ſeua ſequens legatur contra canones grammaticos, qui docent alterum debere quieſſere.*

Idem etiam eſto de ־׃ indiciū. Aliquando etiam ſeua ſimplex tantùm relinquitur ſub ipſo א natiuo. vt, נֶאְדָּר magnificus eſt Exod. 15. pro נֶאֱדָּר, vt fuſiùs dicemus ſub finem libri, quando

tres exprimemus regulas de ſeua ſimplici, ſub gutturalibus literis.

Præſens partic. בֵּינוֹנִי

Pluralis.	Singularis.
נֶאֱכָלִים	נֶאֱכָל
נֶאֱכָלוֹת	נֶאֱכָלָה

Infinitiuus	סָקוֹר
	הֵאָכֵל
	בְּהֵאָכֵל
	כְּהֵאָכֵל
	לְהֵאָכֵל
	מֵהֵאָכֵל
Imperatiuus	צִוּוּי
הֵאָכְלִי	הֵאָכֵל
הֵאָכַלְנָה	הֵאָכְלוּ
Futurum	עָתִיד
תֵּאָכֵל	יֵאָכֵל
תֵּאָכְלִי	תֵּאָכֵל
	אֵאָכֵל
תֵּאָכַלְנָה	יֵאָכְלוּ
	תֵּאָכְלוּ
	נֵאָכֵל

In hoc infinitiuo & imperatiuo cùm deſit נ paſſiuæ vocis character, neque poſſit inſcribi daghes ſupplens defectum illius metullio א, ſubſcribitur ·· pro hiric paruo literę ה, id eſt, ex daghes, quod alioqui inſcribendum literæ א, & hiric paruo fit ·: ſub ה, eadē eſt etiā ratio literarum אֵיתָן in futuro: quoniam, vt iam obſeruatū eſt in Niphal verborum perfectorum, æquipollet motio magna, motioni paruæ & daghes.

Coniugatio פִּעֵל.

Pluralis.	Singularis.
מְאַכְּלִים	מְאַכֵּל
	מְאַכֶּלֶת
	vel
מְאַכְּלוֹת	מְאַכְּלָה

Particip. præteri. פֻּעָל

Pluralis.	Singularis
מְאֻכָּלִים	מְאֻכָּל

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
אִכְּלָה	אִכֵּל
אִכַּלְתְּ	אִכַּלְתָּ
	אִכַּלְתִּי
	אִכְּלוּ
אִכַּלְתֶּן	אִכַּלְתֶּם
	אִכַּלְנוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
	מאכלה

אֲכַּלְנָה	אַכְּלוּ	מְאֻכָּלוֹת	מְאֻכָּלָה
Futurum	עָתִיד	Infinitiuus	מָקוֹר
תְּאֻכַּל	יְאֻכַּל		אֻכַּל
תְּאֻכְּלִי	תְּאֻכַּל		בְּאֻכַּל
	אֲאֻכַּל		כְּאֻכַּל
	יְאֻכְּלוּ		לְאֻכַּל
תְּאֻכַּלְנָה	תְּאֻכְּלוּ		מֵאֻכַּל
	נְאֻכַּל	Imperatiuus	צִוּוּי
		אַכְּלִי	אַכַּל

A verbo huius ordinis & coniugationis אִלֵּף docuit, dicitur desiderato א in Benoni מַלְּפֵנוּ docens (est) nos Iob.35. pro מְאַלְּפֵנוּ. Sic à verbo אִבֵּד perdidit dicitur in futuro וְאַבֶּדְךָ. Et perdam te Ezechiel. 28.pro וָאֲאַבֶּדְךָ, huiusmodi porrò alia paucissima sunt.

Coniugatio פֻּעַל.

Exemplum:

אֻכְּלוֹת	אֻכְּלָה	Præteritum	עָבַר
Infinitiuus	מָקוֹר	אֻכְּלָה	אֻכַּל
	אֻכּוֹל	אֻכַּלְתְּ	אֻכַּלְתָּ
Futurum	עָתִיד		אֻכַּלְתִּי
תְּאֻכַּל	יְאֻכַּל		אֻכְּלוּ
תְּאֻכְּלִי	תְּאֻכַּל	אֻכַּלְתֶּן	אֻכַּלְתֶּם
	אֲאֻכַּל		אֻכַּלְנוּ
	יְאֻכְּלוּ	Præsens particip.	בֵּינוֹנִי
תְּאֻכַּלְנָה	תְּאֻכְּלוּ	Pluralis.	Singularis.
	נְאֻכַּל	אֻכָּלִים	אֻכָּל

Coniugatio הִפְעִיל.

Exemplum:

הֶאֱכַלְתְּ	הֶאֱכַלְתָּ	Præteritum	עָבַר
	הֶאֱכַלְתִּי	הֶאֱכִילָה	הֶאֱכִיל
			האכילו

הֶאֱכִילוּ

הֶאֱכַלְתֶּם הֶאֱכַלְתֶּן

הֶאֱכַלְנוּ

Præsens partici. בֵּינוֹנִי

Pluralis.	Singularis.
מַאֲכִילִים	מַאֲכִיל
מַאֲכִילוֹת	מַאֲכִילָה

* Particip. præterit. פָּעוּל

Plural.	Singularis.
מָאֳכָלִים	מָאֳכָל
מָאֳכָלוֹת	מָאֳכָלָה

Infinitiuus מָקוֹר

הַאֲכֵל

בְּהַאֲכִיל

כְּהַאֲכִיל

לְהַאֲכִיל

מֵהַאֲכִיל

Imperatiuus הַאֲכֵל

הַאֲכִילִי צִוּוּי

הַאֲכֵלְנָה הַאֲכִילוּ

† Futurum עָתִיד

יַאֲכִיל vel יוֹכִיל	תַּאֲכִיל vel תּוֹכִיל
תַּאֲכִיל vel תּוֹכִיל	תַּאֲכִילִי vel תּוֹכִילִי
אַאֲכִיל vel אוֹכִיל	
יַאֲכִילוּ vel יוֹכִילוּ	תַּאֲכֵלְנָה vel תּוֹכֵלְנָה
תַּאֲכִילוּ vel תּוֹכִילוּ	
נַאֲכִיל vel נוֹכִיל	

*In hoc tẽpore vbique in hac coniugatione, quia prima thematis eſt vna ex gutturalibus, ſemper illi ſubſcribitur ֳ, & præcedenti literæ ָ.

† Talem formam duplicem futuri Hiphil videlicet per א abſcõditum, ſeu virtute contentum in Holem turgido, vel expreſſum & mobile ponit D. Kimhius in Miclol, propter quædam, quæ alterutram ſequuntur proportionem, quæ vſus commonſtrabit.

Non porrò negotium facere debet, quod videatur duplex litera quieſcere, puta ו in holem actu & etiam א potẽtia, quaſi legeretur יוֹאכִיל cum Ioſuæ 21. legatur רֵאישֹׁנָה, id eſt prima, duplici litera quieſcẽte expreſſa, & Eſaiæ 30. הֹבְאִישׁ confuſus eſt. Quieſcit etiam

tiam quandoque altera litera actu, altera verò potẽtia, siue virtute אֶבְוֹא voluërunt Esaiæ 28. quasi אֶבְאוֹא, si א natiuum adesset: sed absconditur in ו. sic dicitur יִנָּשׂוּא portabuntur Ierem. 10. pro יִנָּשְׂאוּא: in quibus duobus volunt aliqui א paragogicũ esse, nec ineptè.

Inuenitur etiam desiderato natiua יַהֵל tabernaculum figet, vel figere faciet Esaiæ. 13. pro יַאֲהֵל. Legitur quoque אָזִין auscultabo Iob 32. delitescente א natiuo in ָ ipsius א literæ futuri, pro אַאֲזִין. Sic etiam Benoni מֵזִין auscultãs Prouerb. 17. virtute contento א in ֵ literæ מ pro מַאֲזִין, sunt quoque quæ in ista cõiugatione habent א natiuum expressum, sed otiosum & taciturnum in ָ literæ י futuri indicis, וַיָּאצֶל & detraxit Num. 11. vbi propter ו conuertens futurum in preteritum accentus retractus est ab vltima in penultimam & propterea est ֶ, pro Iric magno in vltima syllaba.

Coniugatio הָפְעַל.

Exemplum:

	חָאֳכַל	Præteritum	עָבָר
Futurum	עָתִיד	הָאָכְלָה	הָאֳכַל
תָּאֳכַל	יָאֳכַל	הָאָכַלְתְּ	הָאֳכַלְתָּ
תָּאָכְלִי	תָּאֳכַל		הָאֳכַלְתִּי
	אָאֳכַל		הָאָכְלוּ
תָּאֳכַלְנָה	יָאָכְלוּ	הָאֳכַלְתֶּן	הָאֳכַלְתֶּם
	תָּאָכְלוּ		הָאֳכַלְנוּ
	נָאֳכַל	Infinitiuus	מָקוֹר

Coniugatio הִתְפַּעֵל.

הִתְאַכְּלָה	הִתְאַכֵּל	Exemplum:	
הִתְאַכַּלְתְּ	הִתְאַכַּלְתָּ	Præteritum	עָבָר

הִתְאַכַּלְתִּי
הִתְאַכְּלוּ
הִתְאַכַּלְתֶּם הִתְאַכַּלְתֶּן
הִתְאַכַּלְנוּ
Præſens partici. בֵּינוֹנִי
Pluralis. Singularis.
מִתְאַכְּלִים מִתְאַכֵּל
מִתְאַכֶּלֶת
vel
מִתְאַכְּלוֹת מִתְאַכְּלָה
Infinitiuus סָמוּךְ
הִתְאַכֵּל
בְּהִתְאַכֵּל
כְּהִתְאַכֵּל
לְהִתְאַכֵּל
מֵהִתְאַכֵּל
Imperatiuus צִוּוּי
הִתְאַכְּלִי הִתְאַכֵּל
הִתְאַכַּלְנָה הִתְאַכְּלוּ
Futurum עָתִיד
תִּתְאַכֵּל יִתְאַכֵּל
תִּתְאַכְּלִי תִּתְאַכֵּל
אֶתְאַכֵּל
תִּתְאַכַּלְנָה יִתְאַכְּלוּ
תִּתְאַכְּלוּ
נִתְאַכֵּל

Verba quorũ prima eſt י, in coniugat. Cal. quòd habeãt י expreſſum & mobile, cũ perfectis vſque ad infinitiuum omnino conueniunt, niſi quòd vnum in præterito deſiderato reperitur וְהַיּוֹם רַד מְאֹד & dies deſcenderat valde, Iudic. 19. vbi eſt רַד, pro יָרַד deſcẽdit.

Sunt etiam in infinitiuo nonnunquam perfecta. vt, יָרֹד יָרַדְנוּ, deſcẽdẽdo deſcẽdimus, Gen. 43. Sæpius tamẽ dimouetur י prima, & poſtremę literæ adijcitur ה,

Quieſcentia פַּא יוֹד
Coniugatio קַל
Exemplum:
Præteritum עָבָר
יָשְׁבָה יָשַׁב
יָשַׁבְתְּ יָשַׁבְתָּ
יָשַׁבְתִּי
יָשְׁבוּ
יְשַׁבְתֶּן יְשַׁבְתֶּם
יָשַׁבְנוּ
Præſens partici. בֵּינוֹנִי
Pluralis. Singularis.
יוֹשְׁבִים יוֹשֵׁב
יוֹשְׁבוֹת יוֹשֶׁבֶת
Particip. præteri. פָּעוּל
Plural. Singul.
& eſt

& est vtraq; motio ∵ ,perinde vt in defectiuis Pe Nun vt, שֶׁבֶת : cũ illis enim hæc omnino in infinitiuo & imperatiuo, numero literarũ coueniunt: vnde pro huiusmodi thematis discernendis vsu, qui optimus est magister, opus est, vel consulendum Lexicon, in radicibus, quarum prima est י, vel נ. Siquãdo tamen contigerit tertiam thematis literam gutturalem esse, vt clarior & facilior sit pronuntiatio, pro duplici ∵ substituetur duplex ─. vt, דַעַת scire: nõ autem דֵּעֶת à verbo יָדַע sciuit. sic קַחַת accipere & non קֶחֶת à defectiuo לָקַח accepit, & alia.

יֹשֵׁב	יֹשְׁבִים
יֹשֶׁבֶת	יֹשְׁבוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus.
שֶׁבֶת	
בְּשֶׁבֶת	
כְּשֶׁבֶת	
לָשֶׁבֶת	
מִשֶּׁבֶת	
צִוּוּי	Imperatiuus
שֵׁב, vel שֵׁב vel שׁוֹב. שְׁבִי	
שְׁבוּ	שֵׁבְנָה vel שֹׁבְנָה
עָתִיד	Futurum
יֵשֵׁב	תֵּשֵׁב
תֵּשֵׁב	תֵּשְׁבִי
אֵשֵׁב	
יֵשְׁבוּ	
תֵּשְׁבוּ	תֵּשֵׁבְנָה vel תֵּשַׁבְנָה
נֵשֵׁב	

A verbo יָלַל porrò dicitur, desideratis prima & ל secunda natiua litera, לָלֹּה ad vlulandum. 1. Samuel 4. pro לְלֶלֶת iuxta proportionem formulæ, sed fuisset concursus triplicis ל & Cacophonia.

Duo prætereà huius ordinis infinitiui rari admodum reperiuntur & ob id diligenter obseruandi, שׁוֹב habitare à יָשַׁב habitauit. vt, אִם־שׁוֹב תֵּשְׁבוּ בָּאָרֶץ הַזֹּאת si manendo manseritis in terra ista, Ierem. 42. & כֹּל posse, à יָכֹל potuit. vt, יָדַעְתִּי כִּי־כֹל תּוּכָל noui quòd præualendo præualebis, Iob. 42. Cùm alioqui perfe-

ctè dicendum esset יְקוֹב & יָכוֹל iuxta formam פְּסוֹר.

Imperatiuus vnus inter legendum occurrit, quē non piguit annotare. A verbo enim יָהַב attulit, vel dedit, dicitur הַב da, siue adfer. vt, לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב, sanguisugæ duæ (sunt) filiæ affer, affer, id est, sanguisuga duas habet filias, quæ nomen habent affer, affer, Prouc. 30. in plurali cum ָ sub ה, הָבוּ שְׂכָרִי, cedite mercedem meam, Zach. 11. vel ֵ, הֵבוּ date Hoseæ 4. & similia. Reperitur idem etiā cum ה paragogico. vt, הָבָה־לִּי בָנִים da mihi liberos, Gen. 30.

In futuro satis conspicuum est ex formula coniugationis, י thematis primam quiescentem latere ac mente concipi in ֵ motione magna, sub literis איתן. Nam si aliquando exprimatur י, literæ איתן plurimum efferendæ veniunt per hiric & eas sequitur י prima thematis litera desinens esse consonans & ociosa: estqué sub secunda ָ, vel ָ in accentu distinguente. vt, וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ & semen eius possidebit terram, Psal. 25. sic רֹאשׁ פְּתָנִים יִינָק venenum aspidum suget, Iob. 20. In cuiusmodi futuris desinentibus in ַ, perditur etiam interdum י radicale & habēt literæ איתן tantùm hiric. vt, וְכֹל מִזְרַע יְאוֹר יִבַשׁ. & omne semen riuuli arescet, Esa. 19. pro יִיבַשׁ. Quia ֵ & ֶ sunt motiones commutabiles, quædam sunt verba futuri temporis, quæ expresso י radicali habent ֵ in vltima. vt, וַיִּיצֶר & finxit, Gen. 2. sic וַיִּיקֶץ נֹחַ & euigilauit Noa, Gen. 9. Sunt nonnulla etiam, quæ habent literas איתן affectas ֵ in quo delitescit י, & in secunda syllaba habent ָ. vt, לְמַעַן תֵּשַׁם vt desoletur, Ezech. 12. sic יֵקַד יְקֹד, ardebit ardēdo, Esa. 10. & alia,

po-

potissimùm quæ tertiam habent gutturalem. vt, אֵדַע sciam, Genes. 15. & יֵרַע ægreferet, Deuteron. 10. & alia.

Reperitur porrò futur. huius coniug. habens holem in secunda syllaba delitescente י rad. in ·· literæ fut. vt, יֵאֹתוּ לָנוּ assentientur nobis, Genes 34. vbi ter hoc futu. à verbo יָאַת assentitus est, inuenitur. Sic יֵבֹשׁוּ Erubescant. Psal. 6. cuius singulare est אֵבוֹשׁ. Erubescam Psal. 119. in primo octonario & in sexto. Vnum denique reperitur cum ·· sub א litera futuri expresso י taciturno in ipso ··, in quo etiam est paragoge ה vt אֵילְכָה Incedam Micheæ. 1.

Tum, in futuro hæc verba cum ו conuertente futurum in præteritum, plurimùm accentũ retrahunt ab vltima in penultimã & ob accentus retractionẽ ex ·· secundæ syllabæ fit ∴, vt à יָשַׁב dicitur in futuro יֵשֵׁב, & cũ ו conuersiuo, וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ, & sedit rex super sedem suam. 1. Samuel. 20. quæ porrò accentus retractio & substitutio motionis breuis pro longa, propter huiusmodi ו conuertens futur. in præterit. communis ferè semper est omnibus futuris omniũ ordinũ verborum.

Postremò vnicùm restat futurum huius classis, יוּכַל תּוּכַל אוּכַל, &c. à verbo יָכֹל potuit cum ו, pro י, quod in illo latet, indicando: non autem est cum ו, ne cum quiescentibus פא אלף confundatur. Illic enim à verbo אָכַל in futuro dicitur אוֹכַל comedam. Nec etiam cum ··, vt par erat: à יָשַׁב enim dicimus יֵשֵׁב, ne pariter confundatur, cum illis quæ pro tertia thematis habent ה, quæ cum ו conuersiuo perdunt ה, & sub

אֵיתָן habēt similiter ·· vt, וַתֵּכֶל & consummatum est, Exod. 39. à כָּלָה consummauit.

In hoc præterito & Benoni vbique ex affinitate & vicaria permutatione literarum אֶהֱוִי, pro י thematis prima subrogatur ו quiescens in holem.

In hoc infinitiuo, imperatiuo, & futuro, ו pro י subrogatum, quod in præterito & participio quiescit, fit consonans, seu mobile, vt videlicet detur locus ipsi daghes supplenti defectum נ passiuæ vocis characteristicę, quod quidẽ daghes minimè inscribi posset literæ * nõ consonãti, siue quiescenti. Quare infinitiuo & imperatiuo, hîc præponatur ה & supprimatur in futuro, supra dictum est in נִפְעַל perfectorum verborum. Quæ punctis adhuc hæc tria tempora huius ordinis imitantur.

Inuenitur etiam aliquãdo א huius futuri insignitũ Iric paruo, אִוָּשֵׁעַ. Seruabor

Coniugatio		נִפְעַל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	נוֹשְׁבָה	נוֹשַׁב
	נוֹשַׁבְתְּ	נוֹשַׁבְתָּ
		נוֹשַׁבְתִּי
		נוֹשְׁבוּ
	נוֹשַׁבְתֶּן	נוֹשַׁבְתֶּם
		נוֹשַׁבְנוּ
Præsens partici.		בֵּינוֹנִי
	Plural.	Singul.
	נוֹשָׁבִים	נוֹשָׁב
	נוֹשָׁבוֹת	נוֹשָׁבָה
Infinitiuus		מָקוֹר
		הִוָּשֵׁב
		בְּהִוָּשֵׁב
		כְּהִוָּשֵׁב
		לְהִוָּשֵׁב
		מֵהִוָּשֵׁב
Imperatiuus		צִוּוּי
	הִוָּשְׁבִי	הִוָּשֵׁב
	הִוָּשַׁבְנָה	הִוָּשְׁבוּ
Futurum		עָתִיד
	תִּוָּשֵׁב	יִוָּשֵׁב
	תִּוָּשְׁבִי	תִּוָּשֵׁב
		אִוָּשֵׁב
	תִּוָּשַׁבְנָה	יִוָּשְׁבוּ
		תִּוָּשְׁבוּ
		Psal.

* *Litera quiescens, siue taciturna quia pronuntiari nõ debet, habere non potest daghes, quoniã illius est, vt consonantiam siue pronuntiationẽ literæ, cui imprimitur, vel roboret, vel congeminet.*

Psal. 18. quia, vt sæpe iam נִוְשַּׁב dixinus, ־ , ׃ & Iric paruum motiones sunt inter se commutabiles.

Coniugatio hæc in isto ordine propter daghes sui characteristicô & index, vbi que cum sua passiua pual est perfecta, quandoquidem fieri non potest, vt quiescat י, eo quòd daghes nunquam venire possit post literam aliquam quiescentem.

Coniugatio		פִּעֵל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	יֻשַּׁב	יִשֵּׁב
	יֻשְּׁבָה	יִשְּׁבָה
	יֻשַּׁבְתָּ	יִשַּׁבְתָּ
		יִשַּׁבְתִּי
		יִשְּׁבוּ
	יֻשַּׁבְתֶּן	יִשַּׁבְתֶּם
	.	יִשַּׁבְנוּ

Similiter cætera omnia, etiam cum suo passiuo verbo coniugationis Pual, ex perfectorum verborum more exprimes & expendes.

Hæc coniugatio à perfectorum verborum norma prima syllaba tantùm differt, nimirùm, quòd habeat vbique ex frequentiori vsu (præterquã in פָּעוּל, vbi est ו pro י prima thematis in eo potentia quiescente ostendendo) ו substitutum pro י, ex literarum אֶהֱוִי mutua, seu vicaria permutatione.

Pauca tamen sunt (prçsertim ea quæ in futuro קַל retinent י expressum post

Coniugatio		הִפְעִיל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	הוּשַׁב	הוֹשִׁיב
	הוּשְׁבָה	הוֹשִׁיבָה
	הוּשַׁבְתָּ	הוֹשַׁבְתָּ
		הוֹשַׁבְתִּי
		הוֹשִׁיבוּ
	הוּשַׁבְתֶּן	הוֹשַׁבְתֶּם
		הוֹשַׁבְנוּ
Præsens partici.		בֵּינוֹנִי
Pluralis.		Singularis.
	מוֹשִׁיבִים	מוֹשִׁיב
	מוֹשִׁיבוֹת	מוֹשִׁיבָה
Particip. præteri.		פָּעֻל

literas אֵיתָן quiescens) quæ nō ו, sed ipsum י expressum habent quiescens in ·· motione ה formatiui huius cō-iugationis. vt, וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ & ipsi Abramo benefecit propter illam, Gen. 22. sic quædam pauca י habent latens in ipso ··. vt, הֵנִיקוּ גוּרֵיהֶן lactauerunt catulos suos, Thren. 4. pro הֵינִיקוּ. quod itidem מ ipsius Benoni cōmune est, רְאוּ נָא לִי אִישׁ מֵטִיב לְנַגֵּן, videte (inuenite) quæso mihi virum benefacientem sonare instrumenta.i. peritū psallendi. 1. Sam. 16. eadem est ratio ה imperatiui, infinitiui, & literarum אֵיתָן, אִם־הֵיטֵב תֵּיטִיבוּ אֶת־דַּרְכֵיכֶם benefaciendo bonas feceritis vias vestras, Ierem. 7. vbi in הֵיטֵב infinitiuo, י quiescit expressum post ·· literæ ה: sic in תֵּיטִיבוּ post ·· ת. Simile est וַתֵּינֶק אֶת־בְּנָהּ & lactauit filiū suū. 1. Sam. 1. & pauca alia. Cum paragoge ה etiā dicitur expresso ipso י quiescente in ··, וְאֵילִילָה. Et vlulabo Micheæ. 1.

Pluralis.	Singularis.
מוֹשָׁבִים	מוֹשָׁב
מוֹשָׁבוֹת	מוֹשָׁבָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	הוֹשֵׁב
	בְּהוֹשִׁיב
	כְּהוֹשִׁיב
	לְהוֹשִׁיב
	מֵהוֹשִׁיב
Imperatiuus	צִוּוּי
הוֹשִׁיבִי	הוֹשֵׁב vel הוֹשֵׁב
הוֹשֵׁבְנָה	הוֹשִׁיבוּ
Futurum	עָתִיד
תּוֹשִׁיב vel תּוֹשֵׁב	יוֹשִׁיב vel יוֹשֵׁב
תּוֹשִׁיבִי	תּוֹשִׁיב vel תּוֹשֵׁב
	אוֹשִׁיב vel אוֹשֵׁב
תּוֹשֵׁבְנָה vel תּוֹשֵׁבְנָה	יוֹשִׁיבוּ
	תּוֹשִׁיבוּ
	נוֹשִׁיב vel נוֹשֵׁב

In imperatiuo similiter quiescit actu י in ·· literæ ה. vt וְהֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם & bonas facite vias vestras

ſtras, & adinuentiones veſtras, Ierem. 18. & הֵילִילוּ vlulauerunt, vel vlulate, Sopho. 1. ſic etiam הֵילִילוּ vlulate, Eſa. 13. vbi י, prima radicis potentia eſt in ··.

Futurum huius coniugationis aliquando reperitur cum ־ in vltima אַל־תּוֹסַף. Ne addas Iob. 40. וַתּוֹתַר. Et reliquias fecit Ruthæ 2. potiſſimùm in illis, quæ habent tertiam natiuam literam gutturalem וְיֹדַע. Et ſcire faciet Num. 16. וַיּוֹכַח. Et arguit Geneſ. 31. pro וַיּוֹכִיחַ & וְיוֹדִיעַ ſi retro actum non eſſet ־ vſurpatum.

Rariſſima denique ſunt, quæ habent ה characteriſticon coniugationis in hoc futuro expreſſum יְהוֹשִׁיעַ. Seruabit Pſal. 116. etiam actu quieſcente י natiuo in ·· ipſius ה. vt, מֹשְׁלָיו יְהֵילִילוּ dominatores eius vlulabunt, Eſa. 52. & alia, quæ ה ſuppreſſum habent in futuro ipſo, affecta tamen י thematis prima motione ה characteris coniugationis ſublati ad ſeruilium literarum multitudinem vitandam. vt, וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע & altum à longè cognoſcet, ſeu cognoſcere faciet, Pſal. 138. pro יְהֵידַע ſic יְיֵלִיל vlulabit, Eſaiæ 15. bis pro יְהֵילִיל.

Hæc coniugatio in hoc ordine habet ה cũ ו in quo, occulitur & mente, concipitur י prima natiua litera. vt, הוּרַד שְׁאוֹל גְּאוֹנֶךָ deſcendere facta eſt (demerſa eſt) in infernũ ſuperbia tua, Eſa. 14. ſic in futuro. vt, אַךְ אֶל־שְׁאוֹל תּוּרָד veruntamen in infernum fies deſcendere (de-

Coniugatio		הָפְעַל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	הוּשְׁבָה	הוּשַׁב
	הוּשַׁבְתְּ	הוּשַׁבְתָּ
		הוּשַׁבְתִּי
		הוּשְׁבוּ
	הוּשַׁבְתֶּן	הוּשַׁבְתֶּם
		הוּשַׁבְנוּ
Infinitiuus		מָקוֹר

truderis,) Esaiæ cap. eodē, Vel etiam habet ו pro י vt, הוּרַע notificatum fuerit. Leuit. 4. ad verbum: factū fuerit scire.

Iufinitiuum non inueni, sed illum tantùm ex coniectura seruata grammatica analogia, siue proportione exprimo.

Vbique huius classis cōiugatio vltima perfecta est, nisi quòd interdum cum literæ אֶהְוִי sint permutabiles, pro י substituatur ו motione ipsius י affectū.vt, וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם & cōfitebūtur peccatum suum, Numeri. 5. sic וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו & nō remāsit quisquam secū, dum cognoscēdum se præberet Ioseph fratribus suis, Gen. 45. In futuro בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע in visione ad illum (illi) me manifestabo, Numer. 12. pro אֶתְיַדַּע si non retro cessisset ־ vsurpatum in locū ··, breuitatis & euphoniæ gratia.

		חוּשַׁב
Futurum		עָתִיד
	תּוּשַׁב	יוּשַׁב
	תּוּשְׁבִי	תּוּשַׁב
		אוּשַׁב
		יוּשְׁבוּ
	תּוּשַׁבְנָה	תּוּשְׁבוּ
		נוּשַׁב

Coniugatio		הִתְפָּעֵל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	הִתְיַשְּׁבָה	הִתְיַשֵּׁב
	הִתְיַשַּׁבְתְּ	הִתְיַשַּׁבְתָּ
		הִתְיַשַּׁבְתִּי
		הִתְיַשְּׁבוּ
	הִתְיַשַּׁבְתֶּן	הִתְיַשַּׁבְתֶּם
		הִתְיַשַּׁבְנוּ
Præsens partici.		בֵּינוֹנִי
	Pluralis.	Singularis.
	מִתְיַשְּׁבִים	מִתְיַשֵּׁב
		מִתְיַשֶּׁבֶת
	vel	
	מִתְיַשְּׁבוֹת	מִתְיַשְּׁבָה
Infinitiuus.		מָקוֹר
		הִתְיַשֵּׁב
		בְּהִתְיַשֵּׁב
		כְּהִתְיַשֵּׁב
		לְהִתְיַשֵּׁב
		מֵהִתְיַשֵּׁב

Im-

צִוּוּי	Imperatiuus	
הִתְיַשֵּׁב		הִתְיַשְּׁבִי
הִתְיַשְּׁבוּ		הִתְיַשֵּׁבְנָה
עָתִיד	Futurum	
יִתְיַשֵּׁב		תִּתְיַשֵּׁב
תִּתְיַשֵּׁב		תִּתְיַשְּׁבִי
אֶתְיַשֵּׁב		
יִתְיַשְּׁבוּ		תִּתְיַשֵּׁבְנָה
תִּתְיַשְּׁבוּ		
נִתְיַשֵּׁב		

Quiescentia עַיִן וָו.

Coniugatio קַל.

Verba quorum ſecunda thematis eſt ו, plurimùm illud abſconditum & virtute contentum habent in motione magna ָ, vel ֵ. In ָ. vt, קָם ſurrexit, pro קוֹם: quod ſi vſus poſtularet perfectè declinari, tribus natiuis literis cõſonantibus, dicendum eſſet קָוַם.

Cæterùm nequis fallatur, non omnia verba habẽtia ו pro ſecunda natiua litera, habent illud quieſcens vel actu, vel virtute, nam quædã ſunt, quæ pro portionem perfectorũ vbique ſequuntur עָוַת expira-

+ Tertia perſona pluralis præteriti propriè in hac coniugatione accẽtũ habet in penultima vt differat ab illis, quæ tertiam natiuam literam habent ה, quæ accẽtum in vltima habent. Pauca tamen vtrinque excipiũtur, quæ ab hac regula degenerant, quæ vſus demonſtrabit.

Exemplum:

עָבָר	Præteritum	
בָּן		בָּנָה
בַּנְתָּ		בַּנְתְּ
בַּנְתִּי		
בָּנוּ +		
בַּנְתֶּם		בַּנְתֶּן
בַּנּוּ*		
	vel	
בַּנְנוּ		

** Abſorbetur per daghes nonnũquam נ tertia radicis, ne concurrant duæ literæ ſimiles. Hoc etiã fit in multis alijs verbis etiã perfectis habentibus נ pro tertia radicali, quæ in Miclol defectiua lamed נ dicuntur à Kimhio: de quibus poſt verba quieſcentia lamed he infra dicetur.*

uit

uit, רָוַח respirauit & alia. Sũt quoque alia nõ propter ו secundã literã imperfecta, sed propter tertiã, רָוָה satiauit, quod habet ה tertiã literam taciturnam. De cuiusmodi in suo ordine dicemus.

Porrò quia א & ו sunt ex permutabilibus quatuor literis, reperitur verbum קוּם habere א quiescens pro ו. vt וְקָאם שָׁאוֹן בְּעַמֶּךָ & surget tumultus in populo tuo, Hoseæ 10. quod א interdũ etiam mobile efficitur. vt, וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה & sublimis erit, & stabit (Ierusalem) Zachariæ 14. vbi רָאֲמָה pro רָמָה iuxta proportionem archetypi fœm. præteriti בָּנָה. Quæ duo Rabbi Dauid Kimhi in commentarijs suo loco annotauit. Illorum enim themata sunt קָם surrexit & רָם extulit, vel ו expresso & otioso קוּם & רוּם. In ·· absconditur ו vt, הֲמֵת הַיֶּלֶד וַיֹּאמְרוּ מֵת num mortuus est puer? & dixerunt, mortuus est. 2. Sam. 12. vbi

Præsens partic. בֵּינוֹנִי

Pluralis.		Singularis.
בָּנִים		בָּן
בָּנוֹת		בָּנָה

Particip. præteri. פָּעוּל

Plural.		Singul.
בוּנִים		בוּן
בוּנוֹת		בוּנָה

Infinitiuus מָקוֹר

בּוֹן	vel	בּוּן
בְּבוֹן	vel	בְּבוּן
כְּבוֹן	vel	כְּבוּן
לָבוֹן	vel	לָבוּן
מִבּוֹן	vel	מִבּוּן

Imperatiuus צִוּוּי

vel *בּוֹנִי בּוּנִי	vel	בּוֹן בּוּן
vel בּוֹנֶנָה בּוּנֶנָה	vel	בּוֹנוּ בּוּנוּ

Futurum עָתִיד

vel תָּבוֹן תָּבוּן	vel	יָבוֹן יָבוּן
vel תָּבוֹנִי תָּבוּנִי	vel	תָּבוֹן תָּבוּן
	vel	אָבוֹן אָבוּן
	vel	יָבוֹנוּ יָבוּנוּ
vel תְּבוֹנֶנָה תְּבוּנֶנָה	vel	תָּבוֹנוּ תָּבוּנוּ

*Quandoque hæc persona habere inuenitur accentum in vltima syllaba עוּרִי euigila Esaiæ. sic 52. pauca alia.

12. vbi eſt מַת pro מָוֶת, iuxta formã perfecti חָפֵץ quod eſt ſecundæ formæ perfect. Cal. Cuius ſanè ſimile rarò occurrit, vt dicetur poſt quieſcentia Lamed He, videlicet in quo abſorbeatur ת radicis tertia in daghes (ne eadem litera bis continenter ſcribatur) in prima perſona ſingulari & ſecunda vtriuſque generis, & numeri præteriti. vt, מַתָּ מַתְּ מַתִּי מַתֶּם מַתֶּן pro מַתְתָּ מַתְתְּ מַתְתִּי מַתְתֶּם מַתְתֶּן. Itaq; poteſt appellari verbum quieſcens Aiin Vaf & defectiuum Lamed ת. Huius coniugationis verba formæ בֵּן, vel מֵת, præterquàm in tertia perſona vtriuſque generis & numeri, in præterito, ſub prima radicis – pro ־ ſubſtitutum habent, ne ſeua ſequens mobile fiat. Idcirco cùm ad vocalitatem quieſcere ſoleat ſeua ſemper in præterito ſub tertia litera radicali, in alijs quàm tertijs perſonis, dicimus non בֵּנְתָּ, ſed בַּנְתָּ, &c. ne ſeua ſequens legatur ad euphoniam, cognoſcitúrque thema ex vultu, ſiue notatione dictionis, quia non eſt ordo verborum huic ſimilis, qui cum eo poſſit confundi in huiuſmodi perſonis. pauciſſima quædam habent Iric pro – ſub prima natiua litera וּפִשְׁתֶּם. Et vos reficietis. Malach. 4. pro וּפַשְׁתֶּם. Eſt autem ex filo orationis illic preteritum pro futuro.

vel נָבוֹן / נָבוּן

In holem deniq; ו quieſcens habent alia. vt, הַבֹּקֶר אוֹר manè illuxit, Gene. 44. Adhibetur interdum etiam ה paragogica litera & dicitur à לוּן remanſit. וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ & remanſit, pro remanens (erit) in medio domus eius, Zach. 5. vbi præterea ׃ pro ־, cùm alioqui dicendum eſſet וְלָנָה. Similis etiam habe-

betur paragoge & ∵ pro ⸗ ſubſtitutio in participio preterito וְהַזּוּרֶה תִּבָּקַע אֶפְעֶה & cui (à quo) compreſſum (fuerit) exprimetur aſpis, Eſa. 59. Cuiuſmodi ſanè ſubſtitutio ∵ pro ⸗ rara admodùm eſt.

בֵּינוֹנִי Singulare maſculinum nullo modo differt à tertia ſing. maſc. præteriti perſona: vnde huiuſmodi voces ex contextu adhibito iudicio, pro ſenſus ratione & exigentia ſunt vertendę per præteritum, vel participium. Hoc triplicem, vt præteritum, habet formã, quãdoquidẽ aut in ⸗ terminatur, in quo quieſcit & virtute continetur. vt, הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ qui ponens eſt (ponit) nubes curru ſuũ, Pſal. 104. aut in ‥. vt, צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה impera domui tuæ, id eſt, diſpone de domo, vel de domeſticis tuis, quia mortuus tu & non viues, Eſa. 38. cuiuſmodi habentia ‥ certè ſunt magis adiectiua nomina quàm participia, vt in Benoni קַל perfectorum diximus.

Aut alia poſtremò in holẽ habent ו quieſcens, itidẽ magis adiectiua nomina. vt, טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה guſtate & videte quoniam bonus Dominus, Pſal. 34.

Fœminina vox ſingul. huius Benoni à tertia præteriti fœminina ſolo ſitu accentus differt. Nã בָּנָה participium, accentũ habet in vltima, vt hîc videre licet. Præteritũ verò in penultima. vt, בָּנָה intellexit mulier.

פָּעוּל Participium præteritum, quòd ferè omnia huius coniugationis verba ſint neutra, in hoc ordine rariſſimum eſt: hoc vnum tamen inuenire licuit. vt, וּפָקַדְתִּי עַל־כָּל־מוּל בְּעָרְלָה & viſitabo ſuper omnẽ circuncisum in præputio, Ierem. 9.

Infinitiuus ו habet vt, פּוּעַל. in quibus, ſicut etiam in

in futuro, in ipso ו virtute continetur ו. vt, לֹא־אוּכַל קוּם non potero surgere, Thren. 1. sic imperatiuus. vt, קוּם לֵךְ אֶל־נִינְוֵה surge, vade ad Niniuem, Ionæ 1. Nonnunquam etiam horum vterque cum holem inuenitur. vt, שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ ponendo pones (certè cõstitues) super te regem, Deut. 17. Imperatiuus. vt, מוֹל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית circuncide filios Israel secundò, Iosu. 5. & alia.

Cùm ל litera, vt dictum est in Infinitiuum Cal defectiuorum Pe Nun, ante dictiones habentes accentum in penultima, vel ante dictiones vnisyllabas efferri sæpenumero soleat per ָ, aliquando quoque reperitur notata ante infinitiuũ per seua, לְבוֹא ad proficiscendum Num. 13. & alias.

In futuro literæ אֵיתָן habent ֵ & secunda motio, in qua est sedes accẽtus, est ו, aut aliquando holẽ. vt וְאַל־תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ & nõ fastidies in correptione eius (Domini) Prouer. 3. & præsertim quando huiusmodi futura sunt in accentu distinguente. vt, יְחִי רְאוּבֵן וְאַל־יָמֹת viuat Ruben, & non moriatur, Deut. 33. sic וַיָּמֹת & mortuus est, pro וַיָּמוֹת: frequens, Gen. 5. Extra accentum distinguentem verò redeunt holem & ו in camets hatuph, potissimùm cum ו cõuertente futurum in præteritum, quòd propter tale ו conuersiuum retrahatur accentus ab vltima in penultimam & parua pro magna subrogetur motio. vt, וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ & cucurrit seruus obuiam ei (Rebecę.) Gen. 24. pro וַיָּרוּץ. sic pro וַיָּקוּם, dicitur וַיָּקָם קַיִן & surrexit Cain, Gen. 4. pro וַיָּקוּץ dicitur propter ו, וַיָּקָץ מוֹאָב & anxius fuit Moab, Num. 22.

Sine ו conuersiuo quoque adest camets hatuph, quando hoc futurum proximè sequitur monosyllaba dictio, vt pro יָשׁוּב dicitur sequente dictione monosyllaba יָשָׁב־נָא עַבְדְּךָ reuertatur quæso seruus tuus. 2. Sam.19. & alia permulta.

Postremò reperiuntur hæc verba cum ו conuersiuo (vt modò dixi) propter retractum accentum ab vltima in penultimam habere etiam pro ו vel Olem, motionem paruam ־. vt, וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ & detraxit rex, seu tulit, vel recedere fecit, anulum suũ, Hester 3. & וַיָּשַׂר אֲבִימֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים & dominium exercuit Abimelech in Israel tribus annis, Iudic. 9. & alia nonnulla.

Accidit secundæ & tertiæ personæ futuri fœmininæ, vt ֶ literæ ת migret in seua, nisi in mox sequenti syllaba ponatur accentus. vt, לְהָמִית נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־תְמוּתֶנָה ad interficiendum animas, quæ nõ morientur (nõ moriuntur) Ezech.13. Siquidẽ cum ֶ sub ת accentus in mox sequenti syllaba, sic תְּבוֹנֶנָה collocari debet per grammaticam rationem & proportionem.

Regula.

Obiter tamen annotare non piguit regulam, qua dicitur. Quoties distat à motione magna accentus grammaticus, siue natiuus alicuius dictionis, syllaba, vel syllabis interiectis, vel seua interiecto, fulcienda est illa motio magna linea perpendiculari methegh, accentu prolatationis, expresso, vel subintelligendo, de quo adhuc vbi tractatur de accentibus, ne plus satis excurrat pronuntiatio, sed producatur

pau

Imperatiuus	צִוּוּי
חִכּוֹנִי	חִכּוֹן
הִכּוֹנֶנָּה	חִכּוֹנוּ
Futurum	עָתִיד
תִּכּוֹן	יִכּוֹן
תִּכּוֹנִי	תִּכּוֹן
	אֶכּוֹן
תִּכּוֹנֶנָּה	יִכּוֹנוּ
	תִּכּוֹנוּ
	נִכּוֹן

tione dicendũ esset נִכְוַן vt dicitur נִפְקַד. Signatur etiã nonnunquã נ motione ··. vt, הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ conticesce omnis caro à cõspectu Domini, quoniã excitatus est de domicilio sanctitatis suæ, Zach. 2. vbi נֵעוֹר cũ ··. sub נ. vt suo loco à Kimhio in commentarijs & Miclol annotatur: Nam eadem est vis, ait ille, motionibus ⸗ & ··, continendi in se easdem literas אֶהֱוִי. Huius futurum & aliorum huius ordinis habentium primam thematis gutturalem vel ר, habet ·· sub literis אֵיתָן. Ex daghes enim quod supplere deberet נ indicem passiuę vocis literam, si illius esset capax natiua prima litera & hiric, quod alioqui literis אֵיתָן subscribendum esset, fit ··. vt, וְגוֹי גָּדוֹל יֵעוֹר מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ & gens magna excitabitur à lateribus terræ, Iere. 6. & כְּתָפְשָׂם בְּךָ בַכַּפְּךָ תֵּרוֹץ cũ apprehenderint illi te manu tua, cõfringeris, Ezech. 29. sic de ה infinitiui & imperatiui esto iudicium.

Infinitiuus porrò legitur, in quo desideratur ה, dicitur enim לֵאוֹר ad illuminari, id est, vt illuminetur, siue vt illustretur Iob. 33. pro לְהֵאוֹר.

In præterito adueniente altero holem, primum in ו, in quo potentia continetur ו secunda natiua litera plurimùm commutatur, ne duo vocalia puncta similia mutuò se consequantur & fiat hiatus, siue sonus iniucundus auribus ex illorum concursu.

Con-

Coniugatio פִּעֵל, siue פּוֹעֵל à forma quam habet ex frequentiori vſu in iſto ordine.

In iſto ordine hæc coniugatio affectá habet primam puncto holem, in quo quieſcit ו radicis ſecunda. Siquidem cùm daghes cōiugationis index inſcribi non poſſit literæ ו quieſcenti, congeminatur ex frequētiori vſu, pro daghes indice cōiugationis tertia thematis litera, & dicimus בּוֹנֵן, non autē בֵּוֵן, perfectè vt par erat, & vt nonnullis habentibus ו ſecundam radicalē aliquando contingit, vt, שִׁוַּעְתִּי Clamaui Ionæ 2. & alia: daghes porrò literæ nō conſonanti inſcribi nō poteſt, vt in Niphal quieſcēt. pe iod obſeruatum eſt. Vnde nonnulli ex Hebræorū grammaticis hanc (quòd habeat quatuor literas expreſſas) בִּנְיָן מְרֻבָּע, coniugationem quadratam appelrunt. Cùm tamen reuera פּוֹעֵל ſit appellanda, vt ſatis arguunt מ participiorum,

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
בּוֹנְנָה	בּוֹנֵן
בּוֹנַנְתְּ	בּוֹנַנְתָּ
	בּוֹנַנְתִּי
	בּוֹנְנוּ
בּוֹנַנְתֶּן	בּוֹנַנְתֶּם
	בּוֹנַנּוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
מְבוֹנְנִים	מְבוֹנֵן
	מְבוֹנֶנֶת
vel	
מְבוֹנְנוֹת	מְבוֹנְנָה
Particip. præteri.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
מְבוֹנָנִים	מְבוֹנָן
מְבוֹנָנוֹת	מְבוֹנָנָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	בּוֹנֵן
	בְּבוֹנֵן
	כְּבוֹנֵן
	לְבוֹנֵן
	מִבּוֹנֵן
mperatiuus	צִוּוּי
בּוֹנְנִי	בּוֹנֵן
בּוֹנֵנָּה	בּוֹנְנוּ
Futurum	עָתִיד

lite

literæ בְּכֻלָּם & אֵיתָן. Quæ omnes, cum ſint notatæ ex proportione פֻּעַל, efferuntur per ſeua. Denique coniugatio הִתְפַּעֵל hoc ſatis cõ monſtrat, in qua itidem loco daghes congeminatur radicis tertia.

יְבוֹנֵן	תְּבוֹנֵן
תְּבוֹנֵן	תְּבוֹנְנִי
אֲבוֹנֵן	
יְבוֹנְנוּ	תְּבוֹנֵנָּה
תְּבוֹנְנוּ	
נְבוֹנֵן	

Ne autem triplex ת concurrat inuenitur verbum in quo alterum ת abſorbetur per daghes. מֹתַתִּי Interfeci 2. Samuel. 1. pro מוֹתַתְתִּי.

Hæc verba porrò conſiderato ſenſu, more verborum communium Latinorum actiuè, vel paſſiuè vertenda ſunt. Nimirùm quòd פֵּעַל & eius paſſiui פֻּעַל, tantùm vna & eadem ſit forma. vt, כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד firmaſti terram, & conſtitit, Pſal. 119. vbi כּוֹנַנְתָּ eſt ſignificationis actiuæ, coniugationis Piel. ſic, מֵיְהֹוָה מִצְעֲדֵי־גֶבֶר כּוֹנָנוּ, à Domino greſſus viri directi ſunt (diriguntur,) Pſal. 37. vbi כּוֹנָנוּ (pro כּוֹנְנוּ propter accentum diſtinguentem) eſt conſiderandum eſſe cõiugationis paſſiuæ פֻּעַל.

Quædam pauca perfecta etiam formam quadratam habent שֹׁרֵשׁ radicem egit Eſaiæ. 40. & in fœminino genere שׁוֹפְטָה. Iudicauit Iudicũ 4. pro שֵׁרֵשׁ & שִׁפְּטָה. Sic יוֹדַעְתִּי ſcire feci, ſiue indicaui. 1. Samuel 21. pro יִדַּעְתִּי.

Benoni à Paul differt, quod in vltima ſyllaba בֵּנוֹנִי ſit ‥, in פֻּעַל verò ־ַ, & rarò inueniatur in vſu.

Quædam etiam verba huius claſſis in hac coniugatione perfecta reperiuntur, י tamen ex literarum אֶהֱוִי permutatione pro ו ſubſtituto. vt, קִיֵּם confirmauit

uit, pro קוּמַם. Quod in forma quadrata sic, יְקוֹמֵם, in futuro tantùm in vsu reperitur. Et קִיְּמוּ iuxta formam פִּקְּדוּ, pro קוֹמְמוּ. sic infinitiuus לְקַיֵּם. Quæ quidem voces omnes historiæ Hester. cap. 9. leguntur: itidem & Psal. 119. Imperatiuus. vt, קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ recrea me secundum verbum tuum. Accidit etiam hoc coniugationi Hithpael, sed rarò. vt וַיִּצְטַיָּרוּ & alterauerunt se, seu & finxerunt se (esse legatos,) Iosuæ. 9.

In hac coniugatione ·· ministerialis literę ה eadem ratione (videlicet propter reiectum accentum natiuū à mox sequenti syllaba) qua -, vel ·· נ in coniugatione נִפְעַל superiori, mutatur in seua: quod tamen seua hîc sub litera gutturali ה dilatatur per -, vel ∵, & fit -:, vel ∵:. vt, הֲקִמוֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּם statui fœdus meum cū eis, Exo. 6. הֱקִיצֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ euigilaui & adhuc ego (sum) tecum, Psal. 139. Interdum quæ habent tertiā radicis gutturalē, vel ר, nō affectam habent secundam radicalem hiric magno, vt par erat, sed -. vt, הֵרַע male fecit, Exod. 5. אֶת־בְּרִיתִי הֵפַר fœdus meum irritum fecit

הִפְעִיל	Coniugatio.	
	Exemplum:	
עָבַר	Præteritum	
הֵבִין		הֵבִינָה
הֲבִינוֹתָ		הֲבִינוֹת *
הֲבִינוֹתִי		
הֵבִינוּ		
הֲבִינוֹתֶם		הֲבִינוֹתֶן †
הֲבִינוֹנוּ		
בֵּינוֹנִי	Præsens partici.	
Singul.		Plural.
*מֵבִין		מְבִינִים
מְבִינָה		מְבִינוֹת
פָּעַל	Particip. præterit.	
Singularis.		Plural.
מוּבָן		מוּבָנִים
מוּבָנָה		מוּבָנוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus	
הָבֵן		
בְּהָבִין		
כְּהָבִין		
לְהָבִין		

* In huiusmodi vocibus habentibus seua dilatatum sub ה coniugationis, quando prima radicis est gutturalis, ipsi ח subscribitur tātum -. vt, הֶעִירוֹתִי excitaui, Esa. 41. quoniam vt in Miclol docet, non venit ח cum seua simplici aut composito sequente aliqua ex gutturalib⁹.

† Quando accētus natiu⁹, qui in huiusmodi secundis personis in omnibus cōiugationibus esse debet in vltima, distat à syllaba longa, syllaba, vel syllabis, aut seua lecto interiectis, syllaba illa lōga est fulcienda me-

ſiue violauit, Geneſ. 17. & pauca alia, pro הֵפִיר & הֵרִיעַ.

Quædam quoque occurrunt quandoque verba huius ordinis, quæ in hac coniugatione in præterito nō habēt hiric magnū ſed ··, הֵפַר Irritū fecit Num. 30. & הֲרֵעֹתָ Maleſeciſti Numer. 11. הֵקֵרָה רָעָתָהּ Scaturire fecit malitiam ſuam Ierem. 6. & alia.

מֵהָבִין	
צִוּוּי	Imperatiuus
הָבֵן	הָבִינִי
הָבִינוּ	הָבֵנֶּנָה
עָתִיד	Futurum
יָבִין	תָּבִין
תָּבִין	תָּבִינִי
אָבִין	
יָבִינוּ	תְּבִנֶּנָה
תָּבִינוּ	
נָבִין	

Quia, vt iam in Niphal perfectorum verborum dictum eſt, æquiparâtur motio parua & daghes motioni magnæ, vſuuenit, vt legatur. הֵסַתָּה Incitauit. 3. Reg. 21. pro הֵסַתָּה, vel הֵסִיתָה. Sic in Benoni מַסִּית. Incitans Ierem. 43. pro מֵסִית & futuro יַסִּית Incitet, ſiue perſuadeat Eſaiæ. 36. pro יְסִית.

Vt diſcrimē ſit à præterito, infinitiuus & imperatiuus habēt ה cōiugationis index affectū ־ַ, quod quidem ה in quibuſdā interdū perditur. vt, לָדִין עַמּוֹ ad iudicandū populum ſuū, Pſal. 50. pro לְהָדִין, & Eccle. 6. ſic, שִׂמוּ לְבַבְכֶם עַל־דַּרְכֵיכֶם ponite cor veſtrum ſuper vias veſtras (conſiderate opera veſtra,) Aggæi. 1. pro הָשִׂימוּ. & alia. Præterito itidem hoc nonnunquam contingit. vt, מַדּוּעַ אֵלָיו רִיבוֹתָ cur aduerſus eum contendiſti, Iob. 33. Vbi perdito ה coniugationis, in præterito dicitur רִיבוֹתָ, pro הֲרִיבוֹתָ, & בִּינֹתִי attentè conſyderaui, Dan. 9. pro הֲבִינוֹתִי.

Imperatiuus quandoque cum ־ in vltima reperitur הָשֵׁב, reſtitue Eſaiæ 42. quod etiam Infinitiuus eſt

theg. ne pronuntiatio plus ſatis excurrat. * Habet hoc Benoni ·· plerunque, ait in Miclol, ſub prima rad. quā do tertia eſt ר, vt מֵפֵר diſſipās. Iob. 5. vel ־, quādo tertia eſt gutturalis מֵרַע maleſaciens Eſa. 9. & Prou. 17.

eſt pro futuro ſumptum Ezechiel 21. ſignificat enim illic הָשֵׁב reducere & quia infinitiuus eſt ſcatebra ſignificationũ, pro reducã, ſumitur. Sic etiam in ־ deſinit aliquando, quando habet tertiam gutturalem Imperatiuus vt הָשַׁע claude Eſaiæ 6. vt fuſius dicetur in futurum.

In hoc futuro literæ אֵיתָן, cùm potius per ·· efferri deberent, vt מ participij præſentis, iuxta regulam cuius meminimus in פָּעַל verborum perfectorũ, per ־ efferuntur. Quod ita factum eſt, ne cum quieſcẽtibus פֵּא יוֹד hæc verba confundantur: habẽt enim illa ·· in קַל ſub אֵיתָן, & in ſyllaba ſecunda. Et cùm ſit tanta cognatio inter ··, quod illic eſt in ſecũda ſyllaba, & hiric magnum, quod hîc eſt in eadem ſyllaba, vt alterum, alterius vicem frequenter ſubeat, vt ſupra in הִפְעִיל perfectorũ diximus, hîc literæ אֵיתָן non ··, ſed ־ obtinent.

Cum ו conuertente futurum in præteritum hiric magnum ſecundæ ſyllabæ huius futuri in ∵ commutatur. vt, וַיָּבֶן דָּוִד כִּי מֵת הַיֶּלֶד & intellexit Dauid quòd mortuus eſſet puer. 2. Samuel. 12. pro וַיָּבִין. Quando autem prima thematis eſt gutturalis, vel ר, nõ ∵, ſed ־ ſubrogatur. vt, וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ & cõteſtatus eſt angelus Domini in Iehoſuam. Zach. 3. pro וַיָּעֶד. Sic וַתָּסַר cum accentu in vltima, tametſi adſit ו conuertens futurum in præteritum, quòd rarò contingit & וַתָּסַר & recedere fecit, id eſt, depoſuit Geneſ. 38. retracto accentu propter ו: differentia porrò huiuſmodi cum illis quæ ſunt Cal, ex ſolo orationis filo deprehenditur. cuiuſmodi certè motionis

paruæ ∵ vel ¯ pro hiric magno ſubſtitutio, fit propter retractum accentum ab vltima in penultimã propter ו conuerſiuum. Similis quoque fit accentus retractio & ſubſtitutio ∵ pro hiric magno, quando ſequitur monoſyllaba dictio, ne videlicet duo accentus ſe inter ſe cotingant & fiat cacophonia. vt, יָרֶב לוֹ litiget ſibi (pro ſe,) Iudic. 6. bis pro יָרִיב. Cum huiuſmodi ו conuerſiuo porrò reperitur futurum cum ∵ ∵ וַתָּמֶר. Et mutauit Ezechiel. 5. thema enim illius eſt מִיר, ſiue מוּר. Iſta enim duplici forma, aliquando proponuntur verba quieſcentia Aiin vaf, ex vicaria permutatione literarum אהוי, ne quis euoluendo dictionaria & themata quæritando, fallatur. Solet quoque, quando tertia radic. eſt ע aut ח, duarum ſyllabarum in vnam fieri contractio, præpoſito vau cõuertente futurum in præteritum, id eſt, hiric magnũ quo notari oportebat primã radicis, tollitur de medio & ¯ נְגוּבָה, quod eſſe debebat ſub gutturali tertia radicali, migrat ſub primam: dicitúrque וַיָּנַח & requieuit, Exod. 20. pro וַיָּנִיחַ. eadẽ tibi erit ratio huius patha vſurpati etiã in Benoni, infinitiuo & imperatiuo, quamuis in illis non retrahatur accentus. vt, מֵרַע malefaciens, Prouerb. 17. pro מֵרִיעַ, הָשַׁע claude, Pſalm. 39. pro הָשִׁיעַ: futuro quoque hoc accidit etiam non præpoſito ו conuertente fut. in præterit. vt אָרַע malefaciam. 1. Samuel. 26. pro אָרִיעַ: tertia etiam non exiſtente gutturali. vt, תָּלֵן morabitur (moratur,) Iob. 17. pro תָּלִין. Infinitiui idem eſto iudicium, quia eſt ille ſine literis בכלם proportionis imperatiui.

Ac-

Accentu grammatico remanente in sede sua, nempe in syllaba secunda, aut alioqui ·· ipsi ה suffulto metheg, formari potest hoc præteritum, vt ·· perpetuum sit sub ה, vt ex hoc exemplo satis liquet.

הֶעָבָר הַפְּעִיל הַמִּין אַחֵר
Præteriti hiphil forma altera.

הֲבִין	הֲבִינָה
הֲבִנוֹתָ	הֲבִנוֹת
הֲבִנוֹתִי	
הֲבִינוּ	
הֲבִנוֹתֶם	הֲבִנוֹתֶן
הֲבִנּוּ	

In hac coniugatione ה habet ו & thematis prima —, omnino vt in quiescentibus pe iod. Quare in huiusmodi verbis occurrentibus consulendum est Lexicon in ordine eorum quorum prima est י, vel secunda ו. & sic inuenta vocis significatione, sensui illa applicanda est. —

הָפְעַל Coniugatio
Exemplum:

עָבָר	Præteritum
הוּכַן	הוּכְנָה
הוּכַנְתָּ	חוּכַנְתְּ
חוּכַנְתִּי	
הוּכְנוּ	
חוּכַנְתֶּם	הוּכַנְתֶּן
חוּכַנּוּ	
מָקוֹר	Infinitiuus
הוּכַן	
עָתִיד	Futurum
יוּכַן	תּוּכַן
תּוּכַן	תּוּכְנִי
אוּכַן	
יוּכְנוּ	תּוּכַנָּה
תּוּכְנוּ	
נוּכַן	

Vt diximus in Piel, in hac coniugatione congeminatur thematis tertia

הִתְפַּעֵל Coniugatio
Exemplum:

עָבָר	Præteritum

pro-

propter daghes coniugationis characteristicô, quod literæ secundæ ו quiescenti, inscribi non potest. Legitur tamé וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה & consternata est animo regina, Hester 4. vbi nullum ו virtute, aut actu positum est, ait D. Kimhius in Miclol: eius enim Cal est חול doluit, vel tremuit. pauca porrò ei similia sunt.

Quædam denique rarissimè occurrunt, in quibus י mobile pro ו, vt supra in Piel, substituitur. vt, הִצְטַיַּרְנוּ viaticum habuim', vel pro viatico accepimus, Iosuæ 9. In quo, eo quòd צ sit prima thematis, vt supra in Hithpael perfectorum diximus, ט pro ת syllabæ הִת formatiuæ huius coniugationis, immiscetur primæ & secundę radicalibus.

הִתְכּוֹנֵן	הִתְכּוֹנְנָה
הִתְכּוֹנַנְתָּ	הִתְכּוֹנַנְתְּ
הִתְכּוֹנַנְתִּי	
הִתְכּוֹנְנוּ	
הִתְכּוֹנַנְתֶּם	הִתְכּוֹנַנְתֶּן
הִתְכּוֹנַנּוּ	
בֵּינוֹנִי	Præsens particip.
Singularis.	Pluralis.
מִתְכּוֹנֵן	מִתְכּוֹנְנִים
מִתְכּוֹנֶנֶת	
vel	
מִתְכּוֹנְנָה	מִתְכּוֹנְנוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus.
הִתְכּוֹנֵן	
בְּהִתְכּוֹנֵן	
כְּהִתְכּוֹנֵן	
לְהִתְכּוֹנֵן	
מֵהִתְכּוֹנֵן	
צִוּוּי	Imperatiuus
הִתְכּוֹנֵן	הִתְכּוֹנְנִי
הִתְכּוֹנְנוּ	הִתְכּוֹנַנָּה
עָתִיד	Futurum
יִתְכּוֹנֵן	תִּתְכּוֹנֵן
תִּתְכּוֹנֵן	תִּתְכּוֹנְנִי
אֶתְכּוֹנֵן	
יִתְכּוֹנְנוּ	תִּתְכּוֹנַנָּה
תִּתְכּוֹנְנוּ	
נִתְכּוֹנֵן	

In futuro aliquando vocalitatis & breuitatis gratia ת coniugationis signum aufertur & in supplementū illius imprimitur daghes primæ natiuæ literæ וַתִּכּוֹנֵן.

Et

Et instauret se (Instauretur) Num. 21. pro וְתִתְכּוֹנֵן & תִּכּוֹנְנִי stabilies te, siue Stabilieris Esa. 54. pro תִּתְכּוֹנְנִי.

De defectiuis in Lamed, id est, in tertia natiua litera dicetur post illa, quæ dicuntur quiescentia Lamed He infra.

Quiescentia לָמֶד אָלֶף.

Coniugatio קַל.

In hac verborum forma tertia natiua litera motiõe vocali priuata, desinẽs esse consonãs, semper quiescit & taciturna est vel in ָ, vel in ֵ, vel וֹ, vel in י, vel in hiric magno, vel in ֶ, in omnibus modis & temporib⁹ coniugationum omnium, exceptis vocibus in quibus post א sequitur ה, vel ו, vel י. tunc enim mobile semper efficitur א, vt hîc in singulis cõiugationibus videre licet.

Benoni quandoque cũ ֶ in vltima inuenitur וּמוֹצֶא. Et inueniens: pro: & inuenio Eccle. 7. חֹטֶא peccans. Eccles. 8.

Obiter tamen notandũ hæc verba more illorum quorum tertia est ה, de quibus

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
מָצְאָה	מָצָא
מָצָאתְ	מָצָאתָ
	מָצָאתִי
	מָצְאוּ
מְצָאתֶן	מְצָאתֶם
	מָצָאנוּ
Particip. præteri.	בֵּינוֹנִי
Plural.	Singul.
מוֹצְאִים	מוֹצֵא
	מוֹצֵאת
vel	
מוֹצְאוֹת	מוֹצְאָה
Præsens partici.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
מְצוּאִים	מָצוּא
מְצוּאוֹת	מְצוּאָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	מְצֹאת
	בִּמְצֹאת
	כִּמְצֹאת
	לִמְצֹאת

מִמְצֹאת		
צִוּוּי	Imperatiuus	
מְצָא	מִצְאִי	
מִצְאוּ	מְצֶאנָה	
עָתִיד	Futurum	
יִמְצָא	תִּמְצָא	
תִּמְצָא	תִּמְצְאִי	
אֶמְצָא		
יִמְצְאוּ	תִּמְצֶאנָה	
תִּמְצְאוּ		
נִמְצָא		

bus post istum ordinē, interdum amittere א. vt מָצָתִי Inueni Num. 11. pro מָצָאתִי. Legitur etiã, מָלְוּ תוֹכֵךְ חָמָס, repleuerunt mediũ tui (interiora tua) iniquitate, Ezech. 28. pro מָלְאוּ, sic צָמַת sitisti fœmin. generis, pro צָמָאת, Ruth. 2.

Quanuis hæc verba in omnibus omnium cõiugationum infinitiuis sæpenumero perfectorum normã in punctis sequantur, remanente tamen א ocioso & taciturno, exprimendam tantũ curauimus vbique formam imperfectam, quippe quæ in ת desinit otiãte א, cùm in perfectis iam nihil sit negotij: quandoquidem, vt פָּקוֹד, vel פְּקֹד, dicere etiam possumus iisdē punctis vocalibus obseruatis otiante א, קָרוֹא, vel קְרֹא vocare.

Sic in Imperatiuo dicitur מַלֵּא. Imple. Exod. 16. Sunt et alia id genus, quæ otiante א, in punctis perfectorum verborum sequũtur proportionem.

Secunda persona fœminina pluralis imperatiui verbi קָרָא vocauit, certè à consuetudine horum verborum valde recedit. vt, קְרֶאןָ לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם vocate illum, vt comedat panem, Exod. 2. vbi א, cùm potiùs secundum exemplum coniugationis quiescere deberet, mobile est. Deinde præter morem perijt ה syllabæ נָה, cùm dicendum esset קְרֶאנָה.

Prætereà accidit etiam quandoque huic personæ,

vt in ea quiescat א, sed perdito ה syllabæ נָה, quod virtute continetur in ָ literæ ן. vt, קְרֶאןָ לִי מָרָא vocate me amaram, Ruth. 1.

Idem quoque accidit futuro in secunda & tertia persona fœm. plurali וַתִּקְרֶאןָ לָעָם. Et vocauerunt populum Num. 25. pro inuitauerunt, siue pellexerunt populum.

Coniugatio נִפְעַל.

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
נִמְצְאָה	נִמְצָא
נִמְצֵאת	נִמְצֵאתָ
	נִמְצֵאתִי
	נִמְצְאוּ
נִמְצֵאתֶן	נִמְצֵאתֶם
	נִמְצֵאנוּ
Præsens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
נִמְצָאִים	נִמְצָא
נִמְצָאוֹת	נִמְצָאָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	הִמָּצֵאת
	בְּהִמָּצֵאת
	כְּהִמָּצֵאת
	לְהִמָּצֵאת
	מֵהִמָּצֵאת
Imperatiuus	צִוּוּי
הִמָּצְאִי	הִמָּצֵא
הִמָּצֶאנָה	הִמָּצְאוּ

Huius participij plurale masculinum nonnunquam etiam reperitur cum seua sub secunda natiua litera pro ָ. vt, כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן congrega omnes Iehudęos qui inuenti(erunt)in Susan Hester.4.& alia ex alijs radicibus, siue thematibus.

Imperatiuus & futurum formam imitantur perfectorum in punctis, א ali-

r quando

quando ocioſo remanēte, vt videre hîc licet.

Futurum	עָתִיד
תִּמָּצֵא	יִמָּצֵא
תִּמָּצְאִי	תִּמָּצֵא
	אֶמָּצֵא
	יִמָּצְאוּ
תִּמָּצֶאנָה	תִּמָּצְאוּ
	נִמָּצֵא

Coniugatio פִּעֵל.

Infinitiuus	מָקוֹר
Hic infinitiū° magis in	מַצְּאת
vſu eſt iuxta formā per-	בְּמַצְּאת
fectā in punctis. Habet	כְּמַצְּאת
etiā quādoq; Olē in vl-	
tima ſyllaba ſine ת *vt*	לְמַצְּאת
רַפֹּא *ſanādo Exod.21.*	מְמַצְּאת

Imperatiuus	צִוּוּי
מַצְּאִי	מַצֵּא
מַצֶּאנָה	מַצְּאוּ

Futurum	עָתִיד
תְּמַצֵּא	יְמַצֵּא
תְּמַצְּאִי	תְּמַצֵּא
	אֲמַצֵּא
תְּמַצֶּאנָה	יְמַצְּאוּ
	תְּמַצְּאוּ
	נְמַצֵּא

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
מִצְּאָה	מִצֵּא
מִצֵּאת	מִצֵּאתָ
	מִצֵּאתִי
	מִצְּאוּ
מִצֵּאתֶן	מִצֵּאתֶם
	מִצֵּאנוּ

Præſens partic. בֵּינוֹנִי

Pluralis.	Singularis.
מְמַצְּאִים	מְמַצֵּא
מְמַצְּאוֹת	מְמַצְּאָה

Particip. præterit. פָּעֻל

Plural.	Singularis.
מְמֻצָּאִים	מְמֻצָּא
מְמֻצָּאוֹת	מְמֻצָּאָה

Coniugatio פֻּעַל.

Exemplum:

	מֻצֵּאתִי		
	מֻצְּאוּ	Præteritum	עָבָר
מֻצֵּאתֶן	מֻצֵּאתֶם	מֻצְּאָה	מֻצָּא
	מֻצֵּאנוּ	מֻצֵּאת	מֻצֵּאתָ

Præ-

תְּמֻצָּא	יְמֻצָּא	Præsens partici.	בֵּינוֹנִי
תְּמֻצְּאִי	תְּמֻצָּא	Plural.	Singul.
	אֲמֻצָּא	מֻצָּאִים	מֻצָּא
תְּמֻצֶּאנָה	יְמֻצְּאוּ	מֻצָּאוֹת	מֻצֵּאת
	תְּמֻצְּאוּ	Infinitiuus	מָקוֹר
	נְמֻצָּא		מֻצֵּאת
		Futurum	עָתִיד

Coniugatio הִפְעִיל.

Infinitiuus	מָקוֹר	Exemplum:	
	הַמְצִאת	Præteritum	עָבָר
	בְּהַמְצִאת	הִמְצִיאָה	הִמְצִיא
	כְּהַמְצִאת	הִמְצִאת	הִמְצֵאתָ
	לְהַמְצִאת		הִמְצֵאתִי
	מֵהַמְצִאת		הִמְצִיאוּ
Imperatiuus	צִוּוּי	הִמְצֵאתֶן	הִמְצֵאתֶם
הַמְצִיאִי	הַמְצֵא		הִמְצֵאנוּ
הַמְצֶאנָה	הַמְצִיאוּ	Præsens partic.	בֵּינוֹנִי
Futurum	עָתִיד	Pluralis.	Singularis.
תַּמְצִיא	יַמְצִיא	מַמְצִיאִים	מַמְצִיא
תַּמְצִיאִי	תַּמְצִיא	מַמְצִיאוֹת	מַמְצִיאָה
	אַמְצִיא	Particip. præteri.	פָּעוּל
תַּמְצֶאנָה	יַמְצִיאוּ	Pluralis	Singularis.
	תַּמְצִיאוּ	מָמְצָאִים	מָמְצָא
	נַמְצִיא	מָמְצָאוֹת	מָמְצָאָה

Coniugatio הָפְעַל.

Exemplum:

	הָמְצְאוּ	Præteritum	עָבָר
הָמְצֵאתֶן	הָמְצֵאתֶם	הָמְצְאָה	הָמְצָא
	הָמְצֵאנוּ	הָמְצֵאת	הָמְצֵאתָ
Infinitiuus	מָקוֹר		הָמְצֵאתִי

	אֻמְצָא		הֻמְצֵאת
תֻּמְצֶאנָה	יֻמְצְאוּ	Futurum	עָתִיד
	תֻּמְצְאוּ	תֻּמְצָא	יֻמְצָא
	נֻמְצָא	תֻּמְצְאִי	תֻּמְצָא

Coniugatio הִתְפָּעֵל.

Exemplum.

	כְּהִתְמַצֵּאת	Præteritum	עָבָר
	לְהִתְמַצֵּאת	הִתְמַצְּאָה	הִתְמַצֵּא
	מֵהִתְמַצֵּאת	הִתְמַצֵּאתְ	הִתְמַצֵּאתָ
Imperatiuus	צִוּוּי		הִתְמַצֵּאתִי
הִתְמַצְּאִי	הִתְמַצֵּא		הִתְמַצְּאוּ
הִתְמַצֶּאנָה	הִתְמַצְּאוּ	הִתְמַצֵּאתֶן	הִתְמַצֵּאתֶם*
Futurum	עָתִיד		הִתְמַצֵּאנוּ
תִּתְמַצֵּא	יִתְמַצֵּא	Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
תִּתְמַצְּאִי	תִּתְמַצֵּא	Pluralis.	Singularis.
	אֶתְמַצֵּא	מִתְמַצְּאִים	מִתְמַצֵּא
תִּתְמַצֶּאנָה	יִתְמַצְּאוּ	מִתְמַצְּאוֹת	מִתְמַצְּאָה
	תִּתְמַצְּאוּ	Infinitiuus	מָקוֹר
	נִתְמַצֵּא		הִתְמַצֵּאת
			בְּהִתְמַצֵּאת

* *Tertia perſona pluralis præteriti huius ordinis in hac coniugatione accentum propriè habet in vltima, vt differunt à quieſcentibus Ain Vaf, quæ illum in penultima, vt illic obſervatum eſt, propriè habent: excipiuntur tamen ex vtroque ordine pauca quædã, quæ ab hoc canone degenerant, quæ vſu facilè docebũtur.*

Quieſcentia לָמֶד הֵא.

Coniugatio קַל.

Præteriti tertia perſona maſculina propter ה quieſcens in hac claſſe duplex habet ָ, in quorum altero quieſcit illud, eius autem quadruplex eſt forma, nimirum quòd ה in fine quieſcat. vt, הָיָה fuit, aut ab-

Exemplum:

Præteritum	עָבָר
גָּלְתָה	גָּלָה
גָּלִית	גָּלִיתָ
	גָּלִיתִי
	גָּלוּ*
גְּלִיתֶן	גְּלִיתֶם
	גָּלִינוּ

ſcon-

ſcondatur. vt, הָיוּ fuerunt pro הָיְהוּ, aut in ה raphatũ, ſeu aſpiratum, propter alterum ה fœmin. generis index ad pronuntiationis venuſtatẽ, ne ſubinde duplex ponatur ה & fiat cacophonia, commutatur. vt, הָיְתָה, fuit mulier, non autẽ הָיְהָה, ſi enim adueniente ה fœminino ablata fuiſſet ה tertia radicis, nulla certè diſſimilitudo eſſet inter maſculinam tertiam perſonam ſingularem & fœmininam eandem. Huiuſmodi autem vnum videtur Exo 1. Si autem filia fuerit illa, וָחָיָה tum vixit, pro, tũ viuet. pro וְחָיְתָה: aut poſtremò in reliquis perſonis huius temporis, ex literarum אֶחֱוִי mutua permutatione ה in י conuertitur. vt הָיִיתִי fui: quod quidẽ י in קַל quieſcere, ſiue ſilere ſolet in hiric, in niphal, pual & hophal poſt ·.

Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.
גּוֹלִים	גּוֹלֶה
גּוֹלוֹת	גּוֹלָה
Particip. præteri.	פָּעוּל
Pluralis.	Singularis.
גְּלוּיִם	גָּלוּי
גְּלוּיוֹת	גְּלוּיָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	גְּלוֹת
	בִּגְלוֹת
	כִּגְלוֹת
	לִגְלוֹת
	מִגְּלוֹת
Imperatiuus	צִוּוּי
גְּלִי	גְּלֵה
גְּלֶינָה	גְּלוּ
Futurum	עָתִיד
תִּגְלֶה	יִגְלֶה
תִּגְלִי	תִּגְלֶה
	אֶגְלֶה
	יִגְלוּ
תִּגְלֶינָה	תִּגְלוּ
	נִגְלֶה

Legitur quoque ex ea literarum אחוי vicaria ſubſtitutione שָׁלַוְתִּי fœlix fui Iob. 3. poſito videlicet י pro ה tertia natiua litera: cùm thema ſit שָׁלָה, fœliciter rem geſſit.

In piel verò, hiphil, & hithpaël, in vtrauis motione citra diſcrimen quieſcens reperiri ſolet.

Sunt tamen pauca quædā, quæ ex illa vicaria permutatione literarū אהוי in præterito י pro ה ſuffectū mobile habent, vt ab חָסָה ſperauit, dicitur חָסָיוּ בוֹ ſperauerunt in eo, Deut. 32. & in fœminino genere. vt, בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי in te ſperauit anima mea, Pſalm. 57. ſic in imperatiuo &, futuro etiam cum ו addititio. vt, אִם־תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ ſi interrogaueritis, interrogate (adhuc,) Eſaiæ. 21. & à שָׁלָה fœliciter ſucceſſit, dicitur, יִשְׁלָיוּ אֹהָלִים לְשֹׁדְדִים abundabūt (abūdare ſolēt) tabernacula prædonibus, Iob. 12. In quibus exiſtunt ׃ & accentus ante י, vt eius conſonantia clarè magis audiatur: videlicet cum alioqui חָסוּ & חָסְתָה ſcribendū foret.

Dicitur etiam deſiderata ה tertia natiua litera & conuerſo ה fœminino in ת, vt differat à tertia ſing. maſc. verbi עָשָׂה. id eſt, fecit, וְעָשָׂת, Et fecit, pro, & certè faciet. Leuit. 25. pro וְעָשְׂתָה iuxta proportionem archetypi גָּלְתָה.

Benoni plurimùm in ſecunda ſyllaba habet ∵ & accentum, niſi illud ſequatur monoſyllaba dictio: vt, וַיְהִי בֹּנֶה עִיר & fuit ædificans vrbem, Geneſ. 4. ſic עֹשֵׂה רָע faciens malum, Malac. 2. aut dictio accentū habens in penult. vt, עֹשֵׂה פֶלֶא faciens miraculum, Exod. 15. Tunc enim nonnulla in vltima ſyllaba habent ‥, non autem ∵. Et ſiue ∵, ſiue ‥ habeant, retrahitur ſemper accentus ab vltima in penultimam propter huiuſmodi ſequentes dictiones monoſyllabas, aut accentum habentes in prima, ne videlicet duo

duo accentus nulla syllaba interposita se consequátur seque inter se contingant & fiat cacophonia. Vnum porrò bis legitur, cum ת pro ה puta פֹּרָת crescens, siue fructum edens Genes. 49. pro פֹּרֶה.

Singulare fœmininum desinit in ־ָה. vt, עֹשָׂה faciês mulier: quod aliquando tres habet literas radicales consonantes, sed י pro ה subrogato. vt, בֹּכִיָּה flens Threnor. 1. & עֹטְיָה errans Cantic. 1. & plura alia. In plurali vtriusq; generis ac in singulari fœminino, per propositam coniugationis formulã sequendã & imitandã, duarum syllabarũ in vnam fit contractio: quandoquidem tollitur de medio ה tertia natiua litera, & proximè antecedens litera (vt moris est apud Hebræos) assumit sibi illius motionem propria reiecta, & pro גֹּלְהִים, dicimus גּוֹלִים pro גֹּלְהָה, dicimus גּוֹלָה, pro גֹּלְהוֹת, dicitur גּוֹלוֹת. Eadem porrò ratio est tertiæ pluralis præteriti, vbi גָּלוּ & non גָּלְהוּ. Itidem certarum personarum imperatiui & futuri, eadem est ratio, vt obseruatum postea videbis. Simile obserua etiam in cæteris sequentibus coniugationibus.

In Paul pro ה vbique substituitur י, in singulari quidem masculino coalescens post ו tanquam vocalis in diphthongo. In alijs verò vocibus omnibus mobile est.

Infinitiui triplex est forma: sine literis בכלם enim, si modò per Paromœon siue per Paronomasiã (qua contrariè à Latinis Hebræi & Caldæi vtuntur, quæ etiam Pleonasmus figura dici potest, qua vtuntur Hebræi affirmationis & augendæ, siue exaggerãdæ sententiæ

tentiæ gratia, vt etiã latini, teste Quintil.lib. 8.cap. de ornatu & lib.9.cap.de figuris verborũ) verbũ idẽ verbo eidẽ plus significãter iungatur, desinet in holẽ ה ociosè remanẽte & ָ sub prima more perfecti infinit.in punctis.vt, וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה & Israel migrando migrabit, id est, certissimè captiuus migrabit, Amos 7. & sine expressione ה aliquando legitur iste infiniti. vt, כִּי מָרוֹ מָרִיתִי quòd rebellando rebellauerim, id est, certè quòd rebellis fuerim, Threno.1. etiam sine paronomasia. vt, שָׁתוֹ bibere, Aggæi 1. Aut aliquãdo etiã habet seua sub prima infinitiuus, & holem in vltima more perfectorum in punctis citra paronomasiam vel, si mauis, Pleonasmũ. vt, רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי videre faciem tuam nunquam cogitassem, Gen. 48. sic cum ָ sub prima רְאוֹת, Ecclesiastæ 9. Demum cum literis בכלם vertitur ה in ו & asciscitur ת. vt, בִּגְלוֹת &c. Aut, vt in Miclol dicitur, secundum nonnullos ת est pro ה subrogatum & ו est tantùm comes holem pleni.

Inuenitur etiã infinitiuus cum ו mobili pro ה tertia natiua litera & cum Paragoge ה vt לִרְאֽוָה־בָךְ ad aspicere, id est, vt aspiciant in te Ezechiel. 28.

Imperatiuus sub prima rad. habet seua & sub secunda ‥, quod sequitur ה radicale, quod in singulari fœminino, & plurali masculino euanescit, diciturque גְּלִי pro גְּלֵהִי & גְּלוּ pro גְּלֵהוּ seruata proportione perfectorum verborum. Fœmininus tamen pluralis mutat illud in י quiescens post ∵. Imperatiuum cum י mobili pro ה vidisti in annotationibus præteriti. Quando porrò prima radicis est gutturalis insi-

gn:tur

gnitur illa vel ־ֳ, vel ֵ, vel quando prima eſt א, ֵ. vt, עֲלֵה aſcende, Deut. 10. הֱיֵה eſto, Exod. 24. in quo etiam, vt in paucis aliis, eſt ֵ, non autem ֵ in vltima iuxta proportionem formulæ, in qua eſt ֵ, אֵתָיו venite, Eſa. 21. in quo etiam eſt י mobile pro ה tertia radic. & thema eſt אָתָה, אֵפוּ coquite, Exod. 16. ab אָפָה, vt videlicet maiori cum otio א pronuntietur. quandoque etiam deſideratur ה, vt in infinitiuo, הָגוֹ aufer prouerb. 25. bis pro הָגוֹה & alia.

In futuro literæ אֵיתָן omnino afficiuntur vt in perfectis, ſed in ſecunda ſyllaba eſt ֵ obmuteſcente in illo ה radicali, quod in quibuſdam perſonis ſemper perdi ſolet, ſicut in prætérito, in Benoni & imperatiuo diciturquè יִגְלוּ pro תִּגְלֶי ſic יִגְלוּ pro תִּגְלֶי & תִּגְלוּ pro תִּגְלְיוּ &c. Pauca tamen reperiuntur cū ֵ in vltima. vt, תַּעֲשֶׂה facias 2. Samuel. 13. ſic תֹּבֶא cōſenties, Prouerb. 1. à verbo אָבָה, de quo ſatis ſuprà in futuro quieſcētium פּא אָלֶף dictum eſt, & cum ־ֳ, אֶשְׁעָה dabo operā, Pſal. 119. לֹא־תִכְלֶה non deficiet .1. reg. 17.

Præterea hoc neceſſariò notandum, multa huius ordinis verba in futuro ſæpe venire cum defectu ה tertiæ thematis in vocib9 in quib9 exprimi ſolet illud ex frequentiſſimo vſu, & tunc retrahi accentum ab vltima in penultimam ſic, יָגֶל, pro יִגְלֶה, Iob. 20. & preſertim cum ו conuerſiuo. vt, וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ & extruxit Moſes altare, Exod. 17. pro וַיִּבְנֶה. Quando verò prima, vel ſecunda radicalis eſt gutturalis, pro ֵ ſubſtituitur ־. vt, וַיִּחַר לוֹ. & iratus eſt illi, vel ſibi, Ionæ 4. pro וַיִּחַר, vel expreſſo ה natiuo וַיִּחֲרֶה, & reſpexit, pro וַיִּשַׁע, vel וַיִּשְׁעֶה, Gen. 4. à שָׁעָה.

ſ Quæ-

Quædam etiam non cum hiric ſub אִיתַן , ſed cum ·· veniunt perdito ה, vt אַל־תֵּפֶן uec reſpicias, Num. 16. pro תִּפְנֶה. ſic אַל־תֵּתַע ne oberres, Prouerb. 7. per ·· ſub ת litera futuri & − ſub gutturali, pro תִּתְעֶה. Eſt adhuc compendioſius ac magis irregulare futurum. vt, וַיֵּשְׁתְּ* מִן־הַיַּיִן, & bibit de vino, Gen. 9. pro וַיִּשְׁתֶּה. & וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד־יָם & dominabitur à mari vſque ad mare, Pſal. 72. pro וְיִרְדֶּה. Et cum Iric וַיֵּפְתְּ & declinauit, ſiue & aberrauit Iob. 31. pro וַיִּפְתֶּה. Sic וַיִּשְׁבְּ & captiuauit, ſiue captiuam duxit Num. 21. pro וַיִּשְׁבֶּה. Hoc vnum interdum cum − ſub lit. fut. ſequente ſeua ſub prima, perinde ac ſi eſſet Hiphil, inuenitur. vt, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר & vidit Deus lucem. Geneſ. 1. pro וַיִּרְאֶה, & cum duplici − vt וְתֵחֶו & videat Micheæ. 4. pro וְתֶחֱוֶה. & alia de quibus adhuc in Hiphil. Cuiuſmodi certè defectus ה tertiæ radicalis, etiam aliis omnium coniugationum futuris communis eſt (præterquam futuris coniugationum pual & hophal,) vt ſuo loco in ſingulis annotabimus. Futurū cum י mobili pro ה in annotationibus præteriti videre licuit: illi י etiam additur quandoque paragoge ה vt וְאֶהֱמָיָה Et infremam Pſal. 77.

*In huiuſmodi in hiphil lit. fut. notantur per −, vt illic videbitur ad ponendum differentiam coniugationis.

Regula.	Coniugatio	נִפְעַל
In omnibus aliis coniu-	Exemplum:	
gationib⁹ & ratione eadē,	Præteritum	עָבָר
& locis iiſdem, ה thematis	נִגְלְתָה	נִגְלָה
tertia vel quieſcit actu, vel	נִגְלֵית	נִגְלֵיתָ
euaneſcit, vel in ת, vel in י		נִגְלֵיתִי
commutatur, quibus in cō-		נִגְלוּ
iugatione קַל, vt in coniuga	נִגְלֵיתֶן	נִגְלֵיתֶם

tionum

tionum ſingularum formula videre licet. Præterea ם vtriuſque participij in coniugationibus in quib⁹ præponitur ipſis participiis ם, literæ בכלם & אֵיתָן vbique eodem omnino efferuntnr modo, quo in perfectis verbis.

Quandoque habet infinitiu⁹ iſte ה rad. expreſſum obmuteſcens in holem. vt, לְהֵרָאֹה ad conſpici (vt conſpiceretur) Iudic. 13. in quo exemplo daghes ſupplens defectum נ formatiui Niphal, quod locum habere non poteſt in ר, relegatur ſub ה, vt in Niphal perfect.

Aliquando etiã ה quod, vt iam in Niphal perfectorum obſeruatum comperies, præponi ſolet primæ radicali, tollitur de medio inſignitis literis בכלם puncto ה ſuppreſſi. vt לַעֲנוֹת pro לְהֵעָנוֹת deprimi. Exod. 10. & pauca alia. Nonnunquam etiam in infinitiuo videtur נ huius coniugationis index נִגְלוֹת nudari, pro nudatur 2. Samuel. 6. nonnunquam etiam ה tertia natiua litera & נ vt נִדְמָה Excidēdo Hoſeæ 11. verſ. 1.

	נִגְלֵינוּ
Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
Plural.	Singul.
נִגְלִים	נִגְלֶה
נִגְלוֹת	נִגְלָה
Infinitiuus	מָקוֹר
	הִגָּלוֹת
	בְּהִגָּלוֹת
	כְּהִגָּלוֹת
	לְהִגָּלוֹת
	מֵהִגָּלוֹת
Imperatiuus	צִוּוּי
הִגָּלִי	הִגָּלֵה
הִגָּלֶינָה	הִגָּלוּ
Futurum	עָתִיד
תִּגָּלֶה	יִגָּלֶה
תִּגָּלִי	תִּגָּלֶה
	אֶגָּלֶה
	יִגָּלוּ
תִּגָּלֶינָה	תִּגָּלוּ
	נִגָּלֶה

Imperatiuus ſed rariſſimè, cum נ litera indice huius coniugationes inuenitur וְנִלְווּ & cõiũgamini Ier.

50. pro חַלְוּ iuxta coniugationis formulam.

Reperitur etiam nonnunquam hoc futurum cum defectu ה radicis in vocibus in quibus ex frequētiſſimo vſu illud expreſſum habere ſolet. vt, תְּגַל עֶרְוָתֵךְ detegetur turpitudo tua, Eſa. 47. pro תְּגַלֶּה. Et cum - in vltima quod rariſſimè fit, יִמַּח deleatur Pſal. 109. pro יִמָּחֶה. ſic וַתַּעַשׂ & fiet, Heſter 5. pro תֵּעָשֶׂה, cum ·· tamen ſub ת litera futuri propter daghes, quod gutturalis litera habere non poteſt, vt ſupra in נִפְעַל perfectorum diximus. Inuenitur nonnunquám in hoc futuro א cum iric אִקָּרֶה כֹּה obuius fiam illic Num. 23. Aliquando etiam non in ∵, ſed in ·· deſinere videtur futurum huius cōiugationis יְמַצֶּה Exprimetur Leuit. 5.

Coniugatio פִּעֵל

Exemplum:

Præteritum עָבָר

גִּלָּה	גִּלְּתָה
גִּלִּיתָ	גִּלִּית
גִּלִּיתִי	
גִּלּוּ	
גִּלִּיתֶם	גִּלִּיתֶן
גִּלִּינוּ	

Præſens particip. בֵּינוֹנִי

Pluralis.	Singularis.
מְגַלִּים	מְגַלֶּה *
מְגַלּוֹת	מְגַלָּה

Particip. præteri. פָּעוּל

Pluralis.	Singularis.
מְגֻלִּים	מְגֻלֶּה
מְגֻלּוֹת	מְגֻלָּה

Infinitiuus מָקוֹר

גַּלּוֹת
בְּגַלּוֹת
כְּגַלּוֹת
לְגַלּוֹת
מִגַּלּוֹת

Inuenitur infinitiuus quādoque in hac forma per - & ·· expreſſo ה radic. vt, אִם־עַנֵּה תְעַנֶּה אֹתוֹ ſi affligē do afflixeris eum, Exod. 22. & alia.

Aliquando etiam inuenitur

** Reperitur quandoque hoc Benoni cum - in vltima. vt, מְזָרֶה diſpergens, Ier. 31. In quo daghes coniug. relegatur ſub ז, & ex - & daghes fit ·, quoniam, vt in niphal perfect. dictum eſt, æquipollet motio magna motioni paruæ & daghes. Sic in correctis exēplaribus legitur מְצַוֶּה præcipiens, Eſa. 55. cum - in vlt.*

nitur infinitiuus iste cum holem expresso ה radic. vt, קַוֹּה expectare, Psal. 40. Et cum א vice ה vt לְכַלֵּא ad cō sumendum Daniel. 9. sic etiā cum י pro ה vt וְכְחַכֵּי & sicut expectare Hoseæ. 6. pro וְכְחַכֵּה cum ·· in vlt.

Quandoque porrò in vsu est iste imperatin⁹ sing. masculinus cum ∵ in vltima רַבֵּה multiplica Iudicū 9.

צִוּוי	Imperatiuus
גַּלֵּה	גַּלִּי
גַּלּוּ	גַּלֶּינָה
עָתִיד	Futurum
יְגַלֶּה	תְּגַלֶּה
תְּגַלֶּה	תְּגַלִּי
אֲגַלֶּה	
יְגַלּוּ	
תְּגַלּוּ	תְּגַלֶּינָה
נְגַלֶּה	

Perditur interdum ה radicale in imperatiuo huius coniugationis in personis, quibus exprimi solet illud ex frequentissimo vsu & tunc propriè habet – sub prima. vt, צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל præcipe filiis Israel, Num. 5. pro צַוֵּה. Similiter in futuro. vt, וְסוֹד אַחֵר אַל־תְּגַל & arcanum alterius nō reuelabis, vel & Arcanum alieno non reuelabis, Prouerb. 25. pro תְּגַלֶּה. Dicitur etiā in futuro וַיְהִי & fuit Ionæ. 1. cum hiric sub ה pro –, ad vitandam coalescentiam י post –, ne fieret cacophonia, dicitúrque וַיְהִי & non וַיַּהִי, vel integrè וַיִּהְיֶה. D. Kimhius tamē in Miclol vult esse Cal, sed seua, quod sub ה debeat esse, transposito sub י, & hiric, quod sub iod debeat esse, sub ה translato. Idem Elias in libello compositionis dicit. In imperatiuo etiam, sed rarò videtur י mobile pro ה tertia natiua litera expressis pūctis imperatiui perfecti & desiderato daghes charactere coniugationis, דַלְיוּ erigite prouerb. 26. pro דַלְיוּ iuxta proportionem perfecti פַּקְּדוּ, pro דַלּוּ iuxta proportionem archetipi גַּלּוּ. Sic quoque aliquando

in futuro, mobile pro ה conspicitur & ן addititium vt תְּדַמְּיוּן Assimilabitis Esaie. 40.

Coniugatio פָּעַל.

Exemplum:

גְּלוֹת	גָּלֹה	Præteritum	עָבַר
Infinitiuus	מָקוֹר	גָּלְתָה	גָּלָה
	גְּלוֹת	גָּלִית	גָּלִיתָ
Futurum	עָתִיד		גָּלִיתִי
תִּגְלֶה	יִגְלֶה		גָּלוּ
תִּגְלִי	תִּגְלֶה	גְּלִיתֶן	גְּלִיתֶם
	אֶגְלֶה		גָּלִינוּ
	יִגְלוּ	Præsens partici.	בֵּינוֹנִי
תִּגְלֶינָה	תִּגְלוּ	Pluralis.	Singularis.
	נִגְלֶה	גֹּלִים	גֹּלֶה *

Ex proportione Benoni præcedentis coniugat. dicendum erat מְגַלֶּה, sed aliter postulat vsus, qui etiam rarus est admodū.

Coniugatio הִפְעִיל.

Exemplum:

Legitur etiam הֶגְלָה cum ∵ sub ה, Hester 2. & הֶרְאָה videre fecit, Ecclesiastæ 2. & cum – vt וְהַרְאִיתִי & videre feci, ꝑ, faciā. Nahū. 3. quoniā hiric parum, ∵ & – inuicem commutantur: sic etiam cum ·· sub ipso ה cō-iugat. vt, הֶעֱלָה ascendere fecit, Abac. 1.

Quādo prima natiua litera est gutturalis, ה huius coniugationis index & ipsa gutturalis in tertia sing.

Præteritum		עָבַר
הִגְלְתָה		הִגְלָה
הִגְלִית		הִגְלִיתָ
		הִגְלִיתִי
		הִגְלוּ
הִגְלִיתֶן		הִגְלִיתֶם
		הִגְלִינוּ
Præsens partici.		בֵּינוֹנִי
Pluralis.		Singularis.
מַגְלִים		מַגְלֶה
מַגְלוֹת		מַגְלָה
Particip. præteri.		פָּעַל
Pluralis.		Singularis.
מָגְלִים		מָגְלֶה
		fœm.

** Reperitur quandoque, sed rarò admodum, infinit. iste cum ־ in vlt. expressa ה ter. radical. הַרְבֵּה facere augere. Gen. 3. pro, faciendo augere, siue multiplicando.*

fœm. præteriti efferuntur per ־ vt וְהַעֲלְתָה. i. Et afferebat. 1. Samuel. 2. desideratur etiam quandoque ה tertia natiua litera cōuerso ה fœminino in ת vt וְהִרְצָת & compleuit, siue perfecit: pro: certè perficiet, siue complebit Leuit. 26. p הִרְצְתָה. Secūda persona singul. mascul. huius præteriti legitur etiam cum ·· delitescente ac mente concepto י pro ה in illo הִתְעֵם er rare fecistis, siue fefellistis, Ierem. 42. pro הִתְעֵיתֶם.

מְגֻלּוֹת	מְגֻלֶּה
Infinitiuus	* מָקוֹר
הִגָּלוֹת vel	הַגְלוֹת
בְּהִגָּלוֹת vel	בְּהַגְלוֹת
כְּהִגָּלוֹת vel	כְּהַגְלוֹת
לְהִגָּלוֹת vel	לְהַגְלוֹת
מֵהִגָּלוֹת vel	מֵהַגְלוֹת
Imperatiuus	צִוּוּי
הַגְלִי	הַגְלֵה
הַגְלֶינָה	הַגְלוּ
Futurum	עָתִיד
תַּגְלֶה	יַגְלֶה
תַּגְלִי	תַּגְלֶה
	אַגְלֶה
	יַגְלוּ
תַּגְלֶינָה	תַּגְלוּ
	נַגְלֶה

Participium præteritum aliquando legitur cū ־: sub מ vt מְפֻנֶּה Versus Ezec. 9. cū olem etiā cū ipso מ vt מוֹרְאָה pollutā Tsephanie. 3.

Patitur nonnunquā defectum ה radicalis iste imperatiuus, in personis quibus exprimi solet illud ex frequentissimo vsu & effertur tunc per ∵ ∵ vt, הֶרֶף מֵאַף desine ab ira, Psal. 37. pro הַרְפֵּה. Quando autem prima radicalis litera est gutturalis potissimū ע vel ח, nō ∵ ∵, sed ־ ־ cōspicitur, וְהַעַל אֶת־הַצְפַרְדְּעִים & ascēdere fac ranas Exod. 8. pro הַעֲלֵה. Itidem futurum patitur defectum ה, וַיֶּגֶל אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה & migrare fecit Israël in Assyriā. 2. Regum 17. pro וַיַּגְלֶה. Occurrit adhuc cōpendiosius ac magis irregulare fut. quādoque cum ־ sub lit. fut. notatis prima & secunda per

per ſeua & deſiderato ה. vt, וַיַּשְׁק & potum dedit, ſiue bibere fecit, Exod. 2. pro וַיַּשְׁקֶה. Sic יֵרְדְּ dominari faciet, Eſa. 41. pro יִרְדֶּה.

Quando autem prima eſt gutturalis, preſertim ע aut ה pro ∵ ∵ ſubſtituitur – –, ſicut in imperatiuo, וַתַּעַל & aſcēdere feciſti, Ionæ 2. pro וַתַּעֲלֶה: quod etiā nonnunquam coniugationi קַל competit, quare attēdas orationis ſententiæ opus eſt, in reddendis huiuſmodi verbis ex ſignificatione Cal, vel Hiphil.

Si verò ſecunda radic. fuerit gutt. efferetur litera fut. per ∵ & prima natiua per – deſiderato ה, וַיֶּתַע & errare fecit, ſiue in errorem induxit. 2. Paral. 33. pro וַיַּתְעֶה.

** Inuenitur quādoque ה in præterito huius coniugationis in hoc ordine in ſignitū Olem הֹעֲלָה aſcē dere factus erat: pro: oblatus erat Iudicum. 6. Legitur etiā bis הָגְלַת facta eſt exulare, ſiue acta eſt in exilium, Iere. 13. pro הָגְלְתָה. Indicat enim ת ſine daghes fœm. genus ſicut ה, vt in margine Cal perfectorum ſupra docuimus.*

Coniugatio הָפְעַל

Exemplum.

חָגְלוֹת vel	חָגְלֵה	Præteritum	עָבָר
Futurum	עָתִיד	הָגְלְתָה	חָגְלָה
תָּגְלֶה	יָגְלֶה	חָגְלֵית	הָגְלֵיתָ
תָּגְלֵי	תָּגְלֶה		הָגְלֵיתִי
	אָגְלֶה		הָגְלָן
תָּגְלֶינָה	יָגְלוּ	הָגְלֵיתֶן	חָגְלֵיתֶם
	תָּגְלוּ		הָגְלֵינוּ
	נָגְלֶה	Infinitiuus.	סָקוֹר

Coniugatio הִתְפַּעֵל.

Exemplum:

	הִתְגַּלּוּ	Præteritum	עָבָר
הִתְגַּלֵּיתֶן	הִתְגַּלֵּיתֶם	הִתְגַּלְּתָה	הִתְגַּלָּה
	הִתְגַּלֵּינוּ	הִתְגַּלֵּית	הִתְגַּלִּיתָ
Præſens partic.	בֵּינוֹנִי		הִתְגַּלֵּיתִי
			Plur.

Imperatiuus	צִוּוּי	Pluralis.	Singularis.
הִתְגַּלּוּ	הִתְגַּלֵּה	מִתְגַּלִּים	מִתְגַּלֶּה
הִתְגַּלֶּינָה	הִתְגַּלִּי	מִתְגַּלּוֹת	מִתְגַּלָּה
Futurum	עָתִיד	Infinitiuus	מָקוֹר
תִּתְגַּלֶּה	יִתְגַּלֶּה		הִתְגַּלּוֹת
תִּתְגַּלִּי	תִּתְגַּלֶּה		בְּהִתְגַּלּוֹת
	אֶתְגַּלֶּה		כְּהִתְגַּלּוֹת
תִּתְגַּלֶּינָה	יִתְגַּלּוּ		לְהִתְגַּלּוֹת
	תִּתְגַּלּוּ		מֵהִתְגַּלּוֹת
	נִתְגַּלֶּה		

Fit etiam aliquando in ſecunda perſona maſculina huius imperatiui apocope ה tertiæ rad. vt, שְׁכַב עַל־מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל recumbe ſuper lectum tuum & aſſimulate ægrotum. 2.Samuel.13. pro וְהִתְחַלֵּה, ſic in futuro, eodem capite, וַיִּתְחָל & aſſimulauit ſe ægrotũ, pro וַיִּתְחַלֶּה. Eſt tamen ָ in his duobus exemplis in vltima pro ַ, quod ſit propter accentum habentem vim diſtinguendi, quo inſigniuntur, qui mutauit motionem paruam in magnam, אַל־תִּתְרַע אֶת־בַּעַל אָף ne amicitiam contrahas cum homine iracundo, Prouer. 22. pro תִּתְרָעֶה. Sunt porrò nonnulla, quæ perdito ה citra accentum diſtinguentem poſſunt terminari in ָ, illa vſus te docebit. Vnum porrò valde irregulare inuenitur à verbo שָׁחָה depreſſit, nempe הִשְׁתַּחֲוָה Seſe incuruauit Ezechiel 46. in quo ex literarum אהוי vicaria ſubſtitutione ו mobile exprimitur pro ה, quod adhuc ex quædam redũtantia exprimitur & in aliis vocibus in י cõuertitur quieſcẽs in ִ, vel iric vt הִשְׁתַּחֲוִיתָ הִשְׁתַּחֲוִיתִי. &c.

Quatuor porrò ſunt verba, quorum ſupra adhuc

in daghes meminimus, נָבַהּ ſuperbiit, כָּמַהּ concupiuit, נָגַהּ ſplenduit, & תָּמַהּ admiratus eſt. Quæ gremio ה punctulum inſcriptum habent, ad ה illud perpetuũ eſſe & non mutabile indicandum. Vnde notantur hæc quatuor verba perfectorum more, quoniam in illis ה non eſt otioſum, aut ſublatum, ſed ſemper expreſſum & H æquiualet. Siquidem dicitur נָבַהּ נָבְהָה נָבַהְתָּ נָבַהְתִּי נָבְהוּ, &c. ſimiliter de aliis tribus ſentiendũ eſt.

Defectiua Lamed Nun.

Occurrunt quandoque nonnulla verba etiam in ordinibus imperfectorum, quæ adhuc dici poſſunt defectiua Lamed Nun, quòd in illis adueniente Nun indice numeri pluralis, abſorbeatur per daghes in ipſo Nun aduentitio, Nun tertia natiua litera תִּשְׁכֹּנָּה habitabunt Exechiel 17. pro תִּשְׁכֹּנְנָה: Sic in Hiphil הַאְזֵנָּה auſcultate Geneſ. 4. pro הַאְזֵנְנָה. A verbo quieſcente Ain vaf לוּן, dicitur וְלִנּוּ vt pernoctemus iudicum 19. pro וְלִינְנוּ.

Defectiua Lamed Taf.

Dici poſſunt verba quædã defectiua Lamed Taf, quòd in illis aduenięte ת indice primæ perſonæ ſing. vel ſecundæ vtriuſque numeri, deſideretur ת tertia natiua litera impreſſo daghes ipſi ת aduentitio in ſupplementum illius וְשִׁחַתָּ certè perdidiſti (pro perdes) Prouerb. 23. pro וְשִׁחַתְּתָּ. Sic כָּרַתִּי pepigi, Ierem. 31. pro כָּרַתְתִּי. Simile vide in verbo מֵת ſupra in Cal quieſcentium Aiin Vaf, cui etiam ſimile eſt שׁוּת, ſiue שַׁתְּ poſuit.

Duplicantia עַיִן.

Verba hæc duplicantia Coniugatio קַל

עין

עַיִן, id est, secundā natiuā literam, appellata sunt, quòd tertiam natiuā literam secundæ habeant similē. Ea sepæ numero perfectè cōiugantur. vt, שָׁלַל, שָׁלַלְתָּ, תִּי, spoliauit. & similia multa.

Dici similiter defectiua עַיִן, i, defectiua in secunda natiua litera possunt, quòd in illis crebrò syncopen, siue amotionem patiatur secunda thematis litera & suppleatur per daghes cōplexui tertię radicis impressum. Nimirum quòd daghes non sequētis, sed mox præcedentis literæ defectū propriè suppleat: quod daghes etiam perditur, quoties tertia litera (cui alioqui inscribēdum esset) dictionem claudit & finit sic, סַב.

Sed proculdubiò exprimēdum est, quacunque sequatur litera, vel syllaba. vt, סַבִּי, סַבּוֹת, &c. Etenim ne molesta & difficilis sit pronuntiatio, vltimæ literæ dictionum non nisi rarò da-

Exemplum:

Præteritum		עָבָר
	סַבָּה	סַב
	סַבּוֹת	סַבּוֹתָ
		סַבּוֹתִי
		סַבּוֹ vel סַבּוּ
	סַבּוֹתֶן	סַבּוֹתֶם
		סַבּוֹנוּ
Præsens partic.		בֵּינוֹנִי
Pluralis.	Singularis.	
	סַבִּים	סַב
	סַבּוֹת	סַבָּה
Particip. præteri.		פָּעוּל
Pluralis	Singularis.	
	סְבוּבִים	סָבוּב
	סְבוּבוֹת	סְבוּבָה
Infinitiuus		מָקוֹר
		סֹב
		בְּסֹב
		כְּסֹב
		לָסֹב
		מִסֹּב
Imperatiuus		צִוּוּי
	סֹבִּי	סֹב
	סֻבֶּינָה	סֹבּוּ
Futurum		עָתִיד
	תָּסֹב	יָסֹב
	תָּסֹבִּי	תָּסֹב
		אָסֹב

ghes inſcribi ſolet eamquè — יְסֻבּוּ

literam oportet eſſe ex בגר — תְּסֻבֶּינָה — תְּסֻבּוּ

כפת,quæ ſolæ daghes lene — נָסוֹב

recipiunt poſt ſeua quieſcēs, vel in principio dictionis, vel etiam in fine,dummodo non notatæ ſint aliqua motione vocali potiſſimùm longa,nam tunc daghes in nonnullis vicem ſupplet tertiæ natiuæ literę: vt enim ex ſuperiori ordine defectiuorum Lamed Nun liquir,dicitur שִׁחַתְּ perdidiſti Prouerb. 23. pro שִׁחַתְתָּ,ſic à שׂוּת dicitur שַׁתָּ poſuiſti Pſal. 90. pro שַׁתְתָּ. In huiuſmodi verbis enim daghes neceſſariò forte eſt, quod in ſupplementum literæ ponatur. Cæterū tale daghes forte,quod ſciam,non niſi in ת inſignito puncto ָ reperitur, in quo etiam paſſim lene inuenitur vt in פָּקַדְתָּ & infinitis aliis, præcedente ſeua quieſcente, quia daghes nihil in illis ſupplere poteſt.

Prima litera natiua,tum vt differant hæc à quieſcentibus עין, quæ in certis perſonis præteriti habent ָ,vbique in hoc præterito effertur per ַ. Tum propter daghes ſequens in tertia natiua litera ſupplens defectum ſecundæ, quod venire minimè poteſt poſt ָ motionem magnam,cùm illa accentu ſufffulta non ſit.Tum etiam quòd ſecunda radicali ſuppreſſa, ַ illius motio retrogreſſa fuerit ſub primam radicalem, expulſo illius ָ & dicitur סַב per ַ ſub ס pro סָבַב.

Si quando tamen thematis tertia fuerit ex literis quæ reſpuunt daghes, prima litera habebit ָ, id eſt, ex daghes, quod ad illam remittetur, & ַ, fiet ָ. vt וְאָרוֹתִי & maledicā, Malach. 2. pro אָרוֹתִי cum daghes in ר,quod nō fieri ſolet.Sic in tertia fœm. וְעַצְמִי־חָרָה.

ſ 3 Et

Et os meum aruït Iob.30.verſ. vlt.pro חָרָה.

Legitur etiam תַּמְנוּ defecerunt, Thren.3.pro תַּמְּמוּ, נ pro מ ſubrogato, quod valde eſt enorme. Nonnulla etiam alia ſunt, quæ א habent pro ו, tertia natiua litera, vel pro מ ſecunda. vt, בָּזְאוּ, pro בָּזְזוּ, diripuerunt, Eſa.18. & יִמָּאֲסוּ liquefiant, Pſal. 58. pro יִמָּסְסוּ, quod eſt coniugationis Niphal. Deduci etiam commodiùs poſſunt, vel à בָּזָה, א pro ה ſubſtituto, vel à מָאַס. Tertia perſona pluralis aliquando legitur cum Olem & accẽtu in penultima ſyllaba, וָרֹבּוּ & iaculati ſunt Gen. 49. pro: & certé iaculabuntur: prima perſona ſingularis rarò cũm accentu in vltima inuenitur חַמּוֹתִי incaluï Eſa. 44.

Benoni ſimiliter, vt prçteritum, - vbique habet, quieſcentia עַיִן verò ‑. Sunt tamen pauca quædam potiùs adiectiua nomina, quæ in ſingulari maſcul. habent ‑. vt, תָּם perfectus. In plurali autẽ & fœm. genere, habent omnia huiuſmodi - ſequente daghes. vt, תַּמִּים, תַּמָּה, תַּמּוֹת

Fœmineum ſingulare Benoni à tertia perſona fœminina præteriti ſolo ſitu accentus differt. Quandoquidem illic in penultima eſt, hîc verò in vltima. פָּעוֹל vbique ſemper perfectè venit.

Infinitiuus & imperatiuus habent ו, poſt quod (quanuis ſit motio magna) in imperatiuo & futuro, ſi addatur litera index vel numeri, vel perſonæ, daghes defectum alterius ſimilis litere ſupplens ſequitur, ſed accentu ſuffulta motione magna holem in penultima, vt videlicet ſeruetur regula, quam ſupra poſt literas אֲהָוִי docuimus. Quòd ſi accentus fuerit

 in vl-

in vltima, propter daghes nō holem, sed motio parua hateph cametz, vel ·. substituetur. vt, רָנִּי בַּת־צִיּוֹן exulta filia Sion, Sophon. 3. Legitur etiam, sed raro infinitiuus cum olem in vltima & ת addititio, vt חֲנוֹת id est, misereri Psal. 77. שַׁמּוֹת. i. desolare, Ezechiel 36. pro, desolauerunt.

Cum ו etiam reperitur infinitiuus, vt à בָּרַר elucidauit, לָבוּר, Ecclesiast. 8. Vnde cum quiescentibus עַיִן confunduntur, quare lexico opus est. Dicitur etiam à רָדַד extendit, siue strauit, cum - in vltima in infinitiuo לָרַד ad sternendum, Esa. 45.

In futuro literæ אֵיתָן per ⁖ efferuntur & secundæ syllabæ motio est ו, vt in coniugationis exemplo videre licet. Quod tamen cum ו cōuersiuo, (vt ו in quiescentibus עַיִן) propter retractum accentum ab vltima in penultimam in camets hateph mutatur. vt, וַנָּסָב אֶת־הַר־שֵׂעִיר & transiuimus montem Seir, Deut. 2. pro וַנָּסֹב. aliquando etiam in ·. cum huiusmodi ו cōuersiuo commutatur, וַיָּרֶם & verminauit, Exod. 16. pro וַיָּרֹם. Sunt autem nonnulla, quæ in hoc futuro non Olem sed ו habent in vltima, יָרוּן Exultabit Prouerb. 29. à רָנַן ouauit, exultauit. Et יָשׁוּד Vastabit Psal. 91. à שָׁדַד vastauit.

Reperiuntur quoque literæ אֵיתָן cū motione parua hiric, vel ∵ sequente daghes, quod daghes in huiusmodi (quanuis dictum sit daghes mox præcedentis & non sequentis literæ propriè supplere defectū) sequentis & non præcedentis defectum demōstrat.

Cæterùm quanuis magna inter grammaticos sit controuersia, an coniugationis קַל, vel נִפְעַל sint huiusmo-

iuſmodi verba: duabus tamen rationibus perſuaſi, illa eſſe קַל aſſerimus: cùm propter terminationem (quoniam in נִפְעַל ſecunda ſyllaba futuri plurimùm eſt in ־ַ, vt teſtatur Kimhius & Elias) tum propter ſignificationem: nam à doctiſſimis quibuſcunque interpretibus commodiùs in ſenſum actiuum, vel neutrum verti ſolent, quàm paſſiuum. Itaque mihi non ſatis ſufficiens videtur ſola talis aliorum ratio: nempe daghes illud defectum נ paſſiuæ literæ ſupplere:

Cùm certè ex illis quædam actiua cum accuſatiuo poſt ſe inueniantur, vt exemplo probabimus, illorũ bonam partem ſubiicientes. A verbo enim כָּתַת contudit, וָאֶכֹּת אֹתוֹ, & contudi illum, Deut. 9. pro אֶכְתּוֹת vbi אוֹתוֹ pronomen eſt accuſatiui caſus. A verbo קָדַד verticem inclinauit, dicitur וַיִּקֹּד & verticem inclinauit, Gen. 24. pro, וַיִּקְדֹּד, à דָּמַם tacuit, הַמַּשְׂכִּיל בָּעֵת הַהִיא יִדֹּם prudens hoc tempore tacebit, Amos. 5. pro יִדְמֹם, à קָבַב mala imprecatus eſt, מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה* אֵל quomodo mala imprecabor, cui nõ mala imprecatur Deus, Num. 23. pro, אֶקְבֹּב, à שָׁמַם deſolauit, אֶשֹּׁם deſolabo, Eſa. 42. pro אֶשְׁמֹם. Quin huiuſmodi verba etiam paſſiuè verti poſſint aliquando, inficiari nolumus.

*ה pro ו pro nomine ex literarũ ארוי vicaria permutatione nõ ſolum hic, ſed etiam ſæpe cum nominibus. vt Gen. 13. Ezec. 12. Ierem. 48. & aliàs legitur.

תְּסֻבֶּינָה.

In hac perſona & in ſecunda plurali fœminina imperatiui, cùm ſemper ſoleat eſſe in penultima ſedes accentus, holem motio magna accentu deſtituta propter daghes ſequens, mutatur in ־ֻ. Similiter ת pro ־ָ ſortitur ſeua, quod illud nullo accentu ſuffultum ſit, neque in mox ſequenti ſyllaba ipſe accentus ſit expreſſus.

In

In tertiis personis huius præteriti eadē omnino ratione qua in נִפְעַל quiescētium נ , עַיִן וָו passiua litera habet ־ָ , quod itidem in seua mutatur. Secūda motio est ־ַ . vt נָסַב, Ierem. 31. pro נִסְבַב, vel ־ֵ . vt, נָמֵס dissolutus est, Psal. 22. Vel holem, (sed duntaxat in tertia persona pluralis numeri.) vt, וְנָגֹלּוּ כַסֵּפֶר & conuoluentur, vt liber, Esa. 34. וְנָבֹזּוּ אַרְמְנוֹתָיִךְ Et expilabuntur palatia tua Amos 3. duo præterita autē ista per futura ex filo orationis ꝓpheticæ ad maiorem certitudinem rem futuram prenuntiantis, redduntur. Cæterùm istæ formæ in personis cæteris prorsus conueniunt cum נָסַב: habētes videlicet daghes inscriptum tertiæ radicis literę, quo alterius similis indicatur defectus. vt, נְקַלּוֹתִי contemptus fui, 2. Samuel. 6. pro cōtemptus ero, נָמַסּוּ dissoluti sunt Psal. 97.

Coniugatio		נִפְעַל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	נָסַבָּה	נָסַב
	נְסַבּוֹת	נְסַבּוֹתָ
		נְסַבּוֹתִי
		נָסַבּוּ
	נְסַבּוֹתֶן	נְסַבּוֹתֶם
		נְסַבּוֹנוּ
Præsens partici.		בֵּינוֹנִי
Plural.		Singul.
	נְסַבִּים	נָסֵב
	נְסַבּוֹת	נְסַבָּה
Infinitiuus		מָקוֹר
		הִסֵּב
		בְּהִסֵּב
		כְּהִסֵּב
		לְהִסֵּב
		מֵהִסֵּב
Imperatiuus		צִוּוּי
	הִסַּבִּי	הִסֵּב
	הִסַּבְנָה	הִסַּבּוּ
Futurum		עָתִיד
	תִּסֹּב	יִסַּב
	תִּסַּבִּי	תִּסַּב
		אֶסַּב
	תִּסַּבְנָה	יִסַּבּוּ
		תִּסַּבּוּ
		נִסַּב

Le-

Legitur etiam נִחַת contritus fuit, Malac. 2.& נִחַר גְּרוֹנִי Exsiccatum est guttur meum, Psal. 69. vbi נ huius coniugationis index habet hiric: thema enim est חָתַת, & חָרַר. Iuueniuntur porrò pauca quædam daghes nullum habentia indicans defectum. Cuiusmodi (quia pauca sunt) obseruanda & memoriæ commendanda, ne negotium posteà facessant, vt à בָּקַק euacuauit וְנָבְקָה רוּחַ־מִצְרַיִם & euacuabitur animus Aegypti, id est, animi Aegyptiorum sapientia, Esa. 19. à סָבַב, וְנָסֵבָּה & in gyrum fiebat: pro: in gyrū fiet, Ezec. 41. à קָטַט, tæduit, נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי. attædiata est anima mea in vita mea, Iob. 10. Quæ quia non habent daghes, habēt seua mobile post syllabam longam, cùm ponendum esset sic (nam post seua mobile, vt iam dictum est, minimè poni potest daghes) נְסַבָּה נְקַטָּה נְבַקָּה. & alia pauca etiam in aliis coniugationibus.

Benoni masculinum singulare in vtraque syllaba habet ָ, vt, עִם־נָבָר תִּתְבָּרָר cum puro purum te exhibebis (purus eris,) Psal. 18. interdum in secunda ֵ. vt, לֵב נָמֵס cor liquefactum, Nahum. 2. in cæteris verò vocibus sequitur hoc benoni formulam coniugationis.

Infinitiuus cū ֵ in vltima syllaba venit. vt, הִמֵּס יִמַּס dissoluēdo dissoluetur. 2. Samuel. 17. Siquidem quòd cum holem in vltima veniat iste infinitiuus, non mihi satis probatur, nimirum cùm exemplum הִבּוֹק euacuari, quod adducere solent ex Esa. 24. commodiùs esse possit ordinis quiescentium עַיִן וָו à verbo בּוּק euacuauit, quàm à בָּקַק. Et hoc dico cum patrocinio lexicorum, ne duo verborum ordines confundantur.

Imperatiuus vel ·· in vltima iuxta formam infinitiui habere poterit, (quem tamen minimè licuit in vsu inuenire) vel – iuxta formam futuri.

Cuiusmodi vnum duntaxat in plurali reperi. vt, הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יְהוָה mundamini ferentes (qui fertis) vasa Domini, Esa.52. Vbi tamen, quia ר non est capax daghes, pro – ponitur ־ֳ sub ב. pro. הִבָּרוּ.

Vt differant hæc à quiescentibus לְמֵר הֵא, cùm illud perdunt, in futuro niphal secundæ syllabæ motio est ־ָ, in istis verò – pro differētia. vt, יִדַּל כְּבוֹד יַעֲקֹב attenuabitur gloria Iacobi, Esa.17. Illa porrò de quibus hic est controuersia, quæ habent holem in vltima futuri, cōmodiùs sunt קַל, vt de infinitiuo modò dictum est. Cum ·:· in vltima autem legitur תִּתַּם consumetur Ezechiel.24.

Si quando verò prima radicis puncti daghes supplere debentis נ passiuam literam, non fuerit capax, literæ אֵיתָן ·· afficientur. vt, וּמֵאֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אַל־תֵּחָתּוּ כִּי יֵחַתּוּ הַגּוֹיִם מֵהֵמָּה, Et à signis cœli ne terreamini, nam gentes ab illis terrentur, Ierem.10. Valeāt igitur vani prodigiatores, diuini, harioli & genethliaci fatidici cum suis constellationibus, horoscopis & furibundis prædictionibus: sic in singulari num. legitur, אַל־יֵרַךְ לְבַבְכֶם, non remissum erit cor vestrum, Deut. 20.

Quandoq; etiā seruatur hęc forma in aliis quàm gutturalibus literis & ר, motio què longa ·· ponitur pro motione breui & daghes, q; supplere deberet defectū נ indicis huius cōiugationis. vt, וּבֹזַי יֵקַלּוּ & contēnentes me, abjecti erunt. 1. Samuel. 2. pro יִקַּלּוּ. sic

יִמַּר

יֵמַר שֵׁכָר לְשֹׁתָיו amara fiet potio (vel ſicera) bibentibus illam, Eſa. 24. pro יִמַּר. & alia, inter quæ eſt אֵיתָם integer fiam. Pſal. 19. in quo eſt quies. i. motio magna otiante actu י in illa loco ipſius daghes, pro אֵתַּם, quia æquiualet motio magna, motioni paruæ & daghes, ſiue habeat motio magna aliquam lit. אהוי actu vel potentia. Quædam denique pauca ſunt ſine daghes alterius ſimilis literæ defectum ſupplente. vt, וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי & completi ſunt dies fletus, Deuter. 24. pro וַיִּתַּמּוּ. & alia nonnulla. Vſu venit aliquando, vt hoc futurum in holem terminetur. vt, וַיִּסֹּב & auerſus eſt, Gen. 42. & id genus alia. Quòd porrò nonnulla videantur habere א pro עו, el pro ס dictū eſt in Cal.

Coniugatio hæc in iſto ordine nullam abiicit literam, ſed more פָּקַד vel פִּקֵּד perfectè venit. Quandoquidem hanc coniugationem dicere cōformem ſiue eandem eſſe cum coniugatione פֹּעַל quieſcentium עין וו, vt nonnulli exiſtimāt videtur vtcunque ſuperuacaneum & magis ingenia ſtudiorum confundere, quā inſtruere: nimirū cùm vix vllum reperiatur ex illis, quæ tanquam in differentia adferri ſolent, verbum, quod non ſignificatione

Coniugatio פִּעֵל

Exemplum:

Præteritum עָבָר

סִבֵּב	סִבְּבָה
סִבַּבְתָּ	סִבַּבְתְּ
סִבַּבְתִּי	
סִבְּבוּ	
סִבַּבְתֶּם	סִבַּבְתֶּן
סִבַּבְנוּ	

Præſens partici. בֵּינוֹנִי

Singularis.	Pluralis.
מְסַבֵּב	מְסַבְּבִים ·
מְסַבְּבָה	מְסַבְּבוֹת

Particip. præterit. פֻּעָל

Singularis.	Plural.
מְסֻבָּב	מְסֻבָּבִים
מְסֻבָּבָה	מְסֻבָּבוֹת

com-

commodiùs & ordinum confusione minori, possit esse classis quiescētiū עַיִן וָו, quàm huius vt, רוֹמֵם, minùs cōfusè deriuatur à רוּם quā à רָמַם exaltauit, eiusdem significationis. Et sic coniugatio illa, quæ à veteribus grammaticis quadrata appellata est (de qua suprà) ad quiescentia עַיִן וָו pertinebit. Non tamē hoc dicim' quinetiā, vt paulò post dicetur, inueniri possit aliquod huius ordinis in hac coniugatione cōforme illis, quæ quiescūt in עַיִן. Et tunc opus erit propter ambiguitatem cognitione radicum & lexico. Accidit etiam similitudo hæc frequentiùs coniugationi hithpael, vt suo videbimus in loco.

Infinitiuus		מָקוֹר
		סַבֵּב
		בְּסַבֵּב
		כְּסַבֵּב
		לְסַבֵּב
		מִסַּבֵּב
Imperatiuus		צִוּוּי
	סַבְּבִי	סַבֵּב
	סַבֵּבְנָה	סַבְּבוּ
Futurum		עָתִיד
	תְּסַבֵּב	יְסַבֵּב
	תְּסַבְּבִי	תְּסַבֵּב
		אֲסַבֵּב
	תְּסַבֵּבְנָה	יְסַבְּבוּ
		תְּסַבְּבוּ
		נְסַבֵּב

Inuenitur quandoque benoni cum quiescentibus עַיִן וָו omnino vonueniens. vt, מְחוֹנֵן benignè agens, Prouerb. 14. sic futurum. vt, וְאֶת־עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ & terræ eius miserebuntur, Psal. 102. & וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי & flumen circundabit me (iam circundat me,) Ionæ. 2. quorum sanè קַל est חָנַן misertus est, & סָבַב: propter cuiusmodi verba, quia pauca sunt, quæ classis quiescentium עַיִן non possunt esse, sed huius, non hîc diutiùs immorabor: sed sufficiant, quæ modò suprà dicta sunt pro illis cognoscendis.

Con-

Coniugatio פֻּעַל.

סֻבְבוֹת	סֻבְבָה	Exemplum:	
Infinitiuus	פֻּקוֹד	Præteritum	עָבָר
	סֻבוֹב	סֻבְבָה	סֻבַּב
Futurum	עָתִיד	סֻבַּבְתְּ	סֻבַּבְתָּ
תְּסֻבַּב	יְסֻבַּב		סֻבַּבְתִּי
תְּסֻבְבִי	תְּסֻבַּב		סֻבְבוּ
	אֲסֻבַּב	סֻבַּבְתֶּן	סֻבַּבְתֶּם
	יְסֻבְבוּ		סֻבַּבְנוּ
תְּסֻבַּבְנָה	תְּסֻבְבוּ	Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
	נְסֻבַּב	Pluralis. Singulatis.	
		סֻבָּבִים	סֻבָּב

Inuenitur vnum habens formam quadratã cum ־ַ pro ··, עוֹלַל factus eſt, vel vindemia facta eſt. Thren. 1. pro עֻלַּל iuxta proportionẽ huiuſce archetypi, qui perfectus eſt.

Coniugatio הִפְעִיל.

Præteriti coniugationis huius in tribus tertiis perſonis vtriuſque generis & numeri, duplex eſt conſideratio. Altera qua in vtraque ſyllaba eſt ··, vt in hac formula conſpicuum eſt. Altera qua in prima ſyllaba eſt ·· & in ſecunda ־ַ. vt, הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד amaritudine affecit me omnipotens valde, Ruth. 1. & alia. Et in plurali, הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ fre-

Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
הֵסַבָּה		הֵסֵב
הֲסִבּוֹת		הֲסִבּוֹתָ *
		הֲסִבּוֹתִי
		הֵסַבּוּ
הֲסִבּוֹתֶן		הֲסִבּוֹתֶם
		הֲסִבּוֹנוּ
Præſens partici.		בֵּינוֹנִי
Pluralis. Singularis		
מְסִבִּים		מֵסֵב
מְסִבּוֹת		מְסִבָּה
Præſens partic.		פָּעוּל

* *Huiuſmodi vocibus, quæ habent ־ָ: ſub ה, annotatio quæ eſt in margine Hiphil quieſc. Ain Vau competit, dicitur enim, vt in illis cum ־ ſub* הַחִלּוֹתָ י ח *Incœpiſti, Eſteræ. 6. & alia.*

 fre-

fregerunt animnm noſtrū, Deut. 1. הֵתַמּוּ finem feciſſent. 2. Samuel. 20. Cæterū in reliquis perſonis eadem omnino eſt ratio accentuū & ſyllabarum, quę in quieſcentibus עַיִן: niſi quòd illic eſt raphe, ideſt, lenitas immunis ab aſperitate puncti daghes & hiric magnum cum prima natiua litera: hîc verò (vt ſuppleatur defectus alteri⁹ literæ) daghes eſt in tertia, propter quod & hiric paruum cum prima.

Benoni vt differre videatur à quieſcentibus עַיִן, in vtraque ſyllaba habet ··.

Singularis.	plural.
מוּסָב	מוּסַבִּים
מוּסַבָּה	מוּסַבּוֹת
מָקוֹר	Infinitiuus
הָסֵב	
בְּהָסֵב	
כְּהָסֵב	
לְהָסֵב	
מֵהָסֵב	
צִוּוּי	Imperatiuus
הָסֵב	הָסֵבִּי
הָסֵבּוּ	הֲסִבֶּינָה
עָתִיד	Futurum
יָסֵב	תָּסֵב
תָּסֵב	תָּסֵבִּי
אָסֵב	
יָסֵבּוּ	תֻּסַבֶּינָה
תָּסֵבּוּ	
נָסֵב	

In fœminino verò & plurali propter daghes ſupplens defectum ſecūdæ natiuæ literæ, quod hæc habent, ſatis eſt diſcriminis. Pauca cum ־ in vltima reperiuntur מֵצַל vmbram faciens, Ezechiel. 31.

Infinitiuus ſub ה habet ־ & ſub prima ·· etiam cū literis בכלם, vt hîc in coniugatione expreſſum habes, & confunditur cum infinit. hiphil quieſcentium ain vaf, qui aliquando habere poteſt ·· etiam cum literis בכלם. Legitur tamen לְהָרֵק comminuere faciendo. 2. Paralip. 34. quod à nonnullis dicitur eſſe נִפְעַל. Quibus doctiores non aſſentiuntur: nam cùm ר ſit litera

capax

capax puncti daghes, deberet habere illud inscriptũ gremio suo pro ג passiua litera, non autem reiicere illud sub ה.

In masculino singulari imperatiui ratio est eadẽ cum infinitiuo. At in aliis vocibus tertia radicis litera daghes habet in supplementum secundæ estquè accentus in penultima cum motione magna ·· vbique, vt daghes sequenti inscribi possit literæ post motionem magnam accentu suffultam.

Cum hiric magnum & ·· frequenter confundantur, in hoc futuro quod desinat in ··, magna est affinitas cum quiescentibus עין, quę desinũt in Iric magnũ. In vtrisque enim literæ אֵיתָן per ָ efferuntur.

Inueniuntur quædam etiam, in quibus, vt in קַל, daghes non præcedentis, sed sequentis literæ defectum demonstrat. Vnde habent literæ אֵיתָן־, pro ָ. vt, וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו & conuertit rex faciem suam. 1. Reg. 8. Et adhuc magis irregulare, וַיַּסִּבּוּ אֶת־אֲרוֹן & reuerti fecerunt arcam. 1. Samuel. 5. Vbi in וַיַּסִּבּוּ tam ס quàm ב habet daghes. Veruntamen, non duo daghes vnius defectum literæ supplent, sed primũ, prẽter consuetudinem daghes, defectum sequẽtis literę ostendit, vltimum verò (per regulam cuius sub finẽ huius operis meminimus) magis ad euphoniam & pronuntiationis venustatem positum est, propter accentem distinguentem.

Fœmininum plurale futuri plurimùm sub ה habet seua. vt, וַתְּחִלֶּינָה & incœperunt, Genes. 41. Quod factum est propter accentum in penultima. Nam regulariter dicẽdum erat וַתְּחִלֶּינָה, vel תְּחִלֶּנָה iuxta pro-

portio-

portionem archetypi.

Cum ו conuersiuo plurimùm verba hæc mutant ·· in ∴ sub prima natiua litera & retrahitur accentus ab vltima in penultimā. vt, וַיָּגֶל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל־פִּי הַבְּאֵר & reuoluit lapidem ab ore putei, Genes. 29. Neque est differentia cum quiescentibus עַיִן וָו.

Huius præteriti tertia persona masculina singularis cū quiescentibus pe Iod & quiescent. עַיִן וָו omnino conuenit. In aliis autem personis satis est discriminis propter daghes supplens defectum secundæ natiuæ literæ, quod hæc habent in tertia.

Futurum post אֵיתָן habet ו & sub prima -. vt, לֶחֶם יוּרָק, panis cōminuetur, Esa. 28.

Legitur etiā יוּשַּׁד vastabitur Hoseæ 10. & תּוּשַּׁד vastaberis Esa. 33. cū daghes post ו motionem longam non accentu suffultam supplet què daghes illud contra proprium munus suum, defectum literæ sequentis & non mox præcedentis. Est præterea ∵ non – in vltima syllaba contra rationem grammaticæ, propter accentum distinguētem, quo insignita sunt illa duo.

Coniugatio		הָפְעַל
Exemplum:		
Præteritum		עָבָר
	הוּסַבָּה	הוּסַב
	הוּסַבּוֹת	הוּסַבּוֹתָ
		הוּסַבּוֹתִי
		הוּסַבּוּ
	הוּסַבּוֹתֶן	הוּסַבּוֹתֶם
		הוּסַבּוֹנוּ
Infinitiuus		מָקוֹר
		הוּסַב
Futurum		עָתִיד
	תּוּסַב	יוּסַב
	תּוּסַבִּי	תּוּסַב
		אוּסַב
	תּוּסַבֶּינָה	יוּסַבּוּ
		תּוּסַבּוּ
		נוּסַב

Habet etiam ∵ sequente daghes supplente contra

proprium munus ſuum defectum literæ ſequentis & non mox præcedentis, quod rarò contingit vt, וּשְׁאִיָּה יֻכַּת־שָׁעַר & deuaſtatione perfringetur porta, Eſa. 24. quanuis nonnulli, quibus non aſſentior cum Kimio, radicem putent eſſe נָכַת, vel יָכַת.

Coniugatio הִתְפָּעֵל

	בְּהִתְסַבֵּב	Exemplum:	
	כְּהִתְסַבֵּב	הִתְסַבְּבָה	הִתְסַבֵּב
	לְהִתְסַבֵּב	הִתְסַבַּבְתְּ	הִתְסַבַּבְתָּ
	מֵהִתְסַבֵּב		הִתְסַבַּבְתִּי
Imperatiuus	צִוּוּי		הִתְסַבְּבוּ
הִתְסַבְּבִי	הִתְסַבֵּב	הִתְסַבַּבְתֶּן	הִתְסַבַּבְתֶּם
הִתְסַבֵּבְנָה	הִתְסַבְּבוּ		הִתְסַבַּבְנוּ
Furutum	עָתִיד	Præſens partici.	בֵּינוֹנִי
תִּתְסַבֵּב	יִתְסַבֵּב	Pluralis.	Singularis.
תִּתְסַבְּבִי	תִּתְסַבֵּב	מִתְסַבְּבִים	מִתְסַבֵּב
	אֶתְסַבֵּב	מִתְסַבְּבוֹת	מִתְסַבֶּבֶת
תִּתְסַבֵּבְנָה	יִתְסַבְּבוּ	Infinitiuus	מָקוֹר
	תִּתְסַבְּבוּ		הִתְסַבֵּב
	נִתְסַבֵּב		

Duplex eſt in hoc ordine huius coniugationis forma. Altera perfecta, vt ex coniugatione liquet. Altera quæ quieſcẽtia עַיִן imitatur. vt, וַיִּתְמֹדֵד עַל־הַיֶּלֶד & admenſus eſt ſe ad puerum. 1. Reg. 17. & מִתְגּוֹלֵל volutãs ſeſe. 2. Samuel. 20. Quorum קַל eſt גָּלַל & מָרַר.

Iam perfectorum & imperfectorum verborum quanta diligentia fide & facilitate fieri potuit abſoabſolutis ordinibus, nos accingamus ad verba, quæ quòd ex duobus ordinibus imperfectorum verborum participent, non autem quòd ex duabus, aut plu-

ribũs dictionibus constent, composita dicuntur. In quib⁹, si quis imperfecta rectè norit verba superiora, nihil prorsus difficultatis est. Itaque quòd pauca sint huiusmodi numero, paucis quæ de illis dicenda, perstringam. Siquidẽ nihil aliud in his verbis notãdum, quàm ea formam duplicis ordinis vnde componuntur, seruare: verbi causa, נָשָׂא tulit, & נָטָה inclinauit, prima radicis litera spectant ad נָגַשׁ, vltima verò ad גָּלָה & מָצָא.

Eadem est etiam ratio de quiescentibus in extremitatibus. Quandoquidem imitantur illa prima litera, vel אָכַל, vel יָשַׁב: vltima verò מָצָא, vel גָּלָה. Exemplo sunt אָבָה voluït, יָרֵא timuit, יָרָה iecit.

Obiter tamen commendanda est regula memoriæ, nempe hæc verba nunquam in infinitiuo & imperatiuo pati defectum נ, vel י primæ radicis literæ in coniugatione Cal potissimùm. vt, à נָטָה, in infinitiuo dicitur נְטוֹת, non autem טוֹת perdito נ, in imperatiuo נְטֵה, non autem טֵה & נְטוּ, non טוּ. Reliquæ voces, vt in גָּלָה formantur: sic à יָפָה pulcher fuit, in infinitiuo יְפוֹת legitur, non autem פוֹת, perdito י, in imperatiuo יְפֵה, non autem פֵה & יְפוּ, non פוּ. Duæ tamen degenerant radices, quæ in infinitiuo & imperatiuo Cal nonunquam perdnnt primam natiuam literam. Hæ sunt נָשָׂא tulit, & יָצָא egressus est: à נָשָׂא enim dicitur in infinitiuo amissa prima natiua litera. שְׂאֵת

בִּשְׂאֵת

כִּשְׂאֵת

לְשְׂאֵת

מִשְׂאֵת

Vbi

Vbi aduenientibus literis בְּכָלָם euanescit seua literæ ט, & א otiosum manens, ad præcedentem literam ט relegat suum ·· & in illo quiescit & silet. Inuenitur quoque interdum mobile א cum ב ex literis בכלם.vt, בְּטְאַת, Exod. 27. & aliàs. Legitur quoque huius verbi נָטָא Infinitiuus in hac forma cum ב à fronte בִּטְוֹא in eleuasse.i. cùm extulit Psal. 89.

Nonnunquam prætereà, propter frequentem vsum huius dictionis, daghes quod in futuro alioqui in supplementum נ inscribēdum esset gremio ט, periit.vt, וַיִּטְאוּ לָהֶם נָשִׁים & acceperūt sibi vxores.Ruth. 1. Quod adhuc & aliis nonnullis vsu venire solet, vt in verbis defectiuis פא נון annotauimus.

In imperatiuo dicitur טָא טְאִי

טְאוּ טְאֶינָה

Eadem porrò est omnino de יָצָא ratio.

Vtriusque etiam infinitiuus frequenter in forma perfecta secundùm puncta reperitur, presertim vbi Paronomasia, siue pleonasmus. vt, נָטוֹא יִנָּשׂוּא portando portabuntur, Ierem.. 10. sic, יָצֹא אֵצֵא egrediendo egrediar. 2. Samuel. 18.

Vide annot. in futurum Hiphil quiescentium pe aleph. Quorundam verborū huius ordinis futura sic formātur actu in illis quiescēte vtraque extremitate. A verbo enim יָרֵא timuit, dicitur in futuro יִירָא, תִּירָא, אִירָא. &c. vel יְרָא תְּרָא &c. desiderato י natiuo vt sæpe demonstrat vsus. à יָרָה iecit יִירֶה, תִּירֶה, אִירֶה, &c. à יָצָא egressus est, dicitur in futuro quiescēte prima litera י potētia in tsere. יֵצֵא, אֵצֵא, תֵּצֵא, &c. non autem יִצָּא, תִּצָּא אִצָּא, vt par erat, extrema syllaba, spectando ad

proportionem futuri archetypi verbi מָצָא.

Ex compositis pe Nun. Lamed ה porrò nonnunquam occurrunt, quæ amittentia primam & tertiam natiuam literam, valde mutila & decurtata conspiciuntur: Nam à verbo נָטָה in futuro dicitur וַיֵּט יָדוֹ Et extendet manum suam Tsephaniæ. 2. & וַתֵּט הָאָתוֹן & declinauit asina Num. 22. pro וַיִּטֶּה & וַתִּטֶּה. In imperatiuo Hiphil הַט־לִבִּי inclinare fac cor meum Psal. 119. pro הַטֵּה. In futuro וְאַט & declinare faciam Hoseæ. 11. pro וְאַטֶּה. Similis quoque anomalia quandoque videtur in 2. & 3. persona singulari, vt in illis dicatur יֵט, תֵּט: pro יִטֶּה & תִּטֶּה. Simile etiam esto iudicium verbi נָכָה in imperatiuo & futuro coniugationis Hiphil: Nam dicitur aliquando in Imperatiuo הַךְ percute, pro, הַכֵּה in futuro יַךְ, תַּךְ, אַךְ, נַךְ, pro יַכֶּה תַּכֶּה אַכֶּה נַכֶּה. Sic etiã à verbo נָזָה aspersit. In futuro Hiphil dicitur וַיַּז pro, וַיַּזֶּה, Leuitis. 8. in Hophal porrò à verbo נָכָה cum ו post ה coniugationis, sequente daghes post motionem magnam non suffultam accentu, inuenitur הוּכָּה percussum est, Psal. 102. pro הֻכָּה, quod aliis nonnullis dictionibus etiam accidere solet, vt, cũ de vtrarumque motionum natura loquuti sumus, dictum est.

Eorum porrò quæ simul habent Nun defectiuam literam in principio & fine, vnicum duntaxat inuenitur, nempe נָתַן dedit. Cuius hic est motus.

Coniugatio קַל.

In locis quibus in hoc præterito deficit נ thematis ultima litera, eius defe-	Exemplum:	
	Præteritum	עָבַר
	נָתַתָּ	נָתַן

ctum

נָתַתָּ	נָתַתְּ
נָתַתִּי	
נָתַנּוּ	
נְתַתֶּם	נְתַתֶּן .
נָתַנּוּ	
vel	
נָתַנּוּ	

Vtrunque participiũ semper in vtroque genere & numero perfectũ est vt, פּוֹקֵד & פָּקוּד.

Infinitiuus.	מָקוֹר
	תֵּת
	בְּתֵת
	כְּתֵת
	לָתֵת
	מִתֵּת
Imperatiuus	צִוּוּי
תְּנִי	תֵּן
תֵּנָּה	תְּנוּ
Futurum	עָתִיד
תִּתֵּן	יִתֵּן
תִּתְּנִי	תִּתֵּן
	אֶתֵּן
תִּתֵּנָּה	יִתְּנוּ
	תִּתְּנוּ
	נִתֵּן

ctum supplet daghes in ת, vel נ, aduentitiis literis personarum indicibus.

Si quando verò (quod rarò fit) pereat vtraque extremitas huius prçteriti vt, וְאֹיְבַי תַּתָּה לִּי & inimicos meos dedisti mihi. 2. Sam. 22. tunc daghes in altero ת defectum נ vltimi demonstrat, nullo tamẽ signo defectus נ primi remanente.

Quandoquidem daghes in primo ת est non ratione defectus (cùm daghes forte in primæ sedis litera minimè esse possit,) sed literarum בגד כפת, quæ solç daghes lene suscipiũt in principio dictionis & post seua quiescens.

In infinitiuo plurimùm periit & prima & vltima litera natiua ascito ת in fine, sed nullis defectus illarũ relictis vestigiis. Quod tamen nulli propter frequentem vsum huius verbi & quòd vnicum sit, facere negocium debet. Perfectus etiam nonnunquam reperitur. vt, נָתוֹן dare, Hester. 2. & aliàs. Iuxta formã

נִתּוֹן & פָּקוּד. Num.20. iuxta פָּקוּד & alibi. ſic reperitur לִתְּתָן ad ponendum. 1. Reg. 6. cum ן paragogico, pro לָתֵת.

In imperatiuo נ primum eodem omnino modo perditur, quo in ſuperioribus vocibus præteriti & infinitiui.

In futuro autem propter literas אֵיתָן præcedentes, quæ conſtituunt primã ſyllabam, daghes literæ ת fit forte, & ſupplet defectum נ primæ natiuæ literæ.

Coniugatio נִפְעַל

In hac coniugatione daghes in primo ת primæ radicis indicat defectum, in ſecundo verò vltimæ.		Exemplum.	
		Præteritum	עָבָר
		נִתְּנָה	נִתַּן
		נִתַּתְּ	נִתַּתָּ
	לְהִנָּתֵן		נִתַּתִּי
	מֵהִנָּתֵן		נִתַּנּוּ
Imperatiuus	צִוּוּי	נִתַּתֶּן	נִתַּתֶּם
	הִנָּתֵן		נִתַּנְנוּ
&c. vt in perfectis.		vel	נִתַּנּוּ
Futurum	עָתִיד	Præſens particip.	בֵּינוֹנִי
תִּנָּתֵן	יִנָּתֵן	Pluralis.	Singularis.
תִּנָּתְנִי	תִּנָּתֵן	נִתָּנִים	נִתָּן
	אֶנָּתֵן	נִתָּנוֹת	נִתָּנָה
	יִנָּתְנוּ	Infinitiuus	מָקוֹר
תִּנָּתַנָּה	תִּנָּתְנוּ		הִנָּתֵן
	נִנָּתֵן		בְּהִנָּתֵן
			כְּהִנָּתֵן

In infinitiuo, imperatiuo & futuro, non prima thematis per daghes ſuppletur, ſed נ paſſiue cõiugationis index litera, vt in נִפְעַל defectiuorum Pe nun.

In-

Infinitiuus tamen ſine literis בְּכְלַם in hac forma, magis frequens eſt ita, הִנָּתֹן יִנָּתֵן' בְּיַד מֶלֶךְ tradēdo tradetur in manum regis, Ierem. 32. & 38.

Coniugationis הֻפְעַל.

Hoc futurum tantùm ex hac coniugatione aliquot in locis reperitur. vt, Leuitic. 11. Num. 26. & aliàs.

Futurum	עָתִיד
תֻּתַּן	יֻתַּן

Eſt tamen regula apud grammaticos, qua habita vna voce, in communi & quotidiano ſermone formare liceat integram coniugationem, vel inuenta actiua paſſiuam & contra. Grammaticos, autem מְדַקְדְּקִים .i. perquiſitores diligentes, à verbo דִּקְדֵּק, quod ſolùm apud magiſtros accurate perquirere & examinare ſignificat, appellant: nimirum cùm munus præcipuum grammatici ſit dictionum proprietates ſedulò inueſtigare: ab illo itidem verbo דִּקְדּוּק grammatica dicitur.

De quatuor literarum verbis.

Ex verbis quæ quatuor conſtant diſſimilibus radicalibus literis, pauca quædam inueniuntur, nempe כִּרְבֵּל induit. Cuius tantùm participium inuenitur, 1. Paral. 15. כִּרְסֵם ventrem impleuit, Pſal. 80. in futuro. פִּרְשֵׁן expandit, Iob 26. in quo ֵ pro hiric paruo: & רֻטֲפַשׁ בְּשָׂרוֹ ſucculenta eſt caro eius, Iob. 33. quod eſt præteritum Pual.

Multa inſuper reperiuntur, quæ ſuppreſſa ה thematis tertia & repetita prima & ſecunda componũtur ex quieſcentibus לְמֶר הָא, vt à שָׁעָה delectatus eſt, dicitur תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי lege tua valde delectatus ſum, Pſal. 119. Cuius etiam Hithpael eodē pſalmo reperitur.

tur: ſimiliter Pual, Eſa. 66. & alibi. Vel ex duplicantibus עַיִן, repetita prima poſt ſecundam literam, vt à קָלַל alleuauit, dicitur קִלְקֵל diligenter terſit, id eſt, acuït, Eccleſiaſt. 10. & quamplurima id genus alia, inter quæ eſt חֳרְחַר Accendit, pro חִרְחַר, poſito – pro hiric paruo ſub prima à חָרַר. Inuenitur etiam vnum in benoni ex quieſcentibus עַיִן deriuatum: Nam à טִיל migrauit, fit benoni Piel מְטַלְטֵל demigrare faciens, Eſaiæ. 22. vnum quoque in quo tertia repetitur, in Pual legitur. vt, אֻמְלַל exciſus eſt, Ioel. 1. à אָמַל elanguit. Legitur etiam Heſteræ 4. cap. וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה Et conſternata animo fuit Regina. à חוּל doluït. Sunt porrò iſta omnia coniugat. Piel, vel Pual, vel Hithpael.

De verbis quinque literarum.

Quinque ſubſtantialium, ſiue natiuarum literarum verba tria ſolùm in Hebraïſmo à grammaticis numerantur. Quorum alterum חֲמַרְמַר coniugationis פֻּעַל deriuatur à verbo perfecto חָמַר turbauit, requiſita ſecunda & tertia thematis litera. vt, חֳמַרְמְרוּ מֵעַי, perturbatione contracta erant viſcera mea, Thren 2. & Iob 16. Alterum eſt ex quieſcente לָמֶד הֵא eiuſdẽ coniugationis: nam à יָפָה pulcher fuit, augendæ ſignificationis gratia, duplicatis prima & ſecunda dicitur יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם pereleganti forma fuiſti pręfiliis hominum, Pſal. 45. Illius enim tertia perſona maſc. ſing. præteriti per grammaticam proportionẽ eſſe debet יָפְיָפָה.

Licet etiam, ſi velis, per grammaticos formare integram coniugationem, grammaticam ſeruãdo analogiam, ſiue cõparationem. Tertiũ porrò eſt סְחַרְחַר

cir-

circuiuit, vel circũcursauit. Psal.38. quod est Cal, vt in Miclol ait, & in quo tum, propter geminatas duas vltimas literas, tum vocalitatis gratia seua positum est sub prima natiua litera, eo quòd accentus natiuus qui in vltima verè locum habet, nimis distaret à ָ motione longa, si prima litera insignita ea esset, deducitur autem à סָחַר negotiatus est.

Augmentum porrò illud significationis dictionũ propter repetitionem, siue geminationem literarum, etiam commune est quatuor literarum verbis, vt ex interpretatione illorum suprà satis liquet.

NOMINVM PERFECTORVM HE-*bræorum habentium duntaxat tres natiuas literas nulla ascita aduentitia, sequuntur Archetypi, siue exempla generalia, à quibus qui labetur & decidet, vix euadet, quin incidat in barbarismum, id est, in vitium orationis pronuntiando, aut scribẽdo, adiectione videlicet, aut detractione, aut immutatione, aut transpositione.*

Iam verborum omnium quanta diligentia & facilitate fieri potuit absolutis ordinibus, nũc primùm breuitatis vinculo comprehendam, quæ dicenda supersunt, de nominum perfectorum formis habentibus suas tres natiuas, siue radicales literas expressas & consonantes, nulla superaddita seruili & aduentitia illorum indice: verumenim quòd quandoque videas etiam in imperfectis nominibus, literas י & ו comites olem pleni, vel iric magni, illæ nusquam seruiles literæ sunt cuiuscunque dictionis formatiuę considerandæ, sed syllabæ longæ indices: ne quis autẽ

à recta declinet, in proximè ſequenti catalogo (vt in ſequenribus cæteris etiam imperfectorum ſuos expreſſi) viſum eſt mihi ordine & ſerie archetypos exprimere & proponere, ad quorum analogiam, ſeu ꝓportionem, ſine controuerſia doctiorum iudicio cætera reduci & referri poſſint perfecta nomina nullã aſcitam habentia ancillantem literam: niſi quandoque fortaſſis quædam occurrant, quæ tantùm aut ſemel, aut rariſſimè in vſu ſunt in bibliis ſacris, quorum ratio à grammaticorum præceptorum ſcriptoribus non habenda eſt. vt inter alia שְׁכֶם ciuitatis nomen 4. Reg. 4. חוֹרֹן, vnde, vt Kimio in Miclol placet, אֻזֵּן & בֵּית־חוֹרֹן, nomina oppidorum, quæ ædificauit Seera filia Ephraïmi. 1. Paralip. 7. & id genus alia magis vſu, quam grammaticorum regulis, percipienda.

In iſtis porrò perfectorum nominum formis, vt vſus & dictionaria docent, alia ſunt natiua, ſiue primitiuæ ſpeciei, alia verò reperta, ſiue deriuatiuę ſpeciei, ſicut etiam cæteris omnibus nominum formis & claſſibus accidit. Adhæc ex ſequentibus catalogis & vſu videbis lector, nomina quædam accedere ad formam, ſiue proportionem, vel præteriti verbi, vel infinitiui, vel imperatiui, vel futuri, vel participii.

Nam accidũt linguis omnibus voces, ſeu terminationes quædam communes, vt Latinis Nitor, modò verbum eſt deponens, modò nomen tertiæ declinationis. Ora, quoque modò verbum eſt imperat. modò nomen fœm. ſing. primæ declinationis, vel etiam plurale neutrum, tertiæ. Amor, etiam modò nomen eſt tertiæ declinationis, modò verbum paſſiuum pri-

mæ coniugationis, ſic apud eoſdem Amatum, pro ſenſus cõmoditate ex filo orationis, vel ſupinum eſt, vel participium: occurrũt quoque huius generis alia propemodum infinita etiam in linguis aliis, quæ breuitati conſulens prætermiſi. Cùm enim mortalibus res infinitæ ſint, nec ſitum ſit in viribus illorum rebus ſingulis, quæ quotidie nouæ oboriri videntur, proprium nomen imponere, neceſſe fuit omnibus linguis quantumuis locupletibus, habuiſſe huiuſmodi voces communes, quibus ſcitè & commodè appoſitis, res omnes & comprehendi & exprimi poſſent, ad eundem modum quo in Arithmetica decem numerorum notis congruenter conuenientérque adhibitis, quilibet numeri exprimuntur, ac efficiuntur, & literis, cùm paucæ ſint, variè tamen collocatis innùmerabilia verba & volumina conficiuntur. Etenim, vt lib. 8. cap. 2. quod eſt de perſpicuitate, Fabius verè ait, multa etiam ſunt & Græcè & Latinè non denominata. Cæterùm, vt hunc locum concludam, quia modeſta, frugalis & temperata, non autem immoderata & exuberans nimiaqué copia luxurians eſt Hebraïca lingua, non multùm frequens eſt in illa Synonymia, qua diuerſa verba eandẽ omnino rem declarant, ita vt ad ſignificationẽ nihil referat, hoc, an illo malis vti. Quæ res certè docet primos homines nec nimium loquaces fuiſſe, nec loquaciter ſcripſiſſe ludendo oſtentatione quadam immodicæ & affectatæ copiæ.

זְבוּל	לַהַב	שִׁכּוֹר	אַגָּן	אֵזוֹב	זָכָר
אֲגַם	חֹדֶשׁ	פִּגּוּל	מַקֵּל	אֵטוּן	שֶׁמֶן
רְכַשׁ	דּוֹנַג	אָמֵן	* שֵׁרֵת	זֵרוּעַ	שָׁמִיר
שְׁכֶם	רֹחַב	סֻלָּם	רַחַם	צִינוֹק	כָּבוֹר
נְאֻם	יְקָר	סָבוֹל	לַפִּיד	גּוֹרָל	קָלוֹט
	בְּאֵר	שֵׁבֶט	כִּיּוֹן	אוֹיֵב	עָמֹק
	כְּפִיר	מֵצַח	טַבּוּר	אוֹפִיר	הֵיכָל
	חָסִין	דֶּבֶר	רַחוּם	אוּלָם	מַגָּל
	אֱוִיל	רֶחֶם	פֶּחָם	שָׁשֵׁר	טֵבֵת
	סְגוֹר	זֶרַע	אֵבֶר	עָוֶל	הֵילֵל
	חָמוֹר	בַּעַל	אִלֵּם	שַׁבָּת	עֵירוֹם

* Archetypus iste proponitur pro nominibus huius ordinis habētibus daghes natiuum in secunda natiua litera, quod, si secunda incapax illius fuerit, relegatur sub – primæ & fit ־ָ, nam dicendum erat שֵׁרֵּת per daghes in ר.

NOMINVM PERFECTORVM, QVIbus ad tres radicales literas superueniunt seruiles aliquæ, sequuntur archetypi, ad quorum comparationem, seu proportionem, cætera id genus verè sine Barbarismi suspicione referri debent.

bus ad tres radicales literas superueniunt seruiles aliquæ, sequuntur archetypi, ad quorum comparationem, seu proportionem, cætera id genus verè sine Barbarismi suspicione referri debent.

Est imprimis animaduertendum ex ministerialibus, siue addititiis literis esse sex, quarum auxilio formantur nomina. Has habes iuuandæ memoriæ gratia, hac dictione artis הֶאֱמַנְתִּי comprehensas.

Quarum functiones eo ordine quo in prædicta dictione scribuntur, exemplis subiectis planæ fient.

Arche-

Archetypis iſtis (vt faciliùs norint rudiores detrahendo ancillantes, ſiue aduentitias literas, tres natiuas, ſiue radicales inuenire, etiam in ordinibus imperfectorum) reſpondebit è regione thema, à quo vnuſquiſque illorum deriuatur, ſi illi reperta nomina, hoc eſt, deriuatiuæ ſint ſpeciei, quoniam, vt ex ſequentibus liquebit & vſu, nonnulla primitiua, ſiue natiua ſunt nomina, quæ non alicunde deflectuntur & originem ducunt. Ne putes tamen nos ita hîc aſtrictè loqui beneuole lector, vt qui velimus duntaxat literis iſtis deriuari nomina verbis: nam ſunt alia etiam, quæ non à verbo deriuata, formãtur adminiculo harum literarum. vt, רִאשׁוֹן primus, & רֵאשִׁית principium, à רֹאשׁ caput. & plurima id genus alia.

Ex his literis ſæpenumero ad radicem aſciſcitur vna, interdum duæ & nunc præfiguntur, nunc ad finem, vel etiam vtrinque appendent, vt exemplis illuſtrabitur.

* Ex perfectis nominibus hoc vnicum duntaxat ה a fronte radicis ſuſcipit, cui etiam ת fini additum eſt: nam nomen הֲרְוָחָה reſpiratio, ſiue recreatio Exod. 8. non habet a fronte ה ſui formatiuum, ſed Emphaticum, vt docent ־ & Metheph, quoniã ſi ר, eſſet capax puncti daghes notatum eſſet ח perſequente daghes in ipſo ר. Itaque ex more in eo æquiparatur motio magna motioni paruæ & daghes:

ה	ת
* הַשְׁמָעוּת à שָׁמַע	
ה	
חָרְבָּה	à חָרַב
סוֹחֵרָה	à סָחַר
סוֹלְלָה	à סָלַל
בַּקָּשָׁה	à בָּקַשׁ
שַׁלְמָה	à שָׁלַם
רַחְצָה	à רָחַץ
אַהֲבָה	à אָהַב
חֲבוּרָה	à חָבַר
בֶּהָלָה	à בָּהַל

ſi enim eſſet formatiuũ nominis efferretur p – vt in nomine הַשְׁמָעוּת.

Quæ in ה deſinunt, quamplurima ſunt fœmin. cum accẽtu in vltima.

חֶרְפָּה	à	חָרַף
שִׂמְחָה	à	שָׂמַח
בְּכוֹרָה	à	בָּכַר
עָרְלָה	à	עָרַל
נְבָלָה	à	נָבַל
פְּלֵיטָה	à	פָּלַט
עֲרֵמָה	à	עָרַם
נְגִינָה	à	נָגַן
בְּשׂוֹרָה	à	בָּשַׂר
חֲגוֹרָה	à	חָגַר
קְהִלָּה	à	קָהַל
רְכֻלָּה	à	רָכַל
טֻמְאָה	à	טָמֵא
נְעֻרָה	à	נָעַר
אֲדָמָה	à	אָדָם
מְלוּכָה	à	מָלַךְ
שְׁבֻעָה	à	שָׁבַע

א præponi ſolet nunquam poſtponi, niſi minus propriè ex literarũ אהוי vicaria permutatione aliquando, vt מָרָא amara, pro מָרָה Ruth.1. & eſt imperfectum de ordine duplicãtium Aiin. afficitur autẽ –, vel ∵. hoc vnum etiam te obiter admoneo lector, ne tam ſpectes primitiui in deriuatiuo ſignificationẽ quàm ipſius ſtirpis veras & natiuas literas: nam ſufficere poteſt deriuatiuum radicalibus literis primitiuũ imitari.

א		
אַכְזָב	à	כָּזַב
אַרְבַּע	à	רָבַע
אַכְזִיב	à	כָּזַב
אֶזְרָח	à	זָרַח
אֶשְׁכּוֹל	à	שָׁכַל

Quædam duas aſciſcunt ancillãtes literas ה à tergo & א à fronte.

א ה		
אַזְכָּרָה	à	זָכַר
אַשְׁמוּרָה	à	שָׁמַר
אֶצְעָדָה	à	צָעַד
א ת		
אַשְׁמֹרֶת	à	שָׁמַר

Hoc

ם

מַלְאָךְ à לָאַךְ †
מַחְמָל à חָמַל
מַאֲכָל à אָכַל
מַרְבֵּץ à רָבַץ
מַשְׂכִּיל à שָׂכַל
מַכְאוֹב à כָּאַב
מַלְבּוּשׁ à לָבַשׁ
מֶרְחָב • à רָחַב
מִשְׁפָּט à שָׁפַט
מִסְכֵּן à סָכַן
מִגְדּוֹל à גָּדַל
מְצוֹרָע à צָרַע
* שִׁלְשׁוֹם à שָׁלַשׁ
סֶלְעָם

ם ה

מַכְפֵּלָה à כָּפַל
מַמְלָכָה à מָלַךְ
מֶמְשָׁלָה à מָשַׁל.
מִלְחָמָה à לָחַם
מְלָאכָה à לָאַךְ

ם ת

מַתְכֹּנֶת à תָּכַן
מֶמְשֶׁלֶת à מָשַׁל
מִכְמֹרֶת à כָּמַר
מִשְׁלַחַת à שָׁלַח
מִסְגֶּרֶת à סָגַר
מִסְכֶּנֶת à סָכַן
מְלֶאכֶת à לָאַךְ

†Hoc in vſu non eſt, ſed ab eiuſmodi verbis obſoletis & minimè vſitatis, frequenter nomina deducuntur ab Heb. grammaticis, ſeruata grãmatica analogia, ſiue proportione, ne quando illos immitamur, quis fallatur, quoniam hoc multùm confert ad vſum dictionarij, quem qui habebit, procedet deinde in ſtudiis Heb. quantum volet.

* ם præfixum capiti dictionum frequens eſt, in calice verò rarum admodum.

quenter

נ Initio non nisi propriis nominibus conuenit. Fini autem frequenter adiungitur. Etiam vnà cũ ת, vt ex duobus antepenultimis ín isto catalogo videre licet.

נ	
נַפְתָּלִי	à פָּתַל
נִמְרוֹד	à מָרַד
יֵרָקוֹן	à יָרַק
חֵרָצוֹן	à חָרַץ
שַׁבָּתוֹן	à שָׁבַת
גַּרְוֶן	à גָּרַו
אַרְמוֹן	
אַחֲרוֹן	à אָחַר
חֶשְׁבּוֹן	à חָשַׁב
כִּבְשָׁן	à כָּבַשׁ
קִנָּמוֹן	
פִּתְרוֹן	à פָּתַר
קִלְּשׁוֹן	
קִיקָיוֹן	
קָרְבָּן	à קָרַב
רִעְבוֹן	à רָעַב
יְשִׁימוֹן	à יָשַׁם
אֲבַדּוֹן	à אָבַד
קַרְנַיִת	à קָרַר
עֲקַלְחוֹן	à עָקַל
שֻׁלְחָן	à שָׁלַח

ת Modò præponitur, modò in fine ponitur & etiam aliquando in vtraque dictionis extremitate locum habet, vt ex his exemplis videtur.

ת	
תַּחְמָס	à חָמַס
תַּשְׁבֵּץ	à שָׁבַץ
תַּלְמִיד	à לָמַד
תַּעֲנוּג	à עָנַג
תַּדְהֵר	à דָּהַר
תְּאַשּׁוּר	

ת̄	
מְחֶרֶת	à מָחָר
תּוֹלַעַת	à תָּלַע
כּוֹתֶרֶת	à כָּתַר
כַּפּוֹרֶת	à כִּפֵּר
צָרֶבֶת	à צָרַב
דַּלֶּקֶת	à דָּלַק
בַּהֶרֶת	à בָּהַר
קָרַחַת	à קָרַח
בִּקֹּרֶת	à בָּקַר
אִוֶּלֶת	
כְּתֹנֶת	
כֻּסֶּמֶת	
קֻבַּעַת	à קָבַע
שַׁחֶלֶת	
נְחֹשֶׁת	
דְּבֶלֶת	
עֲצֶרֶת	à עָצַר
מַלְכוּת	à מָלַךְ
פַּחֲווֹת	à פָּחָו
אַחֲרִית	à אָחַר
צַפִּיחִית	
סִכְלוּת	à סָכַל
גָּפְרִית	
שְׁאֵרִית	à שָׁאַר
חֲמִישִׁית	à חָמֵשׁ
כִּכַּרְת	à כָּבַר
כְּרִיתוּת	à כָּרַת
הֲרִיסוּת	à הָרַס
עִקְּשׁוּת	à עָקַשׁ

¶ Radici prepositum propriorum nominum est formatiuũ, rarò appellatiuorum. vt,

Levitic. 19. id est, V apulatio cum loris bubulis, prius inquisitione facta.

יְהָלוֹם à הָלַם | יִצְהָר à צָהַר | יַלְקוּט à לָקַט |

¶ In fine, nominum gentilium masculinorum, numeralium, quæ ordinalia dicuntur & adiectiuorum quorundam formatiua est litera. Pro quibus omnibus exempla proposita sufficiant.

Gentilia porrò nomina fœminina in sing. terminantur in ת præcedente hiric magno, vel in יָת, vt יְהוּדִית Iehudæa mulier, אֲרַמִּית Syra mulier, מוֹאֲבִיָּה moabitis fœmina: in plurali foe. יְהוּדִיּוֹת Iehudææ per י mobile dicitur. & sic de aliis.

Eodem mòdo quoque formant genus fœmininum adiectiua nomina admittentia י in fine: nam à יְמָנִי dexter, deflectitur יְמָנִית dex-

tera: à נֵכָר Alienus, נָכְרִיָּה Aliena. Quæ omnia vſus magiſter optimus facilia & familiaria reddet.

Literæ הָאֱמַנְתִּי præpoſitæ nominibus primam radicis literam expreſſam & conſonantem habentibus, plurimum affectæ ſunt, vel ־, vel ∵, vel hiric paruo, ſequente ſeua quieſcente ſub prima, vt ex ſuperioribus exemplis liquidò conſtat. Veruntamen quædā ſunt pauca numero, quæ non ab hac regula pendent. vt, מְלָאכָה & מְלֶאכֶת opus: quæ habent מ ante radicalem primam affectum ſeua: ſic quoque de aliis literis iſtis אחמנתי ex authorum vſu, ſentias quandoque.

ת ח	
תַּרְדֵּמָה	à רָדַם
תַּעֲלֻמָה	à עָלַם
תִּפְאָרָה	à פָּאַר
ת ת	
תִּלְבֹּשֶׁת	à לָבַשׁ
תִּפְאֶרֶת	à פָּאַר
י	
יִצְחָק	à צָחַק
יַעֲקוֹב	à עָקַב
י	
יְהוּדִי	à יְהוּדָה
אֲרַמִּי	à אֲרָם
נָכְרִי	à נֵכָר
יְמָנִי	à יָמִין
שְׁלִישִׁי	à שָׁלֹשׁ
רְבִיעִי	à רָבַע

Nunc de imperfectorum nominum formis & ordinibus, qui quidem tot ſunt, quot & verborum & ferè ratione eadem cognoſcuntur, archetypis certiſſimis propoſitis, plerumque adhibitis literis הָאֱמַנְתִּי, à quorum proportione, ſiue analogia ſine barbarieï nota vix quis deerrabit, eodem ordine dicamus.

Inter iſta imperfecta nomina videre quoque aliquando licebit quędam compoſita, id eſt, participantia ex duobus ordinibus.

Defectina פא נון, או פא יוד

Nomina augmentum מ cum ־ ſequente daghes à fronte admittentia, claſſis ſunt defectiuorū פא

מַטָּע	à נָטַע
מַסָּה	à נָסָה
מַסַּע	à נָסַע

hoc

hoc eſt in prima natiua litera, vno excepto in quo eſt מ cum ◌ַ non ſequente daghes ſupplente Nun.

Reperiuntur verò duo habere ה à frõte cum ◌ַ ſequente daghes, vt in hac ſerie conſpicuum eſt.

Duo pręterea alia ſunt, quę quãuis נ primę thematis defectum patiantur, nullũ pro indice defectus ſignum habent. Veruntamen quia illa duo hîc cum ſuis radicib' ſunt expreſſa, parum negotij poſt hac tyronibus facere poterunt.

מַפָּץ	à נָפַץ
מַטּוֹר	à נָטַר
מַבּוּל	à נָבַל
מַגֵּפָה	נָגַף
מַטָּרָה	à נָטַר
מַסֵּבֶת	à נָסַב
הַצָּלָה	à נָצַל
הַכָּרָה	à נָכַר
שִׂיג	à נָשַׂג
שִׂיא / מַשְׂאֵת	à נָשָׂא
מַצָּב / מַצֵּבָה / מַצֶּבֶת	à יָצַב
מַצָּע	à יָצַע

Quieſcentia פא אלף nomina nulla ſunt, quia cùm ipſum א habeant mobile, perfectorum normam ſequuntur.

Ex quieſcentibus pe iod nominibus quædam ſunt, quæ præpoſita litera miniſteriali, ſiue aduẽtitia מ, vel ת (vt hîc vides) habẽt י expreſſum: ſed motione vocali deſtitutum quieſcens & otioſum. Maior tamen pars formatur præfixo מ vel ת ex אֶהֱוִי mutua permutatione mutato י in ו, vt hic videtur.

Quorum quæ in ſecunda ſyllaba habent ◌ָ, in plurali numero illud ſeruant. Quæ verò ‥, mutant

פא יוד	Quieſcentia
מֵישׁוֹר / מֵישָׁר	à יָשַׁר
תִּירוֹשׁ	à יָרַשׁ
מוֹקֵשׁ	à יָקַשׁ
מוֹלֶדֶת	à יָלַד
מוֹרָשָׁה	à יָרַשׁ
תּוֹכֵחָה / תּוֹכַחַת	à יָכַח
תּוֹשָׁב / מוֹשָׁב / שֶׁבֶת	à יָשַׁב

illud in ſeua. vt, תּוֹשָׁב, in plurali facit, תּוֹשָׁבִים, מוֹקֵשׁ, in plurali מוֹקְשִׁים. & ſimilia.

Quædam pauca obiter obſeruāda ſunt, quæ quanuis מ aduētitium habeant à fronte ſequente ו, non huius ſunt claſſis, ſed duplicātium (vt עָלַל à, מוֹעֵל & רָכַךְ à, מוֹרֶךְ, vt. עַיִן· quibuſdam placet à עָלָה) de quibus adhuc ſuo loco videbis. Quædam etiam non modò à fronte, modò à tergo, quinetiam vtrinque habent ת. Quædam pro ו habent י in quo occulitur י prima radicis litera ac mente concipitur in illo. Denique nonnulla ſunt, quæ omnino nullius literæ augmento à fronte ſuſcepto, abiiciunt י & habent plurimum ה, aut ת fœmininam literam.

מוּסָר	à	יָסַר
תּוֹרָה	à	יָרָה
דַּעַת דֵּעָה דֵּעַ	à	יָדַע
צֵאת צֵא צוֹאָה	à	יָצָא
בּוּל	à	יָבַל

Quieſcentia עַיִן וָו.

Nominum quieſcentium aiin vau alia præfixo primæ thematis מ cum ָ formātur: Alia verò prępoſito מ, vel ת cum ſeua, vel ת cū ְ:, & litera fœminina ה. Alia etiā habent א cum ָ prępoſitum.

Alia nullam literam à frōte, ſed duntaxat ה fœm. admittunt. Alia præterea ſunt quæ nec in fronte, nec in fine miniſtrātem aſſumunt literam. Habent tamen pro quietis ſecundæ literę indice, cum prima radicis ſemper aliquā motio-

מָגוֹר מָגוּר	à	גּוּר
מָנוֹחַ	à	נוּחַ
מֵרוֹץ	à	רוּץ
מְרִיבָה	à	רִיב
מְכוֹנָה	à	כּוּן
מְבוּכָה	à	בּוּךְ
תְּקוּמָה	à	קוּם
הֲנָחָה	à	נוּחַ
פּוּגָה	à	פּוּג
אָרוּשׁ	à	רוּשׁ
אָסוּךְ	à	סוּךְ
קָמָה	à	קוּם

num magnarum, ex quibus nõnulla habent ipſum ו otioſè expreſſum, nonnulla pauca verò ⸫ pro ו, vel ִי mobile pro ו. Nonnulla inſuper ſunt habentia motionem magnam in prima ſyllaba, in qua occulitur ו natiuum, vel expreſſum eſt & otioſum, quæ literas ן, vel ת ſibi in fine radicis vẽdicant, ex quibus pauciſſima quædam poſt huiuſmodi Nun aduentitium etiam recipiunt ה fœmininum. Pauciſſima quoque ſunt, quę ת recipiũt in fine pręcedente duplici ֶ. poſtremò vnicum eſt, quod ם literæ adminiculo adhibito fini dictionis deriuatur, ִי tamen quieſcente primæ & ſecundæ literæ interpoſito, pro ו ſecunda natiua litera, ex literarum אֱהֱוִי vicaria permutatione.

צָרָה צִירָה	à	צוֹר
קִינָה	à	סוֹן
טוֹבָה	à	טוֹב
צַר	à	צוֹר
רוֹעַ	à	רוֹעַ
גָּר	à	גוֹר
סִיג	à	סוֹג
כּוֹחַ		
יוֹם		
• עוֹר		
[illegible]וֹר		
חָר	à	חוֹר
יַיִן		
זָדוֹן	à	זוֹד
לָווֹת	à	לָוו
נַחַת	à	נוֹחַ
עֶרְוֹת	à	עוֹר
חִיצוֹן הִיצוֹנָה	à	חוּץ
בּוֹשֶׁת בּוֹשָׁה	à	בּוֹשׁ
רֵיקָה	à	רוֹק vel רֵיק

Quieſcentia לָמֶר אָלֶף.

** Huiuſmodi habentia duplex ֶ in ſingulari numero, verbo à quo deflectuntur, ſimilia ſunt.*

Ex ordine quieſcentium lamed aleph multa ſunt nomina, quæ duplici afficiuntur ֶ. Nonnulla in vtraque ſyllaba habent ָ. quædam ִי, vel ָ in prima, & ֵ, vel ֶ in ſecunda.

• צָבָא		
גּוֹמֶא	à	גָּמָא
טָמֵא	à	טָמָא
נָשִׂיא	à	נָשָׂא
כֶּלֶא	à	כָּלָא
+ טֶנֶא		

Alia prætereà ſunt claſſis illorum, quę ſibi peculiariter vendicāt daghes, cū hiric, vel ⁃ ſub prima, & ‥, vel ⌅, vel holem cū daghes in ſecunda, etiam quādoque ת ſeruili à tergo poſito. Tria demum in hac ſerie poſtrema, inueniuntur quorū duo ab eadē deducta radice ſunt, ex quibus vnū ſub prima habet ⌅, alterū verò ∴ & ſub ſecūda breuitatis & vocalitatis gratia pro ∵, vel ‥, ſeua raptū, vt vacet & otietur א, illud enim otiari non poteſt in ſeua, ſiue raptum, ſiue mobile ſit, pro שְׁוָא itaque legitur שָׁוְא & חֵטְא pro חֲטָא. Tertiū ſub prima ⁃ habet & ſub ſecunda ⌅ & daghes eidem inſcriptum, quieſcente א, quod etiam ſequitur ת ſeruile.

כִּסֵּא † Illa quæ hic & in aliis claßibus non oppoſitā habent vocem, primitiuæ ſunt ſpeciei.

קַנָּא à קָנָא
קַנּוֹא
כִּלֵּא à כָּלָא
כִּלְאַת
שָׁוְא
חֵטְא à חָטָא
חַטָּאת

Quieſcentia לָמֶד הֵא.

In nominibus quieſcentibus lamed he quæ in ה fœmininum deſinunt, ne fiat concurſus duarū ſimilium literarum (gutturalium pręſertim) & hiatus ſeu cacophonia, euaneſcit ה thematis tertia, propter fœmininum ה ſuperadditū, nam ex vera grammatica proportione dicendum eſſet שְׁנִהָה vel שָׁנְהָה, pro שָׁנָה annus מִצְוָהָה vel מִצְוָהָה, pro מִצְוָה præceptum & ſic de ſimilibus. Siquidē quæ habent ה radicale, ſiue natiuū expreſſum, illud præcedit ∵, vel ‥ ſub ſecūda

שָׁנָה † † Habentia duplex ⌅ ſimilia ſunt verbo à quo deriuat.

קָצָה à קָצֶה
רֵעֶה à רָעָה
הָנֶה à הָנָה·
מַרְאֶה à רָאָה
מַרְאָה
מַעֲטֶה à עָטָה
תִּקְוָה à קָוָה
מִקְנֶה à קָנָה
מִקְנָה
תְּלָאָה à לָאָה
אַרְבֶּה
הַרְבֵּה
מַרְבִּית à רָבָה

na-

natiua litera.

Sunt etiam multa quæ adminiculo literarum הָאֶמַנְתִּי præpoſitarũ formantur. Alia etiam multa modò præpoſitis, modò poſtpoſitis, aut vtrobique ſignatis huiuſmodi aduẽtitiis literis formantur: vt in hac ſerie videre licet. Ex quibus tamen quæ habent, vel ן, vel ת aduentitias literas in fine: ante ipſum ן, vel ת, habent vel ו, vel י quieſcẽs, aut mobile, pro ה tertia natiua litera ſubſtitutum: Duobus tamen quæ hîc enumero exceptis quæ ante ת aſcititium nihil habent pro ה ſubſtitutum. Vnum inſuper videtur in quo ante ן aduentitiũ neque ו videtur pro ipſo ה poſitum.

Duo quoque vidẽtur habere נ à fronte cum ſeua.

9 ה *Paragogicum & nõ fœmin.*

Quædam ſunt quę duas primas duntaxat expreſſas habent literas, nullis ה tertiæ literæ ſuppreſſæ relictis veſtigiis. Quædam pro ה habẽt י mobile, cuius gremio ad ſcripture ornatum, ne duplex י concurrat, daghes inſcribitur, in quo

תַּרְבִּית	
תַּרְבּוּת	
תַּרְמַת	à רָמָה
גָּלוּת	à גָּלָה
נָאָה	
נָאוֹת	à נָאָה
נָאוֹן	
שׁוֹקֶת	à שָׁקָה
צָפֶת	à צָפָה
חָמוֹת	
פִּרְיוֹם	
פִּרְיוֹן	à פָּרָה
פְּרוּת	
הֵרוֹן	à הָרָה
הֵרָיוֹן	
עֶלְיוֹן	à עָלָה
עִנְיָן	à עָנָה
עָוֹן	à עָוָה
בִּזָּיוֹן	à בָּזָה
נִבְזֶה	
נִכְאֶה	à כָּאָה
אֶתְנָה	à תָּנָה
אֶתְנַן	
9 מַעֲלָה	à עָלָה
מַעַל	
שׁוֹאָה	à שָׁאָה
מְשׁוֹאָה	
אָב	à אָבָה
בֵּן	à בָּנָה
אָחוּ	

abſor-

absorbetur י index & comes hiric magni literæ secundæ radicalis, & אֲנִיָּה, pro אֲנִיַּת dicitur. sic de similibus. Alia prætereà sunt, quæ nulla adhibita aductitia litera ex אֶהֱוִי permutatione, י otiosum, vel mobile, vel coalescens præcedēti syllabæ, vel ו consonum, in fine pro ה obtinent.

צַו	à צָוָה
תְּאֲנָת	à אָנָה
אַלְיָה	à אָלָה
אַרְיֵת	à אָרָה
עֶרְוָת	à עָרָה
הֶמְיָה	à הָמָה
מֶּה	
צִוָּת	
תַּאֲנִיָּה	
אֲנִיַּת	à אָנָה
אֲנִיָּה	
כְּוִיָּה	à כָּוָה
קָלִי	à קָלָה
חֳלִי	à חָלָה
חַוַּת	à חָוָה
תֹּהוּ	
חֲרִי	à חָרָה
נְהִי	
נְהִי	à נָהָה
נֶי	
חֲצִי	à חָצָה
קֶרֶת	
קְרִי	à קָרָה
מִרְיָה	
שָׁלֵו	
שַׁל	
שַׁלְוָת	à שָׁלָה
שְׁלִיו	
שַׁלְוָה	
תְּאוֹ	à תָּאָה

בְּכִית à בָּכָה
דְּוַי à דָּוָה
שִׁקּוּי à שָׁקָה
רַוָּח
דְּיוֹ
פְּתַיּוֹת à פָּתָה
כְּסוּי à כָּסָה

Possunt etiam alia nonnulla huius ordinis primitiuæ esse speciei.

Duplicantia עַיִן.

Cùm in fine dictionis nūquam inscribi possit daghes nisi rarò literæ alicui ex בְּגַדְכְּפַת habenti motionem aliquam, vel saltem seua, multa duplicantium עַיִן nomina sunt, quæ cùm duntaxat duas radicales expressas habeant literas, non videntur à quiescentibus עַיִן differre: nisi (vt fit in verbis) illis in fine addatur litera vel syllaba: tūc enim daghes alterius similis literæ defectum supplens, in tertia thematis eluceſsit. vt, קֵן, in plurali habet קִנִּים: Cum pronomine inseparabili קִנּוֹ nidus eius. Cum ה fœ. expresso daghes dicitur, סֻכָּה. Prętereà quæ מ præfixum habent, similiter in singulari statu absoluto siue in sui positione à quiescentibus עַיִן non differre vidētur. At ve-

מַר
מָרָה à מָרַר
מָרָא
תָּם
תּוֹם
תַּמָּה à תָּמַם
תֻּמָּה
מְתֹם.
תְּחִנָּה
חֵן à חָנַן
חִנָּם
תְּמִלָּה à מִלֵּל
מָעוֹז à עָזַז
מָגֵן
מְגִנָּה à גָּנַן
מְקֵרָה
מְקֵרָה à קָרַר
מָסָךְ
מוּסָךְ à סָכַךְ

מֵסַב	à סָבַב
סִבָּה	
נְסִבָּה	
מוֹרָה	à רָרַר vel יָרַר
מוֹרֶךְ	à רָכַךְ
מֵשֶׁק	à שָׁקַק
מֶכֶס	à כָּסַס
מִכְסַת	
תֶּמֶס	à מָסַס

rò cum inſeparato pronomine cōpoſita, vel ſi è ſingulari numero in pluralem varientur, mutant quieſcētia Aiin ־ ſub מ in ſeua: Hec verò illud ſemper inuariatum ſeruāt. vt, מָקוֹם locus, quod eſt ex quieſcentibus aiin, cum pronomine inſeparato habet מְקוֹמוֹ locus eius, in plurali מְקוֹמִים. מָגֵן verò, quod eſt huius ordinis, cum inſeparato pronomine מָגִנִּי clypeus meus, in plurali מָגִנִּים. Quod cum ſui ſimilibus ſemper ־ ſub מ ſtatum & permanēs habet. Dictio מִכְסַת, ne erres, non à כָּסָה deriuatur. Nam tunc habet non ה fœmin. ſed ה radicale expreſſum, quod præcedit ִ ſic, מִכְסָה.

Aliud etiā adhuc poteſt eſſe diſcrimē, quòd quieſcētia Aiin in ſecunda ſyllaba habeant holē, hæc verò plurimùm ־. Pauca prēthereà ſunt, quorum etiā ſuprà in quieſcentibus Pe י memini, quę מ ſequente ו accipiūt, vt illa ſolent: quare animaduertere diligenter, ea fideliter memoriæ comendans. Vnum etiam huc adduxi, puta מֵשֶׁק, ſub מ addititio habens ־ ſequente daghes in prima radicis, quod defectiua Pe nun imitatur, vel potiùs in quo daghes defectum literę ſecūdæ ſequentis indicat, ſicut in quibuſdam verbis contra munus ſuum, vt in Cal duplicantium עַיִן iam diximus: alterum quoque propoſui nēpe מִכְסַת numerus quod non niſi in regimine inuenitur ſic מִכְסַת, quod quanuis ה fœmininum habeat, non in tertia, pro ſecunda ſupplenda recipit daghes. Aliud poſtremò inueni-

omnes imbecillitate fragilitatéque humana quanuis fortaſſis non expreſſerimus) tibi ita ſtrauimus iter, vt ex illorum collatione cętera omnia nomina,quç tibi diligenti & attento occurrent, intelligas: quoniam verè dixit ille תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד Præſta ſapienti & ſapiet adhuc. Prouerb. 9. Vulgò quoque apud Hebręos dicitur. הַמֵּבִין יוּכַל לְהוֹצִיא דָבָר מִתּוֹךְ דָבָר Intelligens ex alio in aliud incidit: Et ad verbum reddes: intelligens poterit exire facere rem, de medio rei.

De מִלַּת־הַטַּעַם de dictione guſtus, ſiue de מִלַּת־הָעִנְיָן de dictione conſignificantiua, tertia orationis parte.

Iam duabus abſolutis partibus orationis, paucis tertiam, in qua quidē diligenter attendenti non multùm eſt negotii, perſtringam. Hac grammatici Hebræorum(vt iam ſupra dictum eſt,)complecti ſolent articulum, pronomen, aduerbium, coniunctionem, præpoſitionem & interiectionem. Sed cùm tot omnino ſint aduerbiorum & interiectionum ſignificationes, præpoſitionum genera quot apud Latinos, præterea cùm nulla habenti lexicon in his ſit difficultas, quæ de articulis duntaxat & pronominibus dicenda videbuntur, perſequemur.

De articulis.

Articuli, ſiue voculæ vnius ſyllabæ, quibus docetur quomodo vtendum ſit nominibus, cùm illa ſint Hebræis indeclinabilia & a prima ſui poſitione non varientur & cadant, ſunt tantùm tres apud illos omnis generis & numeri.

ה,quod effertur per ־ fequente daghes,fi fequens litera fuerit illius capax, nam alioqui plurimùm habet fub fe ־ָ, vt cùm de officio feruilium literarum feptem præfertim loquemur, videre latiùs licebit, nominatiuo, genitiuo, vocatiuo etiam, confiderato filo orationis nonnunquam inferuit.

ל, datiuum indicat & habet propriè feua, quod tamen, quando fequens litera affecta eft altero feua, mutatur in hiric, ne feua fequens legatur & concurfus fiat duplicis feua in principio dictionis contra canones grammatices. Cæterùm vbi à nonnullis ל genitiui cafus creditur effe articulus, eft quidem articulus non genitiui, fed datiui, pofiti pro accufatiuo, vel pro ablatiuo cum accommodis præpofitionibus vt מִזְמוֹר לְדָוִד Cantio Dauidi.i.per dauidem, vel propter dauidem, vel à dauide compofita. Sic enim reddi debet ל in huiufmodi pfalmis & aliàs, confiderata fententia & orationis filo, vt mecum doctiores Hebræi fentiunt.

את ,אֵת, accufatiui cafus eft articulus, qui aliquando feorfum, fiue feparat⁹ à dictione cuius cafum indicat, fcribitur, aliquando verò in compofitione inuenitur. vt, אֶתְכֶם vos: alij duo verò nempe ה & ל, nufquam nifi cōpofiti cum dictione cuius cafum demonftrāt, reperiuntur. Huius propria motio eft ּּ, quod quando fequēti dictioni iungitur per virgulam Maccaph, quam Græci ὑφὲν vocant, vel quando cum pronomine, vt hîc vides, componitur, in ∵ commutatur.

Crebrò etiam cum pronominibus cōpofitus mutat ּּ in ו, ita vt dicere liceat non אֵתִי, fed אוֹתִי me. nō

אַתְךָ, sed אוֹתְךָ te.&c. Articuli Hebræorum porrò nõ ſolent eſſe conſpicui & expreſſi, niſi potiſſimũ quando ex illorum abſentia poſſet oriri difficultas, vel contentio aliqua.

De pronomine.

Accidentia pronominis quæ ſunt genus, numerus, perſona, figura, caſus & declinatio, exempla ſequentia te ſatis docebunt.

Primùm tamen notandum ex Hebræorum pronominibus alia ſeparata dici, quòd in oratione ſepatim reperiantur, alia inſeparata, quòd ſemper cum aliqua orationis parte componantur: affixa etiam appellata ſunt pronomina, quòd ita fini dictionũ ſemper affigantur, vt cum illis vna videatur eſſe dictio.

REGVLA.

Pronomina ſeparata, ſiue integra nunquam niſi nominatiui, vel vocatiui caſus reperiuntur. Illa hîc ſubſcripta vide.

Numerus pluralis.			Numerus ſingularis.			
Prima,	Secunda,	Tertia perſona.	Prima,	Secunda,	Tertia perſona.	
	vos	illi		tu	ille	
	אַתֶּם	הֵם		אַתָּה	הוּא	*Maſculina.*
nos			ego			
אֲנַחְנוּ			אֲנִי			*Communia.*
	vos	illæ		tu	illa	
	אַתֶּן	הֵן		אַתְּ	הִיא	*Fœminina.*

Obliqui caſus, ſiue voces pronominum à prima ſui poſitione variantes & cadẽtes, vt videbis, ex inſeparatis fiunt pronominibus & cognoſcuntur ex articulis, vel præpoſitionibus quibuſcum componuntur.

Pro-

Pronomina inseparata, quæ & affixa, à situ suo dicuntur.

	Numerus pluralis.			Numerus singularis.		
	Prima,	Secunda,	Tertia persona.	Prima,	Secunda,	Tertia persona.
Masculina.		כֶּם	הֶם,ם		ךָ ,כָה	נוּ,הוּ,ו,ו,הִי
Communia.	נוּ			נִי, י		
Fœminina.		כֶן ,כֶנָה	הֶן,ן ,נָה		ךְ	נָה, הָ, ה

Hæc inseparata pronomina nihil aliud certè sunt quàm breuitatis linguæ causa, post positiuæ, siue subiunctæ dictionibus quibusuis literæ, vel syllabæ ex integris separatis deductæ. Quare non indecenter corrupta, siue mutila & quasi decurtata pronomina vocari possunt. Siquidem ex integro אֲנִי ego, factũ est נִי & prætereà magis concisè י. Ex eius plurali regulari quod est אָנוּ, vel immixtis ח & נ per Epenthesin אֲנַחְנוּ, siue נַחְנוּ nos, fit corruptè נוּ. Ex pronomine tertiæ personę separato הוּא ille oritur הוּ, vt פְּקָדָהוּ visitauit illum vir. & cõtractiùs ו. vt, דְּבָרוֹ verbũ eius, דְּבָרָיו verba eius. Huiusmodi tertiæ personæ pronomini interdũ accedit נ, vnde pro הוּ, נְהוּ, cuius ה etiã ad euphoniã plurimùm tollitur de medio, & ob id daghes est in complexu ipsius נ sic, נוּ. vt, אֶפְקְדֶנּוּ visitabo illũ, pro אֶפְקְדֶנְהוּ expresso ה. Ierem. 5. tamen eodẽ versu bis sic legitur. יַעַבְרֻנְהוּ præteribit illũ, & יַעַבְרֻנְהוּ præteribunt illum, pro יַעַבְרֶנּוּ, vt satis liquet ex ∵ quod solet præcedere נו. Nam si non additum esset נ, dicendum esset יַעַבְרֵהוּ, cùm הו soleat præcedere in ·· futuro cum affixis. Quam in huiusmodi expressionem ה ita factam esse ait Kimhius in Miclol ad euphoniam, vt asperitas pronũtiationis propter daghes, si esset expressum in

in נ tolleretur. Plura vide exempla apud illum, etiam pronominis fœminini נְהָה pro, נָה, in affixione pronominis inſeparati cum voce אֶפְקֹר.

Plurale eſt הֵם illi, & magis contractè ם. Cui quãdoqne per paragogẽ additur ו. vt מוֹ, quod plurimùm in vſu non eſt, niſi in datiuo caſu cum ל iunctum. vt, לָמוֹ illi, vel illis: nam cùm, vt in Miclol dixit kimhius, videatur compoſitũ ex ם pronomine plurali, & ו ſingulari etiam pronomine, vel ſingularis, vel pluralis numeri, conſiderato ſenſu eſſe poteſt. Re vera tamẽ, ſæpius in plurali quàm ſingulari reperitur & ſemper accentum habet in penultima, dictio, ſiue nomen, ſiue verbum fuerit, cum qua componitur vt חֶלְבָּמוֹ adeps eorum Pſal. 17. שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ pone eos principes eorum Pſal. 83. וְאָכָלָמוֹ. Abſumet eos Pſal. 78. Similiter ex fœminino הִיא illa, fit הָ, conciſius ה: & aſcito נ, eodem modo quo in maſculino, pro נְהָה, נָה. In plurali eſt הֵן illæ, vel ſuccinctè ן: cum paragoge ה etiã quãdoque legitur נה vt עַד־בֹּאֲנָה vſque ad intraſſe illas .i. donec intraſſent illæ Ruth. 1. bis & alias, pro בֹּאָן.

Quandoque, vt obiter dicã, inuenitur ה quieſcens, pro ה, vt וּשְׂעָרָה & capillus eius Leuit. 13. pro וּשְׂעָרָהּ. Sic alias inueniri ſolet etiam cum ל, vt לָה illi Ruth. 2. pro לָהּ. Inuenitur quoque ה non pronomen, ſed ad vocalitatem duntaxat poſitum כְּבִכּוּרָה ſicut primitiuũ Eſaiæ. 28. pro כְּבִכּוּרָהּ.

Obſeruandum obiter הֵם illi, & הֵן illæ & ſeorſum & in compoſitione, ſed mutato in compoſitione ·· in ·:, tanquam inſeparata interdum inueniri.

אַתָּה tu maſculini generis, & אַתְּ tu fœmin. generis

pro-

pronomen secundæ personæ, ab אֲנִי deriuatur adhibito ת indice litera secundæ personæ (sicut index illius est in verbis) & inscripto daghes eius meditullio in supplementum defectus נ sui primitiui אֲנִי, ne dicamus אַנְתָּה, sed אַתָּה breuitatis & vocalitatis gratia.

Ex hoc manat inseparatum secundæ personæ masculinũ ךָ, & fœmi. ךְ. Ex eius plurali mascul. אַתֶּם vos, deriuatur כֶּם eiusdem generis, numeri & personæ: sic ex fœminæo אַתֶּן vos, כֶן. Sed mutatur ת in ך, ne confusio & ambiguitas oriatur inter pronomina secundæ personæ & syllabas תֶּן, & תֶם, secundæ personæ præteriti indicatiuas: verbi causa, cùm legeremus פָּקַדְתָּ (in qua persona nonnunquã exprimitur ה sic, פָּקַדְתָּה, quod post ָ in huiusmodi sæpius latet,) & פָּקַדְתְּ, ambiguum esset an תָּ inseparatũ esset pronomẽ ab אַתָּה tu, vel index syllaba secũdę personæ singularis masc. præteriti, vel an תְּ, ab אַתְּ tu, fœminæo pronomine esset, vel indicatiuum secundæ personæ sing. fœmin. præteriti. Similiter in plurali פְּקַדְתֶּם, פְּקַדְתֶּן, esset ambiguum, an תֶם & תֶן pronomina essent corrupta ab אַתֶּם, vel אַתֶּן, an syllabæ formatiuæ secundæ personæ præteriti. Pro אַתָּה igitur ponitur ךָ, & cum ה actu in ָ, כָה, dicemúsque פְּקָדְךָ, vel פְּקָדְכָה, visitauit te virum. Pro אַתְּ, ךְ, vel כִי cũ iod quater. 2. Reg. 4. vel כִּי Psal. 103. & alias vt פְּקָדֵךְ, vel פְּקָדְכִי vel פְּקָדְכִי visitauit te, fœminam. Pro אַתֶּם, כֶם. vt, פְּקָדְכֶם visitauit vos viros. pro אַתֶּן, כֶן & cum paragoge ה quandoque legitur כֶנָה. vt, פְּקָדְכֶן visitauit vos mulieres, כְּתוֹעֲבֹתֵיכֶנָה secundum abominationem vestram Ezechiel. 23. Legitur porrò הִי pro ו corrupto pronomine Caldæorum

more תַּגְמוּלְהִי retributiones eius Psal. 116. pro תַּגְמוּלָיו.

Annotatio.

Quia dictum est separata, siue integra pronomina tantùm esse nominatiui, vel vocatiui casus & obliquos ex inseparatis cōpositis cum articulis, vel præpositionibus fieri: notabis ob id, ne sequentia exempla declinationis pronominum, quòd genitiuum casum non habeant, te conturbent, inseparata pronomina nunquam nisi cum nominibus composita esse genitiui casus. Quandoquidem casus illi qui à fronte habent relatiuum שֶׁ, quanuis Passim, sed ineptè, à grāmaticis nonnullis genitiui casus esse tradantur, sunt potiùs periphrases ad possessionem significandam: vt, בֶּגֶד שֶׁלִּי, vestis quæ mihi (est): pro vestis mea. בְּגָדִים שֶׁלָּכֶם vestes quæ vobis (sunt.) pro, vestes vestræ. &c.

Omnia inseparata, siue affixa pronomina cum nominibus cōposita, ad verbum reddi debent per genitiuum casum.

Pronominis tertiæ personæ generis masculini numerus singularis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illo.	illum	illi	ille
מִמֶּנּוּ*	אוֹתוֹ	לוֹ	הוּא

** Epenthesis siue interpositio ם ad ornatū, in quo est daghes supplens defectum ן particulæ מִן, quia duplex daghes in נ sequenti locū habere non posset.*

Numerus pluralis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illis	illos	illis	illi
מֵהֶם	אוֹתָם & אֶתְהֶם	לָהֶם & לָמוֹ	הֵם & הֵמָּה

Pronominis tertiæ personæ fœminini generis numerus singularis.

Ablatiuus,	Accusatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illa.	illam	illi	illa
מִמֶּנָּה	אוֹתָהּ	לָהּ	הִיא

Numerus pluralis.

Nomi-

Ablatiuus,	Accuſatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
ab illis.	illas	illis	illæ
מֵהֶן	אוֹתָן & אֶתְהֶן	לָהֶן	הֵן & הֵנָּה

Pronominis ſecundæ perſonę maſculini generis nnmerus ſingularis.

Ablat.	Vocat.	Accuſat.	Dat.	Nominat.
à te.	ô tu	te	tibi	tu
מִמְּךָ	אַתָּה	אוֹתְךָ & אוֹתְכָה	לְךָ & לְכָה	אַתָּה

Numerus pluralis.

Ablat.	Vocat.	Accuſat.	Dat.	Nominat.
à vobis.	ô vos	vos	vobis	vos
מִמְּכֶם & מִכֶּם	אַתֶּם	אֶתְכֶם	לָכֶם	אַתֶּם

Pronominis ſecundæ perſonæ fœminini generis numerus ſingularis.

Ablat.	Vocat.	Accuſat.	Dat.	Nominat.
à te.	ô tu	te	tibi	tu
מִמֵּךְ & מִמֵּךְ	אַתְּ	אוֹתָךְ	לָךְ	אַתְּ

Numerus pluralis.

Ablat.	Vocat.	Accuſat.	Dat.	Nominat.
à vobis.	ô vos	vos	vobis	vos
מִכֶּן	אַתֵּן	אֶתְכֶן	לָכֵן & לָכֵנָה	אַתֵּן & אַתֵּנָה

Pronominis primæ perſonæ vtriuſque generis numerus ſingularis

Ablatiuus,	Accuſatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
à me.	me	mihi	Ego
מִמֶּנִּי & מֶנִּי	אוֹתִי	לִי	אֲנִי & אָנֹכִי

Numerus pluralis.

Ablatiuus,	Accuſatiuus,	Datiuus,	Nominatiuus.
nobis.	nos	nobis	nos
מִמֶּנּוּ	אוֹתָנוּ	לָנוּ	אָנוּ, vel אֲנַחְנוּ, vel נַחְנוּ

Sunt præterea aliæ quædam voces, quibus in numero singulari duntaxat, pro pronominibus demonstratiuis vtuntur. ut, זֶה hic, iste, ille, masculini generis, זֹאת, זוֹ, זֹה, hęc, ista, illa, gen. fœm. & זוּ, vtriusq; generis.

Sumuntur etiam sæpenumero pronomina ista demonstratiua ex orationis filo, pro relatiuis.

In plurali autem pro vtriusque generis pronomine demonstratiuo habent אֵל hi, isti, illi, vel hæ istæ, illę. Cui in fine aliquando, vt suprà in obliquis quorundam pronominũ, ad euphoniam & scripturæ decorum additur ה & daghes in ל sic, אֵלֶּה.

Est illis etiam אֲשֶׁר relatiuum vtriusque generis & numeri & שֶׁ, corruptè ab illo deriuatum eiusdem significationis, quod daghes sequitur in prima litera dictionis, cum qua cõponitur, si illius fuerit capax.

Sæpenumero autem apud Hebræos, quemadmodum etiam apud Caldæos, ponitur antecedens pro relatiuo, vt obseruatum à nobis comperies in cap. 6. Targumi in Hoseam prophetam & sæpe aliàs.

Potest adhuc etiam vtrunque relatiuũ nonnunquam esse rationalis coniunctio, aut temporis aduerbium pro sensus commoditate.

Interrogatiua sunt מִי, de homine duntaxat. vt, מִי אַתָּה בְּנִי quis tu fili mi? Gen. 27. מָה. & מֶה de quacunque alia re, homine excepto. vt, מָה אַתֶּם quid vos? (censetis faciendum,) Iudic. 18. מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ. quis (est) habitus viri? 2. Reg. 1. &c.

Quando post hæc interrogatiua sequitur alterum relatiuorum expressum, vel subintelligendum, non interrogatiuè, sed indefinitè per is, ea, id, vertenda

sunt

ſunt. Quod crebrò & in bibliis & præſertim Hebræorum commentariis occurrit.

Quæ motiones ex frequentiori vſu ſint mutationi obnoxiæ & vnde oriatur illarum permutatio.

Motiones vocales mutabiles ſũt potiſſimùm quatuor ָ, ֵ ,ֶ ,& holem quæ quatuor de cauſis vocalitatis gratia mutantur.

Prima eſt סְמִיכוּת (à סָמַךְ coniunxit,) in eſt ſyntaxis ſiue regimen, quando nomẽ regit genitiuum caſum. vt, מְשַׁל קַדְמוֹנִי prouerbium antiquitatis, ſiue antiqui (viri.) In מִכְּרֶת porrò, (à מָכַר dedit,) id eſt, in ſtatu dictionis abſoluto, ſiue in prima ſui poſitione, dicendum cum ָ ָ, מָשָׁל prouerbium.

Præterea hic notãdum apud Hebræos nomen regens genitiuum pati mutationem, non autem, vt fit apud Latinos, genitiuũ, qui regitur. Nam cùm apud illos dicis liber Petri, liber dictio regẽs nõ mutat vultum, ſed dictio recta Petri à nominatiuo in genitiuũ.

Secunda eſt כִּנּוּי occultatiuus (à כָּנָה occultauit, quòd lateant in pronomine nomina propria,) id eſt, pronomen inſeparatum, ſiue pronominis inſeparabilis ſubiunctio. vt, מְשָׁלוֹ prouerbium illius, מְשָׁלְךָ prouerbium tis, (Latinè tuum) מְשָׁלִי prouerbiũ mis, (meum) vbi vides, ָ literæ מ in ſeua commutatum propter affixi, ſiue pronominis inſeparabilis ſubiunctionem. Eſt porrò hic obiter obſeruandum corrupta pronomina, ſiue affixa nõ componi cum gentilibus, vel cum propriis nominibus.

Tertia eſt רִבּוּי (à רָבַב multiplicauit) pluralis numerus, id eſt, quando formatur numerus pluralis à ſingula-

gulari. vt à מָשָׁל in plurali dicitur מְשָׁלִים prouerbia.

Eadem eſt de numero duali ratio, vt à שָׂפָה labiũ, שְׂפָתַיִם duo labia.

Quarta eſt נְקֵבִיּוּת (à נְקֵבָה fœmina,) id eſt, fœmineum genus, ſiue formatio generis fœminini à maſculino, vt à יָקָר inclitus, fit יְקָרָה inclita.

Regula.

Subinde notandum affixa pronomina nominibus ſubiuncta poſſeſſionem ſignificare: hoc eſt, rem ipſam per nomẽ expreſſam eſſe in eius poſſeſſione, vel authoritate, quem affixum indicat. vt, בִּגְדוֹ veſtis illius, מְשָׁלוֹ prouerbium illius, &c. Referũtur illa quoque nominibus iuncta aliquando ad agentẽ, aliquando verò ad patientem, vt apertè liquet ex capitis. 1. Naümi verſu. *13.* propediem enim frangam מֹטֵהוּ .i. iugum illius à te, וּמוֹסְרֹתַיִךְ .i. & vincula tua: vbi הו relatiuum eſt ad agentem. i. ad iniquum Aſſyrium premẽtem & affligẽtem populum Dei, ךְ verò refert patientem, puta populum Dei oppreſſum. In commẽt. in illum Naümi locum profert adhuc Kimius exempla ex Eſa. *56.* & ex.i. Regum. *9.*

De ָ primæ ſyllabæ.

Camets ſub prima litera nominis, quæcunque exurgat mutationis cauſa & quæcunque fuerit in ſecũda ſyllaba motio, mutatur in ſeua.

De ָ alterius ſyllabæ.

Camets ſecundę nominis literæ ſubſcriptũ, quando nomen ſingulare regit genitiuum caſum, vel quãdo componitur cum altero affixorum .כֶם,כֶן, mutatur in ַ. Quando verò nomen plurale regit geniti-

uum

uum casum, vel cum pronominibus הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, cõponitur, permutatur in seua. Alias autem stata & permanens motio est.

Aliquãdo tamen, sed rarò, vsuuenit vt ָ secundę syllabæ in regimine singulari nõ in ַ, sed in ֵ, vel etiam in ֶ ꝓpter Maccaph cõuertatur. Et suges חֲלֵב גּוֹיִם lac gẽtium Esa. 60. pro חֲלַב, cũ Maccaph autẽ וּלְבֶן־שִׁנַּיִם & albus dentiũ, pro, albus dentibus Genes. 49. pro וּלְבַן, iuxta istam generalem regulam & communem grammaticam proportionem.

Exemplum:

*Quia hoc nomen singularis numeri regit genitiuũ casum, secundùm præscriptos canones mutatur ָ vtriusque syllabæ.

† Quòd ה pro ו corrupto pronomine ex uicaria literarũ אהוי permutatione substituatur, iam obseruatũ vidisti in margine in fut. Cal verborũ duplicãtiũ Aiin.

Participiũ apud Heb. transit in nomen, quando regit genitiuum casum quemadmodum apud latinos, apud quos dicitur amans vini & amans vinum.

Regula.

Omne nomen & participium masculinum numeri pluralis regens genitiuum, vel cum affixis compositũ, per Apocopen abiicit ם status absoluti, remanente tamen pro indice numeri plu-

Numerus singularis.

מָשָׁל

Regimen * מְשַׁל קַדְמֹנִי

מְשָׁלוֹ vel מְשָׁלֵהּ

† מְשָׁלֹה

מְשָׁלְךָ vel מְשָׁלֵךְ

מְשָׁלֶךָ

מְשָׁלִי

מְשָׁלָם מְשָׁלָן

מְשַׁלְכֶם מְשַׁלְכֶן

מְשָׁלֵנוּ

Numerus pluralis.

מְשָׁלִים

Regimen. מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה

מְשָׁלָיו מְשָׁלֶיהָ

מְשָׁלֶיךָ מְשָׁלַיִךְ

מְשָׁלַי

מִשְׁלֵיהֶם מִשְׁלֵיהֶן

מִשְׁלֵיכֶם מִשְׁלֵיכֶן

ralis

ralis ׳ quiescente, aut semel מְשָׁלֵינוּ mobili per hiric paruum, præterquam cum affigitur ׳ primæ personæ pronomen, tunc enim, ne duplex iod concurrat ׳ pluralis numeri index euanescit & ׳ pronomen habet ante se literam affectam ־ pro signo pluralis numeri. Eadem etiã est de dualibus nominib⁹ ratio ex frequẽtiori vsu. vt, à שָׂפָה labiũ שְׂפָתַיִם duo labia: In regimine שִׂפְתֵי מִרְמָה labia mẽdacij (dolosa.) Psal. 17. cum affixis שְׂפָתָיו labia illius, שְׂפָתֶיךָ labia tua שְׂפָתַי labia mea: & sic cum affixis aliis frequenter.

Non desunt porrò, quæ retinentia literas ים vidẽtur regere genitiuum, cùm tamen per Kimhium in illis, vt præmoneatur tyro, dictio regens supplenda sit hoc modo, אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן quatuor ordines (supple טוּרֵי i. ordinum) lapidis: pro, lapidum Exo. 28. sic סִיגִים כֶּסֶף sordes (supple סִיגֵי i. sordium) argenti. Ezec. 22. Sic etiam in dualibus fit vt, מַיִם בִּרְכַּיִם aquæ (supple מֵי aquarum) genuum Ezechiel. 47. Per eundem quoque Kimhium in huiusmodi nihil supplendum est, vt vertere possis: quatuor ordines lapidis: sordes argẽti: aquæ genuũ: sic enim illa cum sui similibus deflectũt à communi & vulgata aliorum norma, qua ם desideratur per Apocopen, vt iam dictum est, in plurali regimine.

Quandoque etiam consequenter & ex ordine duplex regimen exprimitur tam in singulari quam in plurali numero. Et dedit Ioabus אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם numerum supputationis populi. 2. Samuel. 24. dicitur enim in statu absoluto מִפְקָד & מִסְפָּר, per ־ in vltima. In plurali infatuabitur consilium חַכְמֵי יֹעֲצֵי פַרְעֹה sapien-

ſapientum conſiliariorum Pharaonis Eſaiæ.19.in ſtatu abſoluto plurali namque dicitur חֲכָמִים & יֹעֲצִים.

Sæpenumerò etiam accidit,vt talis ם fiat apocope, ſi ſequatur litera aliqua ſeruilis. vt,חוֹסֵי בוֹ ſperantes in illo,Nahum.1.pro חוֹסִים,vel particula aliqua alia,יוֹרְדֵי אֶל־אַבְנֵי־בוֹר deſcendentes ad lapides foueæ. i. in lapideũ ſepulchrũ Eſa. 14. pro יוֹרְדִים. Sic וְהֹלְכֵי עַל־דֶּרֶךְ Et euntes per viam.i. viatores Iudicum 5. pro הֹלְכִים.

Sequẽte etiam pronomine,ſed rariſſimè vt מְשָׁרְתַי אֹתִי miniſtrantes mihi Ierem.33. pro מְשָׁרְתִים. Nonnulla denique vſui tribuenda occurrunt quandoque in ſtatu regiminis pluralis, quæ patiuntur Apocopen ם, vt pręcedentia, tametſi nõ ſequatur ſeruilis litera, aut particula vt חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים feneſtrę Patulæ.3.Reg.6. Et חַלּוֹנָי Ierem. 22. pro חַלּוֹנִים, vbi Iod index pluralis numeri coaleſcit cum præcedente ſyllaba tanquã vocalis in diphthongo, nõ enim otiatur & taciturnum eſt: quod aliis paucis vſu venit.De huiuſmodi porrò varietatibus pluralis numeri maſcul. diffusè tractauit Kimhius in Miclol in lapide vndecimo, vbi loquitur de plurali maſculino ipſius Benoni Cal. Vide theſaurum Sanctis in radice נוב.

In hoc plurali nomine מִשְׁלֵי & ſimilibus regentibus genitiuum caſum, vel compoſitis cum pronominibus כֶן, כֶם, הֶן, הֶם, vtrunque ָ numeri ſingularis abſoluti, in ſeua per regulas præſcriptas conuertitur.

Quòd autem hîc non ſeua ſub prima,ſed hiric cõſpicias, non te conturbet. Siquidem quoties duplex ſeua primis duabus literis dictionis eſt ſubſcribendũ, ſemper conſonantiæ, ſiue vocalitatis gratia,ſeua

quod primæ literæ alioqui ſubſcriberetur, migrat in hiric, vel in ˉ, quãdo prima eſt gutturalis, ne contra grammatices præcepta duplex ſeua concurrat initio dictionis & vtrunque legatur. Vnde non מִמְּלֵי, ſed מִמִּלֵּי, non דְּבְרֵי, ſed דִּבְרֵי, non ab עֲנָוִים manſueti, עֲנְוֵי, ſed עַנְוֵי dicitur, cuius ſingulare eſt עָנָו manſuetus, ab עָנָה humiliauit, ſiue ſe ſubmiſit.

Annotatio.

Obſerua diligenter in hoc nomine מֶמֶל tanquam in archetypo, quibuſnam motionibus affecta fuerit tertia thematis litera accedentibus inſeparatis pronominibus: Iiſdem enim motionibus in omnibus aliis nominibus afficietur illa.

De ∵ primæ ſyllabæ.

Segol primæ ſyllabæ, quæcunque acceſſerit mutationis cauſa, conuertetur in ſeua.

De ∵ ſecundæ ſyllabæ.

Segol ſecundæ ſyllabæ, ſemper mutatur in ſeua, præterquam in nomine plurali abſoluto, in quo & cum quibuſlibet affixis aliis quàm הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, commutatur in ∓.

Regula.

†In nomine ſingulari genitiuũ regente non mutantur motiones niſi ∓ & ··, quod quidem ·· habeat ∓, vel ante ſe, vel poſt ſe.

Hîc vbique eſt hiric pro ſeua, propter alterum ſeua ſequens, in quod mutatum eſt

Exemplum:

Numerus ſingularis.

בֶּגֶד

Regimen בֶּגֶד כֵּיפָא † • *Veſtis Petri.

בִּגְדָהּ	בִּגְדוֹ
בִּגְדֵךְ	בִּגְדְךָ
	בִּגְדִי
בִּגְדָן	בִּגְדָם
בִּגְדְכֶן	בִּגְדְכֶם

est ·.· secundæ syllabæ per suam regulam. בִּגְדֵנוּ

Numerus pluralis.

בְּגָדִים

† Vestes purpuræ. Regimen † בִּגְדֵי אַרְגָּמָן

בִּגְדֵיהֶן	בִּגְדֵיהֶם	בְּגָדֶיהָ	בְּגָדָיו
בִּגְדֵיכֶן	בִּגְדֵיכֶם	בְּגָדַיִךְ	בְּגָדֶיךָ
	בְּגָדֵינוּ		בְּגָדַי

Exemplum, quomodo mutetur ·.· in –, quòd illæ sint motiones commutabiles vicaria substitutione.

Numerus singularis.

מֶלֶךְ

* Rex Galliæ. Regimen * מֶלֶךְ צָרְפַת

Quia ·.· & – motiones sūt inter se commutabiles, in his duobus exemplis & similibus vocalitatis gratia (ne seua sequens in quod mutatum est ·.· secūdæ syllabæ, fiat mobile) vsu fit, vt ·.· primæ syllabæ hîc, nō in seua, vel in –: sub gutturali exempli sequentis, sed in – commutetur & sequatur seua quiescens.

מַלְכָּהּ	מַלְכּוֹ
מַלְכֵּךְ	מַלְכְּךָ
	מַלְכִּי
מַלְכָּן	מַלְכָּם
מַלְכְּכֶן	מַלְכְּכֶם
	מַלְכֵּנוּ

Numerus pluralis.

* Reges terræ. מְלָכִים

מַלְכֵיהֶן	מַלְכֵיהֶם	Regimen	† מַלְכֵי אֶרֶץ
מַלְכֵיכֶן	מַלְכֵיכֶם	מְלָכֶיהָ	מְלָכָיו
	מְלָכֵינוּ	מְלָכַיִךְ	מְלָכֶיךָ
			מְלָכַי

Exemplum quomodo ·.· in – & non in –: sub litera gutturali, mutetur propter seua sequens, in

quod per ſuum canonem mutatum
eſt ∵ ſecundæ ſyllabæ.

Numerus ſingularis.

			עֶבֶר
•Seruus ſeruorum.		Regimen	• עֶבֶר עֲבָדִים
עַבְדָּן	עַבְדָּם	עַבְדָּהּ	עַבְדּוֹ
עַבְדְּכֶן	עַבְדְּכֶם	עַבְדֵּךְ	עַבְדְּךָ
	עַבְדֵּנוּ		עַבְדִּי

Numerus pluralis.

	עַבְדֵי		עֲבָדִים
עַבְדֵיהֶן	עַבְדֵיהֶם	Regimen	עַבְדֵי יְהֹוָה
עַבְדֵיכֶן	עַבְדֵיכֶם	עֲבָדֶיהָ	עֲבָדָיו
	עֲבָדֵינוּ	עֲבָדַיִךְ	עֲבָדֶיךָ

Exemplum mutationis – ſubſtituti pro ∵ ſecundæ ſyllabæ.

Numerus ſingularis.

		זֶרַע
* Semen agri.	Regimen	* זֶרַע שָׂדֶה
Regula.	זַרְעָהּ	זַרְעוֹ
	זַרְעֵךְ	זַרְעֲךָ
		זַרְעִי
	זַרְעָן	זַרְעָם
	זַרְעֲכֶן	זַרְעֲכֶם
		זַרְעֵנוּ

Nomina quorum thematis tertia eſt ה, aut ע, pro ∵ habent ſub ſecunda –.

Quorum autem ה, aut ע eſt ſecunda, in vtraque ſyllaba paucis exceptis, de quorum numero ſunt לֶחֶם panis, רֶחֶם vulua, pro ∵ ∵ habent – –, quod perinde ac ſi eſſet ∵ mutatur, vt ſequens exemplum docebit.

Numerns pluralis.

	זְרָעִים
Regimen	זַרְעֵי אֶרֶץ
זְרָעֶיהָ	זְרָעָיו
זְרָעַיִךְ	זְרָעֶיךָ
	זְרָעַי

Vnde

Vnde in huiuſmodi ſemper accentus, vt in illis quæ duplici efferũtur ∵ , eſt in penultima.

זַרְעֵיהֶם	זַרְעֵיהֶן	
זַרְעֵיכֶם	זַרְעֵיכֶן	
זַרְעֵינוּ		

Siquidem talis – pro ∴ ſubſtitutio, nulla fit alia de cauſa, quàm vt facilior & clarior ſit in iſtis duabus denſis aſpirationibus pronuntiatio. Faciliùs enim & clariùs – quàm ∴ ſub illis proferimus. Non igitur ſcribendum זֶרֶע, ſed זֶרַע. nõ בֶּעֶל, ſed בַּעַל. non פֶּסֶח, ſed פֶּסַח paſcha. non נֶחֶל, ſed נַחַל. &c. Nomina porrò יֶשַׁע ſalus, זֶבַח ſacrificium & nonnulla alia, mutant ∴ non in – vt fit in זֶרַע ſed in Iric vt יִשְׁעוֹ, יִשְׁעָה, זִבְחוֹ, זִבְחָהּ vt in בְּנֵר fit. ∴ enim – & Iric paruum ſunt motiones commutabiles.

Exemplum quomodo propter mediam gutturalem ע, duplex ∵ in duplex – commutetur. Eadem ſit tibi ratio, de his, quorum ſecunda eſt ח, vt eſt נַחַל fluuius, & ſimilia.

Numerus ſingularis.

בַּעַל

Regimen *בַּעַל חֲלֹמוֹת — *Magiſter ſomniorum.

בַּעְלוֹ	בַּעְלָהּ	בַּעְלָם	בַּעְלָן
בַּעְלְךָ	בַּעְלֵךְ	בַּעְלְכֶם	בַּעְלְכֶן
בַּעְלִי		בַּעְלֵנוּ	

Numerus pluralis.

בְּעָלִים

Regimen †בַּעֲלֵי גוֹיִם — † Domini gentium.

בְּעָלָיו	בְּעָלֶיהָ	בַּעֲלֵיהֶם	בַּעֲלֵיהֶן
בְּעָלֶיךָ	בְּעָלַיִךְ	בַּעֲלֵיכֶם	בַּעֲלֵיכֶן
בְּעָלַי		בְּעָלֵינוּ	

Quædam porrò ſunt habentia duplex ַ pro ·.· ·.· propter mediam gutturalem, quæ cum affixis non huius archetypi בַּעַל ſequuntur normam & proportionem, ſed archetypi מֶלֶךְ, de quorum numero ſunt פַּחַד timor, cũ affixis פַּחְדּוֹ &c. טַעַם guſtus cum affixis, טַעְמְךָ טַעְמְכֶן &c.

De ·· primæ ſyllabæ.

Tſeri prioris ſyllabę ſemper mutatur in ſeua modò in ſecunda ſyllaba ſit ָ, vel ·.· . aliàs non mutatur.

Exemplum quando in ſecunda ſyllaba eſt ָ .

Numerus ſingularis.

שֵׁכָר			Vinum vel ſicera.
* + שְׁכַר נִאוֹף	Regimen		* Vinum adulterij.
שְׁכָרוֹ	שְׁכָרָהּ	שִׁכְרָם	שִׁכְרָן
שְׁכָרְךָ	שְׁכָרֵךְ	שְׁכַרְכֶם	שְׁכַרְכֶן
שְׁכָרִי		שְׁכָרֵנוּ	

Numerus pluralis.

שְׁכָרִים		שִׁכְרֵי	
שִׁכְרֵי נְאֻפִים	Regimen	שִׁכְרֵיהֶם	שִׁכְרֵיהֶן
שְׁכָרָיו	שְׁכָרֶיהָ	שִׁכְרֵיכֶם	שִׁכְרֵיכֶן
שְׁכָרֶיךָ	שְׁכָרַיִךְ	שְׁכָרֵינוּ	

Exemplum, quando in ſecunda ſyllaba eſt ·.· .

Numerus ſingularis.

שֵׁבֶט		
* שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ	Regimẽ	* Sceptrum regni tui.
+ שִׁבְטוֹ	שִׁבְטָהּ	*Annotatio.*
שִׁבְטְךָ	שִׁבְטֵךְ	+ Seua in quod mutatum
שִׁבְטִי		eſt ·· primę ſyllabæ, in hiric
שִׁבְטָם	שִׁבְטָן	paruũ conuertitur, eò quòd
שִׁבְטְכֶם	שִׁבְטְכֶן	·.· ſecunda motio commu-

tanda

tanda veniat in alterum ſe- • שִׁבְטֵנוּ
ua per ſuum canonem, legeretur enim duplex ſeua, ſi primum, in quod mutatum eſt ··, remanſiſſet.

Numerus pluralis.

שִׁבְטֵיהֶן	שִׁבְטֵיהֶם	שְׁבָטַי		שְׁבָטִים
			Regimen	שִׁבְטֵי מְלָכִים
שִׁבְטֵיכֶן	שִׁבְטֵיכֶם		שְׁבָטֶיהָ	שְׁבָטָיו
	שְׁבָטֵינוּ		שְׁבָטַיִךְ	שְׁבָטֶיךָ

Exemplum quando prima litera eſt ע, vel ח.

Numerus ſingularis.

	עֵגֶל
Regimen	• עֵגֶל מַסֵּכָה
עֶגְלָהּ	עֶגְלוֹ
עֶגְלֵךְ	עֶגְלְךָ
	עֶגְלִי
עֶגְלָן	עֶגְלָם
עֶגְלְכֶן	עֶגְלְכֶם
	עֶגְלֵנוּ

Numerus pluralis.

	עֲגָלִים
Regimen	עֶגְלֵי זָהָב
עֲגָלֶיהָ	עֲגָלָיו
עֲגָלַיִךְ	עֲגָלֶיךָ
	עֲגָלַי
עֶגְלֵיהֶן	עֶגְלֵיהֶם
עֶגְלֵיכֶן	עֶגְלֵיכֶם
	עֲגָלֵינוּ

• Vitulus conflationis. (conflatilis) Exod. 32.

Quando prima thematis eſt vel ע, vel ח & afficitur ·· ſequente :· ſub ſecunda litera, illud ·· in ſingulari quidem numero cum affixis, in plurali regimine, quatuòrque affixis הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, in ∵: commutatur, ex quo quidem ∵: propter alterum ſeua ſequens, in quod mutatum eſt ·.· ſecundæ ſyllabæ per ſuũ canonem, detrahitur ſeua & remanet tantùm ·.·. De hac re latiùs, quando de ſemipunctis memini, tractatur pag. 18.

Cæte-

Cæterùm in hoc archetypo vbique in aliis vocibus pro ·· vides -:, quòd gutturalis litera purum ſeua (in quod alioqui commutandum eſſet ··) in principio dictionis minimè habere poſſit.

Si porrò in huiuſmodi nominibus habentibus primam radicis literam inſignitam ·· & ſecundam ·.·, tertia fuerit ח vel ע, non ·.· ſubſcribetur ipſi ſecũdæ radicali, vt par erat ſed - vt dicamus non מֵצֵחַ, ſed מֵצַח frons, non יֵשֵׁעַ ſed יֵשַׁע ſalus. Et cum affixis ſeruatis regulis ſuperioribus docitur מִצְחוֹ, מִצְחֲךָ &c יִשְׁעוֹ יִשְׁעֲךָ &c. nam vt ſupra in מֶלֶךְ & זֶרַע diximus, ·.· & -: & Iric paruum ſunt motiones commutabiles.

Eadem eſt ratio dictionis חֵלֶק, & ſimilium.

De ·· alterius ſyllabæ.

Tſeri ſecundæ ſyllabæ vel in -, vel in ſeua eadem omnino ratione commutatur, qua ·ˉ· eiuſdem ſyllabæ, modò in prima ſyllaba ſit ·ˉ·. Quandoquidem ſi priorem ſyllabam conſtituat alia motio quàm ·ˉ·, hoc ·· in ſeua commutandum ſemper venit.

Exemplum quando ·ˉ· præcedit ipſum ··.

Numerus ſingularis.

שָׁכֵן

* Vicinus Samariæ. Regimen שְׁכַן שׁוֹמְרוֹן *

שְׁכֵנָן	שְׁכֵנָם	שְׁכֵנָהּ	שְׁכֵנוֹ
שְׁכֵנְכֶן	שְׁכֵנְכֶם	שְׁכֵנֵךְ	שְׁכֵנְךָ
	שְׁכֵנֵנוּ		שְׁכֵנִי

Numerus pluralis.

שְׁכֵנִים

† Vicini Hiſpaniæ. Regimen שִׁכְנֵי סְפָרַד †

שְׁכֵנַיִךְ	שְׁכֵנֶיךָ	שְׁכֵנֶיהָ	שכניו

שכני

שְׁכֵנָיו   שְׁכֵנֵיכֶם   שְׁכֵנֵיכֶן

שְׁכֵנֵיהֶם   שְׁכֵנֵיהֶן   שְׁכֵנֵינוּ

Exemplum mutationis ·· ſecundæ ſyllabæ in Seua,quando primam ſyllabam conſtituit alia motio quàm ־ָ.

Numerus ſingularis.

כֶּרֶם

Regimen * כֶּרֶם כְּרָמִים

כָּרְמוֹ   כָּרְמָהּ

† כָּרְמְךָ   כָּרְמֵךְ

כָּרְמִי

כָּרְמָם   כָּרְמָן

כָּרְמְכֶם   כָּרְמְכֶן

כָּרְמֵנוּ

*Vinitor vinearum.

† Seua ſecundæ literę in quod mutatum eſt tſere, in ·.· commutatur altero ſeua ſequente ſub tertia. Nam alioqui duplex ſeua legeretur ſic, כָּרְמְךָ, quod fieri nõ poteſt. Idem ſeua etiam in Iric paruum conuertitur eadem ratione vt ab אֹיֵב dicitur אֹיִבְךָ hoſtis tuus. 2. Samuel.4.

Numerus pluralis.

כְּרָמִים

Regimen   כַּרְמֵי כֶרֶם

כְּרָמָיו   כְּרָמֶיהָ

כְּרָמֶיךָ   כְּרָמַיִךְ

כְּרָמַי

כַּרְמֵיהֶם   כַּרְמֵיהֶן

כַּרְמֵיכֶם   כַּרְמֵיכֶן

כְּרָמֵינוּ

De holem.

Holem in nominibus perfectis non mutatur, niſi priorem ſyllabam conſtituat, & habet poſt ſe ·.·. Tunc autem in omnibus cauſis mutandi puncta conuertitur in ־ָ: .

Exemplum.

Nmmerus ſingularis.

חֹדֶשׁ

Regimen * חֹדֶשׁ יָמִים

*Menſis dierũ,id eſt,mẽ-

sis integer, constans omnibus suis diebus. Num. 11.

חָדְשׁוֹ   חָדְשָׁהּ
חָדְשְׁךָ   חָדְשֵׁךְ
חָדְשִׁי
חָדְשָׁם   חָדְשָׁן
חָדְשְׁכֶם   חָדְשְׁכֶן
חָדְשֵׁנוּ

Numerus pluralis.

חֳדָשִׁים
Regimen * חָדְשֵׁי שָׁנָה   *Menses anni.
חֳדָשָׁיו   חֳדָשֶׁיהָ
חֳדָשֶׁיךָ   חֳדָשַׁיִךְ
חֳדָשַׁי
חָדְשֵׁיהֶם   חָדְשֵׁיהֶן
חָדְשֵׁיכֶם   חָדְשֵׁיכֶן
חֳדָשֵׁינוּ

Quòd holem ante alias motiones quàm ·.· persistat inuariatum, vidisti suprà ex כֹּרֶם.

Si quando verò secunda radicis litera fuerit vel א, vel ה, vel ע, specie quadam metathesis transferetur sub illam ׳:, in quod mutatur holem primæ syllabæ, ׳: sub prima litera collocato ex affinitate notationis.

Exemplum:

Numerus singularis.

אֹהֶל
Regimen * אֹהֶל רֹעֶה   *Tabernaculũ pastoris.
אָהֳלוֹ   אָהֳלָהּ
אָהָלְךָ   אָהֳלֵךְ
אָהֳלִי
אָהֳלָם   אָהֳלָן
אָהָלְכֶם   אָהָלְכֶן
אָהֳלֵנוּ

Numerus pluralis.

אֳהָלִים
Regimen אָהֳלֵי רֹעִים
אֹהָלָיו   אֹהָלֶיהָ
אֹהָלֶיךָ   אֹהָלַיִךְ
אֹהָלַי
אָהֳלֵיהֶם   אָהֳלֵיהֶן
אָהֳלֵיכֶם   אָהֳלֵיכֶן
אָהֳלֵינוּ

Partim

Partim ex ſingulari analogia, ſiue proportione huius nominis אֹהֶל cùm corruptis pronominibus, partim verò ex vſu, pluralem eius numerum cum affixis omnibus, eo quo hîc vides modo, cũ grãmaticis doctioribus menſus ſum: non tamen inficias eo, quin quandoque ex authorum vſu, ſed rariùs & irregulariter magis, alius ſit vſus huius pluralis nominis cum affixis, vt ex ſacratorum librorum lectione liquebit: ne itaque mireris, ſi quãdoque videas nomina degenerantia à canonibus generalibus ſuperioribus, quoniam nulla tam generalis eſt regula, quæ aliquando exceptionem non patiatur.

Eadem eſt omnino ratio, quæ in אֹהֶל, tranſpoſitionis ֳ: ſub ſecundam in dictionibus תֹּאַר forma, פֹּעַל opus & ſimilium. vt, תָּאֳרִי, תָּאֳרְךָ, תָּאֳרוֹ, &c. פָּעָלְךָ, פָּעֳלוֹ, פָּעֳלִי, & c. רֹוחַב porrò proportionẽ ſequitur archetypi רָחְבּוֹ, חֹרֶשׁ, latitudo eius Geneſ. 6. רָחְבָּהּ latitudo illius Zachariæ 5. Neq; tamen turberis vidẽs nõ ֵ ſub א, ſed ֶ, quoniam idem eſt iudicium. Nam poteſt intelligi illa regula paginæ 204. vt ex hoc exemplo videtur, de aliis gutturalibus literis quàm ח & ע. Nempe quòd ֶ pro ֵ ſub gutturali ſubſtituatur, vt clarior & facilior ſit pronuntiatio.

De motionum mutatione in nominibus fœmininis.

Genus fœmininum & numerus quomodo cognoſcatur, ſatis ſuprà explicui. Supereſt igitur nunc duntaxat dicere, quomodo fœmininorum nominũ motiones mutentur ferè ſecundum maſculinorum canones: ſecluſa tamen (quantùm ad motionum mutationem attinet) prima ſyllaba vt, in צְדָקָה iuſti-

 tia,

tia, non connumerata ſyllaba prima צְ, ſi ſyllabā conſtituat ſeua lectū, docendi gratia enim ſic loquimur, ָ primæ ſyllabæ erit, ſiue conſiderabitur ſub ד & ſecundæ ſub ק ſic, דְקָה & mutabitur vtrunque iuxta regulas præſcriptas. Quæ regula intelligēda eſt de fœminin. nom. pluribus quàm duabus conſtantibus, aut *viſis conſtare, ſyllabis. Nam in nominibus fœm. habentibus primam motionem per canones ſuperiores mutabilem connumeranda eſt prima ſyllaba, vt à dictione שָׁנָה annus, in regimine fit שְׁנַת שִׁלּוּמִים, Annus retributionum Eſa. 34. cum affixis שְׁנָתוֹ, &c.

*Viſis dico propter ſeua lectum, quod non facit legitimam ſyllabam.

Exemplum mutationis ָ vtriuſque ſyllabæ. in nominibus fœmininis.

Regula.

Quando nomē, vel participium ſingulare fœmininum regit genitiuū caſum, aut illi affiguntur inſeparata pronomina, ה litera fœmin. generis index ex frequentiſſimo vſu in ת immune à daghes vocalitatis gratia conuertitur.

Numerus ſingularis.

	צְדָקָה
Regimen	צִדְקַת יְהֹוָה
צִדְקָתָהּ	צִדְקָתוֹ
צִדְקָתֵךְ	צִדְקָתְךָ
	צִדְקָתִי
צִדְקָתָן	צִדְקָתָם
צִדְקַתְכֶן	צִדְקַתְכֶם
	צִדְקָתֵנוּ

Pauca quędam ſunt, quæ quanuis genitiuum non regant, habent ת præcedente ֶ vt חָכְמַת וָדָעַת ſapiētia & ſciētia Eſa. 33. pro חָכְמָה, כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר ſicut lætitia (eſt) in meſſe, Eſaiæ 9. pro שִׂמְחָה: Sic quoque nonnulla legūtur, quę ipſum ה in ת non conuertunt, ſed inuariatum in regimine ſeruant, חֵמָה אַפּוֹ ira furoris ſui, Eſa. 42. pro חֲמַת, ſic אֲסֵפָה אַסִּיר cōgregatio vincti, id eſt, vinctorum, Eſaiæ 24. pro אֲסֵפַת cum affixis

fixis verò ה in ת semper commutatur.

Hic vbique est seua sub צ in hiric cōuersum propter alterum seua sequens.

Regula.

In numero plurali absoluto ferè nunquam mutatur motio prioris syllabæ.

Dum pluralibus fœmininis subiunguntur affixa, post ות generis fœmin. in plurali signū, adhuc admittitur plurimùm litera י, quæ masculinorum cum affixis pluralis numeri index esse solet.

Numerus pluralis.

צְדָקוֹת		
צִדְקוֹת יְהוָה	Regimen	
צִדְקוֹתָיו		צִדְקוֹתֶיהָ
	vel	
צִדְקוֹתָו		
צִדְקוֹתֶיךָ		צִדְקוֹתַיִךְ
צִדְקוֹתַי		
צִדְקוֹתֵיהֶם		צִדְקוֹתֵיהֶן
vel		vel
צִדְקוֹתָם		צִדְקוֹתָן
צִדְקוֹתֵיכֶם		צִדְקוֹתֵיכֶן
צִדְקוֹתֵינוּ		

Exemplum mutationis ·· primæ syllabæ.

Numerus singularis.

תּוֹעֵבָה

∗ Abominatio labiorum impietas. Reg. תּוֹעֲבַת שִׂפְתֵי רֶשַׁע ∗†

תּוֹעַבְתּוֹ	תּוֹעֲבָתָהּ	תּוֹעֲבָתָם	תּוֹעֲבָתָן
תּוֹעֲבָתְךָ	תּוֹעֲבָתֵךְ	תּוֹעֲבַתְכֶם	תּוֹעֲבַתְכֶן
תּוֹעֲבָתִי		תּוֹעֲבָתֵנוּ	

† Degenerat vocabulum עֲרֵמָה Aceruus, quod in regimine facit עֲרֵמַת remanente ·· inuariato. Cant. 7. & Aggæi. 2. Sunt etiam pauca alia, quæ vsus docebit.

Numerus pluralis.

תּוֹעֵבוֹת

∗ Abominationes gentiū. Regimen תּוֹעֲבוֹת גּוֹיִם ∗

 תועבותיו

vel	vel	תּוֹעֲבוֹתֶיהָ	תּוֹעֲבוֹתָיו
תּוֹעֲבוֹתָן	תּוֹעֲבוֹתָם	תּוֹעֲבוֹתַיִךְ	תּוֹעֲבוֹתֶיךָ
תּוֹעֲבוֹתֵיכֶן	תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם		תּוֹעֲבוֹתַי
	תּוֹעֲבוֹתֵינוּ	תּוֹעֲבוֹתֵיהֶן	תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם

Mutationis holem exemplum.

Numerus singularis.

		קְטֹרֶת
* Suffitus aromatum.	Regimen	* קְטֹרֶת סַמִּים
	קְטָרְתָּהּ	קְטָרְתּוֹ
	קְטָרְתֵּךְ	קְטָרְתְּךָ
		קְטָרְתִּי
	קְטָרְתָּן	קְטָרְתָּם
	קְטָרְתְּכֶן	קְטָרְתְּכֶם.
		קְטָרְתֵּנוּ

Dixi in צָרְקָה nomina fœmin. habentia ה, illud mutare in regimine & cum affixis in ת raphatum, hoc est immune à daghes. E cõtrariò verò, vt discrimen sit inter hęc & illa, quando corrupta admittunt pronomina, habent hæc terminata in ת præcedente ·.· semper cũ omnibus affixis in ת daghes. Carent prætereà numero plurali. De Olem autem inuariato remanente sequente ·.· vide in affixis cum benoni פּוֹקֶרֶת, infrà in affixis cùm verbis.

Mutationis ·.· vtriusque syllabæ exemplum.

Numerus singularis.

			אִוֶּלֶת
⁖ Stultitia mulieris.		Regimen	* אִוֶּלֶת אִשָּׁה
אִוַּלְתָּן	אִוַּלְתָּם	אִוַּלְתָּהּ	אִוַּלְתּוֹ
אִוַּלְתְּכֶן	אִוַּלְתְּכֶם	אִוַּלְתֵּךְ	אִוַּלְתְּךָ
	אִוַּלְתֵּנוּ		אִוַּלְתִּי

Exemplum mutationis ·.· ·.· in nominibus fœmin. habẽtibus ת radicale, siue natiuum, non solùm aduenientium & generis fœminini index, quæ etiam numerum

numerum pluralem habere possunt.

Numerus singularis.

קֶשֶׁת

* קֶשֶׁת גִּבֹּרִים Regimen ·Arcus fortium.

קַשְׁתּוֹ קַשְׁתָּהּ קַשְׁתָּם קַשְׁתָּן

קַשְׁתְּךָ קַשְׁתֵּךְ קַשְׁתְּכֶם קַשְׁתְּכֶן

קַשְׁתִּי קַשְׁתֵּנוּ

Numerus pluralis.

קְשָׁתוֹת

† קַשְׁתוֹת מִלְחָמָה Regi. †Arcus belli(bellici)

קַשְׁתוֹתָיו קַשְׁתוֹתֶיהָ קַשְׁתוֹתֵיכֶם קַשְׁתְוֹתֵיכֶן

קַשְׁתוֹתֶיךָ קַשְׁתוֹתַיִךְ קַשְׁתוֹתֵינוּ

קַשְׁתוֹתַי

קַשְׁתוֹתָם קַשְׁתוֹתָן

vel vel

קַשְׁתוֹתֵיהֶם קַשְׁתְוֹתֵיהֶן

Fallit in hoc plural. nomine fœmin. regula ·.· secundæ syllabæ, eo quòd cum omnibus affixis illud in sevua semper conuertatur.

Super est nunc dicere, quomodo affixa subiungantur nominibus imperfectis, quæ tantùm degenerant à canonibus perfectorum. Nam repetere ea cum affixis quorum mutatio patet ex superioribus, párere nauseam esset. Idcirco defectiuorum pe nun & quiescentium pe iod aliorúmque imperfectorum classes, quæ vel statas & immutabiles semper habent motiones, vel secundum superiores mutantur regulas, consultò omittimus. Ad hæc, si quandoque etiam perfecta nonnulla degenerare videantur à suis canonibus superioribus, recurratur ad dictionaria & ad vsum.

Quorundam quiescentium עַיִן וָו à præscriptis legibus degeneratio.

Ex quieſcentibus עַיִן pauca quædam ſunt, quæ ſuas mutant motiones in æquiualentes. vt, טוֹב in regimine duntaxat ſingulari mutat holem in וּ, & dicitur טוּב לֵבָב bonum, ſiue lætitia cordis Deut.28. יוֹם dies, רֹאשׁ caput, holem in plurali numero in ָ commutant. vt, יָמִים dies, 1.Samuel.27. רָאשִׁים capita.Geneſ.2. Quādoquidem æquiualet ſemper motio magna motioni magnæ & parua paruæ. Cum affixis יָמָיו dies eius, Iob.7. רָאשָׁיו capita eius, Eſa.15. ſimiliter עִיר vrbs, Geneſ.4. quod quieſcit in aiin, in plurali mutat hiric magnum in ָ, dicimúſque עָרִים vrbes, Num. 35. cū affixis עָרָיו vrbes eius: Deut.2. ſic cum affixis aliis, ſed breuitati ſtudentes perſtringimus.

Præterea quædam in hoc inueniuntur ordine, quę habent in ſtatu ſingulari abſoluto ו mobile, quod in regimine & cum affixis fit quieſcens. vt, מָוֶת mors. prouer.18. תָּוֶךְ mediū, Iudic. 16. in regimine מוֹת יְשָׁרִים mors iuſtorum, Num. 23. תּוֹךְ מַיִם medium aquarum, Gen. 1. Et cum affixis תּוֹכוֹ medium illius Leuitic. 11. תּוֹכֵךְ medium tui. Ezechiel.28. ſic de aliis.

Occurrunt etiam huius ordinis pauca admodum numero, quę in ſingulari habentia ו virtute contentū & abſcōditum וּ, in formatione pluralis numeri habēt illud mobile & conſonum, שׁוּק platea, Prouerb. 7. in plurali facit שְׁוָקִים plateæ, Cant.3. Sic etiā quæ ipſum ו otioſè expreſſum habēt in Olem שׁוֹר bos, Geneſ.32. illud in plurali mobile habent & conſonū שְׁוָרִים boues Hoſeæ.12.

Huius claſſis alia denique plura ſunt, quæ י mobile in ſtatu abſoluto, in regimine & affixis faciunt quieſcere

escere in ··. vt, בַּיִת ,בֵּית, & similia. In regimine בֵּית אֱלֹהֵינוּ domus Dei nostri Psal. 135. זֵית שֶׁמֶן oliua olei, id est, oliua fructifera. Deut.8. Cũ affixis בֵּיתְךָ Deut. 24. בֵּיתוֹ Iob. 8. זֵיתְךָ Deut. 24. זֵיתוֹ: in plurali זֵיתִים Deut.28. in regimine זֵיתֵי, cum inseparatis pronominibus זֵיתֶיךָ, זֵיתָיו. &c. Non tamen dicimus בֵּיתִים pro plurali à בַּיִת, sed בָּתִּים, posito daghes pro י in ת. Vbi præterea summa est irregularitas, quòd in eo post motionem magnam nullo interposito accentu, sequatur daghes, vt iam dictum est, quando de natura vtrarumque motionum loquuti sumus. In regimine בָּתֵּי כָל־עֲבָדֶיךָ, dom' omnium seruorũ tuorum Exod. 10. Et cum affixis בָּתֶּיךָ Esaie.42. sic cum affixis aliis.

De quiescentibus לָמֶד אָלֶף.

Quiescentia lamed aleph quæ per duplex ָ scribuntur, in regimine singulari indicandæ quietis א tertiæ literæ gratia, non mutare solent ָ secundę syllabæ. ut, צָבָא, in regimine צְבָא יִשְׂרָאֵל exercitus Israel 1.Reg.2. & recipit affixa cum sui similibus, vt מָשָׁל. In plurali itaque cùm terminationem sortitur masc. צְבָאִים, mutatur omnino vt מְשָׁלִים: cùm verò fœmininam צְבָאוֹת, itidem vt צְדָקוֹת.

Alia huius ordinis.

Quiescentia lamed aleph adhuc quædam sunt, quæ sunt classis nominũ daghesatorum. i. natura habentium daghes: quorũ omnium natura est, vt quandiu daghes seruant, nulla de caussa suas mutent motiones, sed illas statas semper habeãt. vt, כִּסֵּא, in regimine כִּסֵּא־שֵׁן thronus eboris. 1.reg.10. In reliquis autẽ à regim. singulari posito seua sub secũda, excidit da-

 ghes.

ghes. Peculiare enim eſt hoc Hebraïſmo, vt frequēter daghes in ſeua affectis literis perdatur, (vt in tractatu de literarum miniſterialium functione in literę ח ſuo loco videre licebit:)dicimus enim כִּסְאוֹ, Exod. 11. כִּסְאֲךָ.1.Samu.7.ſic cum aliis affixis. Hoc in plurali formam fœmininam habet כִּסְאוֹת, Pſal.122.& recipit inſeparata pronomina, vt צִדְקוֹתָ.

Quæ ſeruant & retinent daghes, non mutationi obnoxia puncta ſua habēt. vt, חַטָּאִים peccatores, Pſal. 1.in regimine חַטָּאֵי עַמִּי peccatores populi mei, Amos vltim. Recipit etiam affixa, חַטָּאֶיהָ, חַטָּאָיו. &c. A ſingulari fœmin. חַטָּאָה, peccatum Eſaiæ. 5. in regimine dicitur etiā פַּר הַחַטָּאת iuuēcus peccati Leuit. 4.& ſæpe aliàs facta contractione duarū ſyllabarū in vnam, nō tamen mutatis motionibus: cum affixis חַטָּאתִי Gen. 31. חַטָּאתְךָ .2.Samuel.12.חַטָּאתוֹ Leuit.4.& ſic de aliis.

De quieſcentibus לָמֶד הֵא.

Ex quieſcentibus lamed he, quæ habent י pro ה ſubſtitutum, cum affixis & in plurali habēt illud mobile: ex עָנִי autem, in regimine fit עֲנִי נוֹצְרִים, pauper Chriſtianorum, cum pronominibus inſeparatis verò עֲנִיִּי, עֲנִיֶּךָ. In plurali עֲנִיִּים Iob.34. In regimine עֲנִיֵּי־אָרֶץ pauperes terræ Iob. 24. Cum affixis עֲנִיֶּיךָ, Pſal. 72. עֲנִיָּו, Eſaiæ.49. &c.

Alia quæ habet ה præcedente ∵ (quod ה ſemper eſt radicale) in regimine ſingulari mutant illud in ··. vt שָׂדֶה in regimine שְׂדֵה מוֹאָב ager (regio) Moab Gen. 36. In plurali autem numero & cum affixis in numero vtroque euaneſcit ſemper ה thematis tertia. vt, שָׂדַי Ierem.32. שָׂדְךָ, Leuitic.19. שָׂדֵהוּ Geneſ. 23: Siquidem

quidem ה,quod hîc vides, nõ est ה nominis, sed pronominis inseparati הו, quod potissimũm affigi solet huiusmodi nominibus & omnibus verborum formis.Plurale טְּרִים,in regimine טְרֵי-חֶמֶר arua desiderij (desiderabilia,) Esaiæ. 32.cum affixis שָׁרֵינוּ Micheę. 2. טְרֵיךָ.1. Reg.2.Et iuxta formam fœm.טְּרוֹת.1. Sam. 22.quod in regimine & cum affixis omnino mutatur. vt, רַקּוֹת in צְרְקוֹת.

Alia huius ordinis sunt, quæ in statu absoluto vtriusque numeri perdunt ה thematis tertiam,pro qua in regimine & affixis in singulari numero (primæ personæ affixo tamen excepto) asciscitur י,ex vicaria literarum אהוי permutatione.

Exemplum:

	Numerus singularis.	
		אָב
Pater habitantis taberna	Regimẽ	* אֲבִי יֹשֵׁב אֹהֶל
culum, id est,author habi-		אָבִיו
tandi in tabernaculis.Gen.	vel	
4.	אָבִיהָ	אָבִיהוּ
	אָבִיךָ	אָבִיהָ
* Per ־ hîc sub א distin-		אָבִי
guitur à regimine.	אֲבִיהֶן	אֲבִיהֶם
	אֲבִיכֶן	אֲבִיכֶם
		אָבִינוּ
	Numerus pluralis.	
		אָבוֹת
* Patres Leuitarũ Exod.	Regimen	† אֲבוֹת הַלְוִיִּם
6.	אֲבוֹתֶיהָ	אֲבוֹתָיו
Pluralis iste numerus	אֲבוֹתַיִךְ	אֲבוֹתֶיךָ

 foemi-

fœmininorum terminationem habet, vnde irregularis hæc dictio eſt: nam ſeruata vera analogia dicendũ erat אֲבִים, quod in vſu non eſt.

	אֲבוֹתָיו
אֲבוֹתֵיהֶן	אֲבוֹתֵיהֶם
vel	vel
אֲבוֹתָן	אֲבוֹתָם
אֲבוֹתֵיכֶן	אֲבוֹתֵיכֶם
	אבוֹתֵינוּ

Alterius in ſingulari ſimilis
Exemplum:

Numerus ſingularis.

אָח

*Regimen אֲחִי אַבְרָהָם

אָחִיו אֲחִיהָ

vel

אָחִיהוּ

Cætera recipit affixa omnino. vt, אָב paulò ante.

Numerus pluralis.

אַחִים

+Frater Abraham. Geneſ.24.

Regimen †אֲחֵי-יוֹסֵף

אֶחָיו	אַחֶיהָ
אַחֶיךָ	אַחַיִךְ
אַחַי •	
אֲחֵיהֶם	אֲחֵיהֶן
אֲחֵיכֶם	אֲחֵיכֶן
אַחֵינוּ .	

†Fratres Ioſephi Geneſ. 42.

Alia poſtremò ſunt, quæ quanuis in ſecunda ſyllaba non ſit ·.·, mutant holem in ־ָ:, perinde atque in חוֹרֶשׁ. vt,

חָלְיִי	
חָלְיוֹ	חָלְיָהּ
חָלְיְךָ	חָלְיֵךְ
חָלְיִי	

Reliqua tu adiunge pronomina, ſecundum canones grammatices: Simile eſto iudicium de יֹפִי pulchritudo Eſaiæ 3. & ſimilibus.

Duplicantia עַיִן.

Multa ſunt ex duplicantibus עַיִן nomina, quæ duas

duas duntaxat habent literas expressas, quemadmodum verba. Ex quibus, quæ motione magna affecta sunt, aduentibus affixis, vel literis formatiuis numeri pluralis, vel generis fœm. illā mutāt in motionē paruam propter daghes sequens, in tertia natiua litera supplens defectum secundæ, quod apparere facit litera, vel syllaba aduētitia. vt תֹּם perfectio, Iob. 4. תֻּמִּי Psal. 26. In numero plurali תֻּמִּים Exod. 28. Fœmininū genus תֻּמָּה Prouerb. 11. קֵן nidus, Psal. 84. קִנּוֹ Deut. 23. קִנִּי Iob. 29. קִנֶּךָ Num. 24. &c. In plurali קִנִּים Genes. 6. itidē עֹז fortitudo, Psal. 99. עֻזּוֹ, Psal. 68. עֻזְּךָ Psal. 86. vel עֻזְּךָ Psal. 21. עֻזִּי Psal. 28. vel עֻזִּי Psal. 118.

Quæ porrò ex literis הֶאֱמַנְתִּי habent מ præfixum primæ literæ radicis, nusquam ־ָ sub tali aduentitio מ mutāt. vt, מָסָךְ, Exo. 39. in regimine מָסַךְ פֶּתַח tentoriū, siue aulæū ostij. Num. 4. sic מָגֵן clypeus, Gen. 15. מָגִנִּי, Psal. 7. מָגִנֵּם Psal. 115. in plurali מָגִנִּים. 1. Reg. 10. Eadem est dictionis מָעֹז ratio. Psal. 27. מָעֻזּוֹ, munitio eius. Esaiæ 17. &c. In plurali מָעֻזִּים Daniel. 11. & in hoc hęc à quiescentibus עין וו differunt, quia habent illa ־ָ mutabile sub מ seruili. vt, מָקוֹם locus Gen. 1. cùm affixis מְקוֹמוֹ. 1. Samuel. 23. &c. In plurali autem habet terminationem fœm. מְקוֹמוֹת Psal. 103.

Affixa cum verbis.

Quia ferè legibus eisdem quibus cum nominibus, componūtur inseparata pronomina cum verbis: paucis expediam, quæ dicenda de illis cōpositis cum huiusmodi pronominibus videbuntur. Quādoquidem ei qui se diligēter exercuit in affixione pronominum

cum nominibus facillima futura est affixio eorũdem cum verbis.

Annotatio.

Obseruandum ante omnia, inseparata pronomina composita cum verbis illum indicare, vel referre, in quẽ actio verbi, cum quo cõponuntur, vt in patiẽtem transit. vt, פְּקָדוֹ visitauit illum: vnde fit quòd passiua verba ab affixis abhorreant, nisi in infinitiuis interdũ, qui Latinè per nomina vertendi sunt, vt suo annotabimus loco, paulò ante affixa cum partibus indeclinabilibus. Significant etiam quandoque actionẽ, siue personam agentem referunt. Et potissimùm cum infinitiuis. vt, כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָם cũ vidisset ipse illos. 2. Reg. 6. & alia suo loco notãda. Cõponuntur quoque corrupta pronomina significantia personam agentem, aliquando cum aliis quàm cum infinitiuis verbis, sed rarissimè, vt, quis poterit dirigere, quod עִוְּתוֹ peruerterit ipse, Eccles. 7. vers. 14. vbi ו pronomen compositum cum præterito Piel, personam agentem, nõ autem patientem refert.

In præterito aduenientibus affixis, ָ primæ syllabę, vt suprà in nominibus in מָשָׁל, in seua conuertitur, ַ verò secũdæ syllabæ (quod hîc in tertia persona masc. sing. prçteriti potissimũ obseruãdum) vbique in ָ prçterquàm cum duobus כֶם, כֶן. Quæ quidem etiam in nomine,

Exemplum.

Præteritum		עָבַר
		פָּקַד
	פְּקָדָהּ	פְּקָדוֹ
	vel	
		פְּקָדָהוּ
	פְּקָדֵךְ	פְּקָדְךָ
		פְּקָדַנִי
	פְּקָדָן	פְּקָדָם
	פְּקַדְכֶן	פְּקַדְכֶם

mine, poteſtatem habent mutãdi ָ ſecũdæ ſyllabę in ַ, vt liquet ex canone muta tionis ָ ſecundę ſyllabę ſupra: hoc enim fit ad vocalitatẽ, ne ſeua ſub tertia legatur, ſed dictio ſit breuior vna ſyllaba & non prolixæ pronuntiationis.

In accentu diſtinguente cum ךָ legendum eſt פְּקָדָךְ vel פְּקָדֵךְ ad differentiã pronominis fœm. ךְ quod præcedere ſolet ֵ, vt in formula videtur: cũ נִי pronominę primę perſonę ſing. legitur in accẽtu diſtinguẽte פְּקָדָנִי per ָ ſub tertia natiua litera. Aliquando vſu venit vt pro ה videatur etiam in aliis

* Hæc perſona ſi habeat accentum in vlt. deſinit in ָ, ſi verò in penult. in ַ.

	פְּקָדָנוּ
	פְּקָדַת
פְּקָדָתְהָ	פְּקָדַתְהוּ
vel	vel
פְּקָדַתָּה	פְּקָדָתוּ
פְּקָדָתֵךְ	פְּקָדַתְךָ
	פְּקָדַתְנִי
פְּקָדָתָן	פְּקָדָתָם *
vel	vel
פְּקָדָתַן	פְּקָדָתַם
פְּקָדַתְכֶן	פְּקָדַתְכֶם
	פְּקָדַתְנוּ
	פְּקַדְתָּ
פְּקַדְתָּהּ	פְּקַדְתּוֹ
	vel
	פְּקַדְתָּהוּ
	פְּקַדְתַּנִי
פְּקַדְתָּן	פְּקַדְתָּם
vel aliquando	פְּקַדְתָּמוֹ
	פְּקַדְתָּנוּ

perſonis & coniugationibus ה quieſcẽs, vt שְׁמָרָה cuſtodiuit illam, Amos. 1. pro שְׁמָרָהּ. Huiuſmodi ה quoque pro הּ inuenitur cum aliis partib⁹ orationis, vt in explicatione ſecundæ tabulæ pronominum iam obſeruatum eſt, pag. 192.

Annotatio.

Hoc loco etiam obſeruandum, quinque eſſe inſeparata pronom. quę magis familiaria ſunt verbis quã nominibus, nempe נִי, & הָ, הוּ, נּוּ, נּוּ. Quandoquidem non cum nominibus cõpoſita reperire licet, duobus

הו & הָ exceptis, quæ à nominibus quieſcẽtibus הַא potiſſimùm admittuntur. לְמַר

Tertia perſona fœminina ſingul. cum affixis mutat ה in ת aſpiratum, vt fit ſuprà in צִדְקָה.

Aliquando tamen venuſtatis pronũtiationis cauſa, duæ in vnam adminiculo daghes contrahuntur literæ: hoc eſt, ת illud aſpiratum, in quod ה fœm. conuertitur, mutato ה pronominis הו vel הָ in alterum ת, abſorbetur per daghes in illo ת, in quod mutatum eſt ה pronominis ad euphoniam: ita vt dicere liceat פְּקָדַתּוּ & פְּקָדַתָּה, vt habes in formula, pro פְּקָדַתְהוּ & פְּקָדַתְהָה, quę in vſu nõ ſunt, in פְּקָדַתָּה, quoque ה, quòd ſit ex literis אהוי, expreſſum, ſiue actu quieſcit in ָ.

* Cum perſonæ פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי eadem puncta admittendo affixa obtineant & ſortiantur, hîc expreſſimus non conſideratione, ſiue ratione ſecũdę perſonę פָּקַדְתָּ (quæ ſecũdæ perſonæ pronomina non admittit) pronomina ſecundæ perſonæ ךָ ךְ כֶם כֶן, ſed ratione primæ perſonæ פָּקַדְתִּי quæ illa ſuſcipit.

Sic quoque propter ſecũdam perſonam פָּקַדְתָּ expreſſimus pronomina primæ perſonę ני & נו, quorum prima perſona פָּקַדְתִּי inca-

* פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי

פְּקַדְתִּיו vel פְּקַדְתִּיהָ

פְּקַדְתִּיהוּ

פְּקַדְתִּיךָ פְּקַדְתִּיךְ

פְּקַדְתִּינִי

פְּקַדְתִּים vel פְּקַדְתִּין

פְּקַדְתִּימוֹ

פְּקַדְתִּיכֶם פְּקַדְתִּיכֶן

פְּקַדְתִּינוּ

Pronomina ſecundæ perſonæ non adhibẽtur ſecũdis perſonis, nec pronomina primæ, primis.

Tertia perſona pluralis.

פָּקְדוּ

פְּקָדוּהוּ פְּקָדוּהָ

פְּקָדוּךָ פְּקָדוּךְ

פְּקָדוּנִי

pax

pax eſt, prçterquam pauciſſimis in locis, vt apud Ezechiel. 29. vbi eſt עֲשִׂיתִינִי feci mihi, aut feci me: quaſi diceret, mea ſapientia, prudentia, ac viribus propriis, ſiue à meipſo, ſine Dei auxilio clarus & magnificus

פְּקָדוּם	פְּקָדוּן
פְּקַדוּכֶם	פְּקַדוּכֶן
פְּקָדוּנוּ	
פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן	
פְּקַדְתּוּהוּ	פְּקַדְתּוּהָ
פְּקַדְתּוּנִי	
פְּקַדְתּוּם	פְּקַדְתּוּן
פְּקַדְתּוּנוּ	

euaſi rex. Sunt autem verba Paraonis impij nihil laudis Deo tribuentis, ſed omnia ſibi. Idcirco non illic actionem, quę in patientẽ tranſit, ſignificabit pronomen: ſed actionem, quæ non extra agẽtem tranſit. Legitur etiam שְׁאִלְתִּיהוּ interrogaui eum Iudic. 13. & שְׁאִלְתִּיו poſtulaui eum. 1. Samul. 1. mutato ‒ in hiric, pro שְׁאַלְתִּיהוּ, & שְׁאַלְתִּיו: ſunt alia etiam in aliis perſonis. Quia interdũ ·.·, ‒, & hiric paruum inuicem commutantur.

Secunda perſona pluralis vtriuſque generis, cùm adhibentur inſeparata pronomina, amittit ם, & ן, ſubrogatúrque pro pluralis numeri indice ו. Quandoquidem in præterito verborum pluralis numeri ſemper indicia ſunt vel ו, vel ם, vel ן. Igitur cùm eadem ſit ratio affixorum cum voce maſculina & fœminina, attende diligenter, quando voces huiuſmodi occurrent, an viri, vel mulieris ſit actio verbi.

Hîc vbique, & in aliis nonnullis perſonis, ſecunda radicis habet ‒, vt ſeua ſequens quieſcat.

Prima perſona plural.

פְּקַדְנוּ	
פְּקַדְנוּהוּ	פְּקַדְנוּהָ
פְּקַדְנוּךָ	פְּקַדְנוּךְ
פְּקַדְנוּם	פְּקַדְנוּן
פקדנוכם	

פְּקַדְנוּכֶם פְּקַדְנוּכֶן

Pręſens particip. בֵּינוֹנִי

Numerus ſingularis.

פּוֹקֵר

Regimen †פּוֹקֵר עֲנִיִּים †Viſitator pauperum.

פּוֹקְדוֹ פּוֹקְדָהּ vel vel פּוֹקְדֵהוּ פּוֹקְדָהּ פּוֹקֶדְךָ פּוֹקְדֵךְ פּוֹקְדִי vel

Numerus pluralis.

פּוֹקְדִים

Regimen פּוֹקְדֵי

Affixa omnia recipit omnino. vt כְּרָם, de quo ſuprà in ·· ſecũdæ ſyllabæ.pag.209.

פּוֹקְדָה

Cum hac voce non componuntur inſeparata pronomina.

פּוֹקֶדֶת

פּוֹקַדְתּוֹ פּוֹקַדְתָּהּ

Reliqua adde affixa vt ſuprà in אַיֶּלֶת, Holē tamen in iſtis quanuis primam ſyllabam conſtituat & habeat poſt ſe ∴, quod in − cõuertitur,

פּוֹקְדֵנִי

פּוֹקְדָם פּוֹקְדָן

פּוֹקֶדְכֶם פּוֹקֶדְכֶן

vel vel

פּוֹקֶדְכֶם פּוֹקֶדְכֶן

פּוֹקְדֵנוּ

Quia ſuperuacaneũ eſſet in participiis affixa ſingula exprimere,ad ſuos remittimus te archetypos, vt etiam ingenij tui periculũ per te facias. Hoc vnum tamẽ monemus,cùm inſeparata pronomina verbis magis peculiaria componũtur cum benoni,tunc illud participij ſignificationem referre, ac redolere. Ita vt פּוֹקְדִי viſitator mei (meus) פּוֹקְדֵנִי viſitãs me,meliùs ſignificet: ſic פּוֹקְדוֹ viſitator illius, פּוֹקְדֵהוּ viſitans illum. פּוֹקְדָהּ viſitator illius fœminæ. פּוֹקְדֶהָ, viſitans illam, &c.

titur, inuariatum remanet contra canonem ſuum, ab אֹמֶנֶת enim dicitur אֹמַנְתּוֹ nutrix eius. 2. Samuel. 4. quod etiam, vt participiũ, reddi poteſt, nutriens illũ.

פּוֹקְרוֹתֵיהֶן	פּוֹקְרוֹתֵיהֶם		פּוֹקְרוֹת
vel	vel	Regimen	פּוֹקְרוֹת
פּוֹקְרוֹתָן	פּוֹקְרוֹתָם	פּוֹקְרוֹתֶיהָ	פּוֹקְרוֹתָיו
פּוֹקְרוֹתֵיכֶן	פּוֹקְרוֹתֵיכֶם	פּוֹקְרוֹתַיִךְ	פּוֹקְרוֹתֶיךָ
	פּוֹקְרוֹתֵינוּ		פּוֹקְרוֹתַי

Particip. Præterit. פָּעוּל

פָּקוּר

Reliqua facillimè affiges	Regimen	פְּקוּר יְהֹוָה
nimirum ſemper mutãdo ָ	פְּקוּרָה	פְּקוּרוֹ

literæ פּ in ſeua & afficiendo ו eadem motione qua ל in קָטֵל. In fœminino פְּקוּרָה, ה fœm. in regimine & cũ affixis conuertitur in ת, vt in צְדָקָה.

Suprà initio verborũ cũ affixis, inſeparata hæc pronomina indicare actionem, quæ in patiẽtem tranſit, diximus. Exceptis tamen infinitiuis, quibuſcum affixa compoſita modò ad perſonam patientem referuntur. vt, לְהָרְגֵנִי ad occidendum me, id eſt, vt me occidas. Exod. 2. & לִמְשָׁחֲךָ לְמֶלֶךְ, ad vngendum te in regem, id eſt, vt vngerẽ te in regem. 1. Sam. 15. Modò ad perſonã agentem. vt, כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָם, cũ

Infinitiuus		פָּקוֹר
		פְּקוֹר
	פָּקְדָהּ	פָּקְדוֹ
	vel	vel
	פָּקְדָה	פָּקְדֵהוּ
	vel	vel
	פָּקְדֶנָּה	פָּקְדֶנּוּ
	פָּקְדֵךְ	פָּקְדְךָ
	vel	פָּקְדְכָה
		פָּקְדִי
	vel	
		פָּקְדֵנִי
	פָּקְדָן	פָּקְדָם
	פָּקְדְכֶן	פָּקְדְכֶם
		פָּקְדֵנוּ

 vidiſ-

vidiſſet ipſe eos. 4.Reg.6. & בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיךָ cùm fugeres tu à facie Eſau fratris tui, Gen.35. & alia multa: etiam cum paragoge ה, quod ſemper, vt in nomine ה fœm. conuertitur in ת adueniente quolibet pronomine corrupto ipſi infinitiuo, vt בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ eò quòd amaret ipſe eam, Geneſ.29. & alia.

Præterea notandum, in infinitiuo cum affixis fieri

Exemplum infinitiui cum affixis quando ſecunda litera radicis eſt gutturalis.

Spernere מָאוֹס.

מָאֳסִי מָאֳסְךָ
vel vel
מָאֳסוֹ מָאֳסֵךְ
vel vel
מָאֳסֵנוּ מָאֳסָהּ

Et cætera omnia ſeruata tali forma, pro מָאֳסָהּ, מָאְסוֹ iuxta formam פָּקְדָהּ פָּקְדוֹ &c.

quandam metatheſin, ſiue motionum tranſpoſitionem. Nimirùm quòd ו ſecūdæ ſyllabę in ־ָ: mutatum propter affixum, ſub primam tranſponatur literam & ־ָ primæ ſyllabæ in ſeua mutatum ſub ſecundam. Quod ſatis hic conſpicuum eſt: cum paragoge ה etiā ſine affixo fit motionum Metatheſis in infinitiuo: exemplum autem habes ſupra in imperatiuum cal perfect.pag.56.

Exemplum formæ alterius infinitiui.

Hæc infinitiui forma cū his tribus, duntaxat pronominibus, eo quo hîc vides modo, componitur: mutato videlicet ו in ־ָ:, ſeua ſub prima remanente.

פְּקוֹד
פְּקָדְךָ
פְּקָדְכֶם פְּקָדְכֶן

Exemplum formæ infinitiui cum ־ַ in vltima ſyllaba, quod admodum rarum eſt.

Quæ

Quæ in infinitiuo iuxta hanc formam veniunt seruare solent ־ sub secunda natiua litera, cum pronominibus כֶם כֶן: cum ךָ autem mutant illud in ־ָ, & cum aliis omnibus, in seua.

פַּתַּח
פַּתְּחוֹ — פַּתְּחָהּ
vel — vel
פַּתְּחֵהוּ — פַּתְּחֶהָ
vel — vel
פַּתְּחֶנּוּ — פַּתְּחֶנָּה
פַּתְּחֲךָ — פַּתְּחֵךְ
פַּתְּחִי
vel
פַּתְּחֵנִי

פַּתְּחָם — פַּתְּחָן
פַּתַּחְכֶם — פַּתַּחְכֶן
פַּתְּחֵנוּ

Metathesin motionum vt infinitiuo, hîc obserua.

Imperatiuus צַוֵּי
פְּקֹד
* פָּקְדוֹ — פָּקְדָהּ
vel — vel
פָּקְדֵהוּ — פָּקְדֶהָ
vel — vel
פָּקְדֶנּוּ — פָּקְדֶנָּה

פָּקְדֵנִי
פָּקְדֵם — פָּקְדֵן
vel
פָּקְדֵמוֹ
פָּקְדֵנוּ

Exemplum imperatiui cum ־ ob secundam vel tertiam gutturalem.

Quæ propter secundam autem tertiam gutturalem habent in secunda imperatiui syllaba ־, aduenietibus affixis mutant illud in ־ָ. Est etiam eadem futuri ratio, eò quòd ab imperatiuo prępositis אֵיתָן, formetur futurum.

Firma סְעָד
סְעָדֵהוּ — סְעָדָהּ
Adiunge si velis cætera, vt suprà, sed mutato ־ in ־ָ.

Vnge מְשַׁח
מָשְׁחֵהוּ — מָשְׁחֶהָ
Cætera itidem vt suprà adhibe affixa.

פִּקְדִי
פִּקְדֵיהוּ — פִּקְדִיהָ

פִּקְדִינִי
פִּקְדִים — פִּקְדִין

Quando media, vel tertia est gutturalis.			פִּקְדֻינוּ
Firmate	סַעֲרוּ		
סַעֲרוּהָ	סְעָרוּהוּ		פִּקְדוּ
Cætera vt suprà.		פִּקְדוּהָ	פִּקְדוּהוּ
Vngite	מִשְׁחוּ		פִּקְדוּנִי
מְשָׁחוּהָ	מְשָׁחוּהוּ	פִּקְדוּן	פִּקְדוּם
	מְשָׁחוּנִי		פִּקְדוּנוּ

Potest etiam notari per camets hatuph, vt per hiric, prima radicis cum affixis in vocibus פִּקְדִי & פִּקְדוּ, vt dicere possimus פָּקְדִיהָ,פָּקְדִיהוּ,& cætera. sic פָּקְדוּהוּ, פָּקְדוּהָ, & cętera, si velis, affixa adiūges, vt suprà quando hiric expressum est, quod in Miclol annotat Dauid Kimhius.

פְּקֹדְנָה. Hæc persona cùm suscipit affixa, mutat syllabam נָה in ו, vnde vt פִּקְדוּ admittet affixa, quæ tamē affixio raró admodum contingit.

vel		Futurum	עָתִיד
	† יִפְקְדֵנִי		יִפְקוֹד
יִפְקְדֵן	יִפְקְדֵם	יִפְקְדֵהּ	יִפְקְדוֹ
vel		vel	vel
	יִפְקְדֵמוֹ	יִפְקְדֶהָ	יִפְקְדֵהוּ
יִפְקָדְכֶן	יִפְקָדְכֶם	vel	vel
	יִפְקְדֵנוּ	יִפְקְדֶנָּה	יִפְקְדֶנּוּ
	יִסְעַר	יִפְקָדֵךְ	יִפְקָדְךָ
יִסְעָרֶהָ	* יִסְעָרֵהוּ		vel יִפְקָדְכָה
	יִמְשַׁח		יִפְקְדֵנִי
יִמְשָׁחֶהָ	יִמְשָׁחֵהוּ	vel	
			יִפְקְדֶנִּי

† *Daghes ad ornatum aliquando in pronomine* נִי *potissimū in accētu distinguente ponitur.*

* Et cætera cum ֶ vbique pro ֵ, propter secundā, aut ter. gutturalē, in quibus positione est ֵ in vltima.

Quando

ſoph paſuc, vt etiã propter alios accentus diſtinguentes: nonnunquam citra accentum diſtinguentem etiã non exiſtente ד pronomine videtur daghes in illo. vt, וַיֵּבְךְּ & fleuit, Gen.46. Iudi. 14.bis & aliàs.

	תִּפְקְדוּ
תִּפְקְדוּהָ	תִּפְקְדוּהוּ
vel	vel
תִּפְקְדוּנָּה	תִּפְקְדוּנוּ
	תִּפְקְדוּנִי
תִּפְקְדוּן	תִּפְקְדוּם
	תִּפְקְדוּנוּ
	נִפְקוֹד

נִפְקְדֵן	נִפְקְדֵם	נִפְקְדָהּ	נִפְקְדוֹ
vel		vel	vel
	נִפְקְדֵמוֹ	נִפְקְדֶהָ	נִפְקְדֵהוּ
נִפְקָדְכֶן	נִפְקָדְכֶם	vel	vel
	† תִּפְקוֹדְנָה	נִפְקְדֶנָּה	נִפְקְדֶנּוּ
		נִפְקְדֵךְ	נִפְקָדְךָ

† Huic perſonæ futuri inſeparata iunguntur pronomina, vt plurali imperat. פְּקוֹדְנָה, quando ipſa tantùm eſt ſecundæ perſonæ. Nam quãdo conſideratur eſſe tertiæ perſonæ, adhuc admittit affixa ſecundæ perſonæ, ךָ, ךְ. כֶם, כֶן, quorum minimè capax eſt imperatiuus.

Annotatio.

Iam ſuprà dictum eſt in nomine, pag.202. obſeruãdũ diligẽter quánam motione inſigniatur tertia thematis nominis מָשָׁל, quod idẽ adhuc hîc eſt animaduertendum in verbo פָּקַד. Nam eodem modo quo ד in hoc archetypo afficitur, in omnibus modis & temporibus omnium verborum afficietur itidem thematis tertia, cuiuſcunque fuerint ordinis illa, in coniugationibus videlicet קַל, פִּעֵל, &, הִפְעִיל. Quandoquidem cum coniugationibus aliis non componuntur

prono-

pronomina: Neque etiam cum vltima, quòd illius actio nō extra agentem trāſeat, id eſt, quòd in ea idem ſit agens & patiens, ſiue actio immanens.

In coniugatione פִּעֵל ·· ſecundę ſyllabę propter affixum in ſeua commutatur. vt, פִּקְּדָהוּ, vel in ·.· eadem ratione qua ſupra in nomine כֹּרֶם pag. 209. vt פִּקֶּדְךָ. Cætera vbique per te facillimè adiunges, ſi ר in פִּקֵּר obſeruaueris.

In הִפְעִיל cùm nullæ ſint motiones mutationi obnoxiæ, nulla fit mutatio præterquàm in quieſcentibus עָיִן וָו, vbi ·· literæ gutturalis ה in ·.· : conuertitur ſic, הֶבִינַנִי, הֶבִינְךָ, הֶבִנֵךְ, הֶבִינָהּ, הֶבִינוֹ, vel הֶבִינָהוּ, & c. dummodò prima radic. gutturalis non ſit, nam tunc ·· literæ ה commutatur in ־ etiam ſine affixo, vt iam in margine cōiugationis Hiphil quieſcentium aiin vaf pag. 121. obſeruatum eſt. vt הַעִירוֹתִיהוּ excitaui illum, Eſa. 45. eadem etiam omnino ratio habdēa eſt ipſius ה in duplicantibus aiin.

In benoni quieſcentium & duplicantium aiin, ·· literę מ & in futuris, in coniugationibus habentibus ־ ſub literis אֵיתָן, ־ in ſeua cōuertitur, vt in benoni מֵבִין, מְבִינִי, & c. In futuro Cal יָבוֹן, cū pronomine יְבוֹנוֹ, & c. In futuro hiphil, יָבִין, cum pronomine יְבִינוֹ intelligere faciet illum, & c. Idem de · & ·· in duplicantibus aiin eſto iudicium.

In quieſcientibus לָמֶד הֵא, cùm, ſicut in nominibus, pa. 218. propter affixa euaneſcat ה radicis tertia, facta motionū retrogradatione, ſeua in quod mutādū eſſet ־ primæ ſyllabę, ſi tres radicales exprimerentur literæ, perditur eadem ſeruata motione ante pronomen,

quæ in פִּקֵּר. vt גְּלָחוּ , pro גְּלַחְהוּ , גְּלוֹ pro גְּלֵהוּ , גְּלֵה pro גְּלֵהָהּ , גְּלֵהּ , pro גְּלֵהְךָ , גְּלֵךְ pro גְּלֵהַךְ , גְּלֵנִי pro גְּלֵהֵנִי , & c.

Verba neutra, eò quòd illorum actus in alium nō transeat, aliorum more inseparata nō admittunt pronomina. Quin subaudienda est præpositio aliqua cōmoda. vt, יְגֻרְךָ pro יָגוּר עִמְּךָ habitabit tecum. Psal. 5.

A Dauide kimhio autem in cōmentariis in quintum Psalmum & in Miclol ita hic locus explicatur, adducítque adhuc ille ex Iob. 31. exemplū גְּדֵלַנִי, pro גָּדֵל עִמִּי adoleuit mecum (orphanus) non tamen, vt alij nonnulli volunt, est piel coniugationis, quoniam expressum esset daghes in ד secunda litera. Prætereà propter affixum, ·· in seua commutatum fuisset, quod quidem pro ֵ positum esse nemini dubium esse debet: cùm motio magna motioni magnę semper æquiualeat. Postremò esset in prima syllaba non seua, sed hiric paruum more piel.

Superest adhuc dicere, vt iam finem verborum faciam, in passiuis verbis, quanuis ab affixis abhorreāt, infinitiuum affixa interdum admittere: sed ita, vt (eò quòd מָקוֹר infinitiuus dicatur) per nomina commodè verti possit. vt, בְּיוֹם הִבָּרְאָם, in die creari ipsos, id est, in die (quo) creati sunt ipsi, siue in die creationis ipsorū Genes. 5. sic בְּיוֹם הִבָּרַאֲךָ, in die creari te, (quo creatus fuisti tu) siue creationis tuæ, Ezech. 28. & alia.

Affixa cum partibus indeclinabilibus.

Cùm ex obseruatione præscriptarum regularum, facilimum sit inseparata pronomina cum partibus indeclinabilibus componere, ac cùm rara sit compositio affixorum cum particulis istis, non in huiusmodi perse-

perſequendis diu immorabor.

Affixa cum aduerbio.

אַיִן vel אֵין Non

אֵינֶנּוּ vel אֵינוֹ, אֵינְךָ אֵינֵךְ, אֵינֶנִּי vel

*אֵינִי vel אֵינֶנִּי, אֵינָם vel אֵינָמוֹ,

אֵינְכֶם אֵינְכֶן, אֵינֵנוּ, אֵינָהּ vel אֵינֶנָּה

הֵן vel הִנֵּה Ecce:

†הִנּוֹ vel הִנֵּהוּ, הִנָּה, הִנְּךָ, הִנָּךְ, הִנְנִי

vel הִנֵּנִי vel הִנֶּנִּי, הִנָּם, הִנָּי, הִנְּכֶם

הִנְּכֶן, הִנְנוּ vel הִנֵּנוּ

Affixa cum præpoſitione.

ב In.

בּוֹ, בָּהּ, בְּךָ, בָּךְ, בִּי, בָּם, vel בָּהֶם, בָּן

vel בָּהֶן, בָּכֶם, בָּכֶן, בָּנוּ

*In pronomine primę perſonę ני aliquádo in ſupplementum נ aduerbij ponitur daghes, aliquando verò ad euphoniam in accentu diſtinguente, ſicut ſuprà in verbis in tertia perſona ſingul. maſc. fut. cum affixis iam obſeruatum eſt in margine. pag. 230.

† Daghes ad ornatũ lectionis hîc vbique.

אֵת cum, à, vel ab, ex, vel de.

אִתּוֹ, אִתָּהּ, אִתְּךָ, vel אִתָּךְ, אִתָּךְ, אִתִּי, אִתָּם, אִתָּן, אִתְּכֶם, אִתְּכֶן, אִתָּנוּ.

Præpoſitio אֵת tum ad euphoniam, tum vt differat ab articulo, cum affixis recipit propriè daghes in ת.

Præpoſitiones quædam adhuc ſunt, quæ habent י ante ipſa affixa more nominum maſcul. pluralis numeri. vt, אַחַר, vel אַחֲרֵי .i. Poſt, poſteaquàm

אַחֲרָיו, אַחֲרֶיהָ, אַחֲרֶיךָ, אַחֲרַיִךְ, אַחֲרַי.

אַחֲרֵיהֶם, אַחֲרֵיהֶן, אַחֲרֵיכֶם, אַחֲרֵיכֶן, אַחֲרֵינוּ

עַל vel עֲלֵי ſuprà, contrà.

עָלָיו, עָלֶיהָ, עָלֶיךָ, עָלַיִךְ, עָלַי, עֲלֵיהֶם, עֲלֵיהֶן, עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶן

עָלֵינוּ.

אֶל vel אֱלֵי Ad, in, apud, ſuper.

אֵלָיו, אֵלֶיהָ, אֵלֶיךָ, אֵלַיִךְ, אֵלַי, אֲלֵיהֶם vel אֵלֵימוֹ, אֲלֵיהֶן, אֲלֵיכֶם

אֲלֵיכֶן, אֵלֵינוּ.

תַּחַת Infra, ſub, ſubtus, pro.

תַּחְתָּיו, תַּחְתֶּיהָ vel תַּחְתֶּנָּה, תַּחְתֶּיךָ, תַּחְתַּיִךְ, תַּחְתַּי vel תַּחְתֵּנִי תַּחְתָּם vel □ תַּחְתֵּיהֶם □, תַּחְתָּן vel תַּחְתֵּיהֶן, תַּחְתֵּיכֶם, תַּחְתֵּיכֶן, תַּחְתֵּינוּ.

Cætera ab vſu poſtulanda.

De ſeptem ſeruilium literarum מֹשֶׁה וְכָלֵב *functione.*

Cùm videris ſuprà, cùm de themate loqueremur, pag. 42. diuiſionẽ literarũ in radicales vndecim & miniſteriales totidem: atque poſteà in verbis functionẽ literarum illarum ſeruiliũ in ſyllabis formatiuis perſonarum præteriti, quæ ſunt תָּ, תְּ, תִּי, וּ, תֶּם, תֶּן, נוּ, in infinitiuo literarum בכלם, in futuro איתן, & in nomine articulorum ac literarum אֶהֱמַנְתִּי, in pronomine affixorum. Supereſt nũc breuiter dicere de harum ſeptem מֹשֶׁה וְכָלֵב officio: cùm illarum naturã adhuc ex ſuperioribus nõ ſatis exploratam & examinatam habeas.

מ Factum eſt ex integra prępoſitione מִן à, vel ab, ex vel de, in, præ, ob, per, propter: verum enim quia nuſquam ſeorſim reperitur, in ſupplementum נ adfert daghes complexui ſequentis literæ, dicitúrque מִבִּזָּה à pręda, מִפְּקוֹד à viſitãdo. Quando autẽ ſequens litera non eſt capax puncti daghes, ſub מ ponendum eſt ·· ſic, מֵעִיר ab vrbe. Ierem. 3. & æquiparatur ſyllaba longa ſyllabę breui & ipſi daghes. Aliquando ſolùm ponitur hiric paruum ſub ipſo מ ante literas incapaces ipſius daghes, præter cõſuetudinem & ſic nulla relinquuntur ipſius נ ſuppreſſi veſtigia. vt, מִחוּט, à filo, Geneſ. 14. מִרְדֹּף à perſequendo, 1. Samuel. 23. Hac porrò particula quomodo circunloquantur comparatiuum

ratiuum gradum, suprà postquam de casu & declinatione tractauimus, dictũ est. Reliquas itidem functiones illius videlicet quomodo à fronte & à tergo nominibus & participiis inseruiat ac quomodo sit corruptum pronomen quãdoque, ex grammatices progressu iam vidisti.

ש Huius literæ, quæ duntaxat à fronte dictionum seruit, officij bonam partem suprà in fine pronominis, cùm de relatiuo meminimus, vidisti pag. 196.

Est enim relatiuũ excisum ex integro אֲשֶׁר, æquiualens qui, quę, quod, generis & numeri omnis: effertur verò per ∵ sequente daghes, si sequens litera ab illo nõ abhorreat, אִישׁ שֶׁיִּפְקוֹד vir qui visitabit, & frequenter alia. quòd si à daghes abhorreat sequens litera, habebit tantùm ∵. vt, שֶׁאָמַרְתִּי qui dixi. Et quia (vt iam dictũ est) ∵ & ⁻ motiones sunt commutabiles, ita vt magistri frequenter in commentariis ⁻ paruum vocent ipsum ∵, inuenitur interdum ש habere ⁻. vt שַׁקַּמְתִּי quòd surrexi, Iudic. 5. bis, שַׁלָּמָה אֶהְיֶה quæ curero, Cantic. 1. Quod tamen ⁻ ante gutturales, producta syllaba per methegh propter soni gutturalis facilitatem assequendã, mutatur in ꞁ. vt, שָׁאַתָּה quòd tu, Iudic. 6 postremò, Eccl. 3. reperitur cũ seua cũ dictione parua, siue monosyllaba iunctũ. vt, שְׁהֵם quòd ipsi, etiam. Ecclesiast. 2. שְׁהוּא qua ipse: sic enim legit Kimhius in Michlol, codex venetus sic quoq; habet.

Componitur autem aliquãdo cum ל & dicitur שֶׁל, quod in sacratis libris nisi cum ב à frõte reperitur sic, בְּשֶׁל & significat, propterea: Ecclesiast. 8. componitur etiam cum pronomine & dicitur בְּשֶׁלְּמִי propter

quem & בְּשֶׁלִּי propter me Ionæ.1. In commẽt.verò & scriptis aliis Hebræorum שֶׁל est articulus genitiui & significat ipsius, vel, de.

ה Litera hæc ab Hebræis הֵא הַיְּדִיעָה, id est, ה connotatiuum, siue ה discretionis, vel, distinctæ cognitionis vocatur. Sortitúnique est tale nomẽ, quòd sæpenumerò à fronte dictionũ quarumlibet adhibitum Emphasi & Epitasi vim habeat rem notãdi & discernendi, id est, quòd illius expressione crebrò in Hebraïsmo vel altior, vel vehementior desideretur significatio, intellectus & discretio, quàm verbis expres serit author aliquis. Post se literam seruilem non nisi rarò, admittit. Effertur autem per ַ imprimítque daghes literę sequenti, si illius fuerit capax, quòd si à daghes abhorreat litera sequens, per ָ plurimùm venit hoc ה efferẽdum, quoniam daghes, quod non potest locum habere in litera illius incapaci, relegatur sub ַ ipsius ה & fit camets: camets enim fit ex ַ daghes subscripto, & sic æquiparatur motio magna motioni paruæ & daghes. Excipiuntur tamen ה & ח, ante quas indifferẽter, vel ָ, vel ַ perdito omnes daghes, quod illud sequi deberet, afficitur. vt הַהִיא illa, הַחֹדֶשׁ mensis ille. quod etiam ante ע fit aliquãdo. vt, הַעִוְרִים ô cæci, Esa. 42. Habet ה etiam haiediah, non vocandi aduerbiũ ָ ante ע sic, הָעֹזְבִים qui deserentes sunt & הָעֹזֶבֶת quæ deserens est Prouerb. 2. Et הַעֹרְכִים, qui instruentes sunt. Esaiæ 65. Itidem ante literas affectas seua, indifferenter habere potest ַ sequente, vel non sequẽte daghes. vt, הַיְּהוּדִים Iehudei. Ester.3. הַצְפַרְדְּעִים, vel הַצְּפַרְדְּעִים ranæ. Exod. 8. Quomodo hoc ה nõ debeat

beat præponi nominibus propriis, iam ſatis dictum
eſt in appendice de numero nominum. pag. 37. & 38.

Ad venuſtatem pronuntiationis ה hoc (etiam vt
infra dicetur, quando eſt interrogandi, vel admirandi
aduerbium) ante dictiones diſſyllabas, vel polyſylla-
bas, in quibus prima litera eſt gutturalis habens ֳ, nō
raró habet ֶ. הֶאָמוּר בֵּית־יַעֲקֹב. O dicta domus Iacob.
Mich. 2. הֶאָנֹכִי הָרִיתִי an ego concepi Nu. 11. הֶהָיְתָה זֹּאת
an fuerit hoc Ioel. 1. vt, הֶחָכָם ſapiēs ille, Eccleſiaſt. 2.
הֶהָרִים montes illi, Geneſ. 7. הֶחָרָבָה arida, Aggæi 2.
הֶעָלֶה folium Ierem. 8. Si tamen dictio illa fuerit mo-
noſyllaba, dices הָעָם populus ille, Ierem. 8. הָהָר mons
ille Deut. 4. per ָ ſub ה. Tollitur per ſyncopen etiam
ה nonnunquam ad euphoniam, relegato tamen pun-
cto ה ſublati ſub litera precedente, ſequente daghes,
ſi ſequēs illius fuerit capax litera, כַּכֹּהֵן ſicut ſacerdos
Eſa. 24. pro כְּהַכֹּהֵן, בֶּעָנָן In nube Geneſ. 9. pro בְּהֶעָנָן.
&c. Quando autem ſequens litera ipſius daghes nō
fuerit capax, daghes ipſum relegabitur ſub ַ ipſius ה
ſublati de medio, quo inſigniri deberet litera præce-
dēs & ſic ex ַ & daghes ſub ipſum relegato fiet ָ &
æquiparabitur motio lōga motioni breui & daghes,
כָּאֲרָזִים ſicut cedri, Cant. 5. pro, כְּהָאֲרָזִים.

Porrò הֵא הַיְדִיעָה vel verbo, vel participio preposi-
tum, æquiualet relatiuo אֲשֶׁר qui, quæ, quod, pro ra-
tione ſententiæ. vt, הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים. Qui poſuit ani-
mas noſtras in vitam, (qui incolumnes variis in peri-
culis nos ſeruauit,) Pſal. 66. הַפֹּקֵד qui viſitat, ſiue qui
viſitans (eſt,) vel etiam æquiualet coniunctioni. vt,
quòd, כִּי אֶל־אֵל הֶאָמַר נָשָׂאתִי. Profectò ad Deum, (per
tinet

tinct) vt dicat, condono Iob. 34.

Eſt ex filo orationis ſæpe numero etiam hæc litera הַא הַפֶּסֶק הַקְּרִיאָה הַתְּמִיהָה וְהַשְּׁאֵלָה, id eſt, ה dubitandi vocandi, admirandi, atque interrogandi aduerbium. vt. הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה audite ô cæli & loquar (attẽti eſtote teſtes eorum, quæ dicturus ſum.) Deuteron. 32. הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת ô cõgregatio lex vna (erit) Num. 15.

Cæterùm cùm admirationis, vel interrogationis eſt particula, propriè afficitur ־ַ & cõponitur indifferenter cum nominibus participiis, verbis & cõſignificatiuis. vt, הֲבַת an filia? Gen. 17. הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי an cuſtodiens fratrem meum ego ſum? Geneſ. 4. pro, an cuſtos fratris mei ego ſum? הֲרָצַחְתָּ nonne occidiſti. 1. Reg. 21. הֲמָלֹךְ an regnãdo, Gen. 37. הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם־אַיִן an ſit in ea arbor, an non? Num. 13. הֲיִמְלָט num proſperè cedet? Ezech. 17. Vbi ה eſt, ſicut in interrogationibus ſępenumero eſſe ſolet, partim dubitãdi, partim interrogandi particula & ſignum. Tum etiã cum particula לֹא iunctum eſt מִלַּת זֵרוּז, id eſt, particula exhortationis, ſiue hortantis, הֲלֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ nonne præcepi tibi: ſis fortis & robuſtus, Ioſuæ 1. ſic Ruth. 2. & alias.

Quando autem præfigitur literæ affectæ ſcua, ne in dictionis principio duplex ſcua concurrat, ה hoc afficitur ־ tantùm. vt, הַבְרָכָה אַחַת הִוא לְךָ אָבִי an fauſta precatio vna (duntaxat) eſt tibi mi pater? Geneſ. 27. Alia id genus multa breuitatis gratia omiſſa ſunt. Neque venit poſt hoc ה affectum ־ (ſicut poſt ה haiediah) daghes, niſi illud ſequatur litera miniſterialis, hoc eſt, non natiua, ídque raròṇ vt, הַבְמַחֲנִים an in caſtris?

castris?

castris? Num.13.הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי, an secundùm clamorem illum, qui venit ad me, Gen.18. & pauca alia: non sequente etiam litera ministeriali, sed perrarò. vt, הַגְּמוּל an retributio, Ioel.3. sic הַזְּבָחִים num sacrificia? Amos 5. Habet itidem ־ he interrogandi ante gutturales literas non notatas per ־ׇ. vt, הַאִישׁ an vir? Neemiæ.6. הַעֶבֶד an seruus? Ierem.2. Solet etiam ad maiorem interrogationem, vel admirationem ה cõiungi, cum admirationis & interrogationis particula אִם, vt הַאִם vtrum, an: per admirationem, vel interrogationem vehementem pro ratione sententiæ. Hoc ה admirationis & interrogationis quandoque etiam desideratur, suplendúmque est ex orationis filo, אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי, tu iste fili⁹ meus Esau es? & dixit, ego sum, Genes.27. vbi ex orationis filo dicendum הַאַתָּה an tu, vel, tu ne es filius meus, &c. Præpositioni ad, vel in, dictum est in margine literam ה à tergo aliquando æquiparari, quando de literis אהוי paragogicis loquuti sumus. Vide annotationem quę est in margine, vbi de simplici ־ sub ה seruili ante gutturales dictum est, in præterit. Hipsil quiesc. aiin vas. pag.121. Reliqua ה officia, nimirum quòd nominibus propriis non pręponatur, quomodo nominibus participiis & verbis seruiat modò à fronte, modò à tergo, ac sit aliquando corruptũ pronomen vidisti ex superioribus.

ו, Litera hæc à figura ipsa nomen habet: significat enim וו vncum, siue harpagonem. Vnde pro &, coniunctione copulatiua metaphoricῶs ab Hebræis vsurpatur. Aliquando etiam causalis, rationalis, disiunctiua & conditionalis coniunctio, præpositio cum,

ſimilitudinis, affirmãtis, ac temporis aduerbium pro varietate & ratione ſententiarum inuenitur. Videtur etiam frequenter redũdare in principio ſentẽtiarum, in generationum enumeratione & aliàs, vt teſtantur Abraham Iehudæus, Aben Ezra & Dauid Kimhius. Proprie afficitur ſeua more ſeruilium literarum, vt in infinit. cal perfectorũ verb. dictũ eſt. Sed ante literas בומף, vel ante literas affectas ſeua, ad venuſtatem pronuntiationis non per ſeua (quo peculiariter affici ſolet) effertur, ſed plerunque in ו trãſit. vt, וּבִנְיָמִין, וַיִּשְׁקְי, & Vaſti, וּמֹשֶׁה, וּפַרְעֹה, & Pharao, וְנִגַּשְׁתֶּם, & acceſſiſtis. In hac dictione וְנִגַּשְׁתֶּם ſeua poſt ו, tametſi ſit motio magna, non debet legi, quia eſt non naturale, ſed accidentarinm ſuffectum pro ו cum ſeua, ſeua autẽ non numeratur inter decem vocalium notas. Poſt motiones magnas porrò non natiuas, ſed per accidens aliquod poſitas & expreſſas, ſeua non debet legi אָכָלְתָּ comediſti Geneſ. 3. vbi eſt ָ ſub כ contra rationem grammatices propter ֑ accentum diſtinguentẽ, poſt quod ָ autem, quòd ſeua legi non debeat, patet ex daghes ת ſequentis, quod illud habere non poſſet poſt ſeua mobile. Habentia porrò ſyllabam longam per accidens, poſt quam ſeua non legitur, quanuis daghes illud non ſequatur, infinita propemodum ſunt, pro quibus hoc vnum ſufficiat, מָרָדְנוּ rebelles fuimus Daniel. 9. pro מָרַדְנוּ, ֑ accentus diſtinguens enim contra rationem grammatices ַ cõuertit in ָ, vt dicetur in accentibus.

Quædam autẽ leguntur, in quibus ו notatur per ָ, ante בומף, vt יוֹצֵא וָבָא egrediens & ingrediens (erat). 1. Samuel.

1.Samuel.18. נָפְרִית וָמֶלַח ſulphur & ſal, Deuteron.29. כַּפְתֹּר וָפֶרַח ſphærula & flos, Exod.25. & alia nõnulla.

Habet etiam ו copula ־ frequenter, quando præfigitur dictioni monoſyllabæ. vt, וָעָם & populus Eſter. 1. vel habenti accentum in penultima. vt, עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וָצֶדֶק feci iudicium & iuſtitiam (ſtudui æquiſſimis legibus,) Pſal.119. & וָכֶסֶף Heſter.1. Eodem modo fit in verbis. vt, וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ nunc igitur ecce vxor tua, accipe (eam) & diſcede, Gen.12. & id genus alia. Habet etiam ־ cum particula לא iunctum, & poteſt tunc eſſe aduerbium interrogandi, וָלֹא an non? 2. Reg.5. ſic etiam ſignificat 2. Samuelis 13. ſecundum Kimhium in Miclol.

Præterea, ut cacophonia vitetur, fit duarum ſyllabarum in vnam plurimùm contractio (ſi ſyllabã conficiat ſeua) quando ו præponitur י alioqui ſeuando. vt, וִיהוּדָה pro וִיהוּדָה, וִירוּשָׁלַיִם pro וִירוּשָׁלַיִם, nimirũ cùm duplex ſeua minimè in principio dictionis concurrere poſſit. Eadem ſit tibi ratio literarum כלבם. Simile etiã accidit ante ה præditũ ſeua, vt וִהְיוּ & eſtote 2. Samu. 2. pro וֶהְיוּ. Fit etiam contractio in hac dictione אֱלֹהִים ſic, וֵאלֹהִים, pro וֶאֱלֹהִים. Quod etiam literis כלב, cũ hac dictione & aliis nonnullis, vt frequẽs vſus docet, contingit. vt, כֵּאלֹהִים, לֵאלֹהִם, בֵּאלֹהִים, כַּאדֹנִי, לַאדֹנִי, כַּאדֹנַי, וַאדֹנָי. pro וַאֲדֹנָי, &c. Plurimùm enim cum huiuſmodi ſeruilibus literis ita effertur per ־ otiante in illo א litera, hæc dictio ſingularis אֲדֹנִי, vel pluralis אֲדֹנַי, vel אֲדֹנָי compoſita cum corrupto pronomine י, vt obſeruarunt Maſorethæ, Geneſ.40. ־ porrò motio breuis quę ſuffulta eſt Methegh, vel aliquo alio accentu, ac-

 cedit

cedit ad naturam motionis longæ ָ per annotationem quam fecimus ſupra, quando de natura vtrarumque motionum loquuti ſumus pag. 27. Duo tamen reperiuntur in quibus aleph otiatur in ֵ, quamuis accentus non expreſſus ſit in illo, ſed meo iudicio imaginandũ & ſupplendum eſt, ad fulciendum ſyllabam breuem וַאֲעֲשִׁיר nā diues futurus ſum, pro וָאַעְשִׁיר Zachariæ 11. & וַאעַנֶּה & affligam. 1. Reg. 11. pro וְאַעַנֶּה. Quomodo porrò ו ſit corruptum pronomen, vidiſti pag. 191. quomodo etiam conuertat futurum in præteritum, in margine pag. 58.

כ, Huius particulæ poteſtas varia eſſe poteſt. Siquidem כ ex כְּמוֹ, id eſt, ſicut, ſic, deductum aduerbiũ ſimilitudinis erit. vt, וְהָיָה כָעָם כַּכֹּהֵן כַּעֶבֶד כַּאדֹנָיו & erit ſicut populus, ſic ſacerdos, ſicut ſeruus, ſic Dominus eius, Eſaię 24. & ſemper per ſeua vt ſeruilis litera efferendum eſt. Nam quòd hic ַ habeat כ, fit propter ה haiediah de medio ſublatum, quòd autem ָ, fit quòd præponatur dictioni monoſyllabę, vel habenti accentum in penultima, vel in qua facta ſit contractio. vt, כַּאדֹנָיו & כָּעֶבֶד, כָּעָם כַּכֹּהֵן.

Secundò כ, ex כַּמָּה, id eſt quot, עַל־הַשִּׁיעוּר, id eſt, vel numeri, vel menſuræ coniecturam ſignificat. vt, כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף circiter quadraginta milia (virorũ) Ioſ. 4. כְּאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ ferè duobus cubitis ſuper faciẽ terræ, Num. 11.

Tertiò ex כֵּן, quando affirmandi, vel temporis eſt aduerbium, ſignificare poteſt, verè, tunc, cùm, pro ſenſus commoditate. Quomodo ך interdum ſit corruptum pronomen, quomodo etiam adhibeatur à fronte

fronte vocabulis אֲדֹנָי & אֱלֹהִים satis suprà vidisti paulò ante in ו.

ל Satis perspicuum est omnibus præpositionē hanc ל, vel ab אֶל, vel ab עַל præpositionibus deriuari. Vnde quòd illarum significationem referat & redoleat, non mirum est: quandoquidem significare aliquādo potest à, ab, de, pro, in, sine, ad, vsque ad, super, supra, propter, iuxta, contra.

Porrò etiam pro אֲשֶׁר coniunctione sumitur, Ecclesiastic. 3. vbi sic legitur, לְבָרָם הָאֱלֹהִים quòd delegit eos Deus. Vbi ל præponitur verbo בָּרָה composito cum pronomine, & pro quòd, vel vt, accipitur: quomodo porrò ל sit articulus, iam supra dictū est. Quomodo etiam adhibeatur nominibus אֱלֹהִים & אֲדֹנָי dictum est in ו. Quomodo quoque ל efferatur per ־ dictum est in ו infinitiuum cal defectiuorum pe nun.

ב Litera hæc à בַּיִת intus, intra, vel à בֵּין in, inter, deducta: intra, intus, in, inter, per, propter, significare poterit. Significat etiam aliquando ad, de, cum. Porrò significat etiam vsque ad. vt, בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ vsque ad cœlos misericordia tua, Psalm. 36. sic Thren. 4. vt in Miclol & in commentariis in Psalmos dixit Kimhius.

Cæterùm, quod prętermitti non debet, trium harū literarum כלב eadem omnino est pūctorum ratio sit que in his tribus præpositis ipsi הָא הַיְדִיעָה, syncope, siue rescissio ipsius ה haiedia, sed reiecto, suo peculari seua vendicatóque sibi puncto ה syncopati, siue sublati de medio, כַּכֹּהֵן sicut sacerdos, non autem כְּהַכֹּהֵן. בַּבַּיִת, non autem בְּהַבַּיִת. Quomodo לָאָדָם, non לְהָאָדָם,

autem adhibeatur à fronte vocabulis אֱלֹהִים & אֲדֹנָי, dictum est in ו.

Obiter etiã annotato, literas omnes istas כשהוכלב sæpe in contextu desiderari, sicut & dictiones aliæ, quę facilè, ab eo qui in Hebraïsmo versatus est, ex orationis filo supplétur. Vt enim Iohannes Isaacus doctiss. Senatus Colon. professor Heb. linguæ & propugnator studiosiss. Hebraicæ veritatis ex Caldæis deprompsit, שְׁרָגָא בְּטִיהֲרָא מַה מְהַנְיָא, id est. Lucerna in meridie quid prodest? Solent nãque graues & idonei authores supprimere, quæ ineptè leues & sordidi exprimunt. Vide Miclol in fine functionis harum literarum, vbi absentes esse sæpe istas literas doctissimè probatur à Dauide Kimio ex multis scripturæ locis.

DE NVMERIS.

Cardinales, siue principales numeri.

Contra communem regulam generis nominũ, nomina numeralia cardinalia masculina, à tribus ad decem terminationẽ fœmininã in ה præcedẽte ָ & accentu habent. Contrà verò fœminina masculinam.

Item numeralibus cardinalibus singularis numeri ferè iungũtur pluralia nomina vt. מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים iter triũ dierũ, Ionæ.

Fœminin.	Masculin.
Vna אַחַת	Vnus אֶחָד
Duæ שְׁתַּיִם	Duo שְׁנַיִם
Tres שָׁלֹשׁ	Tres שְׁלֹשָׁה
Quatuor אַרְבַּע	Quatuor אַרְבָּעָה
Quinque חָמֵשׁ	Quinque חֲמִשָּׁה
Sex שֵׁשׁ	Sex שִׁשָּׁה
Septem שֶׁבַע	Septem שִׁבְעָה
Octo שְׁמוֹנֶה	Octo שְׁמוֹנָה

3:

3. Pluralis numeri verò singularia. vt, עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם adhuc quadraginta dies, Ionæ ca. eodem, vbi est יוֹם singularis numeri pro plurali יָמִים, & similia crebrò. Vel etiam locus Ionę sic reddi potest. Adhuc quadragesimus dies erit (ab hoc die) & Niniue subuertetur. Possunt namque, vt in ordinalibus numeris dicetur, cardinales numeri, à denario numero, ordinales numeri esse, pro ratione sententię considerato orationis filo.

Nouem	*Nouem*
תְּשַׁע	תִּשְׁעָה
Decem	*Decem*
עֶשֶׂר	†עֲשָׂרָה vel עֲשֶׂרֶת
Vndecim	*Vndecim*
אַחַת עֶשְׂרֵה vel עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה	אַחַד עָשָׂר
Duodecim	*Duodecim*
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵח	שְׁנֵים עָשָׂר
Tredecim	*Tredecim*
שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה	שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
Quatuordecim	*Quatuordecim*
אַרְבַּע עֶשְׂרֵה	אַרְבָּעָה עָשָׂר
Quindecim	*Quindecim*
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵח	חֲמִשָּׁה עָשָׂר
Sexdecim	*Sexdecim*
שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה	שִׁשָּׁה עָשָׂר
Septemdecim	*Septemdecim*
שְׁבַע עֶשְׂרֵה	שִׁבְעָה עָשָׂר
Octodecim	*Octodecim*
שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה	שְׁמוֹנָה עָשָׂר
Nouemdecim	*Nouemdecim*
תְּשַׁע עֶשְׂרֵה	תִּשְׁעָה עָשָׂר

†Ex עֲשָׂרָה decem masculino coniuncto cũ vnitate vel cum alio numero, fit עָשָׂר & ex עֶשֶׂר fœmin. fit עֶשְׂרֵה, vt hîc conspicuum est. Vocalitatis & breuitatis gratia pro שְׁנַיִם & שְׁתַּיִם legitur concisè שְׁנֵים & שְׁתֵּים.

Hæc nomina quæ pluralis numeri sunt, toties decẽ significant, quoties vnũ in numero singulari. Excipitur עֶשְׂרִים, quod non centũ, sed solùm bis decem, id est,

Communis generis.

Viginti	עֶשְׂרִים
Triginta	שְׁלֹשִׁים
Quadraginta	אַרְבָּעִים
Quinquaginta	חֲמִשִּׁים
Sexaginta	שִׁשִּׁים

viginti, significat.

His à viginti cùm sint cō-munis generis, vel vnitatē, vel digitos numeros vtriusque generis iūges, qui inter vnitatē & denarium cōtinentur numerū & nouem non excedunt. Deinde seruato ordine numerorum articulorum, qui ex decē vnitatibus, aut binariis, aut ternariis, aliisve decuplatis numeris consurgunt: vel cōpositorū, siue mixtorum, qui comprehēduntur inter duos quosuis proximos articulos & ex priore articulo & aliquo digitorum resultant, multiplicabis in infinitum, pręcedente tamen sæpius vnitate, vel minori numero maiorem. vt, אַחַת וְעֶשְׂרִים vel אֶחָד vnus, vel vna & viginti, &c.

Septuaginta	שִׁבְעִים
Octoginta	שְׁמוֹנִים
Nonaginta	תִּשְׁעִים
Centum	מֵאָה
Ducenta	מָאתַיִם
Pluries centum	מֵאוֹת
Mille	אֶלֶף
Duo milia	אַלְפַּיִם
Plura milia	אֲלָפִים
Myrias.	רְבָבָה vel רִבּוֹא vel רִבּוֹ

Ordinales Num. quibus ordo & series rerum ostenditur.

A denario numero ordinales numeri sunt, sed pro illis vtuntur numeris cardinalibus articulis videlicet iūctis vnitati, vel digitis numeris sic, אַחַד עָשָׂר vndecim, vel vndecimus, עֶשְׂרֵה אַחַת vel, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה vndecim, vel vndecima מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה

Fœminin.	Masculin.
Prima רִאשׁוֹנָה	*Primus* רִאשׁוֹן
Secunda שְׁנִיָּה & שֵׁנִית	*Secundus* שֵׁנִי
Tertia שְׁלִישִׁית & שְׁלִישִׁיָּה	*Tertius* שְׁלִישִׁי
Quarta רְבִיעִית	*Quartus* רְבִיעִי
Quinta חֲמִישִׁית	*Quintus* חֲמִישִׁי
Sexta שִׁשִּׁית	*Sextus* שִׁשִּׁי

à filio

a filio vigesimi anni Nũ. 1. sic מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה à filio trigesimi anni & supra, ad filiũ quinquagesimi anni, Numer. 4. Quandoquidẽ cardinalia nomina à decẽ, ordinalia indifferẽter esse possunt. Quare in huiusmodi incidens ex orationis filo, iudica quid optimè sensui conueniet.

Septima	*Septimus*
שְׁבִיעִית	שְׁבִיעִי
Octaua	*Octauus*
שְׁמִינִית	שְׁמִינִי
Nona	*Nonus*
תְּשִׁיעִית	תְּשִׁיעִי
Decima	*Decimus*
עֲשִׂירִית	עֲשִׂירִי

A denario numero repete pro ordinalibus, cardinales numeros.

De numero qui fit per literas.

17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
יז	יו	*טו	יד	יג	יב	יא	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
34	33	32	31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18
לד	לג	לב	לא	ל	כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא	כ	יט	יח
	50	49	48	47	46	45	44	43	42	41	40	39	38	37	36	35
	נ	מט	מח	מז	מו	מה	מד	מג	מב	מא	מ	לט	לח	לז	לו	לה
				900	800	700	600	500	400	300	200	100	90	80	70	60
				תתק	תת	תש	תר	תק	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס
							10000	9000	8000	7000	6000	5000	4000	3000	2000	1000
							יׄאׄ	טׄאׄ	חׄאׄ	זׄאׄ	וׄאׄ	הׄאׄ	דׄאׄ	גׄאׄ	בׄאׄ	אׄ

*Ex superstitione quadã inani. 15. exprimere solẽt Heb. per טו pro יה, timẽtes ne sic vnũ ex diuinis nominibus profanaretur.

Si porrò literæ אָ subscribatur perpendicularis linea, sic אָ, millenariũ significabit numerum, sicut etiã si aliis subscribatur literis בָ, 2000. גָ, 3000. דָ, 4000. הָ, 5000. וָ, 6000. זָ, 7000. חָ, 8000. טָ, 9000. יָ, 10000. efficiet. Et sic cum aliis literis.

Finales literæ etiam interdum ab Hebræorum nõnullis pro numeris vsurpantur, sic

900	800	700	600	500
ץ	ף	ן	ם	ך

Poſtremò ſolent literas pro numeris captas duobus apicibus acutis ſuperſignare,ſic, אתקמ״ו 1546. Iſte porrò annus eſt,quo huius operis primam editionem fecimus,in mēſe Maio.

De accentibus.

Accentus ab Hebræis טַעַם, id eſt,guſtus,metaphoricῶs appellatus eſt.

Grammatici accentus ſuos mutuati ſunt à muſicis, ne ſi figuras accentuum aliàs excogitaſſent illi pro grammatico ſuo accentu,plus ſatis oneratę eſſent dictiones tot accentibus & fieret inde contextus ſacri deformitas. Cæterùm tam variæ & multiplices accentuum figuræ ipſis muſicis canoris & modulationis ſigna ſunt, in quarum valore & poteſtate in omnibus ſynagogicis nō couueniunt illi:non enim modos & numeros canendo eoſdem vbique ſequuntur.

Accentus in duos diuiduntur ordines. Alij enim מְלָכִים reges(quos Latini diſtinguentes appellāt) vocantur. Quorum officium eſt,vt præter muſices & eleuationis vocis cognitionem, tanquam cola, commata & virgulæ,perfecti & imperfecti ſenſus orationis etiam notitiam & illuſtrationem adferant. Non tamen eos omnes æquam in diſtinguēdo poteſtatem habere dicimus, quandoquidem ſeptem primis ſequentis tabulæ potiſſimùm exceptis, reliqui grauitatem & dignitatem adferre contextui orationis magis videntur, (vt apud Latinos facit virgula) quàm diſtinguere: vnde contextum accentibus regibus abundanter inſignitum & illuſtratum, cum grauitate, conſideratione, reuerentia & iudicio legas,

gas,oportet. Solet namque reuerētię & honoris gratia,huiusmodi regum accentuum frequens & veluti redundans expressio fieri,quādo aliquid magni momenti & magna attentione dignū occurrit in sacratis libris, vt ex decalogo, ex primo versu Naümi vatis, ex illius primi capitis versu 7.& passim aliūde apertè liquet: graues namque sentētias solent patres circūcisi Masorethæ,qui biblia sacra accentibus & pūctis illustrauerunt,præsentia & expressione frequenti regum accentuum honorare. Non enim tam parui momenti est accentus cognitio, vt quæ conferri etiam non possit cum optimis cōmentariis, כי עיקר גדול הוא לשמור דרך הטעמים magna namq; energia est, in obseruando vsu accētuum,ait Aben Ezra in versum nonum cap.primi Esaiæ.

Alij מְשָׁרְתִים, id est,ministri appellantur, qui (quòd præcedant tanquā adiuncti ministri reges, seu distinguentes accentus, nomen famuli sortiti sunt) continuantes orationem, syllabam, dictionis quam occupant, pertrahendam ac celeritate quadā decoro pronuntiationis seruato, proferendā indicant, donec ad accētum regem,qui distinguendi vim habet,ventum fuerit, quare scitè quidem satis & commodè Hebr. grammatici illos סְמוּכִים,id est, adiunctos וּמְמַשְׁכִים, id est,& pertrahentes sępenumero appellant. Ad musicam etiam faciunt isti,vt distinguentes. Est verò vtriusque ordinis accentuum, quàntum à grammaticis considerantur, semper attollere vel penultimam,vel vltimam syllabam in qua ponuntur & locum habēt: nunquam enim accentus grammaticus, hoc est legi-

timus, siue natiuus, locum habet apud Hebræos & Caldæos in antepenultima.

Notandum etiam obiter propter accentus distinguentes, siue reges (præsertim propter septē primos in tabula sequēti expressos) motionū paruarū in magnas contra rationem grāmatices plurimùm fieri mutationes: videlicet – in ָ, ∴ in ·· & ָ, ∵ in וּ, ָ: in וּ, & seua genuïni dictionis in ∴. Nam seua per accidens positum, (illud enim variādi dictiones gratia aliquādo pro nota aliqua vocalis poni & substitui solet) in accentu distinguēte reuertitur in motionē ipsam cuius vicem gerebat, quę si fuerit breuis, conuertetur in longam: quæ omnia ex lectione contextus facilè est obseruare. Obseruandum quoque obiter est, ipsos accentus distinguentes plerūque retrahi ab vltima syllaba in penultimam & huiusmodi retractionis incertam esse regulam.

Nomina & figuræ omnium regum.

	גְּרְשַׁיִם	אֶ̈	סְגוֹלְתָא		סוֹף פָּסוּק
אָ	vel		פַּשְׁטָא	אְ-	vel
	תְּרְשַׁיִם	אֶ́	vel		סִילוּק
א	יְתִיב		פָּשְׁט	אֽ	אַתְנַח
א	זַרְקָא	א'	פָּסְקִי	א	זָקֵף גָּדוֹל
א	פָּזֵר גָּדוֹל	א'	לְגַרְמֵיהּ'	א	זָקֵף קָטוֹן
א	פָּזֵר קָטוֹן		גֶּרֶשׁ	א	רְבִיעַ
א	קַרְנֵי פָּאָרָה		vel	א	תְּבִיר
א	שַׁלְשֶׁלֶת	א	אַזְלָא		תִּפְחָה
א	תְּלִישָׁה גְּדוֹלָה		vel	א-	vel
			טֶרֶס		מַרְחָא

Sunt accētus tum reges, tum ministri nonnulli, vt ex tabulis istis videtur, non figura, sed nomine dissimiles: mutāt enim nomen pro ratione situs sui in sacratis libris ad modulamina & hoc ad musicos pertinet.

Nomina

Nomina & figuræ omnium miniſtrorum.

	תְּרֵין חוּטְרִין		מַהְפַּךְ		מוּנַח
א	קַדְמָא	א	vel		vel
	תַּרְסָא		שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ	א	שׁוֹפָר יָשָׁר
א	vel	א	מְאַיְּלָא		vel
	תַּלְשָׁא קְטַנָּה	א	מֵירְכָא פְּשׁוּטָה		שׁוֹפָר הוֹלֵךְ
א	דַּרְגָּא	א	מֵירְכָא כְּפוּלָה	א	עִלּוּי
א	יֵרַח בֶּן יוֹמוֹ		vel	א	כַּרְבֵּל

Præter regulas in hoc opere ſparſas ſitus accentuũ ſequũtur archetypi, ad quos reducenda cætera nomina ſunt.

Monoſyllaba ſemper habẽt expreſſum accentũ, niſi ſic iungãtur per maccaph dictioni ſequẽti, בֶּן־אָדָם filius hominis, &c.

Habent enim lineam trãſuerſam, quam מַקֵּף, id eſt, coarctatorem, ſiue copulatorem vocant, de qua adhuc in articulo אֵת ſupra dictum eſt, qua præſertim dictiones monoſyllabas, (vt hîc modò vidiſti) cum aliis vnico grammatico accentu iungunt. Vel etiã polyſyllabas dictiones, quæ alioqui haberẽt accentuũ in vltima, quod paſſim verum comperitur ex ſacratorum librorum lectione יִשְׁמָר־לָנוּ cuſtodiet nobis, Iere. 5. & alia plurima : pro יִשְׁמוֹר לָנוּ, nam ſic duo accentus ſeſè contingerent & confunderent fieretque cacophonia : ſimiliter mutatur motio longa dictionis primæ in breuem, vt hîc vides in בֶּן, propter maccaph enim ·.· pro ·· ſubſtituitur, nam ſtatus abſolutus eſt בֵּן filius per ··; ſic in exemplo יִשְׁמָר־ camets hatuph pro holem propter maccaph ſufficitur, quoniam ſtatus abſolutus illius eſt יִשְׁמוֹר cuſtodiet. Itaque

que accelerandi etiam nota dici poterit maccaph, quòd duas, vel plures dictiones vocalitatis gratia, ne plures accentus sese contingant & confundant, vnico grammatico, siue natiuo accentu contentas esse faciat, easque ad illum properare cogat.

Nunquam seua vel simplex, vel compositum, accentum grammaticum secum habere potest. vt, פְּרִי fructus, אֱמֶת veritas, &c. Nam gaia, siue metheg, de quo adhuc paulò post, quando post literam affectam seua sequitur gutturalis litera, vel י, quod non notatũ sit per hiric, in dextero, vel sinistro latere ipsius seua exprimi potest, cùm accentus non sit grammaticus, siue naturalis gaia; qui à Kimhio cum metheg, confundi solet, sed aduentitius. Tale quid etiam obseruandum est vsu, quãuis non sequatur post literam affectam seua litera gutturalis, aut י non insignitum hiric. In huiusmodi enim seua nonnihil prẹter naturã suam protrahitur huiusce accentus gaia, siue metheg beneficio.

Nomina formæ, siue proportionis בֶּגֶר, שֵׁבֶט, פֶּסַח, שְׁחֵלֶת, פָּרֹכֶת, שִׁבֹּלֶת, כּוֹתֶרֶת, תּוֹלַעַת, כַּפֹּרֶת, חֹרֶשׁ, חֳלִי, נֹגַהּ, דַּלֶּקֶת, בַּהֶרֶת, קָרַחַת, אִוֶּלֶת, נַעַר, תִּפְאֶרֶת, דְּבֶלֶת, נְחֹשֶׁת, עֲטֶרֶת, בֹּחַן, אָחוּ, תֹּהוּ, מָוֶת, בַּיִת, צַלְמָוֶת, קֻבַּעַת, כֻּסֶּמֶת, כְּתֹנֶת habent per grammaticam, accentum in penultima. Cætera verò omnia nomina quorum hîc non est suum exemplar, ad cuius portionem reducantur, accentum in vltima habebunt: nisi fortassis nonnulla reperiantur, quæ per humanam imbecillitatem non satis animaduerterim.

Quia affixa cum nominibus & verbis iuncta vidisti,

litera gutturali relinquitur, posito sępe daghes in aliqua ex literis בגד כפר, si veniat illa post gutturalem literam, vt videlicet fiat contractio duarum syllabarũ in vnam ad pronuntiationis decorem. vt, מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ quis sicut tu magnificus in sanctitate? Exod. 15. pro נֶאֱדָר sic, עַד שֶׁתֶּחְפָּץ quousque voluerit, pro שֶׁתֶּחֱפָּץ, Cantic. 2. יַחְבֹּט יְהוָה excutiet Dominus, pro יַחֲבֹט, Esa. 27. sic non sequēte litera בגד כפת neque daghes, quod rariùs contingit, רַעְיוֹן רוּחַ afflictio animi, pro רַעֲיוֹן Ecclesiast. 1. יֶחְסַר deficiet, Esa. 51. pro יֶחֱסַר, נֶאְנָחִים gementes Threno. 1. pro נֶאֱנָחִים. Non porrò tales mutationes ·:·:, vel −: in seua simplex, impediunt, quominus litera præcedens gutturalem habeat −, vel ·.·, atque si gutturalis haberet ·.·: , vel −:.

De literis אֱהֱוִי.

In Iric quandoque quiescit י, quando substitutũ est pro ה, vt, גָּלִיתִי migraui, pro גָּלֵהְתִי, vel etiam est י otiosum, siue quiescēs in Iric & pars thematis, non autem substitutũ pro aliqua litera: exēpla vidisti in annotationibus in futurum primę coniugationis verborum habentium primam literam iod, pag. 104.

Regula.

Si præcedat continuata dictio, id est, dictio eiusdē clausulæ, siue sententiæ aliquo accentu ministro prędita, cuius vltima sit vna literarũ אֱהֱוִי, literæ בְּגַד כְּפַת, quæ in principio dictionis propriè volunt daghes, quod lene dicitur, in principio dictionis non habent illud, sed raphe: quod lenitatem à puncti daghes asperitate immunem Hebræi vocāt. vt, יוֹנָה בֶן־אֲמִתַּי Ionas filius Amittai, Ionæ. 1. vbi יוֹנָה & בֶּן sunt continuatæ dictio-

dictiones, siue clausulæ eiusdem, nullo accentu rege interposito & propterea ב non habet daghes. Sunt tamen quatuor causæ, quæ omnino derogant literis istis אֶהֱוִי, ita vt quanuis præcedat vna harum, literæ בְּגַר כְּפַת habeant daghes in principio dictionis.

De quatuor causis literis אֶהֱוִי *derogantibus.*

Quatuor causarum quę derogāt literis אֶהֱוִי, id est, quæ efficiunt vt literæ בגר כפת, quanuis illas præcedant literę אהוי, in principio dictionis habeāt daghes. Prima dicitur מַפִּיק (à Caldęo verbo נְפַק protulit, siue produxit,) id est, productū, siue prolatum, nimirum quando ex tribus his literis הוי aliqua vel est in fine consonans, vel coalescit cum præcedente syllaba, dicitur illa Mappic, id est, prolata & non otiosa, literęque בגר כפת sequentes habent daghes, שְׂפָתַי תִּפְתָּח, id est, labia mea aperies, Psalm. 51. & אֵלָיו פִּי־קָרָאתִי ad ipsum ore meo clamaui, Psal. 66. Vbi in primo exemplo post י coalescens ת habet daghes. Estq́uoque eadem ratio siue post ־ַ, vel holem, vel ו, coalescat iod, imprimendi daghes literis בגר כפת dictionis sequentis incipiētis ab aliqua illarum: In secundo exemplo post ו consonans פ habet daghes. Simile quoque fit quando ה litera in fine dictionis est consonans nulla affecta motione, & debet audiri vt H nostrum, cuius tunc consonantiæ vt admoneamur, pūctum habet in gremio & ה mappic dicitur, id est, ה prolatū, siue consonum. vt, צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ, germini eius benedices, id est, benedicere soles, Psal. 65. Vbi sonus ה, vt h audiri debet & propterea daghes est in ת sequentis dictionis.

Secunda est מַפְסִיק (à פְּסַק Caldaïcè distinxit,) id est,

omnis accẽtus rex, ſiue diſtinguens poſitus in dictione terminata in aliquam literarum אהוי, efficiet, vt daghes imprimatur complexui literarum בגד כפת, ſi ab aliqua illarum incœperit dictio ſequẽs. vt, חבורה תחת חבורה liuorem pro liuore (dabis,) Exod. 21.

Tertia eſt אתי מרחיק (ex אתא Caldaïcè venit, מן præpoſitione Hebraïca, & רחיק nomine à verbo Hebraïco רחק, elongauit, id eſt, veniens à longinquo, ſiue à longè, quando videlicet accentus dictionis terminatæ in ה expreſſo, vel ſubintellecto, præcedẽte ָ, diſtat ab accentu dictionis ſequentis ſyllaba aliqua interiecta (quam ſequentem dictionem oportet accentum habere in prima ſyllaba,) ſi incipiat dictio ſequens à litera aliqua ex בגד כפת, habebit daghes litera illa, quanuis præcedẽs dictio in ה terminetur, vt ארצה כנען in terram Canaan (venerunt,) Geneſ. 42. Vbi dictio כנען accentum habet in prima ſyllaba, quia ſeua legitimam ſyllabam non facit.

Eadem etiam erit ratio, ſi lateat ה in ָ, vt מה־פרצת עליך פרץ, cur rupiſti ſuper te rupturam? id eſt, membranã, qua operiebaris, vt anteuerteris fratri tuo: vel, cur diuiſiſti diuiſionem (quam feceram?) Geneſ. 38.

Quòd ſi ſequens dictio non habuerit in prima actum, litera ex בגד כפת habebit raphe. vt, ועשית בריחים & facies vectes, Exod. 26. In aliis literis quã בגד כפת obſeruatur etiam huiuſmodi daghes. vt, היתה לו fuit illi, Ioel. 2. עמדה לי remanſit mihi, Eccleſiaſt. 2. etiam ſi præcedens dictio habeat accentum in vltima ſyllaba vt, Et loquutus eſt Dominus אל־משה לאמר, id eſt, ad Moſem, dicendo, ſiue in hæc verba, Num. 1.

Quarta

Quarta est רָחִיק (à Caldaïco verbo רְחַק arctauit, siue vrsit,) id est, coarctator, quod alio nomine מַקָּף dici potest, hoc est, quando per maccaph, de quo statim post tabulam accentuum dictum est, dictio monosyllaba desinens in ה iungitur, seu vrgetur ad accentū dictionis sequentis, quia vna videtur ex duabus veluti facta dictio, si sequēs dictio inceperit à litera בגד כפת habebit illa daghes. vt, מַה־בֶּצַע בְּדָמִי quæ vtilitas in sanguine meo. Psal. 30. Quæ daghes impressio etiam obseruatur in aliis literis quàm בגד כפת, nimirū quando per maccaph quæuis dictio terminata in ה iungitur dictioni monosyllabæ. vt, וְאֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר & faciam ei adiutorium, Genes. 2. etiam non sequente dictione monosyllaba. vt, מַה־נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ quam dulcia sunt palato meo verba tua, Psal. 119. in octonario literæ מ. ‒ autē sub מ & daghes sequentis literæ æquiualent motioni ־ָ, quod fit ex ‒ & daghes subscripto.

Cæterùm si quādo superiores illas quatuor regulas exceptiones pati & fallere videas, quod tamen rarissimè contingit, hoc tribuēdum est authorum vsui, non enim senescendum est & immorandum semper circa præcepta, nam hoc est fracti & retusi ingenij, sed iactis fundamentis grammaticorum beneficio & ope, legendi sunt authores & obseruandi.

De daghes regula.

Vsu venit aliquando (rarò tamen,) vt in fine sentētiæ, siue clausulę, in tertia thematis litera, ad euphoniam, siue decorem pronūtiationis ponatur daghes, quam literam etiam propter accentum distinguentē, quo prædita est, præcedit motio magna in secūda ra•

 dicali.

dicali. vt, בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ, in Iſraël defecerant, Iudic. 5. & מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלּוּ à facie tua montes defluerent (ſi deſcẽderes) Eſa. 64. Vbi נָזֹלּוּ cũ holem motione longa (pro נָזְלוּ per ſeua) quia eſt in ſoph paſſuc. i. in finis verſus accentu diſtinguente: alia porrò id genus exẽpla protulit in medium D. Kimhius in principio ſui Miclol, ſed multò plura occurrunt, in quibus daghes ipſum etiam poſitum eſt ad vocalitatem, citra accentũ diſtinguentem in litera inſignita ſeua, quod alioqui non legeretur, ſed quieſceret עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ veſtigia Chriſti tui, Pſal. 89. חִשְּׁבוֹנוֹת cogitationes Ecclef. 7.

יתן לנו ,י, לעשות הישר בעיניו כל ימי
חיינו אמן :

תִּקְוָה וְעָמָל:

Spes & labor.

Errata ſic emendato.

Pagina 5. linea antepenultima lege סְחוּמָה. *pag. 11. linea 4. à fine paginæ lege,* כ, *ch. pag. 14. linea 10. lege, diſcent. linea 13. lege,* וַיִּבְךְּ. *ibidem etiam lege 27. pag. 15. linea 2. lege,* בְּנֵתָה. *& lin. 4. lege,* פְּקֻדָּה. *pag. 20. lin. 20. lege,* כְּתָב. *pag. 21. lin. 5. lege,* ἄφωναι. *pag. 25. lin. 23. lege,* קִיּוּם. *pag. 27. lin. 18. lege,* וַיִּקַּח. *pag. 47. lin. 25. lege, aſciſcat. pag. 49. lin. 14. lege,* פְּקֻדָּה. *pag. 50. lin. 15. lege,* יִפְקוֹד. *pag. 54. lin. 22. lege, Vade tibi. pag. 58. lin. 16. leg.* נִשְׁלְחָה. *pag. 61. lin. vltima lege,* הִפָּקְדָנָה. *pag. 79. lin. 6. leg.* חִיכּוֹ. *pag. 85. lin. 16. lege,* תִּנָּשֶׁנָה. *pag. 101. lin. 10. lege,* סִיּוּן. *pag. 104. lin. 3. lege,* יְהָב. *pag. 108. lin. 13. lege,* רְאוּ. *pag. 114. lin. 28. lege,* וּפְקַדְתִּי. *pag. 124. lin. 6. lege,* יָרֵב לוֹ.

LITERIS ET DOCTRINA PRÆstantissimo viro Iohanni Nicotio in Regia ac Reginę Christianiss. Regis matris libellorum supplicum Magistro Iohannes Quinquarboreus Aurilacensis collegij professorum Regiorum decanus ac linguarum Hebr. & Cald. in eodem collegio professor, primariúsque collegij Fortetæi Lutetiæ, S. P. D.

VM, annis superioribus grauissimis negotiis legationis occupatus apud Lusitanos pro Christianiss. Rege Henrico secundo, functus honorificè legatione tua, studia Hebraïca longo interuallo intermissa nostris prælectionibus reuocares, vir literis non vulgaribus, sed interioribus & reconditis ornatissime, frequenter hortatus es, vt arcanas notas, quibus scribunt Hebræi, quas à multis annis multa & longa lectione accuratè & exquisitè ex Hebræorum scriptis hausissem, aliis notis, quæ emissæ sunt, adiungerem: vt te nec consilij, nec me obsequij pœniteret, diligētissimus omnis officij, multas, quæ adhuc iacebant collegi & requisiui & plus quàm media parte post omnes, qui hactenus de illis scripserunt, illarum numerum auxi. Scripserunt nanque, quantùm videre vsque ad hūc diem licuit, de Hebræorum notis doctissimi grauissimique viri, quorum nominis memoriam libenter cum charitate vsurpo, Iohānes Cellarius Agenoæ anno salutis 1519. Sanctes Pagninus Lucensis Romæ anno 1523. Matthæus Aurigallus VVitembergæ anno 1525. Sebastianus Munsterus Basileæ anno 1527. Iohannes Mercerus, qui eas omnes cum suis in vnum coniecit Lutetiæ anno 1560. & Gil-

Nomina illorum, qui hactenus de notis Hebræorum scripserunt.

bertus

bertus Genebrardus Theologus Parisiensis, in literis Heb. collega meus & popularis amicissimus, qui mihi notas vsque ad hunc diem à se obseruatas, cum istis emittendas dedit. Ne autem mihi, quod meum non est, ascribam & in librum istum transferam, neque, vt cum Prisciano loquar, scripta ab aliis subripuisse videar vnius nominis ad titulum pertinentis infanda mutatione & totius operis gloriam in me transtulisse, singulorum, quos supra enumeraui, nomen cum notis, quas illi obseruauerunt, è regione in margine expressi & quod suum est singulis reddo suoque nomine publico. Istis autem, quæ pro pignore beneuolentiæ & antiquæ necessitudinis sub tui nominis præsidio emittimus, si album calculum adieceris, voluptatem animi incredibilem afferes. Vale vir clarissime, Lutetiæ ex collegio nostro Fortetæo anno salutis 1582. mense Februario.

IOHANNIS MERCERI LITERArum Heb. professoris Regij, prçfatio in librum de Notis Hebræornm.

OMPENDIA Quibus passim inter scribendum vtuntur Hebrçi doctores, pleriq; nostrorum tractarunt: sed nemo plenè. Nam prætorquàm quòd multa prætermiserunt, quæ aut illis non occurrebant, aut forsan ignota erant: quæ Masoretharum propria sunt, ferè neglexerunt. At ea huius linguæ pars est tantùm non necessaria & sine qua feliciter nemo vnquā Hebraïcabitur. Nos hoc libello quçcunq; hinc inde collegere potuimus, breuiter perstrinximus, adiectis etiam Masorethicis ex fragmentis tabularum Eliç, qui primus ea pertractare cœpit & in ordinem redigere. Initio tibi obseruandū est, huiuscemodi compendiorum duo esse genera: quædā vera & propriè dicta, Hebræi appellant רָאשֵׁי תֵּיבוֹת capita, seu initia dictionum, cùm ex duabus vel pluribus dictionibus primæ quæque literç segregatç velut in vnum corpus coalescentes, gemina virgula supernè insigniuntur: vel iuxta aliorum morem, singulæ punctis suprà notātur, ad hūnc modum, ר״ל vel רֹוֹלֹ. quod perinde fuerit ac si integrè scripseris, רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Doctores nostri, quorū memoria sit in benedictionem, & id genus. Appellant & נוֹטָרִיקוֹן, voce à Latina voce notarij deducta. Quidam pro punctis, totidem vtuntur virgulis ר׳ו׳ל׳. Alia verò minus propria, cùm detrūcata vna vel aliquot dictionis

nis cuiuspiam literis, quæ extrema remansit, eius rei indicandæ causa, apiculo prænotatur, sic, דְּבָרִי׳ verba, צִדְקו׳ iustitię, pro דְּבָרִים & צְדָקוֹת. Quas literas resectas ex orationis filo facilè quis possit conijcere. Ferè autem ad hunc modum seruiles detrahuntur, aut ex radicalibus illæ, quæ minimo negotio ex sensu diuinari possint, aut cum vox aliqua sæpius occurrit, vt אֲמַ׳ pro אָמַר dixit, יִשְׂ׳ vel יִשְׂ׳ pro יִשְׂרָאֵל &c. Rursus prioris generis abbreuiationum nonnullæ priuatæ sunt, quarum nō passim, sed suis locis vsus est, vbi freques illarum vocum mentio incidit, vt in canticis Eliæ ח״ק pro חֵטְא קָמִין. Sic in precationibus Hebraïcis, vbi ex Psal. 118. & 133. subinde repetendum fuerat, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ quia in seculū misericordia eius, satis visum est, vbi semel integrè scriptum fuit, initiales adnotare literas כּלח. Id passim factitant, & factitare potest quiuis. Sic in magnis Concordantijs Heb. לר״י, pro לְדַעַת יוֹנָתָן & לר״ק, pro לְדַעַת קִמְחִי iuxta sentētiam Ionathan, vel Kimhi. לר״א pro לדעת אונקלוס iuxta sententiā Onkelos, qui legem Caldaicè conuertit. & alia huiusce modi. Aliæ communes sunt & passim vsitatæ, de quibus inter Hebræos omnes conuenit, א״י, pro אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל terra Israel. Factum tamen aliquando putarim vt priuatæ in communes trāsierint, vt נ״נ, pro נְבוּכַדְנֶצַּר & aliæ, si aduerteris. Nobis cōmunes tantùm & verę abbreuiationes explicādæ, nisi si qua fortè ex impropriis illis obscurior occurrat. Sed hic ne tibi imponatur, ilud es admonendus, non vbicūque vnum, aut geminum apiculum videbis, protinus scribendi compendium esse. Literæ si numeros significent, quod

Obseruandū quoque est primas dictionum literas non semper, (apud Masorethas potissimum) sed secundas, vel tertias aliquando pro notis vsurpari, vt videtur in רכ״ב מעק פו״ר *& in* מע״קם רכ״ב קע״ית *quæ in suo ordine videto.*

nunquam in contextu Bibliorum fit,ſingulæ quidem ſingulis, at plures duobus præſignientur virgulis,א֗ vnum,ב֗ duo,&c.י״א 11.י״ב 12.& id genus.Vſus inſuper obtinuit,grãmatica nomina,quò faciliùs dignoſcantur,ad hunc modum notari,vt nomina literarum,cõiugationum & cęterarum denique affectionum grãmaticarum.vt,אָלֶף,בֵּית,שֵׁם,פֹּעַל,aleph,beth, nomen, verbum,&c.Adde & barbara nomina,id eſt,aliarum linguarum,niſi vſu iam Hebręa facta eſſent.פּאריס Paris.ויניציאה Venetia,ne quis ſeſe in illis torqueat,quaſi Hebræa eſſent.Quin & Hebræa quę pro ſigno eſſe volumus, vt rei alicuius lector moneatur, vt ſeptem prima verba grammatices R.Moſe Kimhi, quorum initialia elementa nomẽ auctoris faciunt & alia eius farinæ, quæ paſſim occurrent etiam in medijs commentarijs, aut alijs eorum ſcriptis. Sed iam ad iuſta cõpendia ordine alphabeti exponenda accingamur, ſi priùs illud notaueris,nuſquam in ſacro cõtextu,cuiuſcunque generis compendiorum vſum eſſe. Nam quod Rabbini nomen tetragrammatõ ſcribunt ה׳ vel יְיָ,vt paſſim in Targum, de quibus infrà, id vel religione,vel ſuperſtitione quadam faciunt, ſed nunquã tamen in contextu Hebraïco Bibliorum. Aliud eſt cùm librum aliquem,vel locum, aut libri partem ſeorſim extra Biblia ſcribunt,vt tunc etiam יהוה ſcribere non audeãt,imò ne אלהים quidẽ,ſed ידוד & אלדים, aſſumpta litera ד ex nomine אֲדֹנָי,ne,vt dicunt, nomẽ ἀνεκφώνητον profanent,quod in Biblijs tantùm ſuis putant ſcribendum literis.

Dicitur etiã ידוד *pro* יהוה *poſito duplici* ד *pro duplici* ה, *paſſim in libro* יצירה *& in commentin illum &* יד *manus pro* יה, *ab illius operibus, quæ ſunt incomprehenſibilia, quæ manus nomine intelligũt.*

Pagninus. Mercerus. אׂ Genebrardus.

Cabalici in rebus diuinis hac litera vtuntur pro nomine diuino אֵל, vel tetragrammato Adonai. Eam aiunt eſſe notam ſummarum & altiſſimarum rerum, quæ primo effluxu diuinæ bonitatis ſubſiſtunt. Vide Reuchlini, ſi liber, Cabalam & Chæradami Alphabetum myſticum. Alioqui ſimplex אׂ in numeris facit vnum, vel primum, ac ſimpliciter eo inter loquẽdum pro אֶחָד vno, vtũtur, אׂ בְּפֶה וא׳ בְּלֵב, vel pro fœm. אַחַת, quo & pro neutro vtuntur, vnũ in ore & vnum, id eſt, aliud in animo. Si virgulam infrà poſueris אֽ, erit mille, ſicut & in aliis literis בְּ 2000, גְּ 3000, etſi alij ſic pingant א̈, gemino puncto pro mille & ſubſequentes deinceps literas, vel repetito א, hoc modo, בא 2000, גא 3000, &c. Prior ratio magis placet. Valet & אׂ, אָמַר dixit, ſed ferè nõ ſine ו. וא׳ pro וְאָמַר, & dixit. Aliàs enim ferè ם adijcitur וְאָמַ׳, quæ pro ſenſu, vel ſingulariter אָמַר & וְאָמַר, vel pluraliter ſunt legenda אָמְרוּ vel וְאָמְרוּ dixerunt, & dixerunt. Valet etiam א׳, אָדָם homo.

Pagn. Merc. Quinquarb. אׂא Geneb.

Geminum, facit אָמֵן אָמֵן. Item אִי אֶפְשַׁר non eſt poſſibile. Tertiò אֲדוֹנִי אָבִי, ſubinde in commentariis & ſcriptis Rabbi Dauidis Kimhi, vbi de patre ſuo Rabbi Ioſephi Kimhi loquitur, ſed ſubiuncto ז״ל (de quo paulò poſt.) Sic א״א facit אָמַר אֵלִיָּהוּ dixit Elias, vel אֵלִיָּהוּ אַשְׁכְּנָזִי Elias Germanus, vel אַחֵר אָמַר alter dixit, vel etiam, אֲחֵרִים אוֹמְרִים alij dicunt. א״א ſignificat etiam aliquando אַחַר אָמַר poſtea dixit. Præterea אׂא etiam idem ſignificat atque אָמַר אוֹרְיִין dixit Oreiin. Eſt autem Oreiin nomen ſcholiaſtis diſcipuli Rabbi Mo

ſis filij Maimonis, qui pręceptoris ſuis ſcripta ſcholiis paſſim illuſtrauit. Vide de א״א adhuc ſub finem ספרי לוחות apud Eliam. אוֹפֶן אֶחָד modus vnus apud R. leui & אוֹפֶן אַחֵר modus alius. Item אָמַר אֶחָד dicit vnus.

Pagninus. אאול Quinq.

pro אֲדוֹנִי אָבִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה Dominus meus pater meus, quem felix & fauſtum ſit nominaſſe, vel cuius nominis memoria ſit conſecrata. Ad verbum autem, Dominus meus pater meus memoria eius (ſit) in benedictione. Sic

Pagn. Merc. אא״כ Quinquarb.

אֲדוֹנִי אֲבִיכֶם pro, Dominus meus pater veſter, cui & ז״ל ſubiungi poſſit, quod noſtri dicunt, Bonæ vel pię memorię. Malè alij ſcribunt אא״ב per beth, meo iudicio, cùm ב ſit adiunctum ad affixum & perſonam diſtinguendam, quod in אא״ב non fieret. Valet & אֶלָּא אִם כֵּן niſi ſi ſic, id eſt, niſi, alioqui, aut: ſed cum ſic ſit, vel, ſed ſi ſic.

Pagninus. אאע״ה

אָמַר אַבְרָהָם עָלָיו הַשָּׁלוֹם dicit Abraham, ſuper quem ſit pax.

Mercerus. א״ב

אַלְפָא בֵיתָא Alphabetum, frequens apud Maſorethas, vt cùm dicunt א״ב מן ב״ב, id eſt alphabetum מִן תְּרֵין תְּרֵין .i. ex binis, &c. Sic cũ notant in aliquo verſiculo omnes contineri alphabeti literas, אִית בִּפְסוּ׳ א״ב eſt in verſiculo alphabetum. בפסו׳ dicitur pro בְּפָסוּק. At ter poſitum.

Merc. א״ב א״ב א״ב

erit אֶחָד בְּתוֹרָה אֶחָד בִּנְבִיאִים אֶחָד בִּכְתוּבִים vnum in lege,

vnum in prophetis, vnum in hagiographis.

Quinquarb. אגלא

Cabalistis est nomen angeli Dei, cuius literæ singulæ notæ sunt: explicantur autem sic אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי Tu fortis es in æternum Domine.

Pagninus. אב״ה

אָמַר בָּרוּךְ הוּא Dixit benedictus ipse, id est, Deus.

Quinquarb. א״ג

אָמַר גַּם dixit etiam, vel, dixit ad hæc.

Quinquarb. אד״ם

אָדָם דָּוִד מָשִׁיחַ Adam, Dauid, Mesias. Apud Cabalistas.

Pagninus. אד״עה

אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dixit Dauid, qui placidè quiescat.

Pagn. Quinquarb. א״ה

אָמַר הַפָּסוּק Dicit versus, Biblicus scilicet. vnde & בַּעַל הַפָּסוּק appellant in contextu Bibliorum exercitatum. Valet & אֲפִילוּ הָכִי etiam sic, etiamnum. Significat etiam אֻמּוֹת הָעוֹלָם Nationes mundi.

Quinquarb. אה״בה

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Dixit sanctus benedictus ipse.

Cel. אז״ל

אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dixerunt, quorum memoria sit in benedictionem. Sic interdum dicũt pro, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ vel אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ dixerunt doctores, vel sapientes nostri, &c. vt infrà notatur. Et cum ו, ואז״ל id est ואמרו זכרונם לברכה & dixerunt, &c.

Merc. Quinquarb. א״ח

Nõ sunt notæ, siue capita dictionũ. facit אֶחָד vel אַחַת, vnus, vna, vel vnum, in neutro genere. Item אַחַר, post. Sic א״ח est אֶחָד חָסֵר vnum deficiens, apud Masorethas

& ſunt capita dictionum, vt verè docet Elias in fractionibus tabularũ & ex ſequẽtibus poſt אם videtur.

Munſter. אחול

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dixerunt ſapientes noſtri fauſtæ memoriæ.

Pagninus. אחכ

אַחַר כֵּן vel אַחַר כָּךְ poſtea, deinde, quod & ſine ח ſcribitur אכ. Vel etiam ſignificat אִם כֵּן, ſi ſic.

Quinquarb. אחכא

אַחַר כָּךְ אָמַר vel אָמְרוּ poſtea dixit, vel dixerunt. Satis eſt frequens in comment.

Cel. אי Quinquarb.

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, terra Iſrael, & ſeruilibus elementis à fronte adhibitis באי, לא, ואי, &, ad, in terra Iſrael. Cum apicè vno ſic אי idẽ eſt quòd אֵין. Nõ, vel ſyriace אִית, Eſt.

Munſter. איה

אִם יַעֲזוֹר הַשֵּׁם, Si dominus iuuerit. הַשֵּׁם nomen ipſum, ſignificat nomen tetragrammaton, de qua re infrà in litera ה.

Quinquarb. איטי

אֲדוֹנָי יֵשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ Dominus cuius nomini benedicatur: vel Dominus cuius nomẽ יִתְעַלֶּה, id eſt, exaltetur.

Pagninus. Merc. אכ

אִם כֵּן, ſi ita eſt, quo vtũtur pro illationis particula, ergò, igitur. Valet & אַחַר כָּךְ poſteà, quod ſæpius notatur, vt dictum eſt, אחכ. In hoc peccatum eſt initio cõmentariorum Kimhi in Ioelem, vbi cùm ſcriberetur compendio ואכ, perperam integrè ſcripſerunt ואם כן, cùm ſcribendum eſſet ואחר כן, & poſtea: præceſſerat enim תחלה, primùm, initio. In compendiis, quę variè leguntur

leguntur, iudicio opus est.

Munster. אבֿיר

אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן Amen (quod confirmantis est & optãtis) sic sit beneplacitum, sic libeat, Domino scilicet.

Pagninus. אֿל

אָמַר לוֹ, dixit ei, vel לָהֶם illis, vel אָמְרוּ לוֹ vel לָהֶם, dixerunt illi vel illis. Frequens in dialogismis & prosopopœiis.

Genebrardus. אלֿכ

אִם לֹא כֵּן, si non sic, id est, alioqui.

Mercerus. אֿם

אֶחָד מָלֵא אֶרֶץ מִצְרָיִם terra Ægypti. At Masorethis est אֶחָד מָלֵא vnum plenum, vbi scilicet litera ו aut iod exprimitur. Addunt, & interdum אֿח vt sequitur & dicunt.

Merc. Quinquarb. אֿם אֿח

Id est אֶחָד מָלֵא אֶחָד חָסֵר vnum plenum, alterum deficiens, vel וא'ח, id est, וא' חסר & vnum deficiens, quando videlicet vel ו vel י abest.

Mercerus. אמֿה

אָמַר הַשֵּׁם dixit Dominus.

Quinquarb. אמֿן

אֲדֹנָי מֶלֶךְ נֶאֱמָן Dominus Rex fidelis. Sic cabalistæ vtũtur ex cap. Esa. 65.

Quinquarb. ארזֿל

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה dixerũt magistri nostri, quorum memoria sit consecrata.

Pagninus. אמֿר

אָמַר רַב dixit magister, vel רַבִּי magister meus.

Merc. אמֿט Quinquarb.

Apud Kimhi in grammat. Miclol, ex libro Ietsira, id est de

eſt de rerum formatione & prima origine, valet אֵשׁ, מַיִם,שָׁמַיִם ignis,aqua,cælum: quæ tria facit eius libri auctor mundi principia & quaſi matres, vt literas אוי lectionis & pronuntiationis omnis matres. Exiſtimo potiùs tribus iſtis notis אמ״ש contra authorem libri Ietſira, id eſt, formationis, quẽ Abrahamum patriarcham fuiſſe credunt Hebræi, eſſe intelligenda quatuor ipſa elementa & rerum initia ex quibus omnia ſub orbis lunæ concauo componuntur & in quæ reſoluuntur: nam א nota eſſe poteſt אֶרֶץ, id eſt terræ & אֵשׁ, id eſt ignis, מ verò מַיִם, id eſt aquę, ש autem שָׁמַיִם, id eſt æris: quoniam in ſacratis libris non rarò cœlum pro aëre ſumitur. Author nanque ille cap.3. exiſtimat terram non eſſe vnum ex quatuor elemẽtis, ſed illam ex aqua extitiſſe, quod omnino falſum eſt, neque eſt credendum Abrahamum patriarcham authorem fuiſſe tam ineptum & curioſum, quàm eſt author ille libri Ietſira. Rabbi Abraham filius Dauidis porrò in comment. ſuis in cap.3. ipſius libri Ietſira & aliàs explicat iſtas notas אמ״ש ſic אֲוִיר aër, מַיִם aqua, אֵשׁ ignis & idem eſt illi ſenſus atque cõuenientia eadem cum ſuo authore libri Ietſira.

Merc. Quinquarb. אמ״ת

אִיּוֹב מִשְׁלֵי תְּלִים, Iob, Prouerbia, Pſalterium. Significãt etiam אוֹרַיְתָא מִשְׁלֵי תְּלִים Lex, Prouerbia, Pſalmi. At ſi addatur אמ״ת דתקע, hi libri, vt docetur Exod. 15. ſignificantur, אֵלֶּה הַדְּבָרִ׳ מְלָכִ׳ תְּרֵי עֲשַׂר דִּבְרֵי הַיָּמִים תְּלִים קֹהֶלֶת עֶזְרָא Deut. Reges, 12. prophe. Paralipomenon, Pſal. Eccle. Eſdra: vt ת prius non Pſalmos. ſed 12. prophet. indicet. Secundum Eliam autem in fractione tabularum

bularum vnde istæ Masorethicę notę ferè omnes deprōptæ esse videntur, מ non solùm מְלָכִים reges, sed etiam מִשְׁלֵי, Prouerbia docet.

Mercerus. אנ׳

Valet אִם נֹאמַר si dixerimus. Vel, si dicamus.

Mercerus. אנ״ך

אוֹרַיְתָא נְבִיאִים כְּתוּבִים, Lex, Prophetæ, Haiographa. Hoc compendio vtūtur Masorethæ, cùm dictionem quampiam ter reperiri in scripturis indicare volunt, semel in lege, quæ Chaldaicè אוֹרַיְתָא à luce dicitur, semel in prophetis, & semel in Hgaiographis. Eiusdē sensus erat suprà אב ter positum.

Cel. אונק׳ vel אנק׳ Merc.

אונקלוס Onkelos, Chaldæus interpres Pentateuchi longè celeberrimus proselitus, filius, vt volunt Hebræi, sororis Titi. Nec desunt qui he haiedia præter linguæ Hebrææ morem præponant חאנק׳, vt vernaculè dicimus, l'Aristote.

Merc. Quinquarb. אס״פ

אַתְנָח סוֹף פָּסוּק, Athnah, Soph pasuc. Hoc notant in dictionem, quæ puncto aliquo contra rationem grammatices affecta reperiatur in his accentibus, qui solēt sępe syllabas breues in longas conuertere & seua natiuum, id est, non per aliquod accidēs positum in :.

Mercerus. אע

אֶבֶן עֶזְרָא Aben Ezra. Est Rabbi Abraham Hispanus, qui multos Bibliorum libros commentariis illustrauit & plæraque alia edidit, Rabbinus varia doctrina insignis. hinc & apud suos nomen הֶחָכָם sapientis meruit, in omni maximè philosophiæ genere exercitatissimus,

tiſſimus, vt paſſim eius ſcripta oſtendũt. Quòd genus ſuum ad Ezram quendam referret, ſe Arabica voce (de qua infrà in ן) cognominauit אַבֵּן עֶזְרָא filiũ Ezrę, ſeu oriundum ab Ezra, ex Ezra prognatum: alludens interim hoc cognomento ad nomen loci אֶבֶן הָעֵזֶר, 1. Samu. 7. quod lapidẽ auxiliarem ſonat, innuit ſe plurimum adiumenti literis Hebraïcis attulliſſe.

Pagn. Merc. אענ Quinquarb.

אַף עַל נַּב tametſi, נַּב non נַּל ſcribendum, נַּל tamen legerunt ſanctes Pagninus & Sebaſtianus Munſterus, ſcribitur & אענב.

Pagninus. אֹענע

אַבֵּן עֶזְרָא נוחו עֵדֶן, Aben Ezra, quies eius ſit paradiſus.

Pagn. Merc. אעפי vel אעף

אַף עַל פִּי vel vnica dictione אַפְעַלְפִּי quãuis, cui ſæpe ex abundanti præponunt ו, ואעף & quanuis, licet. cuius ἀντίστροφον eſt quod ſequitur.

Munſter. אעפכ

אַף עַל פִּיכֵ, vel אַפְעַלְפִּיכֵן tamen, attamen, licet ita ſit.

Quinquarb. אפיקומן

אַפִּיקוּ מִינֵי מְזוֹנוֹת afferte ſpecies ciborum. Ita in Elia in Thiſbite leges.

Munſt. Quinquarb. אף'

אֶפֶס non, nihil. non ſunt raſe teuoth, vel אֲפִלּוּ etiam, quinetiam.

Mercerus. אפס

אֶחָד פָּסוּק סִימָן vnus verſus eſt ſignum. Sic dicunt cùm verſum aliquẽ dãt pro rei alicuius ſigno Maſorethę.

Pagninus. אפט'

אֶפְשָׁר poſſibile eſt, fieri poteſt. non ſunt raſe teuoth, id eſt

id est, capita dictionum, siue notæ.

Cel. אק״ Merc.

אִכְתִּי קָשֶׁה, & cum ו, ואק, & scriptum est durum. cùm quid ex scriptura difficile obiicitur. קָשֶׁה enim & קַשְׁיָא, sine pũctis קושיא appellant obiectionẽ, & מַקְשָׁן obiicientẽ, quem nostri opponẽtem. אִכְתִּי pro אִכְתִּיב, resecta more suo extrema litera, dicunt. valet & אמַר קְרָא vel קָרָא, dicit scriptura, quam appellant & מִקְרָא à lectione. vnde קָרָאִים secta Iudæorum, qui contextui addicti sunt, reiectis traditionibus.

Genebrardus. אקב״ו

In Breuiario Hebr. pag. 470. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ qui sanctificauit nos pręceptis suis & pręcepit nobis.

Quinquarb. אקי״ם

אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן quem sanctum habuit, dilectum ab vtero. Ita enim per has notas sentiũt de Iitsaco patres circuncisi in locum cap. 17. Gen. qui habet וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק & fœdus meum statuam cum Iitsaco.

Quinquarb. אראר״יתא

Cabalistis est nomen vnici Dei sibi semper similis septem literis, siue septem notis comprehensum & sic explicatum, אֶחָד רֹאשׁ אַחְדוּתוֹ רֹאשׁ יִחוּדוֹ תְּמוּרָתוֹ אֶחָד vnũ, principium vnitatis suæ, principium singularitatis suæ, vicissitudo sua vnum.

Pagn. Munster. א״ר Quinquarb.

אָמַר רַב, vel רַבִּי dixit magister, vel magister meus, vel אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ dixerunt doctores nostri: vel אוֹר רַב lux magna, vel lux multa.

Pagninus. ארוב״ל

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, dixit R. Iosue filius Leui.

Quinquarb. ארנמן

אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל. Sunt nomina animalium currum diuinæ maiestatis ferentium: Angelos etiam illa quandoque vocant, non autem animalia. Antesignani exercitus Domini à Cabalistis etiã quandoque appellantur. Per authorem tamen fasciculi Mirrhæ sub principiũ libri Numerorũ אוריאל & נוריאל vnum & idem sunt.

Cel. ארול

אמרו רבותינו זכרונם לברכה inquiunt doctores nostri, quorum auspicata sit recordatio.

Pagninus. אשעה

אמר שלמה עליו השלום Dicit Salomon, qui in pace quiescat.

Quinquarb. אש

Vide in ואש.

Quinquarb. אשפר

אחד ששי פר Vna sexta (pars) iuuenci, siue vituli. Sic enim explicant dictionem אשפר Doctores Hebr. in cap. 6. 2. Samuëlis.

Aurigal. Merc. את Quinquarb.

& sæpius cũ ו, ואת, id est, ואם תאמר quòd si dixeris, vel תאמרו dixeritis. Sic dicunt in anthypophora, faciunt etiam istæ literæ אמרי תורה verba legis.

Cel. אתל Merc.

אם תמצי לומר si possis dicere. מצי lingua Talmudæa potuit, à מצא Hebraico deductum, cùm dicitur, sicut inuenerit manus tua, id est, pro facultate tua. Sic Simeoni in 1. cap. Esdræ ex cap. 1. tractatus Meghilla inquit היכי מצי משבע להו quomodo, vel itáne potuit

cos

eos adiurare? Hebr. diceres אֵיךְ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָם. est autem מַשְׁבַּע benoni hiphil pro מַשְׁבִּיעַ. Cęterùm quiesc. lamed aleph in he mutant etiam Rabbini. potest & אתֿל facere אִם תֹּאמַר לִי si dixeris mihi. potest & מְצִי impersonaliter poni pro cõuenit, vt אִם תִּמְצֵי לוֹמַר sit, si conueniat dicere, si dictu consentaneum est.

Quinquarb. אחבֿט

Vide in באחבֿט paulò post.

Pagn. Munster. Beth. בֿא Merc.

בֵּית אָב domus patria, id est, cognatio, vel בֵּית אָבִי domus patris mei. Item in grãmatica, בֶּן אָשֵׁר filius Aser, Rabbinus cuius lectionem in Bibliis sequuntur Iudęi occidentales, nomine proprio Aharon filius Aser dicitur.

Quinquarb. באהֿב

Vide infra cum רצֿך

Genebrard. באֿי אמֿה

In præcationibus Hebraicis sæpe בָּרוּךְ אַתָּה יְהֹוָה אֱלֹהִים מֶלֶךְ הָעוֹלָם, benedictus es Domine Deus, Rex sæculi.

Munst. Merc. באחבֿש vel באֿמסבֿח Quinq.

Per eth bas .i. per eam literarum alphabeti commutationem, qua א & ת inter sese permutãtur, ש & ב, & sic deinceps reliquæ alphabeti literę: qua & veteres apparet vsos, vt Iere. 25. & 51. vbi שֵׁשַׁךְ, hoc modo dicit pro בָּבֶל positis ב pro ש & ך pro ל. Porrò de alphabetaria huiusmodi reuolutione, qua litera literæ mutuò succedit, vide Reuchlinum li. 3. Cabalæ. vbi ex libro Ietsira facit 22. huius rationis alphabeta, אבֿ, גֿת, אֿל, בֿת, &c. quæ nõ sunt rase teuoth, sed symbola duntaxat

permutationis elementorũ, qua & inter noſtros, qui occultiùs ſcribere volũt, vtuntur, aliquãdo etiã legũt אטבח permutando aleph in teh & beth in chet & ſic deinceps bis & vigeſies reuoluendo alphabetũ iuxta numerum literarum, per alphabeticam literarum permutationem. Tali profectò mutuo literæ pro litera ſucceſſu nodos cõnectunt difficilimos Hebræi, quos pauciſſimi ſoluere & expedire poſſint.

Pagn. Mercerus. בב׳

בַּבַּיִת in domo, vel ſyntacticos בְּבַיִת. Non ſunt רָאשֵׁי תֵיבוֹת, ideo ſatis eſt vnico puncto aut virgula inſigniri. Aliud eſt gemino apice ב״ב, neque etiam ſunt raſe teuoth, ſed numeri notæ, binę, vt א״א ſingula, ג״ג terna, & deinceps, vide ſupra א״ב. Quanquam in Talmud ב״ח pro בָּבָא בַתְרָא porta poſtrema (tractatus nomen eſt) ſunt raſe teuoth, & cum ב ſeruili, בב״ב in Baua bathra.

Quinquarb. בב״ר

בִּבְרֵאשִׁית רַבָּא In Bereſith Rabba. Eſt nomen libri de quo infra in ב״ר.

Quinquarb. בנ״בנ

בֶּן נֵכָר בֶּן נָכְרִי filius Ethnici, filius Ethniicæ: ſic enim appellant ad legem ſuam conuerſum, cuius vterque parens gentilis fuerit.

Mercerus. בג״ה Quinquarb.

בִּגְבוּרַת הַשֵּׁם, robore Domini, id eſt, auxilio, vel בִּגְזֵרַת הָאֵל vel הַשֵּׁם in, vel, ex decreto Dei.

Pagninus. ב״ד

בֵּית דִין domus iudicij, iudiciale forum, locus vbi iudicium exercetur.

Pagn.

Pagn. Merc. בר״א

בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, quibus verbis dicta sunt. Familiare R. Mosi filio Maimon (quem ex notis videlicet facta dictione Rambam רמב״ם appellant) cùm verborum formulam, quibus quid dictum sit, passim expendi iubet. Cui affine esse inquit Elias, quod aliàs dicere solent הַנֵּי מִלֵּי, id est, אֵלֶּה דְבָרִים ista sunt verba, vide notas רמב״ם, suo loco.

Munsterus. בר״ה

בְּדִבְרֵי הַיָּמִים in annalibus. Sic appellatur liber Paralipomenon, quem nostri in duo volumina diuiserunt, vide ר״ה infra.

Quinquarb. בר״ן

בֶּן־דָּן filius Dan. Sic autem testibus Hebræis vocatur Simson. 1. Samuel. 12. quòd esset, ille de tribu Dan. Iudicum. 13.

Quinquarb. בה״א

בָּרוּךְ הוּא אֲדֹנָי benedictus ipse Dominus.

Pagn. Munster. ב״ה Merc. Quinq.

בֵּאוּר הַמִּלָּה declaratio dictionis. vel בֵּית הִלֵּל domus Hillel Rabbini clarissimi, qui annis aliquot Christum precessit & multos habuit discipulos, in quibus & Ionathan Chaldæum Bibliorũ paraphrasten. De huius Hillel discipulis mira tradunt Talmudici in tractatu סֻכָּה, cap. 2. quæ aliàs commodiùs dicemus. Valet & tertiò בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ædes sanctuarij. Item בְּעֶזְרַת הָאֵל vel הַשֵּׁם, auxilio Dei vel Domini, quod etiam scribitur infrà בע״ה. Significant etiam ב״ה aliquãdo, בָּרוּךְ הוּא benedictus ipse, vide אב״ה

Merc.

Merc. בהֹקר

בַּר הַקֹּדֶשׁ רַבִּי filius ſanctitatis Rabbi, &c. quod & trāſpoſitis literis dicunt הַבַּר קֹדֶשׁ רַבִּי pro חבֹּקר, he haiedia præter morē pręfixo regimini: ſed id nonnunquā faciunt, vernaculè, Le filz de la ſainctetè, &c.

Pagninus. בו׳ vel בו׳ר

בָּשָׂר וָדָם caro & ſanguis, id eſt, mortalis & ex rebus corruprioni obnoxiis conſtans homo.

Quinquarb. בו׳

בֶּן־זַכַּאי filius Zachai, eſt nomen doctoris, quem aliquando magis expreſſè vocant רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן־זַכַּאי magiſter noſter Iohannes filius Zachai.

Merc. Quinquarb. בֹח

בַּעֲלֵי חַיִּים prædita vita, id eſt, animantia. Interiicitur & ain בעֹה, cui ſæpe he haiedia præponunt הבֹה vel הבֹעה, etiam cum mem prepoſitione מהבֹה. Significāt etiam בֹּח idem quod בַּיִת חָסֵר, bis deficiens & ſic cum aliis literis vſque ad iod, eodem modo quo infrà dicitur in בֹּם ex Maſorethis.

Quinquarb. בחֹל

בְּחוּצָה לָאָרֶץ ad extra terram, ſiue extra regionem.

Quinquarb. בחֹרג

Vide infra in חרֹג.

Genebrardus. בֹּם

בְּטַעַם cum hoc accentu.

Pagninus. בי׳ Merc.

Non ſunt raſe teuoth. facit tantùm בַּיִת, vel ſyntacticè בֵּית domus. Quanquam & בי absolutè tum Chaldæi tum Talmudici pro בַּיִת dictitant. Interdum in ב׳י, iod numerus eſt, & ſignificatur, in decem. Sed talia ex ſenſu

ſenſu dignoſcenda ſunt.

Genebrardus. ב״ר

בית דין domus iudicij, idem quod ſuprà ב״ר

Mercerus. בולאו

ברוך יהוה לעולם אמן ואמן laudetur Dominus in æternum, amen & amen. Extremus verſiculus libri tertij pſalmorum, quo quidam in fine librorum peropportunè vtuntur.

Quinquarb. בכקמו״הרי

בן כבוד קדושת מרנא ורבנא הרב רבי יחיאל filius glorię ſanctitatis Domini noſtri & magiſtri noſtri incomparabilis Rabbi Iehielis. Quandoque etiam pro כ ponunt ג literam notam nominis גדלת ſic, filius præſtātiæ ſanctitatis, &c. quandoque etiam pro ו videbis א notam nominis אברהם.

Quinquarb. בכקמו״הרר

בן כבוד קדושת מרנא ורבנא הרב רבי filius glorię ſanctitatis Domini noſtri & magiſtri noſtri, magiſtri Ribbi. vocant enim Doctores, qui fuerunt ex terra Iſrael. hoc nomine Ribbi.

Merc. Quinquarb. במ״כ & בכ״מר

בן כבוד מעלת רב או רבי filius gloriæ celſitudinis Rabbi, &c. Quod ſermonis genus ex Italica lingua ſumpſiſſe videntur. Et ſine ר, בכ״מ, i. בן כבוד מעלת, vel trāſpotum במ״כ, id eſt, בן מעלת כבור filius celſitudinis gloriæ, &c. Sic porrò loquitur Elias in titulo ſui libri טוב טעם & alij recentiores adulatores.

Quinquarb. בכ״רי

בן כבוד רבי יוסף filius nobilitatis, vel glorię Rabbi Ioſephi. Sic enim recentiores iactanter & aſſentatoriè

loqui videntur.

Quinquarb. בכסף

בְּכָל סוֹפֵי פְּסוּקִים in omnibus finibus verſuum, apud Eliam in fractione tabularum in notis סְּף.

Quinquarb. בלא

בְּלָשׁוֹן אַחֵר vel אַחֶרֶת in lingua, vel in expoſitione alia, vel etiam לְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז in lingua Germaniæ vel germanica, vide in לֹא.

Quinquarb. בלב

בּוֹרְאֵנוּ vel בָּרוּךְ לְעוֹלָם בּוֹרְאוֹ benedictus ſit in æternum creator eius, vel creator noſter.

Quinquarb. בלעם בלק

עֵמֶק בַּלְבֵּל profunda confuſio, vel vallis confuſionis: nec ſunt capita dictionum, quæ raſe teuoth appellāt, ſed eſt, vt in חרי etiam etiam diximus, inuerſio ſeriei literarum, quam anagrammatiſmum noſtri vocant, nam בִּלְעָם & בָּלָק nomina ſunt propria harioli & regis Moabitarum, Nume.22. Huiuſmodi porrò inuerſionis, ſeu anagrammatiſmi conſultò quandoque me minimus in hoc opere, ne ſi aliquādo in Hebræorum ſcriptis occurrat huiuſmodi aliquid, illud omnino nouum quid & inauditum videatur lectori.

Cel. Quinquarb. במ Genebrard.

בָּבָא מְצִיעָא porta media, nomen tractatus in Talmud. vel apud Maſorethas בֵּית מָלֵא bis plenum & ſic cum ג, ד, & aliis literis vſque ad י literam, nam à י, id eſt, à denario numero exprimere ſolent plurale מְלָאִם vel מְלָאוֹת authore Elia in fractione tabularum. בַּר מִנָּן extra nos, id eſt, abſit à nobis, procul (ſit) à nobis, cùm quid deprecantur.

Merc.

Mercerus. במא בםב בםג

בַּר מִן א׳ prçter quàm vnum.Sic בםב,id eſt,בַּר מִן ב׳ prçte quàm duo,בםג præter tria,&c.De בַּר dictum eſt in tabulis Chaldaïcis,in particulis.

Mercerus. בכב

paulò antè dictum in בכמר.

Quinquarb. במג

בְּמָסֹרָה גְדוֹלָה in Maſora magna.

Quinquarb. במול

Vide in notis ברול.

Munſter. Merc. במש

בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת in dictionibus diuerſis,frequens in Kimhi,pro quo in nonnullis exemplaribus interim ſcribitur integrè בְּמָה שֶׁאָמַר in eo quod dixit.

Merc. Quinquarb. בנ

בֶּן נַפְתָּלִי filius Naphtali,Rabbinus cuius in Bibliis lectionem ſequuntur oriẽtales Iudæi,nomine proprio Iacob filius Naphtali,vel בֶּן נַחְמָנִי filius Namonis,vel etiam Siriacè בר נש filius hominis.

Munſterus. בנלך

בָּרוּךְ נוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ laudetur,qui laſſo robur tribuit. Sũptum ex Iſa.40. Id in fine librorum ſcribunt,& ſæpe totum illum verſiculum eius cap. antepenultimum, cui præponunt dictionem ברוך,his notis.

Munſter. Merc. בנלךואעי

vbi poſteriores literæ faciunt וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה & viribus defeſſo virtutem adauget.

Quinquarb. בנת

בְּנְתִינַת תּוֹרָה in datione legis. Apud authorem faſc. mirrhæ.

Quinquarb. בסֹא

Vide infra in סֹא.

Mercerus. בסֹר

בְּסַעֲדָא דִשְׁמַיָא vel בְּסִיּוּעַ, auxilio cęlorum, id eſt, diuino. Chaldaïcum eſt.

Quinquarb. בסֹה

בְּסַעֲדָא הַשֵּׁם vel בְּסִיּוּעָא, cum auxilio Dei.

Cellarius. בסמ"ג

בְּסֵפֶר מִצְוֹת גָּדוֹל in libro præceptorum magno. Sic

Cellarius. בסמק

בְּסֵפֶר מִצְוֹת קָטָן in libro præceptorum paruo. Duplex eſt apud illos liber in legis præcepta.

Cel. בסֹפק Quinquarb.

בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא in fine capitis primi, vel in fine פָּסוּק .i. verſus. Et cum ו miniſtrante ובסֹפק pro וּבְסוֹף & in fine, &c.

Quinquarb. בעֹ

בֶּן־עֶזְרָא filius Ezræ, vel בֶּן־עֲקִיבָא filius Aquibæ. Vide infra ראֹבע.

Pagn. בעֹה Quinquarb.

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם auxilio Domini. Vide ſup. in בֹּה, vel בְּעוֹלָם הַזֶּה in ſeculo iſto: vel etiam בְּעוֹלָם הַבּוֹא in ſeculo venturo. tum etiam בְּעֶרֶב הַשַּׁבָּת in veſpera ſabbathi.

Munſterus. בעֹהז

בְּעִנְיָן הַזֶּה in hoc negotio.

Quinquarb. בעֹהי

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ ſubſidio Domini laudibus efferēdi.

Quinquarb. בעֹש

בְּעֶרֶב שַׁבָּת in veſpera Sabbathi.

Quin-

Quinquarb. בק

בֶּן קָרְחָה filius Kereæ,ſic enim appellant Rabbi Iehoſuam quendam.

Pagn. Merc. בר Quinquarb.

בַּר רַבִּי vel בֶּן.Hoc Hebræum,illud Chaldaïcũ eſt,etſi interdum in Hebr. contextu occurrat. Syri dicunt & בִּיר,vnde compoſita dictione apud pleroſque poëtas Hebræos, cùm ſuis carminibus nomen ſuum obſignant,בִּירְבִּי pro בִּיר רַבִּי filius Rabbi,&c.etſi ineptè Iudęorũ nonnulli,vt infrà in ר docebitur,efferunt רְבִּי. Valet & בְּרֵאשִׁית רַבָּה, Geneſis magna, commentarij nomen in Geneſin,in quo collectanea quædam Hebręorũ doctorũ ſępenumero ineptiſſima continẽtur.

Quinquarb. ברח

בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ in principio menſis,ſiue in nouilunio,vel בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה in principio anni.

Cellarius. במרול vel ברול

בְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה in oratione, ſeu ſermone doctorum noſtrorum fauſtæ memoriæ.

Quinquarb. ברס

בֶּן רַבִּי סִימוֹן filius Rabbi Simonis.

Pagninus. בש

בֵּית שַׁמַּי domusSammai.Rabbinus,ſiue doctor fuit celebris eodem tempore quo Hillel, cuius ſuprà in בה memini.Vnde horum familię ſępe in Talmud & aliàs memorantur.Scribunt autem ſine punctis שמאי.

Quinquarb. בשי

בְּשֵׁם יִתְבָּרֵךְ in Deo benedicendo:vel יִתְעַלֶּה exaltãdo.

Quinquarb. בשר

בְּשֵׁם רַבִּי in nomine Rabbi.i. referendo verba Rabbi.

Genebrardus. ב״ת

בַּעַל תַּכְלִית Dominus finis, id est, habẽs finem, finitus, cuius oppositum ב״בת, id est, בִּלְתִּי בַעַל תַּכְלִית non habens finem, infinitus, quo R. Ioseph Albo frequenter.

Genebrardus. בת״כ

בְּתַלְמוּד כֵּן in Talmud sic, vel scribitur, in R. כְּתִיב vel Mose de Cotsi sæpius, idem erit sensus בְּתַלְמוּד תְּנַן כֵּן, in Talmud docent sic.

Quinquarb. בת״ל

Vide ת״ל Ghimel.

Quinquarb. ג״ה

נְגִעַת הַנְּבוּאָה Tactus, siue explicatio prophetiæ: vel etiã accessio, seu infusio prophetici spiritus. Significant etiam ג״ה in Midras Ruthę & aliàs idem quod גֵּיא־הִנֹּם Vallis Hinnom, siue Ge-hẽna. i. infernus. De Ge-hẽna autem, siue Ge-hinnom vide nostras annotationes in cap. 9. Targumi in Hoseam.

Mercerus. ג״ה או גו״ה

גְּזֵרַת הַשֵּׁם vel הָאֵל decretum Dei: & præposito ב, בג״ה, i. בִּגְזֵרַת הַשֵּׁם, vel מ, מג״ה pro, מִגְּזֵרַת הַשֵּׁם, de decreto vel ex decreto & ordinatione Domini. At גו׳ vel מגו׳ non sunt rase teuoth, pro, גְּזֵרַת decretum, & מִגְּזֵרַת ex decreto, vbi sine punctis ad indicandum tseri, vt fieri solet, adiectum fuerat י. Aliud est in re grammatica מגו׳, quod legendum מִגְּזֵרַת, ex trunco vel excisione, cùm ab aliqua radice deflexum aliquid significare volunt, vel ex eadem sumptum significatione, frequens apud Aben Ezra.

Quinquarb. ג״ח

גְּמוּל חֶסֶד salarium, siue recognitio beneficij, vel pietatis,

tis,vel amicitiæ.

Pagninus. ג״כ

גַּם כֵּן etiam ſic, itidem,ſimiliter.

Mercerus. גמ׳

גְּמָרָא pars Talmud,vbi abſoluuntur & decidūtur quę ſtiones:nec ſunt notæ.

Merc. Quinquarb. גנ״ת

His tribus literis tres cabalæ partes ſignificant, quas appellāt גִימַטְרִיָא, נוֹטָרִיקוֹן, תְּמוּרָה,poſt quendam R.Ioſeph Salernitanum qui ſuis libris de Cabala titulū fecit גַּנַּת אֱגוֹז hortum nucis, ex Cantic. 6. vt ex eo libro alios ſuis libris egregios & iucundos titulos affinxerunt. גימטריא numerorum ſupputatio,quæ fit per numerum æqualem dictionibus incluſum, quaſi terreſtrium characterum inuicem numeralis dimenſio, quæ tamen pēdeat ab arithmetica illa ob abſtractam ſui ſimplicitatem nullis ſenſibus tractabili.Vnde potiùs nūcupata eſt geometria quàm arithmetica, quāuis vtrunque vnum & idem in hac arte valeat, ait Iohannes Reuchinus lib.3.Cabalæ.Hac ratione inquit Kimhi Zachariæ 3. צֶמַח germen idem valere quod מְנַחֵם,conſolator,quod nomen eſt Meſſiæ, cùm ex vtriuſque nominis literis reſultet numerus 138. & רַחֵם miſereri,ſiue miſericordia אַבְרָהָם ſignificare,cùm ex vtriuſlibet literis numerus creetur 248.ait idem Kimhius.Abac.3. Notariacum eſt commentum quoddā clam inter Cabalæos receptum,vt literæ ſingulę ſine ſyllabarum coagmentatione certa verba deſignent, quæ etiam רָאשֵׁי תֵיבוֹת, id eſt, captia dictionum, dicuntur à Maſorethis, vt liber iſte docet: notas Latini hu-

ni huiusmodi literas appellant, quòd multarum literarum vim habeãt, vt notariis & actuariis est in more & de notis Latinorum extat Probi grammatici cõmẽtarius. Sic מכבי quatuor has literas Iudas belli tessseram & nobile signum dedit commilitionibus, quibus se inuicẽ in pugna fortiter exhorentarẽtur, ad signũ victoriæ Dei, ex Exod. 15. מי כמוך באלים יהוה quis tui similis inter Deos Domine? vnde Machaui, id est, Machabæus deinceps dictus, syllabicè enim sonant hi characteres, sicut עִמִּי עֲשׂוּ sonãt, mecum facite, cùm sint alioqui per dictionũ capita versiculus Psal. 121. vt infrà in ע suo ordine dicetur.

Quinquarb.

תְּמוּרָה porrò tertia Cabalæ pars, quæ communiter ab aliis Hebræis הִפּוּךְ appellatur, est quando ex vna dictione altera fit per literarum transpositionẽ vt Psal. 25. legitur Domine in virtute tua יִשְׂמַח מֶלֶךְ lætabitur rex & per literarum transpositionem secundum cabalistas. Domine in virtute tua (veniet) מְשִׁיחַ Mesias rex, facta videlicet dictione משיח ex verbo ישמח trãsmutatis literis. Eadem quoque transpositione literarum vtentes Cabalistæ, vbi Exod. 23. legitur, præcedet te מַלְאָכִי angelus meus: legunt מִיכָאֵל. Idem anagrammatismus etiam est secũdum nonnullos Abaccuc. 2. vbi legitur וְהֵעָרֵל & nudare, siue nudus esto (pro eris) nam legendum censent וְהֵרָעֵל cõturbatus esto, siue maximè affligaris, demutatis videlicet literis. Literis quoq; trãspositis ex nomine יְהוֹיָכִין quod legitur 4. Reg. 24. fit nomen יְכָנְיָה, Ierem. 28. & 29. Idem nomen enim est regis Iehoiachin & Iechonia.

Pagn.

Pagninus. נ״ע Merc.

גַן עֵדֶן hortus deliciarum, paradiſus. Item גִלוּי עֲרָיוֹת nudatio pudendorum. Sic appellant ſalaces inceſtos & illicitos coitus, vetitos, Leuit. 18.

Quinquarb. ג״פ

גִימֶל פְּעָמִים Tribus vicibus.

Mercerus. נ״ש

גִרְסַת שְׁמוּאֵל lectio Samuelis, & cum מ ſeruili מג״ש, מגרסת שמואל ex lectione, ſeu doctrina, aut diſciplina Samuelis. Nomen Rabbini.

Daleth.

Pagn. Merc. ד״א

דָּבָר אַחֵר ſermo alius, id eſt, alia expoſitio, vel דֶרֶךְ אַחֵר aut אַחֶרֶת via alia, ſiue alio modo.

Cellarius. ראק׳

דְאָמַר קְרָא vel more Chald. דַאֲמַר quod dixit ſcriptura. Vide & ſuprà in אק׳

Cellarius. דבמ׳ Quinquarb.

דְבָבָא מְצִיעָא portæ mediæ. Vide ſuprà in בּ״מ, ד porrò hîc Syriacè genitiuum indicat, intellecto ſubſtantiuo aliquo genitiuum regente, vt eſt aditus, vel aliud.

Quinquarb. דר״ה

מִדִבְרֵי הַיָּמִים ex Paralipomenis, vbi primum ד Syriacè æquiparatur Latinæ præpoſitioni ex, vel de, vel præpoſitioni Galicæ, des.

Pagninus. ד״ה Merc.

דִּבְרֵי הַיָּמִים verba dierum, id eſt, lib. Parali. Vide ſuprà in כד״ה. Et ſi hoc nomine quæuis chronica appellant interdum.

Cellarius. רה״א

דְּהָא אַמְרִינָן nam ecce dicimns. Talmudæa est phrasis.

Aurigal. Merc. רה״עה

דָּוִד הַנָּבִיא עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dauid propheta super quē pax, vel דָּוִד הַמֶּלֶךְ Dauid rex.

Genebrardus. רכ׳

דִּכְוָת, quod sicut, cuiusmodi, simile.

Mercerus. רל׳ Genebrard.

דַּי לַמֵּבִין satis est intelligenti, & cum ו, ורל׳ pro ודי למבין & sat est intelligenti. דַּף ל׳ pagina tricesima, quando citant Talmud.

Cellarius. רלת״ה Merc. Quinq.

דְּלָא תֵימָא הָכִי ne ita dicas. תימא in Talm. pro תֵּאמַר vel Hebr. תֹאמַר, vide in tabulis Chald. Merceri הָכִי pro כֵּן etiā Talmudicè. Vide ibidem in particulis: potest etiam sic reddi. Ne sic mireris.

Pagn. רמ׳ Quinquarb.

דֶּרֶךְ מָשָׁל per modum parabolæ, figuratè, trōpicé, vel exempli causa.

Quinquarb. רמ״ר

דְּמָאן דְּאָמַר quia id quod dixit.

Pagninus. רע״ה

דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dauid qui in pace quiescat.

Quinquarb. רצ״ך עד״ש באח״ב

דָּם צְפַרְדְּעִים כִּנִּים עָרוֹב דֶּבֶר שְׁחִין בָּרָד אַרְבֶּה חֹשֶׁךְ בְּכוֹר sanguis, Ranæ, Pediculi, Mistura variarum bestiolarum, siue insectorum, Pestis, Scabies, Grando, Locusta, Tenebrę, Primogenitus: breuiter enim notis huiusmodi perstringere atque attingere solēt patres circūcisi in suis collectaneis, decē plagas, siue clades Ægyptiorū.

Quin-

Quinquarb. רת׳קע

דִּבְרֵי הַיָּמִים,תְּרֵי עָשָׂר,קֹהֶלֶת עֶזְרָא Paralipomenon, duodecim (minores prophetæ) Ecclesiaſtes, Ezras.

He.

Aurigal. Merc. ה׳ Quinq.

הַשֵּׁם nomẽ ipſum, κατ' ἐξοχὴν, id eſt, per excellentiam intelligentes tetragrammaton יְהֹוָה, dicunt: quod nomen ſuper omne nomen, puræ Dei ſubſtantiæ nomẽ eſt, cùm cætera affectiones magis & ei attributa ſignificent, cum aliis ferè communia, hoc Dei ſit peculiare. Sæpe ſubiungunt הַנִּכְבָּד venerandum vel venerabile, ſępe יִתְבָּרֵךְ vel יִתְעַלֶּה, laudetur, extollatur. Significat etiam quandoque ה׳ idem quod הָאֵל Deus.

Quinquarb. הא׳

הָאֶחָד vnus, non ſunt raſe teuoth.

Cellarius. חאנק׳

Vide ſuprà in אנק׳.

Pagninus. הא׳ע

הֶחָכָם אַבֵּן עֶזְרָא ſapiens ille Aben Ezra, de quo ſuprà in aleph.

Pagninus. הב״ה Merc.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ſanctus ille per antonomaſiã, qui laudetur. Dicunt & הקב״ה pro eodem. Ac ſimpliciter interdum dicunt ב״ה, id eſt, בָּרוּךְ הוּא laudãdus ipſe, vt ſuprà in aleph אב״ה. Vnum ex Dei nomenclaturis, quibus paſſim vtuntur Rabbini.

Munſter. הב״ה vel הב״עח

הַבַּעֲלֵי חַיִּים τὰ ζῶα, animantia. Vide & ſuprà in ב״ח.

Quinquarb. הבק׳ר

Vide בחק׳ר.

Quinquarb. הגהת

הַגָּהָה Scholion,castigatio,recognitio.Nec sunt notę, siue capita dictionum. Thema porro illius est נָגַה, à quo etiā deflectuntur מַגִּיהַּ Scholiastes,censor,emendator,& מֻגָּה emendatus,illustratus.

Quinquarb. הו׳ Genebrard.

הוּא דֶּרֶךְ est via,est mos,est consuetudo,vel, in vsu est. significat etiam הוּא דְאָמְרֵי illud est,quod dicunt.

Cel. Munst. ה״ה Quinq. Geneb.

הוּא הַדִּין idem iudicium,par ratio est,ipsum est ius,vel iudicium.valet & הַיְנוּ הַךְ illud ipsum est,vel הָנֵי הַךְ ista sunt.הַךְ vtriusque numeri est.facit etiam ה״ה idē quod הָעוֹלָם הַזֶּה seculum hoc,vel הָעוֹלָם הַבָּא seculum futurum.& הֶחָכָם הָרַב sapiens magister.

Munst. Merc. הה״ד Quinquarb.

הַיְנוּ הַיְךְ דְּאָמַר illud ipsum est quod ait, vel דְּאָמַרְנוּ, id est,diximus,vel דְּאָמְרוּ quod dixerūt. Passim quoque apud Rabbinos legitur הַיְנוּ הוּא דְּאָמַר vel etiam הַיְנוּ הָא דְאָמַר hoc ipsum ecce(est)quod dixit. Sic enim loquuntur, quando sententiam alicuius citant. הַיְנוּ explicatur in tabul. Chald. Merceri in particulis. Sunt qui legant הוּא הַדָּבָר eodem sensu. Illud magis Rabbinicum admixto Chald.istud purè Heb· est,pro הַיְךְ potest & dici הַךְ istud. Vel etiā הה״ד idē est quod הָרָא הוּא דִכְתִיב hoc ipsum est,quod scripsit, vel scriptū est.

Quinquarb. הה״ר

הָרַב הַגָּדוֹל רַבִּי Magister magnus,siue insignis Rabbi.

Pagninus. הו׳ Merc.

הָיָה הוּא non sunt rase teuoth, sicut nec הי׳ pro הִיא.Nā הָיָה ferè nō cōtrahitur in הי׳ vitandæ ambiguitatis gratia.

Pang.

Pagn. Munster. .חו׳ vel חשו׳ Merc.

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ vel יִתְעַלֶּה Dominus celebrãdus vel attollendus.

Mercerus. הו׳לל

הָיָה לוֹ לוֹמַר fuerat ei dicendum, quod & sine ו scribitur הל׳ל.

Pagninus הכב׳

הַכָּבֵד graue, non sunt rase teuoth.

Quinquarb. הכ׳רא

הוא כְּמָא דְאָמַר est sicut quòd dixit.

Merc. Quinquarb. הל׳

הָיָה לוֹמַר erat dicendum, vel הוא לוֹמַר est dicendũ, vel etiam הָיָה לָהֶם erat illis, vel לו illi.

Mercerus. הל׳ל

paulò ante positum: Erat ei dicendum, vide in הו׳לל paulò ante.

Quinquarb. הלמ׳ vel הלמ׳

הֲלָכָה לְמשֶׁה מִסִּינַי peruenit ad Mosem ex Sinai, solent autẽ vtendo istis notis verbo fœminino הלכה præponere fœmin. nominatiuum קַבָּלָה. Vel etiam quandoque significant idem quod הָלֵין מִלֵּי istæ dictiones.

Pagn. Merc. המ׳ Quinquarb.

הֵנָּה מִלִּים vel הָנֵי מִלֵּי hæc sunt verba, & cum ב, בהמ׳, id est, בְּהָנֵי מִלֵּי his ipsis verbis, quod in eum sensum dicitur, quo suprà בד׳א.

Pagn. Quinquarb. המ׳רא

הֵיךְ מָה דְאַתְּ אָמַרְתְּ iuxta id quod ait, vel הֵיךְ מָה דְאָמַר iuxta id quod tu dicis, cùm locum aliquem scripturæ citant. potest & legi הֵינוּ מָה דְאָמַר & vt suprà החד, legi quoque potest הואמה דְאָמַר hoc est, quod dixit.

Pagninus. חנב'

הַנָּבִיא propheta, non ſunt רת.

Munſt. Quinquarb. הנ"ל

הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה memoratum ſuprà, vel הַנִּזְכָּר לִי memoratum à me. vide נ"ל.

Mercerus. הנ"א

הַנָּדִיב רַבִּי vel הַנָּגִיד, princeps, vel magnificus ille Rabbi, &c.

Quinquarb. הנר"ש

הַנָּגִיד רַבִּי שְׁמוּאֵל Eximius Rabbi Semuel.

Quinquarb. העה"ז

הָעוֹלָם הַזֶּה mundus iſte.

Quinquarb. הע"ה

הָעוֹלָם הַזֶּה mundus iſte, ſiue ſeculũ iſtud, & הָעוֹלָם הַבָּא mundus venturus, ſiue ſeculum futurum.

Genebrardus. הפ'

הַפֶּרֶק, tempus, momentum. Item, caput.

Pagninus. הפע'

הַפֹּעַל verbum, apud grammaticos. non ſunt רת.

Munſterus. הק' Merc.

הַקָּדוֹשׁ ὁ ἅγιος ſanctus ille. Dei epitheton iam ſuprà tractatum, vide הב"ה.

Quinquarb. הקב"ה

Vide ſuprà in הב"ה.

Merc. Quinquarb. הר' vel הר"

הָרַב magiſter, vel הֶחָכָם רַבִּי ſapiens Rabbi.

Mercerus. הר"א

הָרַבִּי אַבְרָהָם.

Quinquarb. הראב"ד

הֶחָכָם רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן דָּוִד ſapiens Rabbi Abraham filius Dauid

Dauidis. Nomen eſt vnius ex illis, qui commentaria ædiderunt in librum יְצִירָה, id eſt, creationis, ſiue formationis, de quo vide אסּם ſuprà.

Quinquarb. הרוק

Vide in רוֹק.

Quinquarb. הרמבם

הֶחָכָם רַבִּי מֹשֶׁה בֶּן מַאימוֹן ſapiēs Rabbi Moſe filius Maimonis.

Quinquarb. הרמבן

החכם רבי משה בֶּן נַחְמָן ſapiens Rabbi Moſe filius Naman, vel נַחְמֹנִי.

Quinquarb. הרמב

הֶחָכָם רַבִּי מֹשֶׁה בוטֵאריִלוֹ ſapiens rabbi Moſe Boterilo. Nomen eſt doctoris ex illis, qui commentaria ędiderunt in librum יְצִירָה, de quo in notis אסּם ſuprà.

Quinquarb. הרוא

הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן magnus Rabbi Aharon.

Merc. הש׳

הַשֵּׁם Dominus, vide in ה׳. Nec ſunt רת׳. At quę ſequūtur, ſunt.

Pagn. Munſter. חשי

חַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ vel יִתְעַלֶּה, iam memoratum in הי.

Quinquarb. הסות

Idem ſignificant quod חשי paulò ante.

Merc. Vaf.

Multa ex his aut ſuprà, aut infrà reperies detracto ו, etſi pleraque ferè ſine ו non inueniantur.

Cellarius. ואול

Vide ſuprà in אול.

Cel-

Cellarius. ואק

ואכתי קשה, vide suprà in אק.

Quinquarb. ואש

ואלה שמות nomen secũdi libri Mosis, qui vulgo Exodus dicitur. Significant etiam sæpenumero literæ istę אש sic אלהינו שבשמים Deus noster, qui es in cœlis.

Quinquarb. ואת

Vide suprà את.

Quinquarb. ובסף

ובסוף פרק & in fine capitis, vel פסוק versus. vide בספ.

. Pagn. Munster. ונו vel ונומ

id est, וגומר & complens. Sic ferè dicunt, citãtes scripturæ locum non plenum, quod dicimus, &c. Minùs rectè alij ונומר.

והה

והינו הך & hoc illud est, vide suprà in ההר.

Quinquarb. ול

Vide לו.

Merc. וש

Vide in ו.

Quinquarb. וחב

Vide in חב.

Cellarius. וחל

Vide חל.

Merc. וחלב

Vide infrà in ח.

Pagni. Quinquarb. ויא

ויש אומרים & sunt qui dicãt. Vel in sing. num. ויש אומר est dicens, siue est, qui dicat.

Pagn.

Pagninus. ויל Merc.

וְיֵשׁ לוֹמַר & eſt dicēdum, & dici poteſt: cùm obiectionem ſoluunt.

Pagn. Quinquarb. ויס

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים & ſunt, qui exponant. Vel ſingulariter וְיֵשׁ מְפָרֵשׁ & eſt, qui exponat.

Pagninus. וית

וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם & Ionathan cōuertit. Chaldæus paraphraſtes celeberrimus.

Pagn. Munſterus. וכו Merc.

וְכֻלֵּי & reliqua. propriè cùm alia citant quàm ex contextu Bibliorum. Alij ſcribunt וְכֻלָּה & totum illud.

Quinquarb. וכפ

וְכָל פָּנִים & omnibus modis.

Pagn. Quinquarb. וכתי

וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן & ſic reddidit Ionathan, vel וְכֵן תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי & ſic Targum Ieroſolymitanum.

Pagn. Merc. ול

וְלָמַד & didicit vel וְלִמֵּד & docuit. At ולו idē eſt quod וְלוֹמַר & dicendo, Gallicè, & à dire.

Mercerus. ולד

וְלַמֵּבִין דַּי & intelligenti ſatis eſt.

Cellarius. ולמל Merc.

וְלָא מָצֵי לְמֵימַר nec poteſt dici, vel, nec conuenit dicere, quod aliàs dicunt ולא שַׁיָּיךְ למימר.

Cel. ולש Quinquarb.

וְלָא שָׁנָא nec dedicit ſeu commentatus eſt, notauit, obſeruauit, repetiuit, iterauit, immutauit, recitauit. Vide in לש.

Cellarius. Merc. ומ״ש

ומוצאי שבת & egreſſus ſabbati. Sic appellant noctem, quæ diem ſabbati proximè conſequitur.

Cellarius. וע״ק Merc.

ועוד קשה & inſuper durum, id eſt, & alius ſcurpulus. Et adhuc difficultas affertur.

Quinquarb. ופג״ין

ופורץ גדר ישכנו נחש qui diſſipabit ſepem, mordeat eũ ſerpens. Sic ad Eccleſ. 10. capitis ſententiam accommodant inſcriptionem ſuarum literarum, quãdo illas non reſignari, aut inſpici, ſed fideliter dari illi, ad quẽ ſcribunt, exoptant. Quaſi dicere velint hac ſententia. Plus detrimenti accipiat, quàm inferat, qui hoc fecerit: ſerpentis morſus enim lethalis eſt, vide infrà י״רן.

Munſterus. וצ״ע

וצריך עיון & conſideratione indiget.

Cellarius. ור״ת

ורבינו תם & magiſter noſter Tam.

Cel. Merc. Quinquarb. ות״י

ותרגם יונתן ac interpretatus eſt Ionathan. vel ותרגום & Chaldæa interpretatio Ionathæ eſt, &c. vel ותרגום ירושלמי & Targum Ieroſolymitanum.

Zaiin

Mercerus. זב״

וזמן במה tempus quo, vel quando. Hoc me legiſſe nõ memini, ſed poſui, vt ab aliis affertur. Significare etiã poteſt: definito tempore quo.

Pagn. Quinquarb. זל״ vel זצ״ל

זכרונם vel זכרונו לברכה recordatio eius, vel eorũ fauſta ſit ac fœlix. potes & זכרו vel זכרם legere. Sic de mor-

mortuis loquũtur celebribus quidem, ſed qui ſanctimonia alioqui non fuerint inſigniores. De his enim dicerent, ע״ה ſuper eũ pax. Vide hoc falſum eſſe in ע״ה. Facit & וָח לְשׁוֹנוֹ hæc eius oratio eſt, ita ille inquit, & cum ו,ול״ו, quod cum ו caue priore modo legas.

Aurigal. Merc. וצ״ל

Ex Prouerb. 10. זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה memoria iuſti eſt in benedictionem, id eſt, laudatur & celebris eſt. Eodẽ ſenſu quo ſuperius illud ז״ל de mortuis.

Munſterus. ו״ט

וָח vel וְהוּ שֶׁאָמַר, hoc eſt, quod dicit, vel quod dixit, & cum ו, ו״וט, hoc eſt, &c..

Pagninus. וש״ה

וְה או וְהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב או הַפָּסוּק, hoc eſt quod ſcriptura, vel verſus, id eſt, cõtextus Biblicus ait. Sæpe obuium in Midras & aliàs.

Heth

Quinquarb. ח״ב

חֲבֵרוֹ ſocius eius & cum ו à frõte וחברו, ſic enim paſſim apud Maſorethas inuenitur, quando dictionem eandem in alio quodam loco inueniri oſtendunt. Non autem ſunt notæ.

Pagn. Quinquarb. ח״ו Genebrard.

חַס וְשָׁלוֹם parce & pax, abſit. cùm quid abſurdum amoliuntur & auertunt, poteſt capi etiam quandoque ex filo orationis pro: bona verba quæſo. Vulgo חַס וְשָׁלוֹם parce & pax, cùm quid amoliuntur & auertunt. Atqui integrè reperio per repetitionem חָלִילָה וְחָלִילָה prohibitio & prohibitio, abſit, abſit inquã. Et ex interpretibus Maiemonim & Tiſbi Eliæ חָלִילָה

חָם וְ שָׁלוֹם absit paxque sit rebus.

Munster. חז״ל

חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. sapientes nostri, quorum celebranda est memoria.

Cellarius. ח״ל Merc.

חוּצָה לָאָרֶץ extra terram, vel extra regionem. Facilè seruiles literas præposueris לח״ל pro לחוצה לארץ, sic כח״ל, id est, כַּחוּצָה, &c.

Merc. Quinquarb. חל״ב

חֵרֶם לְזָרִים בְּנָחָשׁ, anathema sit externis in serpente, id est, in diabolo, vel iuxta serpentem, id est, pro vt est anathema ipsi diabolo. Hac verborum formula vtũtur cùm excommunicant. Videntur autem alludere ad serpentem illum antiquum qui prolabi in peccatnm fecit primos parentes quem execratus est Dominus Deus, Genes.3.

Quinquarb. חמש״ת

חֻקָּה מִדָּה שָׁנָה תּוֹרָה placitum, mensura, iterauit, vel annus, lex. Vide Masoreth in caput Exod.16.& Iosuæ 6. in nomen אַחַת.

Mercerus. חס׳

חָסֵר vel חֲסֵרִים deficiens, vel deficientia: non autem sunt notæ.

Quinquarb. חק׳

חָטֵף קָמֵץ ateph camets.

Merc. Quinquarb. חר׳

חֵרֶם anathema, maledictum dirum, non autem sunt capita dictionum. Ex חרם porrò per authorem fasciculi mirrhę in cap.5. numerorũ trãspositis literis fit allusio ad רמ״ח quibus significatur 248. membra, quibus

corpus

corpus noſtrum conſtare volunt. Vide infra רמ״ח & ſuprà בלעם בלק & etiam נג״ת.

Quinquarb. חר״ג

חֵרֶם רַבָּן גַּמְלִיאֵל anathema rabban, id eſt, magiſtri noſtri Gamalielis. Significatur meo iudicio formula anathematis & excommunicationis à rabban Gamaliele compoſita. Legitur etiam aliquãdo cum ב, בחר״ג in anathemate, &c.

Quinquarb. חשמ״ל

חַיּוֹת אֵשׁ מְמַלְלוֹת Animalia ignis (ignea) loquentia, vel חָשׁוֹת מְמַלְלוֹת tacentia (&) loquentia. Sic enim Talmuditæ volũt iſtam dictionem חַשְׁמַל quę legitur Ezech. 1. verſu 4. eſſe compoſitæ figuræ & ſignificare animalia quæ Deo loquente tacebant & Deo tacente loquebantur, laudando & celebrando nomen illius. vide Kimhium & rabbi Selomonem in illum locum Ezechielis.

Teth.

Quinquarb. ט״ע

טַעַם accentus & cum ב dicunt בט״ע cum accentu. Supple tali, vel tali: non autem ſunt notæ.

Merc. Iod Quinquarb.

Iod ſimplici Cabalici nomen tetragrammaton teſte Reuchlino lib. 3. Cabalę, ob indiuiſibilis puncti figuram notant. Sic & illud ipſum, inquit idem, ob tres עֶלְיוֹנוֹת, id eſt, ſummitates in 10. enumerationibus, quę ſunt vna & eadem עֲטָרָה, id eſt, corona, tribus punctis ſignare ſolent, hoc eſt tribus Iodin. Aiunt enim Cabaliſtæ כי לסוד זה כותבין השם ג׳ יודין כזה י׳י quod propter hoc arcanum, ſeu myſterium ſcribunt nomen ineffabile tribus Iodin, ad hunc modum יְיָ. Decem au-

tem enumerationes,id eſt,ספירות,ſine quibus hoc intelligi non poteſt,tractat idem Reuch. lib.1. Cabalæ, & arboris quæ ex illis conficitur ibidem meminit. itē lib.3.vbi eas enumerat. Sed quia ex ea myſterij huius ratio tota pendet,libuit eam hoc loco ex commentario quodam cabalico,quem penes me habeo,in Pſal. 19.deſcribere,vt illic ad calcem adſcripta eſt.

כתר corona

בינה intelligentia — חכמה ſapientia

פחד timor — חסד gratia

תפארת decor

הוד maieſtas — נצח victoria

יסוד fondamentum

מלכות regnum

Reuchlinus lib.3.Cabalę pro פחד multo aptiùs ponit גבורה,id eſt,fortitudo,cùm hæc dicant eſſe 10. diuina nomina,quæ nos mortales de Deo cōcipimus. Supra coronam dici ponit אין סוף infinitatem & abyſſum. In quodam breui tractatu in hanc figuram,qui in manus meas incidit,reperi ego Mercerus ſimul פחד גבורה dici,vt quartum חסד אהבה iūnctis nominibus.

Has etiam aliter connumerant. Sed ne longiores ſimus, in aliud tempus reiiciemus. Cæterùm Galatinus alia myſteria conſectatur & rationem aliam,cur ſcribatur יי,addens in Hebræorum libris duobus includi ſemicirculis (יְיָ).Inueni quidem cum vnico ſępe,(יי. Sed germana ratio eſt ea quam affert Reuch. In exemplaribus impreſſis paſſim י ſupernè omittitur ad leuandum typographorum laborem,ſic יי,vel etiam ſine apice ״.Hoc triplici Iod porrò ſignificāte

nomen.

Pagn. Merc. י״ה Quinquarb.

יום הַכִּפּוּרִים dies expiationũ, qui decimo die Tisri mẽsis septimi agebatur Leuitici 16.23. & Nume.29. De eo ita scribit auctor צְרוֹר הַמּוֹר fasciculi myrrhæ. ב״ה אנשים ונשים וקטנים חייבים לחיות בבית הכנסת וישתחוו ארצה ז׳ פעמים. In die expiationum tenentur tam viri quàm mulieres ac paruuli interesse synagogæ, ac in terram septies procidere. In vigilia huius festi epulantur splendide & cuticulam curant, in die vero ieiunant viginti quatuor horas, in commemorationem remissionis peccati adorationis vituli conflatilis, de quo Exod. 32. prout illorum traditiones habent.

Mercerus. יה״כי

יְקוּתִיאֵל הַכֹּהֵן בַּר יְהוּדָה Iekuthiel sacerdos filius Iudæ. Nomen est vnins ex הַנַּקְדָנִים punctatoribus, qui librũ edidit titulo, עֵין הַקּוֹרֵא oculus lectoris, vbi nonnulla tradit de punctis. Vide Eliam in tabulis fractis, sub finem libri Masoreth hammasoreth perquã imò prorsus necessarij iis, qui Masoram volunt intelligere.

Merc. יה״כ

Idem significant quod י״ה, paulò ante.

Pagn. Merc. י״ט Quinquarb.

יום טוב dies bonus, id est, festus propriè extra sabbatum: author libri Esteræ cap.8.& 9. diem festum Hebraïcè יום טוב appellauit. Sic Galli appellant, Vn bon iour. Dicuntur & מוֹעֲדִים à conueniendo.

Quinquarb. י״ל

יֵשׁ לוֹמַר est dicendum.

Pagn.

Pagn. Quinquarb. יֵם

יֵשׁ מְפָרְשִׁים ſunt qui exponant, Vel, יֵשׁ מְפָרֵשׁ eſt exponens, ſiue eſt qui exponat.

Merc. Quinquarb. יֹמח

יוֹצֵא מִן הַכְּלָל vel יוֹצְאִים exit, vel exeũt à canone, id eſt, degenerat vel degenerant à regula. Frequens apud eos qui accentus tractãt, cùm exceptionem afferunt.

Mercerus. יֵם

יֵשׁ סְפָרִים ſunt libri, & cum ו, וים & ſunt libri. ובׄסי & in nonnullis exempl. Sic enim interdum loquuntur, vbi variam lectionem afferunt.

Genebrardus. יׄסב

י׳ סְפִירוֹת בְּלִימָה decem ſephiroth, ſiue numerationes tantùm. De diuinis quibuſdam proprietatibus, quibus Cabbalici aiunt mundum produci, regi & conſeruari.

Munſter. יׄץ Quinquarb.

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרִי cuſtodiat eum petra mea, vel צוּרֵנוּ petra noſtra, id eſt, Deus. Sic etiam dicunt:

Munſter. יׄצו

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרִי וְגוֹאֲלִי cuſtodiat eum rupes mea & redéptor meus. Sumptum ex fine Pſal. 19. Sic priuatis hominibus quos nominarunt, bene precantur.

Genebrardus. יקנׄהו

Argumentum cuiuſdam Precis, quam recitant feſto Paſchatis & appellant וְשֶׁהֶחֱיָנוּ & qui viuificauit nos. Nam inde incipit. Includit autem hęc raſe touoth יַיִן קִדּוּשׁ נֵר הַבְדָּלָה וְזְמַן quia eſt de vino, ſanctificatione (Paſchatis) lucernis, ſeparatione, (ſic vocant orationem, quæ fit cum dimittendus eſt populus) tempore.

Quinquarb. ירב״ע

ירב בו הבעל contendat, siue diceptet cōtra illum Baal Iudic. 6. ita enim cognomento appellatus est à patre suo Gedeon, quòd diruīsset ille aram & lucū Baalis. Ex loco isto verò & similibus occasionem sumpserunt Hebræi vtendi quandoque notis. ירבעל nanque cognomen, per notas, ex dictionibus supradictis factum est.

Munster. יר״ה

ירום רום הודו vel ירום הודו extollatur maiestas eius, vel celsitudo maiestatis eius. Sic de principibus & potestate præditis adhuc viuentibus, loqui solent.

Merc. Quinquarb. יר״מ

יהי רצון מלפניך sit beneplacitum tuum, velis, Gallicè, qu'il soit ton bon plaisir. Vel יצאו רחמים ממך. Egrediantur miserationes ex te: tibi placeat. Sic Deum compellant.

Merc. Quinquarb. ימ״ש

ימח שמו deleatur nomen eius. Vel ימח שמם deleatur nomen eorum. Sic verpi nobis imprecantur.

Quinquarb. יש״ו

Sunt notæ præcipuæ partis versus cap. 49. Genes. qui habet. Non recedet sceptrum de Iehuda & scriba de pedibus eius, donec יבא שילה ולו, id est, veniat Silo & illi: quasi dicat donec veniat Iesu & illi (erit) ob tēperatio gentiū. Vel etiam יש״ו sunt notæ partis versus, Psalm. 72. quæ habet ינין שמו, id est, propagabitur nomen eius. Quæ quidē tacito mysterio sacratissimi nominis Domini nostri Iesu Christi, non carent.

Munst.

Munster. ישו״ו

יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹנוֹ benedicatur nominis eius, & exaltetur memoria eius.

Quinquarb. ישי

יֵשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ, sit nomen eius benedictum.

Pagninus. יש״ר

יִשְׂרָאֵל, non sunt rase teuoth.

Munst. Merc. Quinquarb. י״ת vel י״ות

יוֹנָתָן תַּרְגֵּם Ionathan est interpretatus, & cùm ו dicunt etiam י״ות. At י״ת cum apice vno est יִתְבָּרֵךְ benedicatur, vel יִתְעַלֶּה attollatur, quorum alterutrũ diuino nomini, vt iam dictum est, subiungunt. Scribitur etiã יתב׳ & יתע pro יתברך & יתעלה. Significat quandoque etiam י״ת idem quod יוֹצְרֵנוּ יִתְבָּרֵךְ formator noster benedicẽdus, vnico י expresso pro י duplici, sic י״ות.

Merc. Quinquarb. יתקק

יְשַׁעְיָהוּ תְּרֵי עָשָׂר קִינוֹת קֹהֶלֶת, Isaias, 12. proph. Threni, Ecclesiastes. Symbolum librorum in quorum fine repetitur vltimus versiculus: in exemplaribus quibusdam autẽ minoribus literis, sine punctis repetitur ille.

Caph

Genebrardus. כ׳

כֹּהֲנִים (תּוֹרַת) lex Sacerdotũ, id est, Leuiticus, in commentariis Rabbi Isaac initio Leuitici versu 13. & in libro Cuzar.

Pagn. Aurigal. Munst. כא Merc. Quinq.

כִּי אִם nisi, sed. Vel כֵּן sine כָּךְ אָמַר vel אומר sic dixit, vel sic dicit, vel etiam כֵּן אֵאָמֵר sic dicat. Et כָּל־אֶחָד vnusquisque, non כִּי אֶחָד vt quidam putant, quoniam vnus vel vnum. kab venaki Prouerb. 9. nomen comment.

n Prouerbia,וּבְכֹּא, id eſt,וּבְכָל-אֶחָד & in vnoquoque.

Pagninus. כאש

כְּאֲשֶׁ ſicut,ſicut quòd,quando.non ſunt raſe teuoth.

Munſter. Merc. כג

כֹּהֵן גָּדוֹל ſummus ſacerdos. Et כְּנֶסֶת גְּדוֹלָה ſynagoga magna. Nonnunquam כְּגוֹן ſicut, ſed tunc ſatis fuerit apex כג,quod & כגו ſcribitur.

Pagn. Munſt. כד Aurigal. Quinq.

כְּמָא דְאָמַר vt dicit. Chaldaïcum eſt, quod Hebraïcè diceretur כְּמוֹ שֶׁאָמַר. Valet & כָּל-דָּבָר omne verbum, vel omnis res. Vel כְּדֶרֶךְ iuxta viam,vel,iuxta conſuetudinē,vel,iuxta modū,pro more,pro conſuetudine.

Pagn. Quinquarb. כדא

כְּמָה דְאַתְּ אָמַרְתְּ vt tu dicis. vel כְּמָה דַאֲמַר ſicut quòd (pro vt) dixit. Chald.

Quinquarb. כדאזול

כְּמָה דְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ſicut quòd dixerunt magiſtri noſtri quorum (nominis) memoria eſt, vel ſit conſecrata.

Mercerus. כה

כֵּן הוּא ſic eſt. De punctis & accentibus ſic dicūt, cùm aliàs dicāt,כֹּכֹּ infrà. Sed vide ex orationis filo ne cum numero 25.confundas.

Munſterus. כהא

כֵּן אוֹ כָּךְ הוּא אוֹמֵר אוֹ הוּא אָמַר, ſic ille ait.

Munſt. Merc. כהג Quinquarb.

כְּהָאי גַּוְונָא,כהאי גוונא,quod ſcribunt ad hunc modum. Et cum וכהג,ו & id genus. Paraphraſtes libelli Ruthæ 4. cap. eo vtitur,cuius ſtilus ad Talmuditas magis accedit, vt & aliorum Hagiographorum. גַּוָן vel גָּוֶן autem

eſt co-

eſt color, רְמוּת ſimilitudo. Vide Eliam in Tiſbi. Reperies in cap. 4. Ruthæ in Caldæa paraphraſi כי האי גוונא quia hoc modo: vel ſanè hoc damno, ſiue ſanè hoc incommodo.

Mercerus. כהוג

כְּהוֹגֶן vt par eſt, nec ſunt notæ.

Quinquarb. כ׳כ

כַּךְ וְכַךְ ſic & ſic, vel כַּמָּה וְכַמָּה quot & quot.

Genebrardus. כול׳

כּוּלֵי omnino, &c.

Munſt. Quinquarb. כ׳ז

כָּל־זֶה totum iſtud. Sæpenumero etiam accipitur pro כָּאת vel כָּזֶה vel כָּזֹה, id eſt, iuxta hoc: ad hũc modum, hoc ritu.

Mercerus. כ׳

Interdum in Maſoreth facit 30. in numeris. Nam ל׳ apud illos alium habet ſenſum. Vide infrà ל.

Pagn. Munſter. כ׳כ Merc. Quinq.

כָּל־כָּךְ vſq; adeò, in tantũ, tã, omnino ſic, Rabinicè. valet & Chaldaïcè כָּל־כְּדָנָן præcedente ferè ו, וכ׳כ pro וְכָל־כְּדָנָן & omnia eiuſmodi. In Maſor. valet כֵּן כְּתִיב, vel כְּתִיב כֵּן ita ſcribitur, vel כְּתִיבִין כֵּן ita ſcribuntur. Valet & כְּתָב כֵּן ſcriptura eſt ſic, id eſt, eadẽ eſt ſcriptura, etiam aliquãdo כול כְּתָב tota ſcriptura, vel etiã כְּתַב כֵּן ſcripſit ſic, frequens in Eliæ ſcriptis.

Pagninus. Merc. כל׳

כָּל־לִשָּׁנָא, vel לָשׁוֹן, omnis lingua, id eſt, dictio ita ſumpta, &c. At כל׳ cum apice, vel puncto ſuper ל, כלּ valet כָּלְהוֹן omnia ipſa, vt cùm dicunt כל כ׳כ omnia (omnino) ita ſcribuntur, vel כלי חס׳, vel כלי מל׳ omnia ſunt

 plena

plena vel deficientia,מְלֵאִים,חֲסֵרִים.Extra Maſoretica valet כְּלוֹמַר quaſi dicat,nec eſt alioqui ex raſc teuoth, ſæpius ſcribitur כלו׳ vel כלוֹם.

Quinquarb. כל״ח

כִּי לְעוֹלָם חַסְדוֹ quia in ęternum miſericordia eius,Pſal. 106.verſu.1.

Quinquarb. כלמ״ר

כֹּל מָה דְּאָמַר omne quod dixit,vel, omnino quod dixit, aut etiam דְּאָמְרוּ quod dixerunt.

Mercerus. כמה״רר vel כמ״ר vel כמ״

כְּבוֹד מַעֲלַת gloria celſitudinis, &c.& כמ״ר pro כְּבוֹד מעלת רַבִּי,& כמה״רר pro כבוד מעלת הרב רבינו.

Quinquarb. Geneb. כמ״ר

כְּמוֹ מוֹרֶה רַבִּי ſicut doctor Rabbi,vel ſicut docet Rabbi. Vel etiam כְּמוֹ מָרֵא רַבִּי ſicut dominus Rabbi. Vel כְּבוֹד מוֹרֵינוּ רַבִּי gloria doctorum noſtrorum Rabbi N. ſic dicũt,vt nos Latinè de aliquo,decus patrię noſtrę, decus noſtrorum Theologorum. Præponunt ſæpe ב׳ ſignificans בֵּן filium.

Munſterus. כמ״ש

כְּמוֹ שֶׁאָמַר vt dixit.

Merc. Quinquarb. כנ״ל

כֵּן נִרְאֶה לִי ſic mihi videtur. vel כְּמוֹ,id eſt, ſicut videtur mihi.

Quinquarb. כס״פ

כֹּל סוֹפֵי פְסוּקִין omnes fines verſuum.

Quinquarb. כע״

כֹּל עוֹלָם mũdus vniuerſus.vel כוֹחַ עֶלְיוֹן virtus ſuprema, vel כֹּל עִנְיָן totum negotium, vel totus ſenſus.

Quin-

Quinquarb. כּף

Vide וכּף.

Merc. Quinquarb. כק

כָּל־קַרְיָא tota ſcriptura.Sic appellãt 24.libros Bibliorum, à legendo: ferè integrè ſcribunt, כָּל־קַרְיָא vel כָּל־קְרִיאָה.Vide Eliã in שברי לוחות.i. in fragmentis tabularũ & oratione decima Maſoreth hammaſoreth.

Pagn. Merc. כש & כשא Quinquarb.

כָּל־שֶׁכֵּן quantò magis, vel minùs, ſed propriè ſignificat quantò minùs ſequente negatione, כָּל־שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא quantò minùs.Nam ſic huic particulæ literam שׁ ſubnectunt.Item כמו שאמר vt ſuprà כּמש,quod etiam ſcribunt כִּשֶׁאָמַר.כשא propriè tempus, non ſimilitudinem demonſtrat,cum dixit.Et vernaculè Ainſi que, momentum temporis deſignat. Significat etiam כמו, כש, שֶׁאָמְרוּ vt dixerunt. Aut etiam cum vno apice כש́ eſt, כְּשֵׁם ſicut, quemadmodum,nec ſunt notæ.

Pagninus. Merc. כת

כָּתוּב vel כְּתַב ſcriptum,vel ſcriptura,non ſunt רת.

Quinquarb. כתמף

כְּתִיבִים כְּתִיב ſeu כְּתַב vel ſcripturę medij verſ.vel כְּתַב מְצַע פָּסוּק, id eſt,ſcripti,ſiue ſcriptorum medij verſus,hoc eſt,in medio verſu,& præcedit סִימָן,id eſt,exemplum.Sicq; redditur.Exemplum ſcripturę,vel ſcripti,ſeu ſcriptorum medij verſus.i.in medio verſu,apud Maſorethas.

Lamed

Merc. Quinq. ל׳ Genebrard.

לֵית non eſt alibi ſcilicet. Frequens in Maſ. vbi ſemel vocem aliquam in ſacratis libris notant reperiri, vel nihil myſterij habere vt autor eſt Elias in præfatione

tertia

tertia Maſoreth hammaſoreth. Idē Elias autē in fragmētis tabularum facit dictionem iſtam לית ſyriacam compoſitæ figuræ ex לָא, id eſt, non: & אִית quod ſyriacè ſignificat idem quod Heb. יֵשׁ eſt, & ſic videtur cōſtare & confici ex duobus corruptis. Vitandæ porrò cōfuſionis cauſa, vbi trigeſies dictionem aliquam inueniri voluerunt ſignificare, integrum nomen literæ ad marginem notarunt, לָמֶד, in nonnullis tamen exempl. pro hoc ſcribitur ל׳, quæ faciunt 30. Significat etiam ל׳, לְשׁוֹן & in regimine לְשׁוֹן linguæ, id eſt, ſignificationis, de ſignificatione.

Pang. Munſter. לא

לְשׁוֹן אַחֵר או אַחֶרֶת lingua alia, id eſt, expoſitio, vt & noſtri gloſſam ſumpſerunt. Chaldaïcè verò לִשָּׁנָא אָחֳרָנָא vel לִשָּׁן אָחֳרָן, pro eodem, & pluraliter לִשָּׁנִין אָחֳרָנִין aliæ linguæ, &c. Valet & לְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז lingua Germanica, cùm Hebraïca Germanicè interpretantur. Et præpoſito ב, vide in בלא.

Pagninus. לאי

לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל in terra, vel in terram Iſraël.

Mercerus. לג

לְגַרְמֵיהּ Legarmeh, accentus regij nomen, cum pūcto vel apice ad ל. At לג gemino apice numerum facit *33*. Vide ne confundas, cum nonnullis.

Merc. Quinquarb. לד

לֵית דִּכְוָתָהּ non eſt ei ſimile. In Maſora tantùm dicunt ל׳ ſuprà expoſitum. Sed nonnulli grammaticorū Maſorethica tractātes dicunt לית דכוותיה. Significant etiā quādoque aliàs quàm apud Maſorethas, idem quod לַמֵּבִין דַּי intelligenti ſatis eſt. vt in ולד.

Mer-

Quinquarb. לר״א

לְדַעַת אוּנְקְלוֹס Iuxta ſententiam Onkeli.

Quinquarb. לר״אע

לְדַעַת אַבֶן עֶזְרָא iuxta ſententiam Aben Ezræ.

Mercerus. לד״י

לְדַעַת יוֹנָתָן iuxta ſententiam Ionathani.

Mercerus. לד״ק

לְדַעַת קִמְחִי iuxta ſententiam Kimij.

Pagninus. לה״ד

לְמָה הַדָּבָר דוֹמֶה cui res ſimilis eſt?

Quinquarb. ל׳

לוֹמַר vt לוֹמַר ad dicere,id eſt,ad dicendum.

Merc. Quinquarb. לז״א

לְשׁוֹן זה אָמַר לְזֶה או לְזאת אָמַר idcirco ait. Vel etiam lingua hac dixit,vel אָמְרוּ dixerunt,id eſt:his verbis dixit vel dixerũt,ſic reddes etiam:hac ſignificatione dixit, vel dixerunt.

Quinquarb. לי״קי

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהֹוָה in ſalute tua ſpem collocaui (colloco)Domine. Eſt autem compendium verſus 18. cap. 49. Geneſ.

Pagn. Merc. ליש׳ vel לישר׳

לְיִשְׂרָאֵל Iſraëli non ſunt ר״ת. At in Maſ. ליש׳ eſt לָשׁוֹן vel לִשָּׁנָא lingua, vel plural. לְשָׁנֵי pro לְשָׁנִין vel לִשָּׁנַיָא linguæ,acceptiones, ſignificata.

Munſter. Merc. לכ״א

וּלְכַךְ אָמַר pro ולכ״א, & cum ו, לָכֵן ideo dicit, & cum ו, לָכֵן לְכַךְ אָמַר vel וְלָכֵן & propterea inquit. Valet & לְכָל־אֶחָד vnicuique.

Quinquarb. לכ̇כן

לית כְּתִיב כ̇ nusquã scribitur sic. Frequẽs apud Masor.

Genebrard. לש̇

לְשׁוֹן מִקְרָא lingua scripturæ.

Quinquarb. לס̇ל

Vide suprà in וללס̇ל.

Cel. Merc. Quinquarb. למנ̇ם

מאי. לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ quo egreditur inde, quò res euadit. מאי est מה. Legit Iohannes Cellarius מִנָּא à nobis quasi dicatur, quo egreditur à nobis. Vel etiam מִנָּא significat inde, vt idem Cellarius obseruauit in מנ̇. Vide infrà.

Quinquarb. למע̇

Id est, לְמַעְלָה supra, non autem sunt capita dictionum siue notę. Significat etiam quandoque לְמַעַן propter, propterea, propterea vt, eo quòd.

Munster. לנ̇

לְכָךְ נֶאֱמַר propterea dictum est. Item לִי נִרְאָה, maximè cum ו ולי נראה & mihi quidem videtur.

Pagninus. לסת̇

לְסֵפֶר תּוֹרָה in libro legis.

Quinquarb. לע̇ה

לְעוֹלָם הַזֶּה in seculo hoc, vel לְעוֹלָם הַבּוֹא in seculo venturo.

Quinquarb. לע̇ם

לֵב עַיִן טְחוֹל cor, oculus, lien. Ex Talmud.

Munsterus. לע̇ש

לְעֶרֶב שַׁבָּת ad vesperam sabbati. Sic appellant parasceuen sabbati, id est, vesperam diei Veneris.

Pagn. Merc. לפי̇

לְפִיכָךְ propterea, quod scribitur etiam לפי̇כ. Valet &

לפרוש

לְפָרושׁ aut לְפֵרושׁו iuxta expoſitionem, vel expoſitionem eius.

Mercerus. לפק

Vide infrà in פק.

Quinquarb. לפרם

לְפֵרוּשׁ רַבִּי משֶׁה iuxta interpretationem Rabbi Moſis.

Mercerus. לק

לא או לָא קְרִי non legitur. Sed hoc nõ eſt vſitatum niſi cum vna ex literis אהוי, ſic לקא לקה לקו לקי, id eſt, לא קרי אלף &c. non legitur aleph, non legitur he, non legitur vaf, non legitur iod.

Genebrardus. לש

לֵית שֶׁאָמַר non eſt (alius) qui dicat. Item לא שַׁיָּיך non quadrat. Vide ſuprà in ולש.

Quinquarb. לשר

לִישָׁא שֶׁמֶן דְּבַשׁ maſſa, ſiue paſta, oleum, mel. Sic enim nonnulli Hebr. Doctor. vocabulum לְשַׁד Numer. 11. explicant & ſic meo iudicio ſaporem & guſtũ ipſius Mannæ exprimunt, nam Exod. 16. dicitur Manna redoleuiſſe mel, Num. 11. capite verò oleum: per quæ mea quidem ſententia iudicatur, quòd illis qui reuerenter Mannam comedebant, erat illa valde grata palato.

Quinquarb. לשות

לַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ Deo benedicendo: vel יִתְעַלֶּה exaltando.

Mem

Pagn. Quinquarb. מא Genebr.

מִשְׁקָל אַחֵר pondus aliud, forma alia, ſeu ſpecies. Familiare Grammaticis. Et מִדְרָשׁ אַגָּדָה collectanea, ſiue commentarius acroamaticus, vbi iucunda narrãtur.

Hoc enim ſonat Aggada, etſi alij efferant הגדה ab
הגיד nunciando. Item מִכָּל־אֶחָד de vnoquoque. Vel e-
tiam מִשְׁקָל אֶחָד forma, ſeu proportio eadem: eſt autẽ
grammatica & medica phraſis. Vel מִן אֶחָד quàm vnũ.

Pagninus. מאגׄ

מדרש אגדה vt in מׄא paulò antè.

Quinquarb. מׄאס

מֵאֵין סוֹף ſine fine, infinitè.

Quinquarb. מׄבו

מִבָּשָׂר וָדָם ex carne & ſanguine. Vel præ carne & ſan-
guine, id eſt, præ homine, vide בׄו.

Quinquarb. מׄבס

מְנַחֵם בֶּן־סָרוּק nomen eſt doctoris Hiſpani.

Genebrardus. מׄבת

Mulieribus fauſta deprecatio, vt viris יִשְׁמְרֵהוּ הַגּוֹאֵל
ſeruet eum redẽptor, quę è cantico Deborę ſumitur,
vt ſit מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ præ mulieribus in tentorio
(tuo) benedicaris.

Quinquarb. מׄג

מָסֹרֶת גְּדוֹלָה Maſora magna.

Quinquarb. מׄגה

מִגְּזֵרַת הָאֵל vel מִגְּזֵרַת הַשֵּׁם decreto Dei.

Cellarius. Merc. מׄגש Quinq.

מִגְּזֵרָה שָׁוָה à pari vel ſimili (argumentum.) vnus ex 13.
modis quibus inquiunt legem enerrari poſſe, quos af-
ferunt ſub initium precationum. Vide adhuc aliter ac
cipi מׄגש ſuprà in גׄש.

Pagninus. Merc. מׄד

מַן דְּאָמַר is qui dicit, Chald. pro quo diceres Hebr. מִי
שֶׁאָמַר.

Pagn.

Pagninus. מ״א

מָה רָאַתְ אָמַר id quod dicens es, dicis, Chald.

Quinquarb. מרינ׳

מָרִינְחָאָה Orientalis, vel in plurali מָרִינְחָאֵי Orientales freques apud Masorethas. Nō sunt capita Dictionū.

Munst. Quinquarb. מ״ה

מְאוֹרַת הַגּוֹלָה lumen captiuitatis, id est, exulum. Hoc epitheton tribuūt cuidam Rabbi Gerson, qui alienas literas referantibus anathema imprecatus est. Atque hæc literis extrinsecus subscribunt ואסור לזרים בחרם ר״ר מ״ה, id est, & interdictę sunto externis sub anathemate Rabbi Rabbi Gerson luminis captiuitatis. Faciunt etiam sæpe מ״ה idem quod מֵחַשֵּׁם a Domino. Sic מַלְאַךְ הַמָּוֶת Angelus mortis, vel etiam מִכֹּחַ הַדִּין ex vi iudicij, vel iustitiæ auspiciis. Sic quoque מְאוֹרָה הַגְּדוֹלָה lumen, siue luminare magnum. Ad hæc, מִדַּת הָעוֹלָם mensura mundi, siue mos humanus.

Quinquarb. מה״כ

Vide suprà in ב״ה.

Cel. Quinquarb. מה״מ

תְּנָא הָנֵי מִלֵּי Talmud. vnde hęc verba: vel legetur תְּנָא, considera, recita, vel repete, hæc verba.

Mercerus. מה״רר

מַעֲלַת הָרַב רַבֵּנוּ celsitudo magistri, magistri nostri, &c.

Quinquarb. מו״ת

וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל & accepit de fructu eius & comedit. Sic enim, sed inuerso ordine literarum, author fasciculi mirrhæ in cap. 25. Numer. ex doctoribus suis per notas attigit introitum mortis in mundum impulsu primæ parentis Auæ. Vel subintellecto וַתִּקַּח significabunt

bunt מִפִּרְיוֹ וְתֹאכַל de fructu eius & comedit.

Quinquarb. מזכח

מְחִילָה וְכוּת בְּרָכָה חַ venia, præmium, benedictio,
ta. Sic enim dictionem מִזְבֵּחַ, quæ altare significat,
plicant.

Quinquarb. מה

מֵעַל הַשָּׁמַיִם חַסְ desuper cœlo est misericordia tua, id
t, excedit omnem humanum sensum & cœlos su-
tat, ex Psal. 108.

Quinquarb. מחפו

מִיתָה חֲמִישִׁית פִּדְיוֹן וְ mors quinta redemptio extra-
orum. Sunt autem hæc meræ Hebræorum nugæ.

Pagninus. מט Merc.

מַה־טַ vel Chald. מָא טַעְמָא vel מַן, quis sensus, quę ra
. Genebrardus. מי

sser, Missere, Messior, Italicum est.

Cellarius. Merc. מי Quinquarb.

מְנָא יָדַ vnde scimus: מְנָא etiam dicunt pro מְנָן Tal-
dicæ, detracta more suo extrema, sed litera quie-
nte expressa in scriptura. Vel etiã מִלְחֲמוֹת יְהוָה prę-
Domini. Est autem titulus cuiusdam libri quem e-
it Rabbi Leui filius Gersonis, vt passim illius scri-
docẽt. Potest etiam commodè significare legẽ-
מַנָּא, præfice gnaros, vel aduerte, scientes sumus,
undum Cellarium.

Quinquarb. מילה

מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַ quis ascendet nobis in cœlum. His
cis enim comprehẽdentes versum istum, qui est ex
uter. 30. capite, alludũt patres circuncisi, somnian
suũ mesiam, ad Rabbinicũ vocabulũ מִילָה, quod
apud

apud illos circuncisionem significat.

Merc. Quinquarb. מכ

מעלת כבוד vel מעלת כבודך celsitudo gloriæ, vel gloriæ tuæ. Significant quoque מכ, מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד requies eius (sit in) gloria. Sic etiam מִן כֹּהֲנִים ex sacerdotibus, siue de genere sacerdotali.

Quinquarb. מכבי

מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִים יְהוָה quis sicut tu in diis Domine. quatuor notis istis enim, quibus comprehenditur versus iste ex Exodi 15. capite, Iudas belli tesseram & nobile signum dedit commilitionibus suis, quo se in signũ victoriæ, fortiter in pugna exhortarentur: vnde מַכַּבִּי Machabæus dictus est, & eius cõmilitiones Machabæi. Hæc ex Cabala Reuclini. Vide גנת.

Cel. Merc. מל Quinquarb.

מִנַּלַן, vel duabus dictionibus מְנָא לַן pro מִנַּן (vt modò dictũ est in מי) vnde nobis, vide in tabul. Chaldaïcis Merc. in particulis. Et cũ ו, ומל pro וּמְנָא לַן & vnde nobis, &c. Item מַה־לִּי quid mihi? Et מַה לְךָ quid tibi: sic etiam pluraliter accipi possunt ex filo orationis quãdoque pro מַה לָנוּ, מַה לָכֶם, quid nobis? quid vobis? At מלי est מָלֵא plenum in Mas. vel מְלֵאִים plena. Vel etiam legunt מִלְעֵיל supernè, vel supra: sic enim accentum in penultima innuunt: aut מִלְּרַע infernè, infrà, accentum in vltima ostendentes.

Pagninus. מלח

מַלְכוּת הָרִשְׁעָה regnum impietatis. Sic vocant regnum Antiochi & Græcorum, à quibus afflicti sunt. Sic imperium Romanum & Christianam ditionem, verpi impuri. Elias mauul toar, (id est, adiectiuum, siue adiectiuè)

ctiuè) legi מלכות הָרִשְׁעָה regnum impium.

Pagninus. מלהד

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דוֹמֶ exemplū,cui res assimiletur, vel, similis sit.

Munsterus. מ״מ Quinquarb.

מִכָּל־מָקוֹ nihilominus, ex omni loco,vndique.

Munster. מ״פ Genebrard.

מִסִּפּוּרֵי מִלְחָמוֹת יְ׳ ex historiis,siue ex libris præliorum Domini. Vel מִסֵּפֶר מִלְחָמוֹת יְ׳ è libro præliorum Domini. Est autem liber quem sic inscripsit Rabbi Leui ben Gerson.

Quinquarb. מני׳

מִנְיָן summa,numerus,ratio,nec sunt capita dictionū.

Cel. Merc. Quinquarb. מנ״ל

מְנָא לַן vnde nobis,vt paulò antè מ״ל.Legitur,vt habet Cellarius,etiam quandoque מנ״לן & etiam præposita litera ו.Legitur quoque aliquando מְנָא לַן,præfice,vel numera nobis.

Merc. מס׳

מַסֶּכֶת tractatus Talm.& cum beth במס׳ in tractatu.

Merc. מס״ג

מָסֹרָה גְדוֹלָה Masora magna,quod notant etiam.

Merc. מסה״

מָסֹרָה הַגְּדוֹלָה. At Masoram paruam ita contrahunt מס״ק,id est,מָסֹרָה קְטַנָּה.Non desunt & qui magnā quidem ita significent מ״ס, id est,מסורה הגדולה: paruam verò sine ו,מ״ס,id est,מסורה הקטנה.

Quinquarb. מס״ק

Vide in מסה״ hîc paulò ante.

Geneb.

Genebrardus. מ״ע

מִצְוֹות עֲשֵׂה præcepta fac, id eſt, affirmantia.

Quinquarb. מ״עקף רכ״שם קע״ית

מִשְׁכָּן, יְרִיעוֹת, קְרָשִׁים, פָּרֹכֶת, אָרוֹן, כַּפֹּרֶת, שֻׁלְחָן, מְנֹרָה, מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת, מִזְבַּח הָעֹלָה, כִּיּוֹר, חָצֵר, Tabernaculum, vela, aſſeres, tapetum, arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, altare ſuffimenti, altare holocauſti, labrum, atrium. Vide notas רכ״שם מ״עק פו״ת infrà.

Quinquarb. מערב׳ & מער׳

מַעַרְבָאִי Occidentalis, vel מַעַרְבָאֵי Occidentales: frequens apud Maſorethas.

Quinquarb. מ״עש ל״עש

מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת A veſpera ſabbathi, ad veſperam ſabbathi.

Quinquarb. מעש״ביצונ

מִגְדַּל־עֹז שֵׁם יְהֹוָה בּוֹ ירוץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב turris fortitudinis eſt nomen Domini, ad quod properat iuſtus & protegitur. Ita enim ad compēdium ponunt verſum capitis 18. Prouerbiorum.

Merc. Quinquarb. מ״פ & מפ׳

מְצַע פָּסוּק medium verſus. Vox Ieroſolymitanę lingue מְצַע vel אֶמְצַע, Hebr. תוך medium. Elias porrò in tabulis fractis adhuc obſeruauit quādoque notas iſtas מ״פ ſignificare quibuſdam Maſorethis מֵיסוֹן פָּסוּק medium verſus: cæterùm non Hebraïcum eſt vocabulum, ſed Græcum μέσον Hebraïcis literis ſcriptum, quare non eſt mirum, ſi ſimile in Hebręo non habeatur ipſi Elię Iudæo. At מ״פ eſt מַפְתֵּחַ clauis, libri nomen vnus ex הנקרנים, cuius autorem tradit Aben Ezra in præfatione in librum מאונים eſſe quendam Rabbi Leui Hiſpa-

um Cæſarauguſtanum.

Genebrardus. מצ׳

מָצָאתִי inueni, ſæpe in commentariis R.Selomo, cùm liquid ait ſibi occurrere ex interpretatione aliorum.

Mercerus. מ״ק

מִקְרָא קֹדֶשׁ coetus ſanctus, celebris ſolennitas.

Merc. Quinquarb. מ״ר

מעלת רבנו or רבו. Vide ſuprà in כ״מ & כמ״ר, valet etiam מוֹרֶה רַבִּי docet Rabbi, מָרָא רַבִּי domin' Rabbi, ſoletq; præponi particula כְּמוֹ, id eſt, ſicut. Scito tamẽ מַר pro dici, vt ſæpe in R.Sel. ex Tal. כדאמר מר vt dicit do or, vel magiſter, vnde מָרָן Dominus noſter, etſi lias putet ן tantùm nomẽ conſtituere, non affixum ſe. Ego aliud ſenſerim, de quo infrà in ר. Significant iam quādoque מ״ר idem quòd מָסוֹרָה רַבְּתָא Maſora agna, vel מִדְבָּר רַבָּא, eſt autem nomẽ libri collectaorum patrum circunciſorũ in librum Numerorum oſis, quem appellãt בְּמִדְבָּר & etiam וַיְדַבֵּר à primis ctionibus ipſius libri Numerorum.

Pagninus. מרעה

משה רבנו עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moſes doctor noſter, ſuper quẽ x. & cum ם ſeruili ממרעה, id eſt, מִמַּטֶּה, &c.

Cellarius. Merc. מ״ש

מוֹצָאֵי שַׁבָּת exitus ſabbati. Vide ſuprà in ומ״ש. item מַה־שֶּׁאָמַר id quod dixit. Item Talmudicum מַי שְׁנָא, od etiam ſcribitur מאי, quænam eſt doctrina? quid ſcendum? Sic dicunt cùm ex aliquo contextu nonhil obſeruatu dignum eſſe dicunt. Valet & in quiſdam libris מֵאִיר שפירץ Meir Spirenſis. Rabbini omen, qui emẽdatum habuiſſe fertur pẽtateuchum.

Quin-

Quinquarb. מֹשֶׁה

מַהֲלַךְ שְׁבִילֵי הַדַּעַת aditus viarum ſcientiæ. Secundum nonnullos Hebræos his tribus dictionibus(à quibus incipit Rabbi Moſis Grammatica) per notas alluſit ad nomem ſuum מֹשֶׁה Kimius frater Dauidis Kimij, in principio ſuæ grammaticæ.

Pagninus. מִשְׁק׳

מִשְׁקָל pondus,id eſt,forma,ſpecies. Frequēs in grammaticis, & verſuum auctoribus. vt dictum eſt,in מ״א.

Pagn. Merc. מ״ת vel מת״ה Quinquarb.

מַתַּן תּוֹרָה datio legis,cuius feſtum celebrant in Pentecoſte. Aiunt enim die quinquageſimo ab exitu ex Ægypto datam fuiſſe legem. Aliquando etiam ſcribunt cum ת duplici מת״ת. Item in Maſora מִשְׁנֵה תּוֹרָה repetitio legis,id eſt, Deuteronomium.

Mercerus. מתני׳

מַתְנִיתָא contextus Talmudicus initio editus,appellāt & מִשְׁנָה, Hieron. vertit δευτερώσεις. Ad contextū Miſna annis pòſt aliquot acceſſit Ghemara,vbi in vtranque partem quęſtiones agitantur & tandem terminantur ac deciduntur. Id enim ſonat nomen גְּמָרָה, quod vulgus reſolutionem, vel determinationem, Iuriſconſulti deciſionem appellant. Hæc ſimul iuncta vocant Talmud. etſi propriè interdum hoc nomine contextum primum appellent. Gloſſularij recéns acceſſerunt, vt R. Sel. & alij.

Nun

Mercerus. ן׳

Nun extenſum cum puncto ponunt pro אֶבֶן, vt ר׳ אברהם ן׳ עזרא. Sic plærique, Hiſpanorum præſertim

ui Arabicè docti fuerunt, dicere maluerunt, quàm
ebraicè בֵּן, etsi nomen Hebraicum etiam Arabico
אַ respondeat, quo non filius πρὸς τί ad patrem pro-
mum, sed ad familiam intelligitur, vt cum Christus
ius Abraham, filius Dauid dicitur: alioqui בן etiam
abicè appellatur filius. Sunt qui beth lene legant
אַ, ac ita videntur legisse veteres Arabes, qui de fa-
iliç nomine quàm proprio se nominare maluerunt,
errois, auisena, nũ absorpto, pro אבן רעים & אבן סָנִי.
ias mauult beth cum dages legi, vt putat in sua lin-
a scribi, nempe Ibn, vel Abn, vtraque litera rapta
r Gisme, id est, coniunctionem, siue per adhæsio-
m ipsius, seua, sed meo iudicio beth leni אֶבֶן. Sæpe
im in his linguis pathah & hiric confunduntur, vt
xcenta ostendunt, מִרְיָם Mariam, בִּלְעָם Balaam. Et
euchl. Camhi appellat, quem nos Kimhi cum He-
æis. Est ergo ן עזרא Aben Ezra, filius Ezrç, id est, de
gnatione Ezræ, qui suum genus ad Ezram, vt stir-
s auctorem & principem, Heb. ראש האבות, referat.
liàs enim patrem habuit מאיר Meir, Vide אֹעֿ suprà.

Pagninus. נֹא & נא' Munst. Merc.

נִסְחָא אַחֲ, vel Chaldaïcè magis אַחֲרָנָא, quod scribũt
אחרי, exemplar aliud. אַחֲרָן & אָחֳרָן idem valent. At
est נֶאֱמַר dictum est, & cum ש, שנא' passim in com-
ent. pro שנאמר quia dictum est, vel כמו שנא' vt dictũ
t, cùm videlicet scripturam citant, non alia.

Quinquarb. נ'רח

נְגִינָה רְגַשׁ חִירִ accẽtus daghes, Iric, apud Masorethas
penumero.

Quin-

Quinquarb. נ״ת

נְתִינַת הַתּוֹרָה datio Legis.

Quinquarb. נוספ׳ & נוס׳

נוֹסֶפֶת vel נוֹסְפָה adiectio, additamentum, adiectiuum. Legitur etiã aliquando נוספ׳, nec sunt capita dictionũ.

Munst. Quinquarb. נ׳׳ז

נִזְכָּר— memoratum, & cum he, הנ״ז, id est, הַנִּזְכָּר. Vel נֻסְחָא זה Exemplar istud.

Quinquarb. נחי״ת

Quod Psalmo 77. versu vltimo, duxisti, significat, per notas in Bamidbar Rabba, sectione 23. paulò licētiùs à nonnullis Hebræorum quatuor modis explicatur, Primò enim נחי״ת idem est quod נִסִּים עָשִׂיתָ עִמָּהֶם, חַיִּים נָתַתָּ לָהֶם׳ יָם קָרַעְתָּ לָהֶם׳ תּוֹרָה נָתַתָּ לָהֶם: signa fecisti cũ eis: vitã dedisti eis: mare diuisisti eis, legẽ dedisti eis. Secũdò, נִפְלָאוֹת עָשִׂיתָ לָהֶם׳ חֵירוּת נָתַתָּ לָהֶם׳ יְמִינְךָ הוֹשִׁיעָה אוֹתָם׳ תְּלוּי רֹאשׁ נָתַתָּ לָהֶם: miracula fecisti eis: libertatẽ dedisti eis: dextera tua seruauit eos: erectũ cap. dedisti eis. Tertiò, נְבִיאִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׳ חֲסִידִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׳ יְשָׁרִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם׳ תְּמִימִים הֶעֱמַדְתָּ מֵהֶם: Prophetas constituisti ex eis: Pios constituisti ex eis: Rectos constituisti ex eis: inculpatos constituisti ex eis. Quartò, נוֹרָאוֹת עָשִׂיתָ בְּשׂוֹנְאֵיהֶם׳ חֲרוֹן אַף שִׁלַּחְתָּ בָּהֶם׳ יָדְךָ הוּלְחֲמָה אוֹתָם׳ תְּהוֹמוֹת כִּסִּיתָ עֲלֵיהֶם: Horrifica fecisti contra osores eorum: furorem iræ misisti in eos: manus tua bellicosos fecit eos: abyssos abscondisti propter eos. Supplendum, siue repetendum autem est in singulis istis sententiis ex ipso versu Psal. 77. Per manum Mosis & Aharonis: hoc modo. Signa fecisti cum eis per manum (siue opera) Mosis & Aharonis, &c.

Mercerus. נ״ב

נְבִיאִים כְּ prophetæ, hagiographa. Et cum ב,נ״כ,
בנביאים וכתובים in prophetis & hagiographis.

Aurigal. Quinq. נ״ל Genebrard.

נ memoratum à me, vel נזכר למעלה, vel Syriacè
cebr. נוכר לְעֵילָה memoratum ſuprà. Vide & ſuprà
ה. Significat etiam נִרְאֶה לִי videtur mihi, vel לָנוּ
is. Vel נוּכַל לוֹמַר poſſumus dicere, ſæpe apud
bi Iſaac.

Cellarius. נ״מ

נָפְקָא exit inde, hinc conſequens eſt, מנא pro מִנָּה
ld. & Talmud.

Quinquarb. נמ״רץ

נוֹאֵף מַמְזֵר רָשָׁע adulter, ſpurius, impius, afflictor.
nim explicant patres circũciſi in Bamidbar Rab-
Paraſa nona vocabulum נִמְרָץ obfirmatus, quod
ur Micheæ 2. verſu 10. Quaſi dicere voluerit Mi-
s ſecundum patres illos. Obfirmatè perdet & e-
et vos terra propter adulteria, impudicitias, im-
tes, impunitas & liberas vexationes.

Pagninus. Merc. נ״נ

Niniue notatur vt ר״ת, etſi vnica ſit vox, ſelectis
duobus nunin, omiſſo vaf & iod intermedio.
t & נְבוּכַדְנֶצַּר quod vnica voce in multis exẽpla-
s ſcribitur, Nabuchodonoſor.

Pagninus. נ״ע Merc.

נוּחוֹ requies eius ſit paradiſus. Sic ſæpe defuncto-
meminerunt, pro ז״ל vel זצ״ל ſuprà dictis.

Genebrardus. נ״פ

נ Naphtali, cuius notationem in marginibus Ma

ſoretæ

ſoretæ ſcribunt, cum interior ſit ben Aſer, quem nos occidui ſequimur.

Pagninus. נר׳

נִרְאָה videtur, non ſunt raſe teuoth.

Quinquarb. נרו

נַטְרֵיהּ רַחֲמָנָא וְשַׁמְרֵיהּ cuſtodiat illum miſericors eumq́ue conſeruet. Sic quandoque bene precantur eis, quos in ſcriptis ſuis nominant.

Quinquarb. נשׁנז

נִדָּה,שִׁפְחָה,גוֹיָה,זוֹנָה immũditia, ancilla, ethnica, meretrix. Ex Aruc. Sic enim taxant impuritatem & impudicitiam ſcorti.

Quinquarb. נשׂק

נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן Naphtali ſatur fauore. Sic enim notis cõprehendunt verba illa Moſis morituri benedicentis tribui Naphtalis, Deut.33. eaſq́ue notas expreſſas fuiſſe in vexillo tribus Naphtalis affirmant.

Quinquarb. נת

נְתִינַת תוֹרָה datio legis, in auth. faſc. mirrhæ.

Samech

Pagn. Quinquarb ס״א & ב״ס.

סֵפֶר אַחֵר liber alius. cum beth, בְּסֵפֶר אַחֵר, בס״א in alio libro, quod margini Bibliorum aſcribunt notantes variam lectionem. Nam נ״א de aliis propriè dicunt. Significant etiam ſæpenumero ס״א idem quòd סִבָּה אַחַת cauſa vna, vel prima & cum ב, ס״ב, id eſt, cauſa ſecũda.

Mercerus. סבי׳

סְבִירִין quæ creduntur falſò, vel verè, in Maſoreth. nec ſunt notæ.

Merc.

Mercerus. סו

בסוף נ & cum בסו״ג,ב,id eſt,בסוף גמרה in fine ghema·
Vide גמ׳.

Pagninus. סו״ר Merc.

סָלְקָא ר aſcendit mens tua, vel in mentem tuam,
áſne?aut in animum inducis?In eum enim ſenſum
ıtur,cùm quid amoliuntur. Valet & in principio,
fine librorũ cũ ב,בסו״ר.בסערא רטמיא,בסו״ר.Vide in סו״ר.

Mercerus. סו״א

סָלְקָא רַעְתָך א aſcendit mens tua,quòd ego affirmẽ
dicam?putas me affirmare,vel dicere?

Genebrardus. סו״ח

סֵפֶר חו liber legis. Videtur liber peculiaris ſæpe
tus ab interpretibus Talmud.

Pagninus. סו׳

סוף finis.non ſunt ר״ת,ſicut nec

Mercerus. סי׳

סִימָן ſignum,exemplum.Frequens in Maſorethis,
multa memoriȩ cauſa ſymbola proponunt ex ſuis
s intelligenda,ſæpe obſcura & arguta.Atque ars
eorſim tractãda.valet & סִפְרָא liber,more Chald.
tunc ſolet ſȩpenumero addi pe,סיפ׳,& cum ב,בסיפ׳
um daleth,רסיפ׳ libri.

Mercerus. סל

סָבְרָא opinio eius eſt,arbitratur.

Cellarius. סמ״ג

ספר מִצְוֹת.בסמ״ג.Vide ſuprà in בסמ״ג.

Mercerus. סמי׳

ס vel סְמִיכִין, coniunctum vel coniuncta, nec ſunt
æ.

Cel.

Cellarius. בסמ״ק

בסמ״ק. ספר מִצְוֹת קָטָן. Vide ſuprà in בסמ״ק.

Pagn. Quinquarb. ס״פ

סוֹף פָּסוּק finis verſus, vel plural. סוֹפֵי פְּסוּקִים fines verſuum. Vel סוֹף פֶּרֶק finis capitis.

Cellarius. ספ״ק

סוֹף פֶּרֶק קַמָּא finis primi capitis. Vide בספ״ק.

Quinquarb. ס״ר

סִבָּה רִאשׁוֹנָה cauſa prima, primum agens, ſiue, primum efficiens, id eſt, Deus optim. max.

Quinquarb. סש״ר

סֵפֶר שְׁמוֹת רַבָּא eſt nomẽ libri collectaneorum patrum circunciſorum in librum Exodum Moſis, quem שְׁמוֹת Hebraïcè appellant.

Pagn. Munſter. ס״ת Merc.

סֵפֶר תּוֹרָה liber legis, literas ſeruiles facilè præpoſueris בס״ת, לס״ת, דס״ת, &c. Valet etiã סוֹף תֵּיבָה finis dictionis, vel סוֹפֵי תֵיבוֹת fines dictionum. De quo infrà in abbreuiatione ר״ת. Ain

Munſterus. ע״א Merc.

עִנְיָן אַחֵר negotium aliud, alia ſignificatio. Frequens in Radicibus Kimhi cum ו, ועֿ״א & aliud ſignificatum.

Pagninus. עא״כו Merc, Quinq.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה pro vno, quot & quot. Sic dicũt pro quantò magis, vel quantò plura ſunt. כַּמָּה & כַּמָּה dici quoque poteſt. In principio auct. faſc. mirrhæ. in Bereſit. Rabba Paraſa 48. & aliàs.

Merc. Quinquarb. ע״נ

עַל גַּב או גַּבֵּי ſuper eminentiã, in ſuperficie vel faſtigio. Sic etiam idẽ eſt quod עֲבוֹדָה גְדוֹלָה. Seruitus magna.

Mercerus. ענם

על גב מ in ſuperficie altaris, ſuper altare. Eſt etiam
אַ quanuis, vt ſuo loco dictum eſt.

Pagn. Quinquarb. עַר

על iuxta viam, vel per modum, vel etiam עַל דְּבַר
er re, vel de re.

Genebrardus. ערח

עַל דֶּרֶךְ הַ iuxta modum allegoricū, ſiue myſticū.

Pagninus. עִרם

עַל דֶּרֶךְ פּ per modum parabolæ, figuratè, vel ex-
pli cauſa.

Quinquarb. ערט

e ſupra in רצך.

Pagn. Merc. עה Quinquarb.

עָלָיו הַ ſuper eum pax, vel עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם ſuper il-
pax. Sic de ſanctis loquuntur, qui vitam cum mor
ommutarunt. Hoc autem non ſemper verum cō-
tur, nam R. Dauid Kimius in lib. rad. in radice אוה
atre ſuo loquens dixit עה. Sic quoque author faſ-
li mirhæ in principio commentar. in ſectionem
וַיִּקַּח qua reſpondet cap. 16. Numer. loquens de
Hebr. doctoribus dixit עה pro עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם ſuper
pax. Vide ſuprà, vt differat à ז״ל, ibidem. Interdū
עִנְיָ hoc negotium. Rariùs עוֹלָם הַזֶּה hoc ſeculum,
d magis notatur עה. Item עוֹלָם הַבָּא futurum ſecu
, ſed id, ſi præceſſerit עוֹלָם הַזֶּה, quod ſenſus facilè
monſtrat, etiam non præcedēte עולם הזה videtur
omment. ipſius Aben Ezræ in verſum 2. decalogi
d. 20. & paſſim aliunde. Interdum quoque valet
עוֹלָם הַנְּ ſeculum animarum, id eſt, futurum ſecu-
lum,

,quomodocunque ſit. Item עד כאן פרוש hactenus
ius expoſitio.

Pang. Munſter. עׄמׄ Merc.

על משקל או מש על משקל iuxta pondus,formã, &c. Et על מנת
conditione, ea lege. Rariùs עול מעקש,vel עול,per-
rſitas deteſtanda,vel peruerſus abominabilis,Gal-
è,meſchant abominable, ou meſchanſete abomi-
ble.

Mercerus. עמׄא

על משקל א iuxta aliam formam.

Munſt. Quinquarb. עמׄי עשׄו

עזרי מעם י״י עושה שמים וא auxilium meum à Domi-
cœlo & terra conditore. Integer verſiculus ex
lm.121.quem ſuis libris plerunque prænotant He-
ei. Vel etiam ſi non ſint notæ, ſed duæ dictiones,
עמי idem ſignificant quod. Mecum facite, id eſt,
i fauete, ſiue mihi adeſte muſarum cultores & e-
t verba typographi.

Quinquarb. עמׄק בלבל

le ſuprà in בלעׄם בלק.

Quinquarb. ענׄג

ערן נה deliciæ, fluuius, hortus: ſic enim paradiſum
unloquuntur.

Quinquarb. ענׄל

ענין נזכר למ negotium, vel res memorata ſuprà.

Merc. Quinquarb. עׄם

עט ס ſtilus ſcribæ. Libri nomen vbi de accentibus
Maſora quædam collegit & ad compendium po-
R. Dauid Kimhius. Illum autem librũ vidit Elias
æus annotatum & deſcriptum in marginibus ex-

terioribus

terioribus Pentateuchi Hiſpanici, vt ipſe teſtatur in שִׁבְרֵי לוחות, id eſt, in fragmentis tabularum, vnde iſtæ notæ עָם & aliæ multæ depromptæ ſunt.

Genebrard. עַ"ז

עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה cultores Idolorum.

Quinquarb. Munſter. עַ"פ

עַל פִּי iuxta os, id eſt, iuxta præſcriptum: iuxta dictata. Solet autem legi extra reigmen עַל פֶּה.

Pagninus. עַ"צ

עַל צַד iuxta latus, iuxta, ex parte, per.

Munſterus. עַ"ק

עוֹד קֶשֶׁת ſuprà in ועק.

Cel. Merc. עַ"ש Quinq. Geneb.

עֶרֶב שַׁבָּת veſpera ſabbati. Vide ſuprà in לַ"ש. Item עָיֵין שָׁם vide illic. Nonnunquam עִם שָׁלוֹם cum pace. Vel עָלָיו שָׁלוֹם ſuper eum pax. Significat etiam עַל שׁוּם vel עַל שֵׁם propter, propterea, & עַל שׁוּם מָה propter quid, qua de cauſa. Vel עַל שֵׁם de nomine, id eſt, propterea.

Quinquarb. עש"ן

עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ mundus, annus, anima. Satis frequens apud illos, qui aliquãdo in ſuis ſcriptis philoſophãtur.

Pe

Merc. Quinquarb. פ'

Pe cum apice, ſed præcedente ferè ſeruili litera בפ' eſt בְּפֶרֶק in capite. Vnumquemque ex מַסֶּכְתּוֹת, id eſt, tractatibus Talmudicis numero 60. diuidunt in plura פְּרָקִים capita. Eſt autẽ פֶּרֶק propriè compitum, à viarũ diuiſione, vt & tractatũ appellant aliàs שַׁעַר portã. Et cũ ו & ב, ובפ', id eſt, ובפרק & in capite. Significat etiã פָּסוּק, id eſt, verſum, ac ſeruiles ſuperiores à fronte re-

pit literas eodē modo. Facit etiā idē quod פֵּירוּשׁ ex-
ſitio, explicatio, vel פֵּירוּשׁוֹ expoſitio eius, vide פ׳.

Pagn. Merc. פא

פֵּרוּשׁ אַ expoſitio alia. & tractatus in Talmud titulo
פִּרְקֵי אָב capita, ſeu ſententiæ patrum.

Quinquarb. פגין

ide ופגין ſuprà.

Merc. Quinquarb. פד

פַּתַח דְּסִפְ patha ipſius libri, id eſt, patha inuariatum
nens. cùm ob accentum patha non mutatur, quod
rtis in locis & libris fiat. Per patha porrò etiam ſe-
l intellige, nam à Maſorethis patha magnū dici ſo
ـ, patha paruū verò ׃. Valet & Maſorethis פִּסְקָא
דְסִפְ paſec, vel peſic ipſius libri, quaſi dicat, vnus
ſik accētus, qui in aliquo libro inuenitur פ׀, id eſt,
præſcripto Maſoretharum, poſt quem ſcilicet nō
quitur Reuia accentus. At Legarmeh accētus figu-
omnino ipſi peſic accentui ſimilis, poſt quem ſem
r ſequitur Reuia accentus, numero ipſius peſic,
imitur.

Quinquarb. פורקטב

פִּיּוּם וְמַן רֶגֶל קָרְבָּן שִׁיר בְּרָ deprecatio, tempus, ſoléni-
, oblatio, canticum, benedictio.

Aurigal. Munſter. פי Merc.

פֵּ vel פֵּירוּשׁוֹ expoſitio, vel expoſitio eius, paſſim in
mmentar. Leges & pro ſenſu, פֵּרֵשׁ expoſuit, פֵּרְשׁוֹ,
פֵּרַשְׁנוּ, פֵּרַל, &c.

Pagn. Quinquarb. פק

פֶּרֶק כ caput primū, vel etiam פִּרְקָא קַמָּא, apud Tal-
ditas. Et cum בפ״ק, in eap. primo. Aliàs vbi in an-
nis

nis ab orbe condito maiorem numerum auferunt, eſt פְּרַט קָטָן, ſed cum ל, לִפְרַט קָטָן iuxta ſupputationē particularem, vel, ſecundum minorem numerum, omiſſis millenariis.

Mercerus. פר׳

פֶּרֶק caput, vt ſuprà in פ׳. Literas ſeruiles facilè eſt prępponere.

Cellarius. Merc. פרו״ק

פירוש רבי או רבינו דוד קמחי, פירש, expoſuit, vel פירוש expoſitio R. Dauid Kimhi, vel ſine ק, פר״ד.

Cellarius. פר״ח

פֵּרַשׁ או פֵּרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל expoſuit doctor noſter Ananel vel expoſitio, &c.

Cellarius. פר״י

פירש רבינו יצחק exponit, vel expoſuit doctor noſter Iſaac.

Quinquarb. פר״מ

פֵּרַשׁ רַבִּי מֹשֶׁה expoſuit Rabbi Moſes.

Cellarius. Merc. פרש״י

פירוש או פירש רבי או רבינו שלמה ירחי, expoſuit R. Selomo Iarhi.

Mercerus. פר״ת

פֵּרַשׁ רַבֵּנוּ תָּם expoſuit magiſter noſter Tam.

Tſadi

Quinquarb. צא״ל

צָרִיךְ אַתָּה לוֹמַר coactus eſt tu dicere, vel tu neceſſe habes dicere.

Merc. Genebrard. צ״ל

צָרִיךְ לוֹמַר neceſſe eſt dicere. Vel צָרִיךְ לְתַקֵּן neceſſe eſt corrigere, emendare. In mendis librorum ſic loquuntur.

Mun-

Munſterus. צ״ע Merc.

צָרִיךְ עִיוּן conſideratione opus habet. Et cum ו à fronte ...rà poſitũ eſt in וצ״ע. Addũt & ב à fronte aliquãdo.

Munſter. צע״ב Quinquarb.

צָרִיךְ עִיוּן בְּ, conſiderandum diligẽtius, vel neceſ...ia eſt conſideratio in radice, id eſt, rei primordia ...entiùs ſcrutanda ſunt, vel diligenter examinanda dictionis proprietas.

Coph

Munſter. Merc. ק׳

...nplex ק׳ valet קָשֶׁה durum, difficile, id eſt, obiectio, ...ęſtio ſcrupulus & in Maſ. vbi lectio diuerſa à ſcrip...a notatur, ק׳ eſt קְרִי legitur. Et apud Talmudit. קַמָּא, ...cùm dicunt פר׳ ק׳ caput 1.

Mercerus. קאמ״ל

קָא מַשְׁמַע in Tal. quod notabile nobis, vel vnde no... obſeruandum.

Quinquarb. ק״ג

קְהִלָּה גְדוֹלָה congregatio magna. Vidẽtur aũtem mu...ti ex Neemiæ verſu 7. quinti cap.

Cel. Merc. Quinquarb. ק״ו

קַל וָחֹמֶר leue & graue. Sic vocant argumenrum à ma... i vel minori. Significant etiam plus, aut minus. Eſt... vnus ex 13. modis quibus legem dicunt exponi ...ſſe. De qua re ſuprà in מוּפ.

Quinquarb. ק״י

קְהִלַּת יַעֲקֹב Eccleſia, ſiue congregatio Iacobæorũ. ex ...ſũ quarto autem 33. capitis Deuteronomij viden... depromp ſiſſe.

Merc.

Mercerus. קֿלֿ

קַיְּמָא לָן probatio nobis. Cùm argumentum pro se afferunt.

Quinquarb. קמחי

קִרְבַת מְלִיצַת חָכְמָה יִתְרוֹן proximitas interpretationis sapientiæ excellens: his quatuor dictionibus, quę sequuntur tres primas dictiones, à quibus incipit grammatica Rabbi Mosis Kimhij, per notas allusit ille ad cognomen suum קִמְחִי, vt suprà per notas משה, ad suũ nomen proprium.

Mercerus. קמֿל

Vide suprà in קאמל.

Genebrardus. קסֿר

קָא סָלְקָא רַעְתָּךְ sanè ascendit in mentem tuam.

Merc. Quinquarb. קֿקֿ

קְהִלַּת קֹדֶשׁ congregatio sancta. Sic suas synagogas appellãt, vt ק״ק ויניציאה sancta synagoga Venetiana. Vel quandoque קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ sanctus sanctus, in auth. fascic. mirrhæ in sectione Beresith & aliàs.

Mercerus. קֿקֿקֿ

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ sanctus, sanctus, sanctus, Isa. 6. quod ad 300. significanda in numeris accommodant, vt solent in numeris ad aliquem scripturæ contextum argutè alludere.

Quinquarb. קרוֹבֿץ

קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Quod depromptum est ex versu 14. Psal. 118.

Pagninus. Munst. קֿשֿ Merc. Quinq.

קְרִיאַת שְׁמַע vel קְרִית, Lectio, Audi, id est, Lectio quæ

ipit Audi. Ex Deut. 6. ſolent nanque bis diebus ſin
is, manè ac veſperi recitare ſumma cum attentio-
illud שְׁמַע יִשְׂרָאֵל י״י אלהינו י״י אחד. Audi Iſraël, Do-
nus Deus noſter, Dominus vnus eſt, & quę ſequũ-
quæ lectio velut ſumma totius legis eſt. Dant au-
operam, vt in loco quàm maximè mundo hæc
tent. Vide notas א״א supra. Res
Aurigal. Merc. Quinquarb. ר׳
vel רַבִּי, quod & nos ſequimur ſcribentes R. pro
bi. Sed Rabbi maior eſt quàm Rab. His maior
, Syriacè רַבָּן magiſter noſter, etſi Elias nun in רַבָּנוּ
ẽtitium putet, vt & י in רַבִּי. Sed vſus ipſius Talm.
d docet. A רַבָּן tamen quaſi nun non eſſet נוספת, fa
t plurale רַבָּנִים. At à רַב vel רַבִּי formatur plurale
, etſi cum cum affixis dicant רַבּוֹתֵינוּ ea forma
אֲבוֹתֵינוּ. Quod autem ille putat רַבָּנָן ſignifica-
octor noſter, ego plurale potiùs putarim, vt in
תָּנוּ obſeruarunt, ſeu ſtuduerunt doctores noſtri.
erũ obſeruabis ita initio diſtinctas fuiſſe has vo-
vt רַב & מָר de ſapientibus, quibus in Babylonia
r Iudæos manus imponebantur, dicerentur, רַבִּי
m, vel רַבִּי iuxta alios, de Iſraëliticis. Nam רַבִּי aut
mperitè Iudæi Germani proferunt & ſcribunt,
rahentes ר׳. In ſcribendo plerunque addũt י, ריבי
d ſignũ eſt voluiſſe eos legi רַבִּי, vt & בריבי, id eſt,
בִּ, ſcribũt & interim י etiã poſt ב adiecto, ביר ריבי.
ſolymitanè בִּיר, idem eſt quod בַּר filius. Vnde &
ſcribi malunt quàm רִבּוֹן pro domino, vnde fre-
nter legitur & potiſſimùm in Rabboth, רִבּוֹנוֹ שֶׁל־
Dominus ipſius mũdi, id eſt, Deus. At videmus
veteres

veteres etiam per a extulisse, vt in euangelio Rabboni, quod idem est cũ Rabbi, Domine mi. Porrò רַבָּנָא seu רַבָּן erat propriè de sapiẽtibus domus Dauid, אַבָּא verò & אָבִי pater & pater meus, de sapientibus & senioribus, vt passim in Talmud, אַבָּא שָׁאוּל Abba Saul, pater Saül. Sunt qui pro מַר dicũt מֹר, sed tũ cum מור, scriberetur. Hæc quia passim apud Hebræos occurrũt, ex genuino illorum vsu distinguere volui. Et hos gradus illis in vsu fuisse videmus iam à Christi temporibus, etsi longè maximum eum fateantur, qui simplici nomine appellatur. Nam veteres ab his titulis abhorrebant suis contenti nominibus.

Pagninus. Merc. רא׳ & ר״א

ראש caput, Dux, Princeps: at cum duplici apice ר״א est ר׳אברהם Rabbi Abraham.

Genebrardus. ר״א

רַבוֹתֵנוּ אָמְרוּ magistri nostri dixerunt.

Quinquarb. ראב״י

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יוֹחַאי R. Eleazar filius Ioaai, est nomẽ filij authoris libri Zoar, qui ab Auo dicitur filius Ioaai.

Munst. Merc. ראב״ע Quinq.

ר׳ אבן עזרא vel ר׳אברהם בן עזרא simpliciter, etsi hoc durius est sine Abraham. Aliàs nudè appellatur, א״ע Aben Ezra vt suprà. Significant etiam ראב״ע in Raboth, in Tanuma, in Sepher Siphræ & aliàs, idem quod רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן־עֲקִיבָא Rabbi Eliezer filius Akibæ.

Quinquarb. רבו״ם

רוֹמִיִּים, בַּבְלִיִּים, יְוָנִים, מָדַי Romani, Babylonij, Græci, Media, id est, Medi. Istis notis enim quatuor perstringere solent monarchias.

Quinquarb. רבש״ע

רבון ברוך של־עול Dominus benedictus mundi: pro, enedictus, siue laudandus mundi Dominus. in ברוס Psal. 119. in ג, vbi reddendæ sunt istæ notæ ex oraonis filo sic: laudande Domine mundi. Sic etiã redēdæ sunt in דברים רבה in fine סדר, qui dicitur ואתחנן.

Merc. Quinquarb. רנ״

בראש גמרה, id est, ברנ״ב & cum ב, ריש או ראש גמר initio emaræ, vide גמ׳. Item רבן גמליאל doctor noster Galiel. Vel etiam רבי גרשון R. Gerson. Vide in מה.

Pagninus. Merc. ר״ר

רבון דעולם dominus mundi, vel Caldaïcè magis דעל. Hebraïcè רבונו של־עולם vnũ ex 10. nominibus, uæ Rabbini Deo tribuunt, רבון Cald. est, Heb, ארון.

Munster. Merc. רו״פ

רבי דויד פיר Rabbi Dauid exposuit. Intelligunt R. auid Kimhi inter recentiores longè doctissimum.

Mercerus. רד״ק

רבי דויד קמ, & cum ה, הרד״ק, id est, הרבי, &c. Rabbi auid Kimhi.

Munster. Quinquarb. ר״ה

ראש הש initiũ anni, quod celebrant primo die Tisri ensis septimi. Sic etiam ראש החדש initium mensis, ue nouilunium. Et etiam רבון העולם Dominus mun, vel העולמים, id est, seculorum. Vel רשות הרבים licentia multorum, licitum multis, multis commune. el etiam רוח הקדש Spiritus sanctitatis.

Quinquarb. רו״

ide hic statim in רול.

Pagn.

Pagn. Quinquarb רו״ל

רבותינו זכרם או זכרונם לברכה doctores nostri quorum fœlix est recordatio: idem sępenumero significant ר״ו omisso ל in authore fascic. mirrhæ & aliàs.

Aurigal. Merc. ר״ח Quinq.

ראש חֹדֶשׁ Legitur in authore fascisc. mirrhæ in cap. 9. Gen. Num. 28. & in Elia oriētali Num. 5. & aliàs, pro initio mensis, nœmenia, calendis, quas festas agere lege iubebantur. valet & רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל doctor noster Ananel, cuius in Talmud. scriptis frequēs est mentio. Vel etiam רַב חִסְדָּא magister Asda, est autem nomen cuiusdam doctoris.

Merc. Quinquarb. ר״י

רַבִּי יוֹסֵף in Talmud. Sic etiam רַבִּי יוֹנָה Rabbi Iona, vel R. Iehuda. Vel etiam רַבִּי יִשְׁמָעֵאל Rabbi Ismaël. Et cū ט sic רבי ישמעאל, רי״ט.

Quinquarb. רי״בא

רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן אֶלְעָזָר Rabbi Iacob filius Eleazari.

Quinquarb. רי״בו

Vide suprà in ב״ו.

Pagninus. רי״בל

ר׳ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־לֵוִי, R. Iosue filius Leui.

Mercerus. רי״בן Quinq.

Haud scio an Talmuditis sit ר׳ יַעֲקֹב בֶּן נַפְתָּלִי R. Iacob filius Naphtali, de quo suprà in ב״נ. Talmud ante istius rabbini tēpora scriptum fuit & in Talmud nusquam punctorum & accentuum, quæ huius seculo inuenta sunt, fit mentio.

Quinquarb. ריב״רס

רַבִּי יוֹנָה בַּר רַבִּי סִימוֹן R. Ionas filius Rabbi Simonis.

Quinquarb. ר״ה

רַבִּי יַנָּאִי הַכ Rabbi Ienaï ſacerdos.

Quinquarb. ר״ין

רַבִּי יַעֲקֹב נַ R. Iacob punctator;eſt nomen authoris.

Quinquarb. רכשם מעק פוח

אָרוֹן,כַּפֹּרֶת,שֻׁלְחָן,מְנֹרָה,מִשְׁכָּן,יְרִיעוֹת,קְרָשִׁים,פָּרֹכֶת,מָ הָעֹלָה,חֲצַר הַמִּשְׁ,arca,propitiatorium,menſa,cande-orum, tabernaculum,vela, aſſeres, tapetum, altare locauſti,atrium tabernaculi. Vbi obſeruandum eſt aliàs,ipſos Maſorethas non ſemper pro notis vſur-re primas,quas capita dictionum vocãt,literas,ſed quando ſecundas, vel tertias & etiam duas dictio-s,puta regentem & rectam,vel rectam & regentẽ, a dũtaxat litera. Vide notas מעקפ רכשם קעיח ſuprà.

Pagn. Quinquarb. ל״ל

רוֹצֶה לו vult dicere. paſſim in comment. Et pro lo-cõmoditate cum primæ perſonæ pronomine רְצוֹנִי ל volo dicere,ad verbum:voluntas mea(eſt)dice-at cum tertię perſonæ pronomine legi etiã poteſt רְצוֹנוֹ ל voluntas eius eſt dicere. Significant etiam quandoque רָאוּי לוֹמַר viſus eſt dicere, ſiue videtur iſſe.

Munſterus. רלבג

ר׳ לֵוִי בֶּן גֵּרְ R. Leui filius Gerſom, recentior, cuius multos ſcripturæ libros extant commentarij.

Quinquarb. ר״ם

רַבִּי מ Rabbi Moſes, & cum ה etiam, dicitur חר״ם id הֶחָכָם רַבִּי מֹשֶׁה ſapiens Rabbi Moſes.

Merc. Quinquarb. רמבם

ר׳ משה בן מי R. Moſe filius Maimon,vide בר״א.

Merc.

Mercerus. רמב"ן

רבי משה בֶּן נַחְמָן R.Mose filius Nahman.

Merc. Quinquarb. רמ"ח

ר' משה חַזָּן R.Mose lector, vel circunspectus, oratione sua dimittens populum, absolutis videlicet precationibus. Quisnam hic fuerit, ignorat Elias in fragmentis tabularum: nisi ille fuerit, qui canones de punctatione adscripsit circum Masoram magnam, quæ ad calcem magnorũ Bibliorum Venetiis excusa est. Est & hoc symbolum ad memoriam 248. membrorum, ex quibus constare aiunt humanum corpus. Inuersa quoque literarum serie literæ רמ"ח idem faciũt quod חֵרֶם anathema, maledictum dirum. Literarum huiusmodi inuersionem anagrammatismum appellant nostri. Vide suprà חר'ם. Item symbolum 248. præceptorũ quæ appellant מִצְוֹת עֲשֵׂה præcepta fac, id est, pręcepta affirmatiua. vide תרי"ג suo loco.

Munst. Merc. Quinq. רע"ה

רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם sic de Mose loquuntur præposito eius nomine. Vide suprà in מרע"ה. Sumitur etiam quãquandoque pro רִבּוֹן עוֹלָם הַזֶּה Dominus mundi huius: vel הַבָּא venturi.

Merc. Quinquarb. ר"פ

רֵיש פָּסוּק, vel Hebr· ראש initio versus, vel etiam ראש פֶּרֶק initiũ capitis. vel plurali numero רָאשֵׁי פסוּקים initiis versuum. At רפ' est רָפֵי vel רָפֶה, vel pluraliter רָפִין, raphe affectum, vel affecta.

Pagn. Merc. Quinquarb. ר"ש

ר' שלמה R.Selomo, & interdum ר' שִׁמְעוֹן in Tal. Et cũ רש"י. Significat etiam ראש שֵׁבֶט caput tribus.

Merc.

Mercerus. Quinq. רשבג

Talmuditis רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל magister noster
meon filius Gamalielis, de quo infrà sub finem hu-
libri in ה׳ר. Sunt etiam istæ notæ רשבג idem signi-
ntes, frequẽtes satis in Rabboth, in Tannuma &
s quàm in Talmuditis scriptis.

Quinquarb. רשבי

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן י Rabbi Simeon filius Ioaai, nomen
authoris libri Zoar. Videtur etiam fuisse author,
her Siphre.

Genebrardus. רשבע

רִבּוֹן שָׁמַיִם בּוֹנֵה ע Domine cœli, structor mundi.

Quinquarb. רשגם

רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן גָּד מ Ruben, Simeon, Gad, Manase,
quens est apud Masorethas.

Quinquarb. רשהסבה

רַבִּי שְׁלֹמֹה הַסְפָרְדִי בַּעַל הַשִּׁיר Rabbi Selomo Hispa-
author canticorum. Vel sine ס cum ש in fine dici-
רשהבהש. Satis frequens in Aben Ezra & aliàs.

Munster. רשי Quinquarb.

רבי שלמה Rabbi Selomo Iarhi, inter illos cele-
rimus, Gallus Trecensis, vt nonnulli volunt. Vel
iùs Rabbi Selomo Lunæus, siue Lunensis ab op-
o Aquitaniæ, quod Lunel appellatur, à יָרֵחַ enim
nine significante Lunã, videtur formatum nomẽ
ct. יַרְחִי Lunæus, siue Lunensis. Fuit itaque ille A-
anus Gallus, quo tẽpore Iudæi erãt in Gallia. Sig-
cãt etiam interdũ רָאשֵׁי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל caput tribuum
ëlis. Quinquarb. רשע

רִבּוֹנוֹ שֶׁל ע Dominus ipsius mundi, de quo in ר׳ &
ר. Merc.

Munſt. Merc. ר״ת Quinq.

רֹאשׁ תֵּיבָה principium dictionis, vel plural. רָאשֵׁי תֵּיבוֹת capita dictionum. Sic appellant, vt dictum eſt, veras notas, ſiue abbreuiationes. Quanquam Reuchlinus paulò aliter ſumere videtur lib.3. Cabalæ, vbi Notariacō dicit tres partes habere, vnam cùm ſignaculum aliquod ab initio dictionis ſumitur & apicibus (vt fieri ſolet) in ſublimi notatur & dicitur ר״ת. Alterā cùm à fine verbi propoſiti, & dicitur ס״ת, de quo ſuprà. Tertiam cùm à ſingulis verbi cuiuſlibet literis notæ ſingulæ deducuntur, quod generali nomine נוטריקון appellant. Eſt & תְּמוּרָה cùm litera pro litera ponitur, vt in בא״ת ב״ש dictū eſt, & גִּמַטְרִיָּא Geometria, cùm arithmetica proportione vnius nominis literæ reſpōdent alteri. Sed hæc Cabalica ſunt, Vide נ״ת. Apud Talmuditas vero ר״ת valet רַבֵּינוּ תָם magiſter noſter Tam, & cum vaf, ור״ת & rabbinu Tam. Valet quoque frequenter in Rabboth ר״ת idem quod רַבִּי תַּנְחוּמָא.

Sin

Quinquarb. ש׳

שֵׁם nomen, vel שֵׁמוֹת nomina.

Quinquarb. ש״א

שׁוּם אִיתְּתָא dicitur Syriacè & Heb. שֵׁם־אִשָּׁה, id eſt, nomen mulieris.

Quinquarb. שא״א

שֶׁ אִי אֶפְשָׁר quia non eſt poſſibile.

Quinquarb. שאחז״ל

שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה quod, vel, vt dixerunt ſapientes noſtri, quorum memoria ſit conſecrata.

Quinquarb. שאל

vel שֶׁאָמְרוּ לָהֶם vel שֶׁאָמַר qui dixit, vel qui dixerunt
i, vel illis.

Munſterus. שבר Merc.

שֶׁבֵּית quòd domus iudicij. Reuocandum ad בר ſu-
i cum ש ſit ſeruile.

Merc. Quinquarb. שבנ vel שֶׁבֶן

שם בר Hebr. שֵׁם בֶּן אָרָם, nomẽ proprium viri. נש vel
נש & נְשָׁא Syriacè & Ieroſolymitanè idẽ eſt quod
& אֱנָשָׁא homo. Sic enim loquuntur, quando ſe
ert & occurrit aliqua dictio pro nomine proprio,
æ aliàs habet ſignificationem aliam, vt אֲחֻזַּת ſecun-
n Maſorethas Geneſ. 26. eſt nomen proprium viri
liàs ſignificat poſſeſſionẽ, ſic יוֹסֵף nomen eſt pro-
um & quandoque verbum futuri temporis coniu-
ionis Hiphil, ſignificãs addet, ſic etiam אָחָז nomẽ
proprium regis & verbum, cum ∴ in accentu di-
guente ſignificans tenuit, apprehendit.

Pagninus. שד

שְׁפִיכוּת רָם effuſio ſanguinum. vel in ſing. שְׁפִיכוּת דָ.

Quinquarb. שה

שֵׁם הַמְּפ Nomen explicatum, ſiue dilatatum, per
od intelligere ſolent nomẽ tetragrammaton יהוה
od explicare ſolent per nomen vel duodecim, vel
literarum, de quo videbis aliquando Deo duce,
adice אור in theſauro Sanctis Pagnini à me multis
ocis aucto & recognito.

Quinquarb. שופר

שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע ſatan neque occurſus malus eſt, quaſi
atur, neque ſatan, neque cacodæmõ aliquis adeſt.

Sonitu

Sonitu nanque buccinæ, aut tubæ legalis credebant malos genios turbari & terreri, שופר enim buccinam siue tubam significat & ex illius literis notas istas excogitauerunt.

Munster. Merc. שי

שֶׁיְהֵא quod sit, Chaldaicè & Rabbinicè. pro שֶׁיִּחְיֶה, Item שֶׁיִּחְיֶה qui viuat. Item שֵׁם יִתְבָּרֵךְ, sed tunc ferè nō sine ה, vt suprà חשי vel הי, illic vide.

Genebrardus. שולנע

Contractio quinque Patriarcharū in Masora Gene.5. Sem, Iared, Lamech, Noa, Heber.

Quinquarb. שין

שֵׁם יְהוָה נִקְרָא nomē Domini prolatum. Vel etiam nomen Domini inuocatum, aut inuocandum. apud Cabalistas.

Quinquarb שית

שֵׁם יִתְבָּרֵךְ Deus benedictus. Vide suprà חשי.

Quinquarb. שלית

שֶׁלְּאֹרֶךְ יָמִים טובים qui in lōgitudine dierum bonorum (viuat,) id est, qui diu fœliciterqué viuat.

Quinquarb. שלמע

שֶׁלְּמַעְלָה quia, vel quod supra. Nec sunt capita dictionum, siue notæ.

Merc. Quinquarb. שמ

שְׁמַע מִנַּהּ vel מִנֵּהּ audi ex eo, vel ex ea. Sic dicunt in Ghemara, pro, inde intellige. Vel שְׁמַע מֵהֶם fama ex illis est: siue ita receptum est. Vel etiam significant שֵׁם מְפוֹרָשׁ nomen explicatum, de quo in שה.

Genebrardus. שמתי

שֶׁמְּתַרְגֵּם יוֹנָתָן vt transfert Ionathan.

Genebrardus. שׂמש

שָׂפָה שֶׁאָמ id quod dixit.

Pagninus. שׂנא vel שׂנ׳ Munst.

uod & scribi potest שׂנאמ׳, quòd, vel quia dictum est.
ùm scripturæ locum citant non sunt ר״ת.

Mercerus. שׂסת Quinq.

ymbolum præceptorum negatiuorum numero 365.
uæ appellant מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה præcepta non facies, id
t, præcepta negatiua, quod & numerus est dierum
nni solaris. vide תריג.

Quinquarb. שׂע

שֶׁל עוֹ ipsius mundi, & tunc plerunque præcedit
רב integrè sic, רִבּוֹנוֹ שׂע Dominus ipsius mũdi, id est
eus. vide notas רשׂע.

Quinquarb. שׂעטנו

שׂוּעַ טָוּה lenire, siue pectere linum, nere, torquere.

Merc. Quinquarb. שׂצ

שְׁלִיחַ צִב legatus, vel vicarius vniuersitatis, Syndic,
puté, Procureur, ou solliciteur d'vne cõmunaulté.
e hoc sæpe in eorum scriptis.

Munster. שׂצם חנכל Merc.

otæ 7. planetarum שַׁבְּתַי צֶדֶק מַאֲדִים חַמָּה, quod etiã
ribunt שבתאי, נֹגַהּ כּוֹכָב לְבָנָה, Saturnus, Iupiter ab
quitate & mansuetudine, Mars à rubore, Sol à calo-
, Venus à splendore, Mercurius κατ' ἐξοχὴν à celeri-
te, vnde Deorum nuncium fecerũt, Luna à cãdore.

Quinquarb. שׂר

שְׁמוֹת ר est nomen libri collectaneorum Hebræo-
m doctorum, de quo in סשׂר.

Merc.

Mercerus. שׁר״ל

שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר quod vult dicere, quod est referendum ad ר״ל.

Merc. Genebrard. שׁ״ת

שֶׁתְּחְיֶה— quæ viuat. Scribunt vt ר״ת, cùm propriè eius generis non sit. De muliere viuente, sic loquuntur. Vel שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (benedictus es Domine) qui exaudis orationem.

Quinquarb. שת״א

שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס quod transtulit Onkelos, vide ת״א statim.

Taf

Pang. Munster. ת״א Merc.

תַּרְגּוּם אַחֵר interpretatio alia, Chaldaïcã propriè, Targum appellare solent. Item תרגום אונקלוס Chaldaïca interpretatio Onkelos, quæ in Pentateuchum à Iudæis legitur in synagogis & vnà cum Hebræo contextu in magnis Bibliis Venetianis excusa est. Vel תִּרְגֵּם אונקלוס Chaldaicè reddidit Onkelos.

Quinquarb. תא״ם

תְּהִלִּים אִיּוֹב מִשְׁלֵי Psalmi, Iob, Prouerbia. Sic enim collocatæ quandoq; reperiuntur istæ tres notę ait Elias, pro אמ״ת.

Quinquarb. ת״ג

תְּנוּעָה גְּדוֹלָה motio magna, vel תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת motiones magnæ.

Mercerus. ת״ו

pro תוב adhuc, ampliùs, quanquam dicunt & ת״ו. Vide tabulas Merceri in particulis. Valet & תּוֹסֶפֶת, id est, additio, adiectio.

Genebrardus. חובב

תִּבָּנֶה וְיִתְכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְיָמֵ, ædificetur & aptetur citò diebus noſtris. Sic de ciuitate, quam reſtaurari, aut ·iam ornari cupiunt.

Pagn. Munſter. ת״ח Merc.

תַּלְמִיד חָכָ discipulus ſapientis, vel plur. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים liſcipuli ſapientum, Græci philoſophi Elia auctore, ·tſi recentiores etiam nomine Græco פילוסוף vtan·tur, ſed aliter. Vide ת״ח.

Pagn. Munſt. ת״י & ת״י Merc. Quinq.

Sæpius תַּרְגֵּם אוֹ תַּרְגּוּם יוֹנָתָן vertit Ionathan, aut verſio Ionathæ. Et cum ו, ות״י ſuprà, vel literis transpoſitis י״ת, & וי״ת ſuprà. Rarius תרגום ירושלמי Targum Ieroſolymitanum, in nonnullos ſcripturæ libros. Extat in pentateuchum ſeorſim, in magnis Bibl. Venet. primæ & tertiæ editionis. Item in alia quædam, de quibus vide Eliam in præfatione libri cui titulum fecit Methurgheman. ת״ו idem eſt quod תַּנְיָא geminauit, frequens in Rabboth. Vtuntur autem ea dictione, quando contextum citant, in quo eſt vel ſynonymia, vel repetitio eiuſdem dictionis, vel ſententiæ. Non autem eſt ex raſe teuoth.

Cellarius. Merc. תיקו

תִּשְׁבִּי יְתָרֵץ קֻשְׁיוֹת וּבְעָיוֹת או קֻשְׁיוֹר. Tiſbi ſoluet dura. i. nodos & quęſtiones. Sic dicunt de Elia Teſbite, quē expectāt iuxta Malachiæ propheriam. Ad eum enim remittunt quicquid in ſcriptura dubium & obſcurum incidit, etiam in pūctis & accentibus, Veniet, inquiūt, Elias Teſbites, & omnia enodabit. Cur Elias Tiſbi vocatus fuerit 1. Reg. 17. vide Eliam in fine ſui Tiſbi, vbi

vbi hoc ipſum nomen ex profeſſo exponẽdum ſuſcipit. תרץ eſt propriè diruere, ſed hoc verbo vtũtur pro ad propoſitam quæſtionem reſpondere, nodum ſoluere, vt הַקְשָׁה eſt obiicere. Hinc מַקְשָׁן & תַּרְצָן ſunt interrogans ſeu, vt vulgus appellat, opponens & reſpondens. Elias tamen ſoluendi verbum à תְּרִיצוּת rectitudine & תָּרִיץ rectus, ductum putat, quaſi dirigatur & ad rectitudinem, vt ſic dicam, componatur atque adducatur, quod obiiciebatur. Sic plerique ſentiunt תיקו, eſſe raſe teuoth. Elias poſt Baal Aruch nõ eſt in ea ſententia, ſed putat ſimpliciter valere, theca ſua, cùm quæſtionem proponunt in Ghemara, cuius ſolutionẽ non inueniũt, q.d. eſt in theca ſua, vt cùm quid eſt in theca ſua, ignoratur quid ſit, quòd illud ſit intra thecam.

Elias in rad. תיק in Tisbi.

Merc. Quinquarb. ת״כ

תּוֹרַת כֹּהֲנִים lex ſacerdotum. Nomẽ libri eſſe videtur, in quo ſacerdotes ſui officij admonẽtur, vt apud nos Speculum ſacerdotum & id genus alij. Citat meo iudicio R. Selomo Iarhi in commẽtario in Malachiam cap. 1. verſu 10. ורבותינו דרשוהו בתורת כהנים. At doctores noſtri id expoſuerunt accuratiùs in lege ſacerdotum. Tandem etiam comperi ſic inſcribi ab illis librũ quem aliàs appellant מכילתא, id eſt, menſuram, vel potiùs eum cui titulus eſt סֵפֶר סִפְרָא. Vel etiam ſæpe ſignificant ת״כ idem quod תּוֹרָה כְּתוּבָה lex ſcripta, ſiue literis mandata. Vide infra חשבעה.

Pagn. Merc. ת״ל Geneb.

תַּלְמוּר לוֹמַר doctrina ad dicendum, vel תַּלְמוּר לוֹמַר diſcito dicere, Gallicè, apprẽs à dire. Sic paſſim Talmuditæ

æ & auctores Midrasim, cùm notanter aliquid in
co scripturæ dictum obseruant, & διαῤῥήδην. Fe-
videas præcedere יָכוֹל שֶׁ fieri possit vt, quod vt ex-
idant, subiungunt ת״ל, mox subiŭcto scripturæ loco
em tractant, q.d. Minime verò, cùm notăter scrip-
a dicat. Eius vsum disce ex Kimhi initio cap. 13.
ach. vbi de proditura scaturigine aquarum domui
uid agitur. Forsan, inquiŭt doctores, cogitare pos-
his aquis externas commiscendas. Sed aliud scrip-
a vult vnitatis numero vtens מָקוֹר, fons vnus erit a-
rtus ad peccatum, &c. Hoc est quod eo loco dicit
mhi doctores citans ת״ל יהיה מקור נפתח לבית דויד
aliis locis passim in Psalmis. Valet interdŭ תְּהִלָּה
ל laus Deo. In Masoreth verò תְּרֵי לִשָּׁנֵי duę lingue,
est, duæ significationes, & cum beth, בת״ל, id est,
בִּתְרֵי לִ, vbi bis eandem vocem occurrere quidem
unt, sed variè, siue in diuersa significatione sump-
n, id est, in duabus linguis, seu significationibus.
gnificant etiam ת״ל, תַּלְמוּד לוֹמַר discas dicere, respŏ-
oppone scripturam aliă. Nam varius est vsus huius
utionis apud rabbinos. Item תַּלְמִיד לָשׁוֹן discipu-
linguæ (Hebraicæ.)

Mercerus. ת״לח

fine librorum valet תְּהִלָּה לְאֵל חַי laus Deo viuenti.

Quinquarb. תמכעו״כי

תְּהֵא מִיתָתוֹ כַּפָּרָא עָלָיו וְעַל כָּל־יִשְׂרָ sit Mors eius ex-
tio pro ipso & pro vniuerso Israële. Sic loquuntur
crimine mortis conuicto & damnato, vt eius mor
alij sapiant & sibi caueant, ne simile eis contingat.

Merc.

Mercerus. חנ׳בעא

תְּהִי נַפְשׁוֹ בְּגַן עֵדֶן אָמֵן, vel תִּהְיֶה, ſit anima eius in horto, ſeu paradiſo deliciarum, Amen. Sic ſępe ſua claudunt epitaphia lapidibus inſcripta, vel etiam ſic.

Pagn. Merc. תנצ׳בה

תְּהִי נַפְשׁוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, ſit anima eius colligata in faſciculo vitæ, vel viuentium. Quod ex fauſta illa imprecatione ſumpſerunt, qua Abigail ad Dauidem placandum marito ſuo vſa eſt, 1. Samu. 25. verſu 29. ſi videre libet, ne hîc ſim prolixior.

Genebrardus. ח׳ס

תִּקּוּן סוֹפְרִין correctio ſcribarum.

Merc. Quinquarb. ח׳ע

תְּרֵי עֲשַׂר 12. Sic minores duodecim prophetas appellant duabus dictionibus, dicunt & ſtrictim, ſiue conciſè תְּרֵיסַר detrahendo ע.

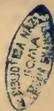
Quinquarb. ח׳ק

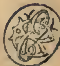
תְּנוּעָה קְטַנָּה motio parua, vel תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת motiones paruæ.

Pagn. Merc. ח׳ר Quinq.

תְּנוֹ רַבָּנָן didicerunt, id eſt, notarunt, cõprehenderunt, perceperunt, & commentati ſunt doctores noſtri. Malè quidam legunt חנו vel תָּנוּ, vſum verum Chaldaïſmi ignorãtes. Hebraïcè diceres שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ. Nam שָׁנָה & Cald. more ſin in ת commutato, תְּנָה eſt diſcere, ſtudere, identidem aliquid diſcendi cauſa iterare. Vide Eliã in Tiſbi. Elias tamen in Tiſbi cenſet legendũ eſſe Hebraïcè שַׁנוּ ex Deut. 6. à themate שָׁנַן. Hinc תַּנָּא doctor Talmudita, & תַּנָּאִים doctores illi primi

ui Misna, quæ aliàs מַתְנִיתָא dicitur, ediderunt: quorū lia teste, primus omnium fuit Simeon Iustus, non is ui Christum in vlnis suscepit, cùm ille fuerit ex reliquiis synagogæ magnæ, nec Simeon (vt obiter hoc icam aduersus Galatinum) qui Christi tempore fuit, isti apud Lucam cognomentum habens. videtur au-em is fuisse qui ab illis Simeon filius Gamaliel dici-ur, cùm & Gamaliel illis temporibus floruisse refera ir & vltimus ponitur in primo cap. pirke auoth, etsi meis precationibus Germanicis post eum ponatur ius quidam. Galatinus facit Simeonem Iustum filiū Hillel, de quo suprà. Sunt qui credant Simeonis Iusti iscipulum fuisse Gamalielem. Sed errare eos puto. undem lib. 1. cap. 2. de arcanis cath. veritatis, vbi tan-em subiicit filiū Gamalielis fuisse Rabban Simeon, o Adriano Cæsare interfectum. Vltimus verò Rab-enu Hakkados, quem ibidem Galatinus putat fuis-e Iudam filiū Rabban Simeon ben Gamliel, hoc do-atum cognomento ob vitæ sanctimoniam & pro-itatis doctrinæque excellentiam: etsi alius quoque uit Rabbenu Haccados Antiochi tempore, vt tradit ..Leui ben Ghersom Dan. 9. ab illo summopere a-natus. Reuchl. lib. 1. Cabalæ facit Gamalielē dupli-em, vnum cuius filius Simeō, ex cuius rursum liberis uda naghid, dictus magister noster sanctus, quem fi-us, inquit, Gamaliel recipiendo imitatus est. Qui òst secuti sunt doctores, vocati sunt אֲמוֹרָאִים à dictis : sententiis, quas dicebant, siue dictabant, quorum rimus fuit Rabba, postremi Rabbena, & Rab אַשִׁי, qui

qui congesserunt Talmud. Significāt etiam ת״ר idem quod תְּהוֹם רַבָּא abyssus multa, vel magna.

Mercerus. תרי״ג

Symbolum numeri præceptorum legis 613. tarig, quæ colligunt ex eo, quod totidem sint literæ in præceptis decalogi. Affirmatiua faciunt רמ״ח, negatiua ש״סה. Vide suprà suis locis.

Mercerus. ת״ש

תָּא שְׁמַע veni, audi. in Talmud.

Quinquarb. תשב״עף

תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה Lex quæ ore tradita est. Est enim Hebræis in confesso duplicem legem Mosi traditā fuisse in Synai, alterā scriptam, de qua suprà in ת״כ, alterā verò ore traditam, quę rationem legendi, mentem ac expositionem scriptæ legis continebat, quam succedaneo ordine, ac veluti per manus ab ipso Mose ad posteros deriuatam affirmant. Legitur etiam quādoque concisè magis תשב״ף.

תש״רת

Genebrard. תש״ת

תר״ת

Tria symbola musicòrum tonorum, qui canuntur in tubarum festo, vbi ת valet תְּרוּעָה clāgor, ש, שְׁבָרִים fracturæ, tonus fractus, ר, רועה buccinatio. Vide breuiarium pag. 295.

Mercerus. ת״ת

תַּלְמוּד תּוֹרָה disciplina legis, siue studium, quod dicunt in tractatu מְגִלָּה cap. 1. longè maius haberi ædificatione templi, &c. Citat R. Simhoni 2. cap. Ezræ, vbi hæc

abbreuiatio diu me torſit. valet & תַּלְמִיד תּוֹרָה diſcipulus legis. Sic enim interdum ſe appellant, vbi alij ח״ח, longè auguſtius & inſignius putantes legis eſſe diſcipulum, quàm ſapientum. Sed hæc ſatis.

Factus eſt Profeſſor Regius Iohannes Quinquarboreus Aurilacenſis, anno Domini 1554. die verò 14. Nouembris.

יתן לנו י״י לעשות הישר בעיניו כל ימי
חיינו אמן׃

תִּקְוָה וְעָמָל׃

Spes & Labor.

Errata ſic emendanda.

Pagina 4 linea antepenultima lege, ר״ול. *pag. 15. lin. 7. leg.* אֲמַר. *lin. vlt. leg.* יְהוֹשֻׁעַ. *pag. 18. lin. 14. leg.* כּבּ. *pag. 19. lin. 7. leg.* חֲנִי מִלַּי. *pag. 26. lin. 7. leg.* תְּנַן. *pag. 34. lin. 21. leg.* הַקָּדוֹשׁ. *pag. 39. lin. 19. leg* חֲבֵרוֹ. *pag. 60. lin. 13. leg.* סִנַּיִן. *pag. 67. lin. 14. leg.* רָצוֹן. *pag. 72. lege cœli & terræ. pag. 82. lin. 7. leg.* הַמִּשְׁכָּן.

9
16 M C
43